

Vrije Universiteit Brussel
Faculteit Letteren en Wijsbegeerte

Licentiaatsverhandeling

Allochtonen in de Antwerpse regionale pers.

Een inhoudsanalytisch onderzoek naar de berichtgeving en
de beeldvorming omtrent allochtonen in de
Antwerpse regionale pers.

Tweede licentie Communicatiewetenschappen
Academiejaar 2003-2004

Sil Ronsmans
Promotor: Prof. Dr. K. Segers

Dankwoord

Dankwoord

Deze thesis zou nooit tot stand gekomen zijn zonder de hulp van heel wat mensen. Graag zou ik daarom een woord van dank willen richten tot iedereen die hiertoe bijgedragen heeft. Eerst en vooral wil ik mijn ouders bedanken omdat zij mij de gelegenheid gaven om verder te studeren en omdat zij steeds klaar stonden met de nodige morele steun. Vervolgens wil ik mijn promotor professor Dr. Katia Segers bedanken voor de adviezen die zij me gaf en voor de raad en daad waarmee zij mij bijstond. Daarnaast wil ik eveneens het communicatiecentrum Verbal Vision bedanken, met in het bijzonder Mevr. Ingrid Tiggelovend. Zij gaf de opdracht voor deze thesis en hielp bij de informatievoorziening omtrent dit thema. Ze stond mij tevens bij met de nodige raad. Ook de Wetenschapswinkel wil ik bedanken met in het bijzonder Edith Donders, Sofie Van Den Bossche en Charlotte van Cauteren. Zij verzorgden de bemiddeling tussen de verschillende mensen die nauw betrokken waren bij deze thesis en betekenden een ware ondersteuning bij het schrijven van de thesis. Verder wil ik ook Mevr. Anja Detant bedanken voor de raad die zij gaf bij de kwalitatieve verwerking van de gegevens. En ook Mevr. Martine Dujardin zou ik willen bedanken voor de steun en de raad die zij gaf bij de verwerking van de gegevens in SPSS. Tot slot wil ik de redacties bedanken van de Antwerpse periodieken omdat zij zo vriendelijk waren het nodige onderzoeksmateriaal te verschaffen. Bedankt...

Inhoudstafel

Inhoudstafel

Dankwoord.....	3
Inhoudstafel	5
Inleiding.....	9
I. MEDIA EN MAATSCHAPPIJ.....	13
1. Inleiding.....	13
2. Wisselwerking media en maatschappij	14
2.1. <i>De relatie tussen de media en de samenleving</i>	14
2.2. <i>Normatieve theorieën van de media</i>	15
2.3. <i>Typologie van Rosengren</i>	16
2.4. <i>Theorieën omtrent de geschreven pers</i>	17
2.5. <i>Nieuws en de politiek-ideologische functies</i>	19
3. Media-organisaties in de samenleving	20
3.1. <i>Gatekeeping</i>	20
3.2. <i>De positie van de journalist</i>	21
3.3. <i>De onmogelijkheid van volledige objectiviteit</i>	22
3.4. <i>Agendasetting</i>	25
3.5. <i>De invloed van de media</i>	25
4. Besluit	26
II. BEELDVORMING EN REPRESENTATIE VAN.....	28
ETNISCHE MINDERHEDEN.....	28
1. Inleiding.....	28
2. Beeldvorming en representatie	29
2.1. <i>Het begrip beeldvorming</i>	29
2.2. <i>Representatie en het belang voor culturele studies</i>	30
2.3. <i>Representatie, taal en identiteit</i>	31
2.4. <i>Beeldvorming als ideologisch definiëringsproces</i>	32
3. Mediaboodschappen: reflectie of constructie?	33
3.1. <i>Framingonderzoek</i>	33
3.2. <i>Recente studies naar de rol van de nieuwsmedia bij de beeldvorming</i>	35
3.3. <i>Oorzaken voor de discrepanties binnen de berichtgeving</i>	39
3.4. <i>Van stereotiepe naar pluriforme beeldvorming</i>	42
4. Besluit	43

III. STEREOTYPEN EN VOOROORDELEN TEN OPZICHTE VAN	45
ETNISCHE MINDERHEDEN	45
1. Inleiding.....	45
2. De begrippen op een rijtje	46
2.1. <i>Betekenis van een etnische minderheid?</i>	46
2.2. <i>Betekenis van racisme?</i>	47
2.3. <i>Betekenis van rasvooroordelen en discriminatie?</i>	48
2.4. <i>Betekenis van stereotypen?</i>	49
3. Stereotypen en wetenschappen.....	51
3.1. <i>Sociaal psychologische en communicatiewetenschappelijke visie omtrent</i>	51
<i>stereotypen</i>	51
3.2. <i>Wetenschappelijke benaderingen van stereotypen en vooroordelen</i>	51
3.3. <i>Individuele benaderingen</i>	52
3.4. <i>Sociaal-structurele benaderingen</i>	55
4. Stereotypen in de media	57
5. De categorisering van de ‘ander’.	58
6. Maatschappelijke implicaties van stereotypen	59
7. Besluit	61
IV. ALLOCHTONEN IN DE BELGISCHE EN ANTWERPSE	62
SAMENLEVING	62
1. Inleiding.....	62
2. Allochtonen in België en Antwerpen	62
2.1. <i>De migrant</i>	62
3.2. <i>Migratiestromen in België</i>	63
3.3. <i>Houding van de Belgen en de Antwerpenaars tegenover migranten</i>	65
3.4. <i>De Antwerpse bevolking</i>	66
3. Besluit	67
V. STUDIE NAAR DE BERICHTGEVING OMTRENT ALLOCHTONEN IN DE	70
ANTWERPSE PERS	70
1. Inleiding.....	70
2. Periodieken als onderzoeksmateriaal	71
3. Selectie van de artikels	75

4. Kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethode	76
5. Analyse: Algemeen	78
5.1. Voornaamste gebeurtenissen uit de media in de onderzochte periodes ...	78
5.2. Het aantal artikels.....	80
5.3. Het onderscheid tussen directe en indirecte artikels omtrent allochtonen .	82
5.4. Omvang van de artikels.....	83
5.5. Positie van de artikels omtrent allochtonen in de periodieken	84
5.6. Actoren in artikels omtrent allochtonen.....	88
5.7. De mediabehandeling van allochtonen in de periodieken	98
5.8. Artikels specifiek gericht naar allochtonen.....	108
5.9. Achtergrondartikels omtrent allochtonen in de periodieken	110
6. Analyse: Per soort artikel	112
6.1. <i>Opinieartikels</i>	112
6.2. <i>Lezersbrieven</i>	117
6.3. <i>Redactionele artikels: kwalitatieve analyse van een aantal thema's in de Antwerpse media</i>	123
7. Conclusies	136
7.1. <i>Besluit: Een antwoord op de probleemstelling</i>	136
7.2. <i>Besluit: Belangrijkste conclusies per periodiek</i>	139
7.3. <i>Besluit: Terugkoppeling van empirie aan theorie</i>	147
Bibliografie	151
Bijlagen	158

Inleiding

Inleiding

De laatste decennia blijken steeds meer mensen van allochtone afkomst zich in ons land te willen vestigen. Steeds meer allochtonen maken deel uit van de Belgische samenleving. Dit blijkt echter niet altijd even vlekkeloos te verlopen. In dit kleine land lijken discriminatie en racisme stilaan twee alledaagse begrippen te worden die geregeld in deze samenleving opduiken. Een beschuldigende vinger voor deze fenomenen wordt vaak uitgestoken in de richting van de media. Vermits weinig mensen hun oordeel over allochtonen baseren op eigen ervaringen met deze bevolkingsgroep en zich hierin veelal laten leiden door de berichtgeving die de media omtrent allochtonen brengen, gaat men ervan uit dat er iets fout loopt in de mediaberichtgeving omtrent allochtonen. Er wordt hen verweten een gestereotypeerd en bevooroordeeld beeld op te hangen van de allochtone gemeenschap. De media daarentegen zijn van mening deze gemeenschap enkel af te beelden op basis van realistische feiten en gebeurtenissen. Of de media nu oorzaak of gevolg zijn van verschijnsels als racisme en discriminatie is zeker niet de vraag die in deze thesis centraal zal staan. Wel willen we dieper ingaan op de mediaberichtgeving omtrent allochtonen.

'Allochtonen in de media' is een debat dat de laatste jaren steeds meer aan belangstelling heeft gewonnen. Niet alleen in ons land maar ook in landen als Nederland en Groot-Brittannië komt dit steeds vaker onder de aandacht. Een aanneembare verklaring hiervoor is de stijgende aandacht voor de discussie omtrent allochtonen op verschillende vlakken in de samenleving (politiek, economie, cultuur, media). Zo komt het migrantenonderwerp geregeld ter sprake in politieke debatten, in discussies omtrent criminaliteit of wanneer werkgelegenheid ter sprake komt. Ook vanuit academische richting valt een toenemende belangstelling omtrent dit onderwerp te onderkennen. Bewijs hiervan wordt geleverd door de talrijke wetenschappelijke publicaties die de laatste jaren hieromtrent verschenen. Bovendien valt ook binnen de wetenschappelijke opleidingen een toenemende aandacht te merken voor andere culturen en de link met de media. Zo wordt de communicatiewetenschappelijke opleiding sinds kort voorzien van de cursus 'interculturele communicatie'.

Dat dit onderwerp alleen maar aan relevantie wint, bewijst eveneens de alarmerende verkiezingsuitslag van 13 juni 2004. Opnieuw komt Het Vlaams Blok hierbij naar voren als de grote overwinnaar. In vele Vlaamse steden en gemeenten blijkt deze partij stilaan de grootste partij te worden en lijkt een bestuur zonder Het Vlaams Blok steeds moeilijker houdbaar te zijn. De meest zorgwekkende situatie doet zich al jaren voor in de stad Antwerpen waar Het Vlaams Blok, met meer dan 30% van de stemmen, al jaren de grootste partij is. Deze situatie was gedurende lange tijd uniek in België en bijzonder toonaangevend voor de Antwerpse situatie. Vermits de media een cruciale rol spelen bij de beeldvorming van migranten en tevens bij de vorming van de publieke opinie, leek het interessant onderzoek te voeren naar de representatie van etnische minderheden in de Antwerpse media en zo na te gaan welke de bijdrage is van deze media tot deze negatieve houding vanuit de samenleving naar de migrantengemeenschap in Antwerpen toe. Voor dit onderzoek hebben we ons beperkt tot de Antwerpse geschreven pers.

Tot slot ligt de relevantie eveneens in de aanvullende informatie die deze thesis moet opleveren voor het communicatiecentrum Verbal Vision vzw. Dit centrum werkt, in opdracht van het ministerie voor Gelijke Kansen en de provincie Antwerpen, aan een onderzoek rond etnocommunicatie. Met het etnocommunicatieproject heeft Verbal Vision als doel een communicatiestrategie op touw te zetten teneinde overheden, organisaties en bedrijven te informeren over hoe de communicatie met allochtonen geoptimaliseerd kan worden. Bij deze communicatie dient rekening gehouden te worden met de culturele eigenheid (eigen waarden, normen, gedragingen, gebruiken) en een gelijkwaardige behandeling van de allochtone gemeenschap. Tot op heden blijkt deze communicatie vaak stroef te verlopen of blijkt er van een aangepast communicatiebeleid naar deze specifieke doelgroep helemaal geen sprake te zijn. Dit project dient vervolgens te resulteren in een praktische handleiding die intermediairen moet helpen beter met en naar allochtonen te communiceren. Gerichte communicatie komt immers de integratie van de allochtone gemeenschap in de Belgische samenleving ten goede. Deze thesis moet vervolgens een bijdrage leveren op het vlak van de berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse media.

In deze thesis zullen een aantal vragen centraal staan waarop, met het gevoerde onderzoek, getracht wordt een antwoord te formuleren. In welke mate komen allochtonen aan bod in de Antwerpse media, hoe gebeurt de beeldvorming en de representatie van etnische minderheden en kan de berichtgeving in Antwerpen als stereotiep beschouwd worden? Volgende onderzoeksvragen moeten vervolgens helpen het antwoord op de bovenvermelde probleemstelling te onderbouwen. Hoe worden allochtonen geportretteerd in de Antwerpse media? Waar liggen de struikelpunten in de berichtgeving omtrent allochtonen? Waaraan spenderen journalisten aandacht bij de multiculturele berichtgeving? Welke aspecten en thema's worden belicht? Welke etnische groeperingen komen aan bod? Op welke manier komen zij aan bod en in welke mate? Hebben de Antwerpse media voldoende aandacht voor andere culturen en andere opvattingen of blijven zij vasthouden aan een dominante westerse visie? Dragen de Antwerpse media bij tot de versterking van de stereotypering omtrent allochtonen of slagen zij er juist in dit af te zwakken? Bieden de Antwerpse media plaats voor informatie en berichten die specifiek gericht zijn naar de allochtone gemeenschap?

Deze thesis werd opgedeeld in een theoretisch gedeelte en een empirisch gedeelte. Het theoretische luik vangt aan met het hoofdstuk 'Media en maatschappij' waarbij het de bedoeling is de relatie tussen de media en de maatschappij waarbinnen zij functioneren, te verduidelijken. Deze verduidelijking is noodzakelijk vermits beide begrippen niet van elkaar los te koppelen zijn. Binnen dit hoofdstuk wordt eveneens ingegaan op de werking en de positie van media-organisaties en mediaprofessionelen. Dit moet een beter zicht bieden op de manier waarop nieuwsberichten tot stand komen. In een tweede hoofdstuk wordt vervolgens dieper ingegaan op de beeldvorming van etnische minderheden die de media voortbrengen. In dit hoofdstuk is het de bedoeling na te gaan hoe de beeldvorming verloopt en op welke manier dit gevormd wordt. Hierbij zal voornamelijk aandacht besteed worden aan de vraag of nieuwsberichten een reflectie van de werkelijkheid zijn of eerder een constructie hiervan.

In een derde hoofdstuk omtrent stereotypen en vooroordelen wordt vooreerst dieper ingegaan op deze begrippen om een meer duidelijkheid te hebben over wat hier precies mee bedoeld wordt en wat deze begrippen inhouden. Vervolgens wordt nagegaan hoe stereotypen en vooroordelen gehanteerd worden, hoe ze in de media gebruikt worden, waarom ze gebruikt worden en welke gevolgen ze teweegbrengen. Het theoretische gedeelte wordt vervolgens afgesloten met het hoofdstuk 'Etniciteit en identiteit' waarin de nadruk komt te liggen op de etniciteit van mensen en de manier waarop dit in de media aan bod komt. In dit hoofdstuk wordt tot slot eveneens ingegaan op de huidige Belgische en Antwerpse situatie van allochtonen en de houdingen hiertegenover van de autochtone samenleving.

In het empirische gedeelte worden de resultaten beschreven die het inhoudsanalytische onderzoek van de berichtgeving omtrent allochtonen in een aantal Antwerpse periodieken, voortbracht. De periodieken waarover sprake zijn De Gazet van Antwerpen, De Nieuwe Gazet, Metro, De Streekkrant van Antwerpen, De[n] Antwerpenaar, Zone 03 en de Nieuwsbrief van de stad Antwerpen. Aan de hand van een aantal topics wordt een antwoord gezocht op de eerder vermelde onderzoeksvragen. Deze topics zijn ondermeer het aantal artikels omtrent allochtonen in de Antwerpse periodieken, de omvang van deze artikels, de positie van deze artikels in de periodieken, de actoren die in deze artikels aan bod komen, de mediabehandeling van etnische minderheden in deze periodieken,... Er wordt hierbij eveneens rekening gehouden met het onderscheid tussen lezersbrieven, opinieartikels en redactionele berichten. Dit gedeelte wordt vervolgens afgesloten met een besluit waarin algemeen en van elke periodiek afzonderlijk weergegeven wordt hoe over allochtonen bericht wordt. Deze thesis eindigt ten slotte met een toetsing van de resultaten uit het onderzoek met het theoretische gedeelte van deze thesis.

Theorie

1. Inleiding

De laatste decennia is er wereldwijd heel wat literatuur verschenen over de manier waarop bepaalde maatschappelijke groepen, waaronder culturele en etnische minderheden, voorgesteld worden in de media. De media spelen, als voornaam informatiebron, immers een belangrijke rol bij het voortbrengen van beelden over allochtonen in de samenleving waardoor zij indirect ook de ontwikkelingen in de multiculturele samenleving en in de publieke opinie beïnvloeden. Anderzijds wordt het beeld dat de media van deze minderheden schetsen ook vaak beschouwd als een zogenaamde 'barometer' voor wat leeft in de multiculturele maatschappij. Er bestaat met andere woorden dus een verband tussen de manier waarop de media berichten over allochtonen en de sociale integratie van deze bevolkingsgroep. Of de beeldvorming door de media in verband met allochtonen nu oorzaak of gevolg is van fenomenen als racisme, xenofobie, discriminatie, onverdraagzaamheid,... is echter niet eenvoudig te achterhalen maar dit verduidelijkt wel de afhankelijke relatie tussen de media enerzijds en de samenleving anderzijds. Deze relatie is zeer complex van aard waardoor het aangewezen lijkt dit eerste hoofdstuk aan te vangen met een verduidelijking van deze relatie. De complexiteit ervan zorgt er ook voor dat er zich verschillende visies voordoen over deze relatie. Deze visies worden besproken en ook de gevolgen van de afhankelijke relatie tussen de media en de samenleving komen hierbij aan bod.

De relatie tussen de media en de samenleving wordt tot uiting gebracht in de productie van nieuwsberichten. Het tweede gedeelte van dit eerste hoofdstuk gaat dan ook dieper in op de totstandkoming van mediaboodschappen. Vermits nieuwsberichten een direct gevolg zijn van de relatie tussen de media en de samenleving, vormen zij bruikbaar onderzoeksmateriaal en een goede indicator voor deze wederzijdse relatie. Met het oog op het onderzoek dat deze thesis bevat en waarbij nieuwsberichten het onderzoeksmateriaal uitmaken, leek het bovendien noodzakelijk dieper in te gaan op de nieuwsvorming binnen de geschreven pers. In dit hoofdstuk gaat de aandacht dan ook uit naar de manier waarop aan nieuwsvorming gedaan wordt en hoe het selectieproces hierbij gebeurt. Hoe wordt de maatschappelijke realiteit bij de nieuwsvorming weergegeven in de nieuwsberichten en is er wel sprake van een zogenaamde weergave van de werkelijkheid? Op welke manier komen maatschappelijke invloeden tot uiting op de berichtgeving in de media en wat zijn hiervan de gevolgen? Welke rol vervult de journalist in de samenleving en welke rol speelt hij bij de totstandkoming van nieuwsberichten? Op welke manier worden media-inhouden beïnvloedt door de positie van de journalist en welke gevolgen heeft dit voor de mediaperceptie? Dit zijn een aantal vragen die in dit eerste hoofdstuk aan de orde komen en waarop getracht wordt een antwoord te formuleren.

2. Wisselwerking media en maatschappij

2.1. De relatie tussen de media en de samenleving

De media en de samenleving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden doordat er tussen beide een voortdurende interactie aanwezig is. Zo kunnen de media beschouwd worden als een product en als een weerspiegeling van de samenleving waarin zij voorkomen. De media maken dus een onderdeel uit van de maatschappelijke structuur.¹ Ze zijn bovendien onderhevig aan politieke, sociale, economische en culturele machten vanuit de maatschappij die een duidelijke weerslag hebben op de heersende normen en waarden die de media nastreven.² Enerzijds liggen de media dus aan de basis van veranderingen binnen de bestaande cultuur, anderzijds oefent deze cultuur op haar beurt ook tegelijkertijd een invloed uit op de media.³ Wanneer Europese en Amerikaanse onderzoeken stellen dat de media bijdragen tot een negatieve beeldvorming omtrent etnische minderheden en wanneer journalisten hiertegen inbrengen dat zij in hun berichtgeving enkel objectieve feiten, gebeurtenissen en opvattingen weergeven die reeds in de samenleving aanwezig zijn voor ze door de media verwoord werden, kan men, op basis van wat eerder vermeld werd over de relatie tussen de media en de samenleving, stellen dat beide opvattingen een grond van waarheid bezitten.⁴

Over de rol die de media vervullen in een democratische samenleving bestaat er echter geen sluitende theorie. Hierdoor circuleert er een grote diversiteit aan visies omtrent de relatie tussen de media en de samenleving waarbinnen zij functioneren. Volgens McQuail kunnen de massamedia dienen om zowel te bevrijden als te onderdrukken, of nog, om zowel te verenigen als te verdelen of te fragmenteren met de bedoeling veranderingen te bevorderen of te verhinderen.⁵ Mediatheorieën die betrekking hebben op deze complexe relatie kunnen volgens dezelfde auteur onderverdeeld worden in drie dimensies. De eerste dimensie komt overeen met de *machtsdimensie* waarbij de vraag wordt gesteld naar de heersende macht in de samenleving en de rol van de media hierin. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de dominantie enerzijds waarbij de media in handen zijn van een machtselite en bijgevolg ook in functie van deze elite functioneren. Dit komt voor in geval van concentratie en centralisatie en wordt daarom over het algemeen als negatief gepercipieerd. Daartegenover staat het pluralisme waarbij de media voortbrengt wat het publiek vraagt maar zelf geen richtinggevende functie vervult. De informatievoorziening wordt hierbij gekenmerkt door een grote verscheidenheid aan bronnen. Hierdoor is het publiek in staat een vrije keuze te maken en zo voor zichzelf relevante informatie uit het overvloedige aanbod te destilleren. Pluralisme wordt eerder als positief beschouwd.⁶ De tweede dimensie is deze van de *sociale integratie*. Bij een centrifugaal systeem staat de stimulatie van sociale veranderingen

---

¹ MCQUAIL (D.). *Mass Communication Theory: an Introduction*. London, Sage Publications, 1994, pp. 61.

² ROSENGREN (K.E.). Mass media and social change: some current approaches. In: KATZ (E.). *Mass media and social change*, Londen, Sage Publications, 1981, p.249.

³ LUNDBY (K.), RÖNNING (H.). Media – Culture – Communication: Modernity Interpreted Through Media Culture. In: LUNDBY (K.), RÖNNING (H.) (eds.). *Media and Communication. Readings in Methodology, History and Culture*. Norway, Norwegian University Press, 1991, pp.259.

⁴ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers, In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol.30(2), 2002, p.55.

⁵ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.64.

⁶ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.69-70.

centraal. Dit brengt een grotere diversiteit met zich mee waardoor publieksfragmentatie en publieksisolatie gestimuleerd worden. Dit systeem werkt dus heterogeniserend. Daarnaast is er het centripetaal systeem waarbij de media belangrijk zijn voor de sociale controle. Ze leveren een belangrijke bijdrage bij de versterking van de groepscohesie en bij de integratie van afwijkende elementen binnen een bepaalde cultuur. Dit systeem werkt dus eerder homogeniserend. Binnen deze dimensie worden deze systemen niet tegenover elkaar geplaatst zoals dat in de vorige dimensie wel het geval was. Hier is immers geen sprake van twee tegengestelde visies waarbij de ene als positief en de andere als negatief gezien wordt.⁷ De derde en laatste dimensie is deze van de *sociale verandering* waarbij het onderscheid tussen mediagerichte theorieën en maatschappijgerichte theorieën centraal staat. In het eerstgenoemde geval functioneren de media volledig autonoom en zijn ze bijzonder invloedrijk. De media zijn in staat om sociale veranderingen in de maatschappij voort te brengen. Een maatschappijgerichte theorie ziet de media eerder als afhankelijk van de maatschappij waarin ze voorkomen. Bepaalde evoluties binnen de media doen zich voor ten gevolge van bepaalde sociale veranderingen.⁸

2.2. Normatieve theorieën van de media

De normatieve theorieën of mediamodellen trachten eveneens de relatie tussen de media en de samenleving te verduidelijken. Deze theorieën handelen over de vraag hoe de media zouden moeten functioneren en niet over hoe ze werkelijk functioneren.⁹ Een eerste normatieve theorie is de *liberaal geïnspireerde* benadering. Deze stelt dat de media die vrij en onafhankelijk zijn, in staat zijn toe te zien op de bescherming van de individuele vrijheden van meningsuiting en meningsvorming ten opzichte van een overheid die maar al te graag intervenueert. De politieke rol die deze media dan bekleden, bestaat in het verschaffen van informatie zodat alle burgers op politiek vlak weten wat er gaande is. Daarnaast functioneren zij ook als 'watch-dog' door controle uit te oefenen op de overheid. De media vormen eveneens een forum waardoor debat onder de burgers op gang gebracht kan worden. Dit stelt burgers in staat publiekelijk standpunten in te nemen wat uiteindelijk leidt tot de vorming van de publieke opinie. Binnen deze benadering staan de informatieve, de controlerende, en de forumfunctie van de media dus centraal.¹⁰

Een andere theoretische benadering is deze van de *sociale verantwoordelijkheid* dat door het Amerikaanse 'Commission on the Freedom of the Press' in 1947 verwoord werd. Deze stelt dat de media niet volledig vrij kunnen zijn zoals dit in voorgaande benadering gesteld werd. De media hebben een aantal verplichtingen ten opzichte van de samenleving en hebben een publieke opdracht te vervullen. Hierbij zijn zij gebonden aan een aantal deontologische journalistieke en ethische codes. De media verbinden zich ertoe op een waarheidgetrouwe, eerlijke, onbevooroordeelde en verstaanbare wijze over gebeurtenissen te rapporteren en deze gebeurtenissen eveneens te plaatsen binnen de juiste context waardoor zij betekenis krijgen. Binnen deze benadering wordt naast de contextualisering van de nieuwsfeiten eveneens aandacht besteed aan de forumfunctie van de media en aan het belang van een correcte representatie van maatschappelijke subgroepen. De media zouden dus vrij

---

⁷ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.71-72.

⁸ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.73.

⁹ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.121.

¹⁰ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.128-130.

moeten zijn maar tegelijkertijd toch ook aan zelfregulering moeten doen. In bepaalde omstandigheden moet de samenleving alsnog kunnen ingrijpen ten voordele van het publieke belang.¹¹

Een derde benadering legt sterker de nadruk op concepten als ‘participatie’ en ‘democratisering van de media’. Het gaat hierbij om de *participatief-democratische* theorie van de media die haar oorsprong vindt in een aantal Derde Wereldlanden. Communicatie wordt hier gezien als een tweezijdig proces waarbij de communicatiepartners een democratische en gebalanceerd dialoog voeren. In deze benadering wordt eveneens aandacht besteed aan mediatoegang waarmee het mediagebruik voor publieke dienstverlening bedoeld wordt. Een hoge mate van publieke betrokkenheid tot het communicatiesysteem door middel van een optimale participatie is eveneens van groot belang binnen deze benadering. Het gaat hierbij om de betrokkenheid van het publiek bij het nieuwsproductieproces maar ook in het management en de planning van het communicatiesysteem. Deze participatie kan beperkt blijven tot de representatie van bepaalde groepen of subgroepen in de samenleving of tot de consultatie van het publiek bij de besluitvorming. Zelfmanagement, waarbij het publiek macht uitoefent over het besluitvormingsproces binnen communicatiebedrijven, is de meest geavanceerde vorm van participatie. Hieruit zijn de zogenaamde ‘community media’ of kleinschalige media ontstaan.¹²

2.3. Typologie van Rosengren

Voor Karl Erik Rosengren heeft baanbrekend onderzoek verricht naar de relatie tussen de media en de samenleving en de manier waarop deze elkaar beïnvloeden. Het gaat hierbij om de causale verbanden tussen technologische ontwikkelingen, de inhoud van mediaboodschappen en veranderingen in de samenleving. Deze relatie gaf hij op een zeer overzichtelijke manier weer door middel van een typologie waarin twee tegengestelde stellingen met elkaar geconfronteerd worden. Zo wordt de stelling ‘cultuur beïnvloedt de sociale structuren’ tegenover de stelling ‘sociale structuren beïnvloeden de cultuur’ geplaatst. Op deze manier komt Rosengren tot de vaststelling dat er vier types van relaties bestaan tussen cultuur/media en de maatschappij, met name culturele autonomie, idealisme, materialisme en interdependentie.¹³ De typologie¹⁴ ziet er als volgt uit:

		Sociale structuren beïnvloeden cultuur	
		Ja	Nee
Cultuur beïnvloedt sociale structuren	Ja	Interdependentie	Idealisme
	Nee	Materialisme	Autonomie

¹¹ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.124-125.

¹² MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.131-132.

¹³ ROSENGREN (K.E.). *Op.Cit.* p.249.

¹⁴ ROSENGREN (K.E.). *Op.Cit.* Figure 1: Four types of relationship between culture and social structure, p.249.

Wanneer de media uitsluitend beschouwd worden als een aspect of een onderdeel van de samenleving, is er sprake van *materialisme*. Een groot aantal theorieën beschouwen de media als afhankelijk van de maatschappelijk heersende economische en politieke machten. Men gaat ervan uit dat degene die de media bezitten eveneens bepalen op welke manier deze functioneren en waarvoor ze gebruikt worden.¹⁵ Wanneer er vanuit gegaan wordt dat de media de sociale structuur beïnvloeden wordt er gesproken van *idealisme*. Voornamelijk de mediaboodschappen en de ideeën en waarden die deze omvatten, worden verantwoordelijk gesteld voor sociale veranderingen in de samenleving ongeacht wie de media bezit of controleert. De media worden gezien als belangrijke motoren van het sociale handelen. Deze visie leidt tot een mediacentrische visie waarbij de media als oorzaak worden aangeduid voor het goede en het kwade in de wereld.¹⁶

Interdependentie, vervolgens, impliceert dat de media en de samenleving continu met elkaar in interactie zijn en elkaar voortdurend beïnvloeden. De media reageren op de vraag vanuit de samenleving naar informatie en entertainment. Tegelijkertijd stimuleren zij vernieuwingen en dragen ze bij tot een veranderende socio-culturele context waardoor opnieuw nieuwe eisen geformuleerd worden. In het geval van *autonomie* is er geen causale relatie tussen de media en de samenleving waardoor beide bijgevolg ook geen afspiegeling zijn van elkaar. Wanneer dit letterlijk opgevat wordt staat deze visie lijnrecht tegenover voorgaande visie. Voornamelijk degenen die sceptisch staan tegenover een al te grote macht van de media (beïnvloeding van ideeën en waarden in de samenleving) verdedigen deze visie. Het is echter zeer onwaarschijnlijk dat er geen sprake is van een causale relatie tussen beide. Het debat kent de laatste jaren een sterke opgang door de tendens naar globalisering en internationalisering in deze wereld. Binnen deze laatste visie doen er zich de laatste jaren dan ook verschillende opinies voor omtrent de graad van autonomie.¹⁷

2.4. Theorieën omtrent de geschreven pers

Deze normatieve benaderingen kunnen toegepast worden op de geschreven pers. Frederick Siebert schreef in 1956 het boek 'Four Theories of the Press' waarin hij stelt dat de mediasystemen wereldwijd geïnclassificeerd kunnen worden volgens vier types. Voor het eerste type baseerde deze auteur zich op de kenmerken van de sociale verantwoordelijkheidstheorie. De media die hieronder vallen, vervullen een aantal cruciale taken. Zo moeten zij het politieke systeem dienen door informatie te verschaffen en door discussies en debatten over publieke zaken te stimuleren. Daarnaast moeten ze ook het economische systeem dienen door kopers en verkopers met elkaar in contact te brengen en door wederzijdse informatie te verschaffen. Door het publiek te informeren moet deze in staat zijn aan self-government te doen. Daarnaast moeten de media eveneens optreden als watchdog waarbij zij de overheid controleren en dit in het belang van de burger. Een andere functie bestaat uit de bescherming van de rechten van elk individu. Tot slot voorzien de media eveneens in de nodige entertainment en moeten zij kunnen voorzien in eigen financiële middelen zodat hun onafhankelijkheid gevrijwaard blijft.¹⁸

---

¹⁵ ROSENGREN (K.E.). *Op.Cit.* p.254.

¹⁶ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.62.

¹⁷ ROSENGREN (K.E.). 252-253.

¹⁸ SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Four theories of the press*, University of Illinois Press, Urbana, 1956, p.74-75.

Daarnaast is er de *authoritarian* theorie waarbij vooraf opgelegde censuur door politieke autoriteiten gerechtvaardigd werd. Evenals bestraffingen voor het overtreden van regels die door dezelfde autoriteiten opgelegd worden. Deze persvorm heeft tot doel de bestaande sociale orde te bewaren en te beschermen door de mediavrijheid sterk aan banden te leggen. Het kon aanvankelijk teruggevonden worden in autoritaire, dictatoriale regimes of onder militair gezag. In democratische samenlevingen deed deze benadering zich enkel voor wanneer dit extreem noodzakelijk was zoals in oorlogssituaties of op ogenblikken waarin terrorisme aan de orde was. Meestal is de autoritaire benadering in deze concrete situaties de uitdrukking van de populaire wil aanwezig in de samenleving.¹⁹

De derde theorie is de *Soviet* theorie die vooral tijdens het interbellum een grote invloed kende. De media werd hierbij beschouwd als propagandistisch. Zij kregen de functie het volk te onderwijzen en op te voeden en werden ingeschakeld bij de totstandkoming van het communistische gedachtengoed. De principes van deze theorie werden dan ook door Lenin gevestigd en na de Tweede Wereldoorlog uitgebreid tot het grootste gedeelte van Oost-Europa. Het voornaamste principe was dat de media ondergeschikt moesten zijn aan de communistische partij, de enige legitieme instelling.²⁰ Deze theorie stond bijgevolg zeer afkerig tegenover een vrije pers en de uitdrukking van eigen meningen. Het kende echter wel een positieve rol toe aan de pers in de samenleving en in de wereld. Hierbij werd de nadruk gelegd op de mediabijdrage tot de culturele, economische en sociale ontwikkeling van de samenleving. De *Soviet* theorie kon beschouwd worden als autoritair in de manier waarop ze doorgevoerd werd maar zolang het communisme standhield kon deze benadering wel rekenen op een breed sociaal draagvlak. Van de pers werd verwacht dat zij verantwoordelijk te werk gingen en dat zij een reflectie vormden van de bestaande diversiteit aan sociale en culturele structuren. Het resultaat van deze theorie bleek vaak in overeenstemming te zijn met de vrije media, hoewel deze persvorm zelfs na de val van het communisme door de meeste democratische landen niet aanvaard werd.²¹

De laatste theorie was de *libertarian* theorie en baseerde zich op de principes van het klassieke liberalisme. Het voornaamste principe hierbij was de pers als 'a free marketplace for ideas'. Deze benadering lag in het verlengde van de fundamentele individuele rechten zoals het recht van vrije meningsuiting, het recht van vrije religiekeuze en het recht op vergadering en vereniging. Een vrije pers werd beschouwd als de essentie van een vrije en rationele samenleving.²² Door middel van competitie moet men trachten zo dicht mogelijk bij de waarheid te komen. Dit heeft immers als gevolg dat verscheidene alternatieve inzichten verspreid worden en met elkaar geconfronteerd worden. Zo is de ontwikkeling van de samenleving afhankelijk van de keuze over wat goed is en wat slecht. Het voordeel van een vrije pers is dat het individuen de mogelijkheid biedt hun opinies kenbaar te maken. Anderzijds zorgt het er eveneens voor dat de samenleving op de hoogte is van wat er onder het volk leeft en welke verzuchtingen er bestaan.²³

---

¹⁹ SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Op.Cit.* p.18, 19, 25, 27.

²⁰ SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Op.Cit.* p.112, 113.

²¹ SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Op.Cit.* p.122, 123.

²² SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Op.Cit.* p.41.

²³ SIEBERT (F.S.), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Op.Cit.* p.50-52.

2.5. Nieuws en de politiek-ideologische functies

De relatie tussen de samenleving en de media komt voornamelijk tot uiting in de nieuwsberichten die door de media verspreid worden binnen de samenleving. Over de definiëring van wat nieuws precies inhoudt, bestaat er geen consensus. De eerste die getracht heeft de term te definiëren is Walter Lippmann (1922). Hij legde de nadruk op de nieuwsvergaring en stelde dat het nieuws geen spiegel is van de sociale omstandigheden in de samenleving maar eerder een verslag is van een bepaald aspect hiervan dat zich om de één of andere reden opdringt.²⁴ Ook Robert Park (1940) deed een poging tot definiëring van de term 'nieuws' en kwam hierbij tot de vaststelling dat 'nieuws' een aantal kenmerken omvat. Zo is het tijdsgebonden, vergankelijk, voorspelbaar, geen substituuat voor kennis, ongewoon en onverwacht.²⁵ Een andere definiëring wordt geleverd door Servaes en Tonnaer die menen dat nieuws datgene is wat de journalist ervan maakt.²⁶ Tot slot is er Howard Tumber die stelt dat een definiëring van nieuws zowel positief als negatief nieuws moet omvatten en vermelding moet maken van het onderscheid tussen zacht en hard nieuws. Hard nieuws heeft betrekking op politieke, economische en sociale gebeurtenissen, terwijl zacht nieuws eerder 'lichter', sensationeler en aangener is en vooral verslagen omvat over sport en human interest-onderwerpen.²⁷

Het brengen van nieuws is een belangrijke taak van de journalist. Nieuws reflecteert immers niet noodzakelijk een wereld van feiten maar wel de feiten in de wereld van de journalist. Het begrip 'nieuws' kan op een dubbelzinnige manier benaderd worden. Enerzijds verwijst het naar bepaalde gebeurtenissen die door mediaproducten aangeduid worden als nieuws. Anderzijds heeft het begrip ook betrekking op de manier waarop dergelijke gebeurtenissen in de berichtgeving worden weergegeven.²⁸ De politiek-ideologische functies die het nieuws vervult, kunnen onderscheiden worden in twee verschillende aspecten: de informatiefunctie en de interpretatiefunctie. De informatiefunctie verwijst naar de thema's en de verschijnselen waaraan de media aandacht besteden en die bijgevolg in het nieuws verschijnen. De massamedia kunnen via deze keuze een aanzienlijke invloed uitoefenen op datgene wat op de politieke agenda van partijen en vertegenwoordigers staat en eveneens wat het publiek bezighoudt.²⁹ Volgens Van den Berg doet een journalist voor zijn dagelijkse keuzes over wat nieuws is en wat niet beroep op het publiek die deze keuzes legitimeert. Datgene wat voor het doelpubliek relevant is, geldt als standaard. Op die manier worden de journalistieke ideologieën geobjectiveerd. Persoonlijke beoordelingen van relevantie worden zo buiten beschouwing gelaten en alles wordt georiënteerd op het publiek waardoor de media in naam van het publiek handelen. Er is echter geen sprake van 'het publiek' vermits dit zeer verdeeld en gesegmenteerd is waardoor verscheidene visies kunnen circuleren. De media richten zich dus bijgevolg op de veronderstelde interesses van het publiek.³⁰

²⁴ LIPPMANN (W.). *Public Opinion*, The Free Press Paperback, Londen, 1965, p.216.

²⁵ MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.338.

²⁶ SERVAES (J.) en TONNAER (C.). *De nieuwsmarkt : Vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1992, p.27.

²⁷ TUMBER (H.). *News: a reader*, Univesity Press, Oxford, 1999, p.33.

²⁸ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Ideologie en massamedia*. VU Uitgeverij, Amsterdam, 1986, p.117

²⁹ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.* p.16.

³⁰ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.* p.13.

De interpretatiefunctie duidt op de structurering van de informatie waaruit het nieuws opgebouwd is en dit door middel van de journalistieke codes die verder in deze thesis besproken zullen worden en die verwijzen naar een reëel bestaande of imaginaire maatschappelijke consensus. Elke structurering heeft echter als gevolg dat bepaalde interpretatiemogelijkheden aan het publiek aangereikt worden terwijl andere mogelijkheden tegelijkertijd uitgesloten worden. Dit brengt met zich mee dat het nieuws dus niet beschouwd kan worden als ‘venster op de wereld’ maar als een specifieke ‘kijk’ op bepaalde aspecten van de wereld. Deze ‘kijk’ is dan de als voor de hand liggend gepresenteerde interpretatiemogelijkheid en kan niet louter vergeleken worden met de doelstellingen die de journalist nastreeft en zijn opvattingen over hoe het nieuws gemaakt moet worden. De ideologie van het nieuws is bovendien eveneens verschillend van de ideologie in het nieuws. De ideologie in het nieuws (de voorstellingen die het nieuws bevat) is het resultaat van bedoelde en onbedoelde effecten van de ideologie van het nieuws.³¹

3. Media-organisaties in de samenleving

3.1. Gatekeeping

Vanaf de jaren '50 worden steeds meer onderzoeken uitgevoerd naar de werking van journalisten en hun rol in de totstandkoming van nieuws. Het gaat hierbij om de zogenaamde ‘gatekeeper’-benadering of sluiswachteronderzoeken. Gatekeeping is een veelgebruikte term om het selectieproces in de media mee aan te duiden. De “gatekeeper” of “sluiswachter” is de persoon of sociale groep die een centrale plaats inneemt bij de controle en de selectie van mediaboodschappen. Een nieuwsitem is afhankelijk van selecties die door verschillende mensen gebeuren: ooggetuigen, correspondenten, redacteurs van een nieuwsagentschap, journalisten, eindredacteur van een krant of televisiestation.³² Shoemaker heeft een gatekeepingmodel samengesteld waarin potentiële boodschappen via verschillende kanalen terecht komen in communicatie-organisaties als kranten, nieuwsagentschappen,... Deze organisaties beschikken elk eveneens over een aantal medewerkers die werkzaam zijn binnen bepaalde afgebakende grenzen controle hebben over deze boodschappen. Deze gatekeepers (Shoemaker noemt ze de ‘boundary role gatekeepers’), kunnen de boodschappen opnieuw doorschuiven naar één of meerdere interne gatekeepers die eveneens aan selectie doen. Hierdoor doen er zich opnieuw wijzigingen voor in de boodschap. De boodschap die dan uiteindelijk uit dit proces naar voor komt, komt vervolgens opnieuw bij een ‘boundary role gatekeeper’ terecht bij wie het voor een laatste maal aan een selectie onderworpen wordt vooraleer het naar het publiek of naar een andere organisatie doorgestuurd wordt (output). Tot slot spelen de selectiecriteria van de ontvanger eveneens een rol bij de perceptie van de verzonden boodschappen.³³ Uit voorgaande blijkt dat verschillende mensen verschillende keuzes maken. De vraag is dan echter op basis van welke feiten of welke gegevens de selectie van nieuws totstandkomt.³⁴

---

³¹ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.* p.16-17.

³² MCQUAIL (D.). *Op.Cit.* p.276.

³³ SHOEMAKER (P.J.). Gatekeeping. In: TUMBER (H.). *News: a reader*. University Press, Oxford, 1999, p.73.

³⁴ PLEIJTER (A.), WILLEMSSEN (E.) en HERMANS (L.). De definitiemacht van journalisten: Een casestudy naar de wijze waarop regionale dagbladjournalisten met informatiebronnen omgaan. In: *Tijdschrift voor de communicatiewetenschap*, Vol 5(4), 1997, p.281

Een klassieke studie met betrekking tot de nieuwsselectie-criteria werd uitgevoerd door Johan Galtung en Mari Holmboe Ruge (1965). Deze auteurs kwamen tot de vaststelling dat een twaalfstal elementen bepalend zijn in het nieuwsselectieproces: frequentie van een gebeurtenis, drempelwaarde, betekenis, uitzonderlijkheid, continuïteit, harmonie, compositie, ondubbelzinnigheid, elitelanden, elitepersonen, personificatie en negativiteit. De eerste acht factoren zijn universeel geldend, de laatste vier zijn voornamelijk van toepassing op de westerse verslaggeving.³⁵ In meer recente benaderingen wordt steeds vaker afstand gedaan van het idee als zou nieuws onttrokken worden aan de objectieve werkelijkheid. Men gaat er steeds meer van uit dat nieuws een werkelijkheid op zich is dat door journalisten geconstrueerd wordt. Journalisten doen dan meer dan louter selecteren en publiceren van informatie maar beschikken ook over een zekere definitiemacht.³⁶

3.2. De positie van de journalist

De massamedia nemen een belangrijke positie in binnen de samenleving doordat zij verantwoordelijk zijn voor de confrontatie van verschillende ideologische posities door verscheidene politieke en maatschappelijke groeperingen. Daarnaast bieden de media deze groeperingen de nodige ruimte om eigen visies kenbaar te maken en om informatie over bepaalde ontwikkelingen te controleren door meerdere bronnen te raadplegen. Mediaproductanten ((journalisten, programmamakers,...) vervullen daarom een voorname rol en worden door Herbert Gans treffend omschreven als 'managers of the symbolic arena'.³⁷ Hiermee wordt verduidelijkt dat journalisten niet deelnemen aan debatten en discussies in deze zogenaamde arena maar enkel de orde bewaren binnen deze arena. Toch dient hierbij opgemerkt te worden dat journalisten niet louter een passieve rol vervullen.³⁸ Vermits de journalist zich tussen de maatschappelijke drukingsgroepen en het publiek bevindt komt hij vroeg of laat voor een aantal dilemma's te staan waarbij de keuzes die hij maakt zeker niet zwart-wit zijn. Zo wordt hij geconfronteerd met verscheidene tegenstellingen als het nastreven van een professionele onafhankelijkheid versus het nastreven van de doelstellingen van de media-organisatie; de keuze voor een participerende houding versus de keuze voor een neutrale houding; het nastreven van communicatieve doelstellingen versus beantwoorden aan de vraag van het publiek. De standpunten die men hieromtrent inneemt, zijn bepalend voor het nieuwsproductieproces.

Van journalisten wordt verlangd dat zij op een professionele manier te werk gaan en de objectiviteit ten alle tijd respecteren. Hiervoor moeten zij aan diverse vormen van directe en indirecte druk weerstaan, wat niet altijd eenvoudig is. Journalisten worden weliswaar gedeeltelijk beschermd door een redactionele autonomie en door een redactiestatuut maar, vermits zij werkzaam zijn binnen een hiërarchisch gestructureerd mediabedrijf, ondervinden zij daar ook de nodige gevolgen van. Om zo professioneel mogelijk bezig te zijn, laten mediaprofessionals zich sturen door een systeem van professionele deontologie, esthetische codes en routinepraktijken. Deze garanderen de integriteit, betrouwbaarheid en status van de mediaprofessionals. Professionele journalistiek bestaat bijgevolg dus uit het kunnen toepassen van deze

---

³⁵ SERVAES (J.) en TONNAER (C.). *Op.Cit.* p.34-35.

³⁶ PLEIJTER (A.), WILLEMSSEN (E.) en HERMANS (L.). *Op.Cit.* p.282.

³⁷ GANS (H.J.). *Deciding what's news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*, New York, 1980, p.298.

³⁸ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.* p.13.

journalistieke conventies tijdens de selectie, verwerking en representatie van nieuws en informatie.³⁹ De klemtoon bij deze conventies komt vaak te liggen op de manier waarop het selectieproces verloopt. Vooral de twaalf selectiecriteria die Galtung en Ruge onderscheiden, zijn hierbij van groot belang omdat deze op voorhand reeds verhullen welke soort evenementen en gebeurtenissen opgenomen zullen worden in de media en welke niet.⁴⁰ Dit brengt een zekere vorm van voorspelbaarheid met zich mee wat leidt tot 'news bias'. Zo zullen journalisten eerder rapporteren over conflicten dan over 'goed nieuws'-gebeurtenissen of gebeurtenissen waarover een algemene consensus bestaat omdat conflicten afwijken van het 'normale'. Of komen landen of instellingen met een beperkt politiek belang zelden in het nieuws. Ook een aantal vormelijke conventies als de beschikbare beelden over een gebeurtenis en de tijd en ruimte waarbinnen deze gebeurtenis zich voordoet, zijn van belang. Hoewel studies omtrent de structuur van journaals vaak vertrekken van 'news bias' mag er niet vanuit gegaan worden dat er een opzettelijke tendens is om het publiek te misleiden.⁴¹

Naast deze drang naar professionaliteit hechten journalisten eveneens veel belang aan objectiviteit. Westertahl (1983) is de eerste die erop wees dat binnen de objectiviteit van de journalist twee dimensies onderscheiden kunnen worden, met name de feitelijkheid en de onpartijdigheid. Bij de *feitelijkheid* draait het vooreerst om de relevantie, wat belangrijk is bij het nieuwsselectieproces. Daarnaast staat ook het waarheidsconcept centraal bij de feitelijkheid. Dit verwijst naar de waarheidsclaim van mediaprofessionals. Tot de dimensie van *onpartijdigheid* worden eveneens twee aspecten gerekend. Eerst en vooral is er de neutraliteit waarbij verwezen wordt naar de representatie van gebeurtenissen, meningen en waarden zonder dat de journalist, die hierover rapporteert, zich vereenzelvigd met het onderwerp. Het tweede element is evenwicht, wat verwijst naar de selectie van meningen en standpunten van verschillende betrokken partijen omtrent een gebeurtenis. Het objectiviteitsconcept is echter zwaar onder vuur komen te liggen doordat vele wetenschappers menen dat er van een absolute objectiviteit helemaal geen sprake kan zijn. Sommigen voegen hieraan toe dat journalistieke objectiviteit bovendien niet wenselijk is.⁴²

3.3. De onmogelijkheid van volledige objectiviteit

Vaak moeten mediaprofessionals subjectieve keuzes maken om tot objectiviteit te komen. Hierdoor brengen zij die objectiviteit vaak ongewild in gevaar. Een citaat van de Amerikaanse journalist Jack Newfield brengt misschien verheldering:

*"Objectivity can be defined as the way the mass media reported the history of the Vietnam War before the Pentagon Papers; the way the racism in the North was covered before Watts; the way auto safety was reported before Ralph Nader... The goal for all journalists should be to come as close to the truth as possible. But the truth does not always reside exactly in the middle. Truth is not the square root of two balanced quotes."*⁴³

---

³⁹ MCNAIR (B.). *The sociology of journalism*. Arnold, Londen, 1998, p.13.

⁴⁰ SERVAES (J.) en TONNAER (C.). *Op.Cit.* p.34.

⁴¹ CARPENTIER (N.) *Tussen woord en daad: Journalistieke praktijken die de betrokkenheid van de burger vergroten*, Koning Boudewijnstichting, Brussel, 2002, p.9.

⁴² WESTERTAHL (J.). Objective news reporting. *Communication research*, 1983, p.403-424.

⁴³ MARTINDALE (C.) *The white press and black America*. New York, Greenwood Press, 1986, p.43.

De objectiviteit die journalisten nastreven, komt door verscheidene interne en externe invloeden op de berichtgeving, onder druk te staan. De achtergrond van journalisten en hun persoonlijke opinies en ideeën blijken uit onderzoek sterk gerelateerd te zijn met hetgeen gerapporteerd wordt. De persoonlijke kenmerken van een journalist waaronder demografische kenmerken als ras, leeftijd, geslacht maar ook de werkomstandigheden, de politieke ideologie en de professionele waarden die een journalist erop nahoudt, heeft een invloed op de berichtgeving. Ook de professionele en journalistieke codes die mediaprofessionals hanteren blijken niet zo neutraal te zijn als ze pretenderen te zijn. Elke code verwijst immers naar achterliggende criteria die bepaald worden door de ideologische vooringenomenheden van de journalist waardoor zijn handelen en denken beïnvloed worden.⁴⁴

Verschillende theorieën hebben zich toegelegd op de externe druk. De voornaamste en meest gekende is de *politiek-economische* theorie. Deze stelt dat de bestaande ideologie niet losgekoppeld kan worden van het materiële zoals de eigendomsstructuren van mediabedrijven. Deze bedrijven verliezen steeds meer hun onafhankelijkheid en worden hierdoor makkelijker beïnvloed door politieke gezagdragers en industriëlen.⁴⁵ Economische belangengroepen die het mediabedrijf financieel ondersteunen, verwachten dat de media niet ingaat tegen haar belangen. Elke berichtgeving die dus schade zou kunnen berokken aan deze economische groep wordt, in de mate van het mogelijke, zoveel mogelijk genegeerd. Op die manier krijgt de mediaconsument echter af te rekenen met een vertekend beeld van de werkelijkheid. Hetzelfde geldt voor politici die via de media het publiek willen beïnvloeden en overtuigen. Zij trachten mediabedrijven op verschillende manieren gunstig te stemmen zodat deze de rapportering van schadelijke informatie tot het minimum herleiden. Hierdoor wordt niet enkel de inhoud van mediaboodschappen beïnvloed maar eveneens de informatiebronnen die journalisten raadplegen.⁴⁶

De *culturele theorie* vormt hier een aanvulling op met de stelling dat naast de economische en de politieke invloeden ook culturele instellingen hun uitwerking hebben op de berichtgeving in de media. Vooral academici en wetenschappers blijken hierbij een belangrijk rol te spelen. Doordat deze mensen een respect en geloofwaardigheid genieten bij het publiek, worden hun visies sneller aanvaard waardoor de media ook vaker op hen beroep doen.⁴⁷ Deze theorie ziet de media als instellingen waarlangs de maatschappelijke realiteit geconstrueerd wordt en waarlangs de dominante ideologie doorgegeven en gelegitimeerd wordt. Bijgevolg fungeren media als instellingen van sociale controle.⁴⁸

Met betrekking tot de interne druk heeft Carpentier het over de structurele 'bias', wat eveneens in de *organisatietheorie* uiteengezet wordt.⁴⁹ Deze term verwijst naar de vertekeningen in de berichtgeving die veroorzaakt worden door de manier waarop de

---

⁴⁴ COLEMAN (R.). Race and ethical reasoning : the importance of race to journalistic decision making. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 2003, p.298.

⁴⁵ GARNHAM (N.). Contribution to a political economy of mass communication. In: INGLIS (F.) (ed.). *Capitalism and communication: Global culture and the economics of information*, Londen, Sage Publications, 1990, p.22-23.

⁴⁶ CROOK (T.). *International radio journalism*. Routledge, Londen, 1998, p.48.

⁴⁷ CROOK (T.). *Op.Cit.* p.49.

⁴⁸ WITTE (E.), DETANT (A.) en DISTELMANS (B.). *Media en politiek: Een inleiding tot de literatuur*, VUBPress, Brussel, p.49.

⁴⁹ CARPENTIER (N.) et al. *Op.Cit.* p.10.

media zelf functioneren, georganiseerd en gestructureerd zijn, gekoppeld aan de professionele nieuwswaarden.⁵⁰ Enerzijds zorgen beperkingen op infrastructuur en financiële middelen, alsook de tijdsdruk en de deadlines van journalisten voor een zekere weerslag op de berichtgeving en de inhoud van mediaboodschappen. Ook de waarheidsclaims van journalisten kunnen zwaar doorwegen op het mediapubliek. Volgens Carpentier roept de structurele bias uitsluitingsmechanismen in het leven. Zo worden officiële informatiebronnen en elitepersonen bevoordeeld in hun toegang tot de media, wat meestal ten koste gaat van organisaties uit het middenveld. Dit doet zich voor in het verlengde van het streven naar feitelijkheid en de nood aan snel toegankelijke bronnen. Bijgevolg worden maatschappelijke minderheidsgroeperingen op een ongewenste of onrealistische manier gerepresenteerd door de media.⁵¹

Ook Edward Saïd stelt het ideaal van objectiviteit in vraag. Hij wijt dit aan de vaststelling dat in deze seculiere wereld de mensen hun eigen waarheden gaan maken zijn. Verschillende waarheden bestaan bijgevolg naast elkaar wat echter voor problemen zorgt want hoe kan je de waarheid van de eigen cultuur in overeenstemming brengen met de realiteit van andere identiteiten en volkeren? Saïd meent dat men de voorkeur voor de eigen cultuur nooit staande mag houden. Enkel een sterk geloof in rechtvaardigheid en gerechtigheid en aandacht voor onderlinge verschillen tussen naties en individuen kunnen dit teweegbrengen. Maar in realiteit spelen patriottisme en loyaliteit aan de eigen cultuur mee.⁵²

Daarnaast moet de journalist ook nog rekening houden met het medium waarvoor een bericht bestemd is. Ieder medium heeft immers eigen specifieke karakteristieken. Sommige onderwerpen lenen zich beter voor een krantenartikel dan andere onderwerpen die beter via televisie aan bod komen. De mediumspecifieke kenmerken hebben een belangrijke impact op de informatie dat een journalist verschaft en bijgevolg ook op het beeld dat van een bepaalde gebeurtenis wordt opgehangen. Krantenartikels worden gekenmerkt door een hoger abstractieniveau doordat de lezer de gebeurtenissen niet direct kan waarnemen maar beroep moet doen op teksten en woordkeuzes van de journalist. Deze artikels lenen zich dan ook beter voor de weergave van feitelijke gegevens. De informatiedichtheid van een krant is doorgaans veel groter dan bij televisie of radio. Bovendien hebben krantenartikels het voordeel dat lezers informatie op eigen tempo kunnen consumeren en bepaalde delen van een artikel opnieuw kunnen lezen. Kranten zijn dus voornamelijk geschikt voor achtergrondinformatie, analyses en kritische beschouwingen.⁵³

Vele wetenschappers en theoretici merken echter op dat het niet altijd wenselijk is dat media zich op een objectieve manier trachten te gedragen. 'New journalism' is een stroming dat net het centraal stellen van de subjectiviteit bepleit. 'Human interest journalism' bouwt hierop voort door de nadruk op het zachte nieuws en op authenticiteit te leggen. Deze stroming verzet zich tegen de neutraliteit, onpersoonlijkheid en de feitelijkheid van de traditionele journalistiek. Journalisten

---

⁵⁰ CROOK (T.). *Op.Cit.* p.50.

⁵¹ CARPENTIER (N.) et al. *Op.Cit.* p.9-11.

⁵² SAID (E.). Het gezag de waarheid te zeggen. In: *Manifestaties van de intellectueel*. Amsterdam/Antwerpen, Atlas, 1993/1995, p.111-113.

⁵³ LEURDIJK (A.). Ieder medium een eigen kleur : De mogelijkheden van pers, radio, televisie en internet. In: STERK (G.), TOP (B.) en DOPPERT (M.). *Media en alloctonen: journalistiek in de multiculturele samenleving*, SDU, Den Haag, 2000, p.16, 17, 20.

worden hierbij eerder gezien als vertellers van verhalen. De 'development & emancipatory journalism' stelt dat wanneer universele waarden als vrede, democratie en mensenrechten in gevaar zijn, journalistieke neutraliteit absoluut over boord gegooid moet worden. Met de kritiek die geuit wordt op het objectiviteitsbeginsel wordt niet bedoeld dat elke vorm van objectiviteit verworpen dient te worden. Journalisten hebben als taak het maatschappelijk pluralisme en de democratie te respecteren en te bevorderen. Journalisten zijn hier ten alle tijden aan onderworpen.⁵⁴

3.4. Agendasetting

De mediaboodschappen die journalisten opstellen en die door de media verspreid worden, hebben volgens tal van benaderingen een belangrijke invloed op het publiek. De agendasettingbenadering is zo'n benadering en stelt dat het media-aanbod bepalend is voor het belang dat het publiek hecht aan een bepaald onderwerp. Onderzoek naar het verband hiertussen werd voor het eerst uitgevoerd door McCombs en Shaw. Agendasettingonderzoek houdt doorgaans in dat men met behulp van een inhoudsanalyse de belangstelling van de media voor de aangehaalde topics meet. Van daaruit wordt vervolgens nagegaan hoe de agenda van het publiek er uitziet. Verscheidene onderzoeken hebben aangetoond dat de media-agenda, de politieke agenda en de publieke agenda sterk met elkaar interageren en dat er een zeer grote overeenkomst bestaat tussen deze agenda's. De graad van belangstelling die vanuit de media aan een onderwerp toegekend wordt, bepaalt in hoge mate het belang dat het publiek hecht aan dit onderwerp.⁵⁵ Hoe meer de media thema's, gerelateerd met migranten aan bod laten komen en benadrukken, hoe meer deze thema's ook het publiek zullen bezighouden.

De radio en de dag- en weekbladpers zouden de agenda van het publiek het sterkst bepalen. De plaats die onderwerpen in het medium toegewezen krijgen, is bovendien eveneens een belangrijk gegeven dat niet uit het oog verloren mag worden. Onderwerpen die op de voorpagina aan bod komen, beïnvloeden immers de publieke agenda het sterkst. Een andere opmerking betreft de duur van blootstelling aan een onderwerp. De kracht van de agendasetting is recht evenredig met de blootstelling van het publiek aan een bepaald onderwerp. Hoewel agendasettingonderzoek herhaaldelijk heeft aangetoond dat de media het publiek in een belangrijke mate beïnvloedt, toch bestaat er nog geen zekerheid over een causaal verband tussen de media-inhoud en de opvattingen en attitudes van het publiek.⁵⁶

3.5. De invloed van de media

De 'Cultural Indicatorsbenadering' van Gerbner poogt eveneens om de rol van de media in de samenleving weer te geven. Deze auteur vertrekt hierbij van de idee dat de media er in het algemeen in slagen een symbolische realiteit te creëren. Onderzoek duidt aan dat deze symbolische realiteit doorgaans afwijkt van de feitelijke realiteit. Deze benadering bestaat uit drie afzonderlijke analyses.⁵⁷

---

⁵⁴ CARPENTIER (N.) et al. *Op.Cit.* p.11.

⁵⁵ WITTE (E.). *Op.Cit.* p.208.

⁵⁶ WITTE (E.). *Op.Cit.* p.209.

⁵⁷ VERGEER (M.). *Een gekleurde blik op de wereld: Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan de media en opvattingen over etnische minderheden*, Katholieke Universiteit Leuven, 2000, p.110

Met de eerste analyse, *Institutional Proces Analysis* genaamd, tracht men inzicht te krijgen in de bestaande mediasystemen. De aandacht ligt hierbij op de werking van de media-industrie, de totstandkoming van beslissingen, het achterhalen van invloeden die al dan niet hun uitwerking hebben en de machtsrelaties tussen betrokken partijen. De *Message System Analysis* richt zich op het resultaat van het productieproces, met name de mediaboodschappen. Waar vestigen journalisten en programmamakers hun aandacht op, welke waardeoordelen komen hierbij aan bod, op welke manier worden verschillende verschijnselen met elkaar verbonden in de berichtgeving,... Een derde analyse, de *Cultivation Analysis*, houdt zich tot slot bezig met de vraag naar de consequenties van blootstelling aan de media en voornamelijk de invloed van deze blootstelling op persoonlijke opvattingen van mediagebruikers over bepaalde gebeurtenissen. Oorspronkelijk werd deze cultivatietheorie enkel toegepast op het medium televisie maar meer recent passen verscheidene theoretici (Vergeer, Lubbers en Scheepers, 2000) deze theoretische benadering ook toe op de dagbladpers. Het argument dat televisie geen hoge graad van geletterdheid vereist en een groter deel van de bevolking weet te bereiken, impliceert wel dat media-effecten op attitudes en oordelen van mediagebruikers, door de blootstelling aan de dagbladpers in mindere mate zullen optreden dan bij televisie.⁵⁸

Deze theorie ontstond overigens in het verlengde van een toenemende bezorgdheid omtrent het in beeld brengen van geweld en crimineel gedrag door de televisie. Men gaat ervan uit dat de massamedia door middel van selectieve berichtgeving het kijkerspubliek gewild of ongewild stereotypen en verstoorde percepties van de werkelijkheid voorschotelen.⁵⁹ Mensen die frequent in contact komen met deze mediaboodschappen gaan deze interpreteren als reëel en enig geldend. De symbolische realiteit die de televisie verschaft wordt door deze gebruikers volledig geïntegreerd in de dagdagelijkse realiteit en uiteindelijk geïncorporeerd in de eigen omgeving. Het gevaar ligt echter in de mogelijkheid dat de symbolische realiteit stereotypen en een verstoorde beeldvorming bevat zodat ook deze in de eigen realiteit overgenomen worden.⁶⁰

4. Besluit

Hoewel er geen eenduidige visie bestaat op de relatie tussen de media en de samenleving, is het in dit hoofdstuk wel duidelijk geworden dat beide systemen absoluut niet los van elkaar beschouwd kunnen worden. Beide beïnvloeden elkaar en treden in wisselwerking wat gevolgen heeft voor de beide systemen. De mediaberichtgeving maakt het mogelijk een beter inzicht te verschaffen in deze complexe relatie. De manier waarop immers naar allochtonen gekeken wordt in de samenleving en de positie die zij in de samenleving toegekend krijgen, wordt weerspiegeld in de berichtgeving die de media omtrent allochtonen verschaft. Tegelijkertijd zal de beeldvorming die de media construeert een invloed hebben op de perceptie van allochtonen in de samenleving. Daarom wordt er zo vaak gesproken

---

⁵⁸ VERGEER (M.). *Op.Cit.* p.111.

⁵⁹ FUJIOKA (Y.). *Television portrayals and African-American stereotypes: Examination of television effects when direct contact is lacking*, Journalism and Mass Communication Quarterly, Vol 76(1), 1999, p.53.

⁶⁰ TAMBORINI (R.), MASTRO (D.E.), CHORY-ASSAD (R.M.) en HUANG (R.H.). The color of crime and the court: A content analysis of minority representation on television. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, vol 77(3), 2000, p.639.

over de media als machthebbers en worden zij vaak verantwoordelijk gesteld voor discriminatie en racisme in de samenleving.

De mediaberichtgeving is het product van de wederzijdse relatie tussen de media en de samenleving. Journalisten krijgen, bij de opstelling van de mediaberichten, de taak zo objectief mogelijk te berichten over gebeurtenissen, ook wanneer deze betrekking hebben op allochtonen. De professionele deontologie, esthetische codes en routinepraktijken moeten hen hierbij helpen. Het probleem is echter dat de productie van nieuwsberichten nooit een objectieve bezigheid inhoudt. Hoewel nieuwsberichten pretenderen de 'werkelijkheid' weer te geven, moet er steeds rekening gehouden worden met het feit dat zij sterk onderhevig zijn aan keuzes, onderwerpen en invalshoeken die de journalist bepaalt. Journalisten hebben immers een eigen visie op allochtonen in de samenleving en worden dagelijks geconfronteerd met hun eigen normen en waarden die uiteindelijk doorwegen in de berichtgeving. Persoonlijke kenmerken als bijvoorbeeld afkomst, politieke overtuiging en religieuze overtuiging spelen hier eveneens een rol. Bovendien is een journalist ook onderhevig aan druk vanuit de media-organisatie zelf. Deze behartigt immers verschillende belangen: de belangen van het publiek dat goed en correct geïnformeerd wil worden, de eigen belangen om een zo groot mogelijk publiek te bereiken en dus een zo groot mogelijk marktaandeel te verschaffen, de belangen van economische investeerders die mee instaan voor de continuïteit van het mediabedrijf, de belangen van de politieke wereld die de media voorzien van steun en informatie,...

De realiteit die journalisten naar voor brengen in hun berichten is dus eigenlijk een geconstrueerde realiteit die verschilt van de feitelijke realiteit die aanwezig is in de samenleving. Bijgevolg moet er een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen beide. Uit dit eerste hoofdstuk is dus gebleken dat de media en de journalisten een niet te onderschatten invloed spelen bij de publieksperceptie van allochtonen. Een vraag dat zich vervolgens opdringt, heeft betrekking op de inhoud van mediaberichten en de beeldvorming met betrekking tot allochtonen. Dit wordt in het volgende hoofdstuk uitgebreid besproken.

II. BEELDVORMING EN REPRESENTATIE VAN ETNISCHE MINDERHEDEN

1. Inleiding

Heel wat mensen hebben geen rechtstreeks contact met allochtonen in de samenleving waardoor ze voor informatie over andere socio-culturele groepen in grote mate beroep moeten doen op wat de media hen hierover vertelt. Op basis van de beelden die de media ons verschaffen met betrekking tot allochtonen en omtrent de culturele identiteit van deze groepen, onderbouwen mensen hun mening over etnische minderheden. Er bestaat geen twijfel over het belang van een correcte en uitgebalanceerde berichtgeving met betrekking tot deze bevolkingsgroep en over de niet te verwaarlozen rol die de nieuwsmedia vervullen bij het behoud en de legitimatie van vooroordelen of stereotype gedragingen. Hiermee wordt echter niet beweerd dat de media verantwoordelijk zijn voor het ontstaan van stereotypen. Openlijk racistische uitspraken of stereotyperende houdingen binnen de media worden immers reeds geruime tijd niet meer getolereerd en komen bijgevolg zelden expliciet voor.⁶¹ Via algemene en specifieke bepalingen wordt toegezien op een zogenaamd neutraal en niet-racistisch karakter binnen de mediaberichtgeving en een correcte en uitgebalanceerde berichtgeving met betrekking tot deze bevolkingsgroepen. Zo bevat de antiracismewet, dat op 30 juli 1981 tot stand kwam, 'de bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden'. Deze wet werd in de Belgische wetgeving specifiek op de media toegepast en voorziet in art. 150 van de Grondwet een aangepaste bestraffing voor het Hof van Assisen bij overtredingen door de media.⁶²

Niemand zal dus nog beweren dat de media een racistische ingesteldheid aannemen. Toch ziet de allochtone gemeenschap de media echter als een belangrijke oorzaak voor het ontstaan en het behoud van stereotypen en vooroordelen in haar etnische berichtgeving, waardoor racisme bij het publiek in de hand wordt gewerkt. Hoewel er geen éénduidigheid bestaat over de reële impact van nieuwsmedia op het denken en handelen van mensen, wordt algemeen aangenomen dat de media als "agenda-setters" een belangrijke rol spelen in de beeldvorming. Zij bepalen waarover gepraat wordt en waaraan aandacht besteed wordt in de samenleving. Zij brengen nieuws op basis van een zekere hiërarchie en bepalen daarbij welke gedachten en opvattingen legitiem en sociaal aanvaardbaar zijn.⁶³ In dit hoofdstuk is het dan ook de bedoeling dieper in te gaan op de beeldvorming die de media voortbrengen. Vermits dit een complex begrip is vangt het hoofdstuk aan met een verduidelijking van dit begrip. Vervolgens wordt er dieper ingegaan op de manier waarop de media een bevolkingsgroep representeert en hoe deze representatie tot stand komt. Vervolgens wordt nagegaan op welke manier de media bijdragen tot een zekere maatschappelijke ideologie en op welke manier zij betekenissen weten te construeren. Het hoofdstuk eindigt met een overzicht van de belangrijkste recente studies naar de berichtgeving met betrekking tot allochtonen en dit met de bedoeling een breder beeld te verschaffen van hoe allochtonen in de media aan bod komen.

⁶¹ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.57.

⁶² BRISON (F.). *Juridische aspecten van de massamedia: Bronnenmateriaal*, VUBPress, 2001.

⁶³ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.56, 57.

2. Beeldvorming en representatie

2.1. Het begrip beeldvorming

Vooraleer dieper in te gaan op hoe de beeldvorming van etnische minderheden in de media tot stand komt, is het aangewezen het begrip zelf nader te verklaren. Wat wordt er bedoeld wanneer men het heeft over beeldvorming?

Van Dale verschaft een definitie van dit begrip die opgedeeld kan worden in twee onderdelen. De definitie verwijst enerzijds naar het ontstaan van *opvattingen* over personen, zaken en feiten en anderzijds naar de *voorstelling* en de representatie van deze personen, zaken en feiten. Het begrip beeldvorming heeft dus zowel een passieve als een actieve connotatie. Met de passieve connotatie wordt de bestaande werkelijkheid bedoeld. De actieve connotatie verwijst naar de productie en de constructie van beelden. Vooraleer iemand een beeld kan waarnemen, moet dit beeld eerst gevormd worden. Bij de vorming van beelden over etnische minderheden spelen de media een uitermate belangrijke rol. Vele mensen komen in het dagelijkse leven immers slechts in zeer beperkte mate in contact met allochtonen waardoor zij voornamelijk beroep doen op de media om zich een beeld te vormen van deze bevolkingsgroep.⁶⁴

Schakenbos en Servaes omschrijven het proces van beeldvorming als “het cultureel bepaalde proces waarbij individuen en/of groepen zich op basis van ‘blootstelling’ en/of ‘interactie’ met ‘omgevingsobjecten’, de ‘werkelijkheid’ (omgeving, context), waarbinnen deze objecten zich bevinden, interpreteren, en dit ‘beeld’ vervolgens aan de eigen ‘werkelijkheid’ toetsen.”⁶⁵ Deze omschrijving legt dus een duidelijk verband tussen cultuur en beeldvorming. Mensen maken (meestal onbewust) voortdurend keuzes bij de interpretatie van hun sociale bestaan. Deze keuzes worden gestuurd door normen en waarden die binnen de eigen cultuur gelden. Op basis van deze keuzes ontstaan beelden over de sociale werkelijkheid. Beeldvorming moet dus gezien worden als een constructie van een subjectieve werkelijkheid waarbij de sociale werkelijkheid doordrongen is van een heersend waardensysteem.⁶⁶

In tegenstelling tot voorgaande visie stellen Blommaert en Verschueren dat de beeldvorming en de vorming van opinies over ‘de anderen’, bepaald worden door factoren die niet noodzakelijk iets te maken hebben met cultuur. Zo hebben bestaande machtsverhoudingen tussen groepen een belangrijke weerslag op de afbeelding, de perceptie en de behandeling van leden van andere groepen. Volgens deze auteurs reconstrueren wij de ander op basis van eigen categorieën, verwachtingen, gewoonten en normen. Deze auteurs stellen het gebruik van taal centraal in het beeldvormingsproces. Woorden en linguïstische structuren die gehanteerd worden om percepties over anderen te verwoorden, verwijzen immers steeds naar een bredere historische context. Ze zorgen voor de totstandkoming van een referentiekader waarbinnen interpretaties plaatsgrijpen.⁶⁷ De ‘consistente’

---

⁶⁴ TOP (B.). Van stigma naar veelzijdigheid, NVJ-bureau Migranten en Media, Amsterdam, 2001, p.1.

⁶⁵ SCHAKENBOS (E.) en SERVAES (J.). De rol van de media in de beeldvorming over etnische minderheden. In: *Cultuur en migratie*, 1989 (2.), p.9.

⁶⁶ SCHAKENBOS (E.) en SERVAES (J.). *Op.Cit.* p.9, 10.

⁶⁷ BLOMMAERT (J.) en VERSCHUEREN (J.). *Het Belgische migrantendebat: de pragmatiek van de abnormalisering*. International Pragmatics Association Research Center, Antwerpen, 1992, p.10.

beelden binnen dit referentiekader geven weer wat binnen een bepaalde sociale groep als normaal, onproblematisch en natuurlijk ervaren wordt. Deze beelden hebben een bijzonder strategisch voordeel omdat zij aanvaard worden door de leden van de groep zonder dat hierbij vragen worden gesteld. Kenmerken die aan vreemdelingen toegeschreven worden, worden als afwijkend beschouwd. Datgene dat door een groep als normaal wordt beschouwd, is bovendien een belangrijk gegeven omdat het de ideologie van die groep reflecteert.⁶⁸

Bij het beeldvormingsproces nemen enerzijds producenten, die instaan voor de creatie en de weergave van beelden uit de bestaande werkelijkheid en anderzijds consumenten, die instaan voor de verwerking van de beelden, een centrale plaats in. Wanneer er sprake is van een evenwicht tussen de geproduceerde en de geconsumeerde beelden, doen er zich geen problemen voor. Maar met betrekking tot de beeldvorming omtrent etnische minderheden is dit niet het geval.⁶⁹

2.2. Representatie en het belang voor culturele studies

“Representation means using language to say something meaningful about, or to represent, the world meaningfully, to other people.” Of nog *“The production of language through language.”*⁷⁰

Dit is de definiëring die Stuart Hall geeft aan het begrip ‘representatie’. Hij is van mening dat representatie betekenis en taal met cultuur verbinden. Het is een essentieel deel van het proces waarbij betekenis gevormd en uitgewisseld wordt tussen leden van een cultuur impliceert het gebruik van taal, beelden en tekens.⁷¹ Dit proces is echter niet zo simpel als het op eerste zicht lijkt. Er bestaan twee systemen van representatie. Ten eerste is er het systeem van de *mentale representaties* waarbij objecten, mensen en gebeurtenissen gecorreleerd zijn met een geheel van concepten die in onze hoofden aanwezig zijn. Ook dit is echter niet zo eenvoudig vermits we ons ook beelden vormen over zaken die we niet kennen, nog nooit gezien hebben of immateriële zaken. Hierbij gebruiken we principes gebaseerd op gelijkenissen of verschillen om relaties tot stand te brengen of om zaken van elkaar te onderscheiden. Het vormen van relaties tussen verschillende concepten is vervolgens mogelijk doordat onze concepten geordend zijn binnen verschillende classificatiesystemen. Deze conceptuele map die bij ieder van ons aanwezig is, verschilt bij leden van eenzelfde cultuur niet volledig van elkaar. Mocht dit wel het geval zijn, zouden we de wereld elk op een verschillende manier waarnemen en zouden we niet in staat zijn om met elkaar te communiceren. Dit bedoelt men dan ook wanneer men zegt dat men tot dezelfde cultuur behoort.

Toch volstaat het hebben van een conceptuele map niet omdat we eveneens in staat moeten zijn om betekenissen en concepten aan elkaar door te geven. Dit kan alleen wanneer er sprake is van een, op een grote schaal, gedeelde taal. Zo kunnen woorden, geluiden of beelden (tekens) gecorreleerd worden.⁷² *Taal* is bij deze het tweede representatiesysteem. Het feit dat het hierbij gaat om arbitraire combinaties

⁶⁸ BLOMMAERT (J.) en VERSCHUEREN (J.). *Op.Cit.* p.15, 16.

⁶⁹ TOP (B.). *Van stigma naar veelzijdigheid*, NVJ-bureau Migranten en Media, Amsterdam, 2001, p.1, 2.

⁷⁰ HALL (S.). *Representation: cultural representations and signifying practices*. Sage, Londen, p.15.

⁷¹ HALL (S.). *Op.Cit.* p.15, 16.

⁷² HALL (S.). *Op.Cit.* p.17, 18.

van letters waarvan de link met het object of het concept meestal niet duidelijk is, maakt dat ook dit systeem bijzonder complex is. Binnen een cultuur zijn er dan ook codes nodig die deze arbitraire combinaties en hun betekenis bevatten. Met andere woorden is 'betekenis' geen vast gegeven.⁷³

2.3. *Representatie, taal en identiteit*

Het weergeven van bepaalde gebeurtenissen, meningen, gedachten,... in de media gebeurt op verschillende manieren. Aan de hand van beelden, geluiden, foto's en teksten wordt hieraan uitdrukking gegeven. In het geval van de geschreven pers is het gebruik van taal de voornaamste uitdrukkingswijze. Constructivistische visies leggen de nadruk op de relatie tussen taal en de constructie van een (etnische) identiteit en richten zich dus eerder op de pragmatische functie van taal en niet zozeer op de expressieve functie hiervan.⁷⁴ Taal wordt hierbij gezien als een instrument, een voertuig van ideeën en gevoelens dat kan worden gebruikt om die gevoelens en ideeën in kaart te brengen. Taal heeft echter ook bepaalde effecten vermits een beschrijving van een gebeurtenis of een gevoel tegelijkertijd ook een constructie is van een gebeurtenis of een gevoel. Er zijn steeds meerdere beschrijvingen mogelijk en een bepaalde beschrijving heeft bepaalde effecten tot gevolg. Door middel van taal wordt een specifieke voorstelling gegeven met specifieke verklaringen en interpretaties waardoor de eigen positie gerechtvaardigd kan worden en de positie van de ander als verwerpelijk voorgesteld kan worden. Met taal wordt niet alleen de sociale of psychologische werkelijkheid beschreven maar wordt er eveneens een sociale activiteit uitgedrukt met bepaalde effecten. Mensen gebruiken immers taal om er iets mee te doen.⁷⁵

Volgens Stuart Hall bestaan er drie theorieën die verklaren hoe de representatie van een betekenis door middel van taal zich voltrekt. Deze theorieën bieden een antwoord op de vraag: 'waar komen betekenissen vandaan?' De eerste theorie is deze van de *reflectieve benadering* en vertrekt van het idee dat een betekenis in een object of een persoon ligt. Taal functioneert bijgevolg als een spiegel om de ware betekenis die reeds in de wereld aanwezig is te reflecteren of te imiteren. Deze theorie omvat een kern van waarheid wanneer het gaat om visuele tekens waarbij de relatie met het afgebeelde object zichtbaar is, maar is niet op elk concept van toepassing.⁷⁶ Een tweede theoretische benadering is de *intentionele benadering*. Deze gaat ervan uit dat de auteur unieke betekenissen tot stand brengt door gebruik te maken van de taal. Woorden betekenen bijgevolg wat de auteur wil dat ze betekenen. Ook deze theorie komt onder vuur te liggen vermits dit zou impliceren dat elk persoon unieke betekenissen zou meedelen in een eigen taal. Taal is echter een sociaal systeem.⁷⁷ De derde benadering, de *constructivistische visie*, erkent het publieke, sociale karakter van taal. Dit gaat in tegen voorgaande stellingen vermits betekenisgeving door de auteur of door het object zelf niet mogelijk geacht wordt. Zaken betekenen niets, wij construeren een betekenis door gebruik te maken van de systemen van representatie. Deze visie waarschuwt voor het verwarren van de

---

⁷³ HALL (S.). *Op.Cit.* p.19.

⁷⁴ VERKUYTEN (M.). *Etnische identiteit: theoretische en empirische benaderingen*, Het Spinhuis, Amsterdam, 1999, p. 9.

⁷⁵ VERKUYTEN (M.). *Op.Cit.* p.10.

⁷⁶ HALL (S.). *Op.Cit.* p.24.

⁷⁷ HALL (S.). *Op.Cit.* p.25.

materiële wereld waarin objecten aanwezig zijn en de symbolische praktijken en processen die representaties doen ontstaan. Zij ontkent echter niet dat er een materiële wereld bestaat en dat tekens ook een materiële dimensie hebben maar duidt er tegelijkertijd op dat het de symbolische functie is van een teken dat van belang is voor de betekenisgeving.⁷⁸

2.4. Beeldvorming als ideologisch definiëringsproces

Door middel van de berichtgeving dragen de media bij tot het creëren, bevestigen of ontcrachten van een bepaalde gangbare ideologie. Dit wordt dan ook bedoeld wanneer gesproken wordt over beeldvorming als ideologisch definiëringsproces.⁷⁹ De Britse mediasocioloog S. Chibnall omschrijft ideologie als volgt:

“Een ideologie is een geïntegreerd raamwerk van categorieën, concepten en relevanties, gebaseerd op een bepaalde bestaanswijze. Dit raamwerk is grotendeels een onbewuste constructie die de waarneming en het denken structureert door systematisch bepaalde realiteiten uit te sluiten en andere te ondersteunen.”⁸⁰

De media dragen bij tot de bestaande ideologie door systeembevestigende informatie te benadrukken en door systeemontregelende informatie achterwege te laten. Gerbner noemt het produceren van een ideologie zelfs de primaire rol van de massamedia waardoor deze een belangrijke rol spelen bij de maatschappelijke definiëring van verschillende etnische groeperingen. Alle maatschappijen bieden voor hun leden verklaringen met betrekking tot gebeurtenissen in de realiteit. Deze verklaringen zijn gebaseerd op dominante ideeën en mythes die het mogelijk maken te bepalen wat als afwijkend beschouwd wordt en wat men als toelaatbaar en redelijk aanziet. Dit zorgt ervoor dat de leden zich thuisvoelen binnen een bepaald systeem en dat ze zich naar dat systeem gedragen. Journalisten gaan bij de selectie en de structurering van het nieuws uit van een consensus waarvan men meent dat deze in de maatschappij aanwezig is. Zo worden gebeurtenissen in de media gepresenteerd in termen van een bepaalde ideologische consensus.⁸¹

Van den Berg stelt echter dat deze visie sterk genuanceerd dient te worden. Zo meent hij dat de massamedia niet de bestaande consensus reproduceren maar voorstellingen van een veronderstelde consensus construeren.⁸² De speelruimte die de media hebben bij de constructie van deze voorstellingen is echter beperkt. Men moet hier immers rekening houden met het publiek waarop het medium gericht is en waarvan de berichtgeving niet mag afwijken. Wanneer op een bepaald moment geen sprake is van een overheersende consensus of wanneer deze aangetast werd, beschikken de media over een grotere speelruimte. Een tweede bedenking van deze auteur houdt in dat een ideologische consensus, dat op een bepaald ogenblik in de maatschappij dominant is, steeds onderhevig is aan veranderingen en dus nooit volledig is.⁸³

---

⁷⁸ HALL (S.). *Op.Cit.* p.25, 26.

⁷⁹ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.* p.13.

⁸⁰ CHIBNALL (S.). *Law and order news, An analysis of crimereporting in the British press*, Tavistock Publications, Londen, 1977, p.11, 12.

⁸¹ VAN POECKE (L.). Culturele indicatoren: Gerbner, het systeem is de boodschap. In: *Communicatie*, jrg. 9, nr.1, 1979, p.6-12.

⁸² VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.*, p.15.

⁸³ VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Op.Cit.*, p.14-15.

Uit bovenvermelde definiëring van Chibnall kan eveneens afgeleid worden dat het ideologisch systeem in de pers vooral werkzaam is via het onderbewustzijn. De lezer is zich veelal niet bewust van de weergave van de heersende systeembevestigende ideologie in de media. De categorieën waarover Chibnall het heeft, structureren onbewust het waarnemen en het denken van de lezer. De media produceren verklaringen voor bepaalde maatschappelijke fenomenen en dit door andere realiteiten uit te sluiten. De bestaanswijze waarop de ideologie is gebaseerd, is gebonden aan de bestaande waarden, normen en machtsverhoudingen die op hun beurt de zekerheden en de vooringenomenheden inhouden die in een samenleving circuleren en die de basis vormen voor de sociale structuur van een samenleving. Wanneer deze sociale structuur verstoord raakt doordat de verworven informatie niet overeenkomt met de consensus die voorgehouden wordt, worden gevoelens van frustratie en angst opgewekt.⁸⁴

3. Mediaboodschappen: reflectie of constructie?

3.1. Framingonderzoek

De framing-theorie werd voor het eerst door de socioloog Goffman (1974) verwoord en vertrekt van de hypothese dat de wijze waarop een onderwerp door de media aangereikt wordt, invloed heeft op de manier waarop het publiek over dit onderwerp denkt. De media zouden met behulp van frames of van zogenaamde attributies de mediagebruikers helpen bij de interpretatie van gebeurtenissen. Framingonderzoek richt zich dus eerder tot de manier waarop onderwerpen en maatschappelijke fenomenen door de media gepresenteerd worden naar het publiek toe. Het gebruik van frames in de media is volgens Goffman noodzakelijk om verschillende ervarings- en informatie-elementen te kunnen organiseren om er vervolgens een betekenis aan te kunnen geven. Nieuwsframes zouden bepaalde ideeën, oordelen en conclusies rond bepaalde onderwerpen genereren.⁸⁵

Stuart Hall heeft in zijn studies veel aandacht besteed aan de totstandkoming van betekenissen binnen de media en de perceptie ervan door het publiek. De ogenblikken waarop de processen van 'encoding' (de constructie van een boodschap door de zender en dit door middel van codes) en 'decoding' (het ontcijferen en het interpreteren van de boodschap van de zender) plaatsgrijpen, zijn beslissend binnen het communicatieproces. De representatie van een gebeurtenis gebeurt aan de hand van de selectie en de combinatie van tekens die toepasselijk zijn voor het desbetreffende medium en die gereguleerd worden door bepaalde codes. De vraag welke codes gehanteerd worden bij de constructie van nieuws is dus bijzonder cruciaal bij de analyse van nieuwsberichtgeving. De productie en de consumptie van mediaboodschappen zijn min of meer zelfstandige momenten in het communicatieproces. Ze gebeuren met andere woorden onafhankelijk van elkaar en zijn dus allerminst elkaars spiegelbeeld. Zo is het proces van decodering geen vertaling van een boodschap maar eerder een verwerking van die boodschap dat eveneens door middel van codes gebeurt. Deze codes kunnen overeenkomen maar ook afwijken van de codes die gehanteerd werden bij de totstandbrenging van de boodschap waardoor eenzelfde verhaal op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden

---

⁸⁴ CHIBNALL (S.). *Op.Cit.*, p.11.

⁸⁵ ZILLMANN (D.), CHEN (L.), KNOBLOCH (S.) en CALLISON (C.). Effects of lead framing on selective exposure to internet news reports, In: *Communication Research*, Vol. 31(1), p.58-60.

en waardoor mediagebruikers en mediaproductanten uiteenlopende of zelfs tegengestelde betekenissen kunnen toekennen aan eenzelfde boodschap. De decoderingswijze is immers afhankelijk van de maatschappelijke positie en de socio-culturele context van de mediagebruiker.⁸⁶ Om verschillen in toekenningen van betekenissen tegen te gaan, doen journalisten beroep op frames. Framing-theorie is gesteund op de veronderstelling dat mediadiscours en beelden in de media op een zodanige manier gemanipuleerd worden, dat het publiek deze op een bepaalde, gewenste, manier gaan interpreteren.⁸⁷ De afzonderlijke tekens die de boodschap uitmaken worden zodanige met elkaar gecombineerd dat een bepaalde betekenis of een beperkte variatie aan betekenissen gesuggereerd worden. Stuart Hall noemt dit 'preferred meaning'.⁸⁸

Framing van nieuwsberichten houdt een dagelijkse journalistieke routine in waarbij journalisten de sociale wereld aan de hand van discursieve conventies en regels weergeven. Vele wetenschappers zijn van mening dat het kiezen van een kader waarbinnen de berichtgeving over een bepaalde gebeurtenis gebeurt, het zogenaamde 'framen', de meest gevolghebbende en bepalende beslissing inhoudt dat een journalist maakt. Dit kader geeft een gebeurtenis immers betekenis of inhoud mee.⁸⁹ De productie van betekenissen binnen de media gebeurt niet uitsluitend aan de hand van linguïstische middelen maar tevens door middel van beelden, muziek,... In het geval van krantenartikels is het fotografisch materiaal, naast de teksten, eveneens van groot belang.

Vooraf bij de berichtgeving in kranten wordt sterk beroep gedaan op het gebruik van frames. Dit is voornamelijk zichtbaar in de layout van een krant waarbij kleuren, foto's, kaders,... gebruikt worden om aan te tonen dat bepaalde artikels en foto's bij elkaar horen of over hetzelfde onderwerp handelen. Bij de voorpagina zorgt de layout ervoor dat de mediagebruiker bij het lezen in een bepaalde richting wordt geduwd zodat een zekere hiërarchie tussen de artikels gevolgd wordt. Bij artikels is het gebruik van hoofdpunten, koppen, ondertitels, foto's en het bijschrift bij de foto's eveneens van belang.⁹⁰ De vormgeving of het framen van berichten kan gebonden zijn aan het onderwerp waarop het bericht betrekking heeft maar kan eveneens verschillen van bericht tot bericht. Dit is afhankelijk van de journalist en de nieuwsorganisatie waarbinnen deze actief is. Amerikaanse journalisten blijken uit onderzoek voornamelijk vorm te geven aan berichten door deze te plaatsen binnen het kader van moraliteit, economische gevolgen, humane gevolgen en conflicten. Vooral conflicten vormen de dominante kaders binnen de Amerikaanse berichtgeving. Hierbij wordt dan aandacht besteed aan de strijd tussen verschillende tegengestelde partijen en aan de dramatische confrontatie van deze partijen en hun opinies.⁹¹

---

⁸⁶ HALL (S.). *Culture, media, language: working papers in cultural studies 1972-1979*, Hutchinson, Londen, 1980, p.128-137.

⁸⁷ BILLINGS (A.C.) en EASTMAN (S.T.). Framing identities: gender, ethnic and national parity in network announcing of the 2002 winter olympics. In: *Journal of Communication*, 2003, p.571 .

⁸⁸ HALL (S.). *Op.Cit.* p. 228.

⁸⁹ ZILLMANN (D.), CHEN (L.), KNOBLOCH (S.) en CALLISON (C.). *Op.Cit.* p.60.

⁹⁰ KRESS (G.) en VAN LEEUWEN (T.). Front pages: (the critical) analysis of newspaper layout. In: FOWLER (R.). *Language in the news: discourse and ideology in the press*. Routledge, Londen, 1994, p.205.

⁹¹ BELL (A.) en GARRETT (P.). *Approaches to media discourse*. Blackwell Publishers, 1998, p.203-205.

Bij 'framing' benadrukken journalisten dus bepaalde aspecten van een gebeurtenis en laten zij andere aspecten in het ongewisse zodat de interesse en de aandacht van de lezer op bepaalde zaken gevestigd wordt. Door gebruik te maken van nieuwsframes worden journalistieke praktijken bovendien vereenvoudigd. Frames zorgen er immers voor dat de ordening van gebeurtenissen voor journalisten gemakkelijker wordt zodat voortdurend overleg met de redacteurs omtrent het plaatsen van berichten binnen een bepaald frame, overbodig wordt. Frames laten journalisten ook toe grote hoeveelheden aan informatie snel en routinematig te verwerken. Wegens organisatorische redenen is het gebruik van frames onvermijdelijk en noodzakelijk binnen de journalistiek.⁹²

3.2. *Recente studies naar de rol van de nieuwsmedia bij de beeldvorming*

Allochtonen klagen vaak over de manier waarop de media hen in beeld brengen. Ze zijn ontevreden over de onvolledige, onjuiste en stereotiepe informatie die de media verschaffen. Volgens hen geven de media etnische groeperingen onevenwichtig en ééntonig negatief weer waardoor een discrepantie met de werkelijkheid ontstaat. Vele autochtone mediagebruikers zijn daarentegen van mening dat allochtonen vaak meer media-aandacht krijgen, ook al is dit niet altijd in positieve zin. Om de ware toedracht van deze uitspraken of indrukken te achterhalen, werden reeds tal van onderzoeken uitgevoerd. Het merendeel hiervan werd in het buitenland verricht, met name in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. In andere landen, waaronder België, staat dergelijk onderzoek nog in de kinderschoenen en is er nog niet zo heel veel over geweten.⁹³ In wat volgt wordt een kort overzicht gegeven van een aantal belangrijke resultaten die een aantal van deze onderzoeken hebben opgeleverd.

De studie van Hartmann en Husband (1974) is één van de belangrijkste aanzetten geweest voor het onderzoek naar de relatie tussen minderheden en de media. Hun onderzoek had betrekking op de inhoud van nieuwsberichtgeving omtrent migranten in de Britse kranten van 1963 tot 1970. Uit deze analyse blijkt dat "gekleurde immigranten" voornamelijk afgebeeld worden als zorgwekkende probleemgroepen die een bedreiging vormen voor de samenleving. Volgens deze auteurs wordt het mediapubliek voortdurend geconfronteerd met de zichtbare symptomen van allerlei sociale problemen die aan etnische groeperingen toegeschreven worden. Zo worden immigranten meestal gekoppeld aan conflictsituaties, negatief nieuws en ongewoondheden. Moeilijkheden of conflicten komen pas uitgebreid onder de aandacht wanneer dit gekoppeld kan worden aan etnische minderheden. 'Immigratiegolven' worden ook steeds gekoppeld aan de politieke, sociale en juridische gevolgen voor autochtonen. Bovendien blijkt de Britse pers zelden aandacht te besteden aan geweld en discriminatie tegen migranten. Het eerder éézijdige beeld wordt bovendien nog versterkt doordat journalisten zelden aandacht besteden aan achterliggende structuren en oorzaken van deze sociale problemen.⁹⁴

Troyna (1981) heeft het werk van Hartmann en Husband verdergezet in de periode 1976-1978. Troyna had in zijn studie niet alleen aandacht voor de nationale pers

---

⁹² ZILLMANN (D.), CHEN (L.), KNOBLOCH (S.) en CALLISON (C.). *Op.Cit.*, p.58-60.

⁹³ D'HAENENS (L.) en SAEYS (F.). Media en multiculturalisme in Vlaanderen. In: SCHELFHOUT (E.) en VERSTRAETEN (H.). *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, VUBPress, Brussel, p.225.

⁹⁴ HARTMANN (P.) en HUSBAND (C.). *Racism and the mass media*, Davis-Poynter, Londen, 1974, p.127-146, 159.

maar eveneens voor de regionale pers. Opnieuw blijken immigratie, misdaad en rasrelaties de onderwerpen te zijn die het meest frequent voorkomen. Een belangrijke verandering in deze periode is de opkomst van het National Front (NF) dat in meer dan 14% van de berichten vermeld wordt en daarmee het meest aangehaald thema werd. In verband met misdaadthema's blijkt er zeer weinig aandacht besteed te worden aan drugsproblemen maar bijna uitsluitend aan geweldsdelinquentie. Uit deze studie kwam eveneens naar voren dat bepaalde onderwerpen stereotiep met bepaalde andere thema's in verband worden gebracht. Zo wordt huisvesting hoofdzakelijk geassocieerd met problemen in verband met de segregatie of de spreiding van migranten. Onderwijs gaat meestal over taalproblemen, discriminatie over discriminatie op het werk en wetgeving over de beperking van immigratie. Troyna merkt hierbij op dat men dus op basis van deze typische dominante associaties al een groot deel kan achterhalen hoe een gebeurtenis in de media gebracht zal worden.

Eveneens in Groot-Brittannië hebben Critcher, Parker en Sondhi (1977) onderzoek verricht naar de etnische beeldvorming in de regionale pers, meer bepaald in een aantal kranten rond Birmingham. Zij komen tot de vaststelling dat het grootste aantal artikels en de artikels met de grootste omvang hoofdzakelijk onder de rubrieken 'misdadig', 'immigratie' en 'human interest' geplaatst kunnen worden. In de regionale weekbladen worden daarentegen regelmatig ook andere onderwerpen aan de orde gesteld, zoals discriminatie, vijandigheid tegen minderheden en huisvesting. Discriminatie kwam hierbij echter wel alleen voor in de vorm van incidenten en dus niet als een structurele eigenschap van de samenleving. Bij onderwerpen als onderwijs en huisvesting wordt vooral de nadruk gelegd op de problemen die etnische minderheden op deze vlakken zullen of kunnen veroorzaken.⁹⁵

Binnen Amerikaanse studies heeft vooral George Entman een belangrijk rol gespeeld. Volgens deze auteur doen Amerikaanse journalisten onbewust aan een subtiele vorm van stereotypering wat de auteur omschrijft als het 'modern racisme'. Hij trekt deze conclusie op basis van een inhoudsanalytisch onderzoek van de nieuwsuitzendingen van Amerikaanse televisiezenders. Hij kwam hierbij tot de vaststelling dat in de misdaadverslaggeving van deze zenders de indruk wordt gewekt dat zwarten gevaarlijker zijn dan blanken.⁹⁶ Zwarte misdadigers worden immers steeds in beeld gebracht wanneer ze door agenten in bedwang gehouden worden en wanneer hun handen geboeid zijn. Dit staat in sterk contrast met de verslaggeving omtrent blanke criminelen die bijna nooit op zulke wijze aan bod komen. Op die manier lijken zwarten echter een grotere bedreiging te vormen voor de samenleving. Een andere vaststelling heeft betrekking op de rol van het slachtoffer in de misdaadverslaggeving. Wanneer blanken het slachtoffer zijn van handelingen gesteld door zwarten wordt hier meer belang aan gehecht in het nieuws dan wanneer het omgekeerde zich voordoet. Op die manier wordt echter een éénzijdig beeld gegeven.⁹⁷ Ook in de politieke verslaggeving doen er zich een aantal opmerkelijke verschillen voor. Zwarte politici worden opmerkelijk veel naar voor gebracht als verdedigers van de eigen belangen en van de belangen van de zwarte

---

⁹⁵ VAN DIJK (T.). *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*. SUA Amsterdam, Amsterdam, 1983, p.113-116.

⁹⁶ ENTMAN (R.). Modern racism and the images of Blacks in local television news. In: *Critical Studies in Mass Communication*, 1990, Vol.7, p.338.

⁹⁷ COLEMAN (R.). *Op.Cit.* p.297.

gemeenschap terwijl blanke politici zich richten tot de gehele bevolking, inclusief de zwarte gemeenschap. Entman constateert echter ook positieve portrettingen van zwarten in de media. Zo is er sprake van zwarte nieuws-presentatoren en zwarte politiefunctionarissen waarbij in hun gedragingen en hun bewoordingen weinig of geen onderscheid gemaakt kan worden met hun blanke tegenhangers. Volgens Entman zou deze positieve beeldvorming moeten suggereren dat er van racisme absoluut geen sprake is. Toch gaat de auteur hier niet mee akkoord en besluit hij dat een langdurige blootstelling aan de verslaggeving van de betrokken Amerikaanse zenders zal leiden tot negatieve opvattingen omtrent zwarten bij het kijkerspubliek.⁹⁸

In Duitsland richtte Delgado zich in zijn onderzoek tot de afbeelding van gastarbeiders in West-Duitse kranten. Volgens hem zouden de criminaliteitscijfers met betrekking tot deze groep van mensen zwaar overdreven worden en lager zijn dan de officiële cijfers die vrijgegeven worden. De grote hoeveelheid aan persberichten over misdaden waarbij buitenlanders betrokken zijn, versterkt deze indruk alleen maar. Bovendien laat ook de wijze waarop over deze mensen geschreven wordt, te wensen over. Zo worden steeds de handelingsmotieven (wraak, jaloezie, eer van de familie,...) vermeld die aan de basis liggen van een misdaad. Wanneer het gaat om berichten waarbij de dader van buitenlandse origine is, zijn de titelkoppen vaak dramatisch en wordt de nadruk gelegd op de nationaliteit van deze persoon. Wanneer een allochtoon het slachtoffer is wordt de nationaliteit van de dader vaak niet vermeld en zijn de titelkoppen veel bescheidener.⁹⁹

In Nederland werd de aanwezigheid van racisme in de berichtgeving van Nederlandse dagbladen vooral door Teun Van Dijk uitvoerig onderzocht. Hij kwam hierbij eveneens tot de vaststelling dat etnische minderheden en asielzoekers meestal in een problematische context geplaatst worden. Hij meent dat de blanke meerderheid tracht om de bestaande machtsverhoudingen in de samenleving te handhaven door de eigen groep positiever af te beelden dan minderheids-groeperingen. Dit resulteert bijgevolg in een selectie van berichten waarin allochtonen als verschillend, afwijkend of bedreigend gekarakteriseerd worden. Ze worden voornamelijk in verband gebracht met thema's als drugs, criminaliteit en geweld. Ook het immigratiethema wordt als problematisch weergegeven waarbij de nadruk gelegd wordt op de grote aantallen waarin deze stromen zich voordoen en de economische implicaties voor de autochtone samenleving. Etnische minderheden komen overigens nooit aan het woord als slachtoffer maar krijgen altijd de rol van de dader toegekend. Van Dijk stelt eveneens vast dat conservatieve dagbladen er een negatiever beeld op nahouden in vergelijking met liberale dagbladen. De algemene conclusie luidt dat dagbladen zeker in staat zijn om bij te dragen tot een ver gaande polarisering van de wij-groep en de zij-groep en dat de media bijdragen tot de instandhouding van een symbolisch racisme. De lezers van dagbladen zullen dus het gevoel hebben dat etnische minderheden een bedreiging vormen voor bepaalde bevolkingsgroepen en voor de sociale orde.¹⁰⁰ Lubbers, Scheepers en Wester hebben eveneens onderzoek verricht naar de berichtgeving in Nederlandse dagbladen en dit in de periode 1990-1995. Volgens hun resultaten besteden

---

⁹⁸ ENTMAN (R.). *Op.Cit.*, p.338-340.

⁹⁹ DELGADO (M.J.). *Die Gastarbeiter in der Presse: eine inhaltsanalytische Studie*, Leske Verlag, Opladen, 1972, p.61-63.

¹⁰⁰ VAN DIJK (T.). *Minderheden in de media: Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladpers*. SUA, Amsterdam, 183, p.84-90.

Nederlandse dagbladen wel ruime aandacht aan etnische minderheden. De voornaamste bevolkingsgroepen die hierbij centraal staan zijn asielzoekers, Marokkanen, Turken, mensen uit voormalige koloniën, Zuid-Europeanen en Joden. Onder de thema's waarmee deze mensen het nieuws haalden, bleek het criminaliteitsthema opnieuw het hoogst te scoren.¹⁰¹

In de Deense media heeft vooral Hussain hiernaar onderzoek verricht en ook hij komt tot de vaststelling dat de berichtgeving omtrent migranten niet zonder problemen geschiedt. De algemene conclusie van zijn onderzoek houdt in dat mediabedrijven een discours produceren zodat etnische ongelijkheden gelegitimeerd worden. De Deense media-organisaties hebben volgens hem de neiging om professionele deontologische codes te negeren wanneer zij berichten over migranten. Verder meent deze auteur dat zowel de discursieve praktijken van de media als institutie als de organisatorische strategieën op editoriaal niveau bijdragen tot de reproductie van een dominant etnisch discours dat schadelijk is voor de aanvaarding van etnische diversiteit, integratie en gelijkheid in Denemarken. Bijgevolg dragen de Deense media bij tot een stereotyperende en bevooroordeelde beeldvorming omtrent minderheden.¹⁰² Tot slot voegt James D. Halloran hieraan toe dat de media zelden onderwerpen weergeven die door de etnische gemeenschap als interessant beschouwd worden of die betrekking hebben op hun situatie. De media concentreren zich dus op informatie over allochtonen en zelden op informatie voor allochtonen.¹⁰³

Tot slot werd ook in België het migrantenthema in de media onderworpen aan diepgaand onderzoek. Leen D'Haenens en Frieda Saeys verrichtten zowel onderzoek naar de audiovisuele media als naar de geschreven pers en kwamen daarbij tot de conclusie dat het verband tussen migratie en misdaad in beide gevallen in de berichtgeving aanwezig is. De media hanteren ook in België een stereotyperend beeld waarbij allochtonen naast het beeld van de crimineel ook in een slachtofferrol geplaatst wordt.¹⁰⁴ Louter duidende of opiniërende artikels vormen duidelijk een minderheid. In de berichten worden negatieve kwalificaties vaak rechtstreeks aan de vermelde actoren gekoppeld waardoor veralgemeningen zich gemakkelijk voordoen.¹⁰⁵ Vooral de kranten blijken een sterk veralgemenend beeld van de actoren weer te geven. Allochtonen komen in de Vlaamse nieuwsmedia vooral voor als decorelement. Ze worden meestal in groepsverband in beeld gebracht zonder verdere identificatie. Ze treden nauwelijks actief op de voorgrond behalve wanneer ze fungeren als gesprekspartner voor migrantenorganisaties. Waar allochtonen direct aan bod komen in de pers, is dit omwille van hun allochtoon zijn of over hun allochtoon. Zo wordt steeds het onderscheid aangehaald met autochtonen. Een laatste opvallende vaststelling is dat de grootste verscheidenheid aan etnische groepen die vermeld worden, kan teruggevonden worden in de binnenlandse berichtgeving.¹⁰⁶

---

¹⁰¹ LUBBENS (M.), SCHEEPERS (P.) en WESTER (F.). Ethnic minorities in Dutch Newspapers 1992-1995: Patterns of criminalization and problematization. In: *Gazette*, Londen, vol 60(5), 1998, p.428-429.

¹⁰² HUSSAIN (M.). Islam, media and minorities in Denmark. In: *Current Sociology*, Sage Publications, Londen, Vol.48(4), 2000, p.109-111.

¹⁰³ HALLORAN (J.D.). Ethnic minorities and television: A study of use, reactions and preferences. In: *Gazette*, Londen, vol 60(4), 1998, p.316.

¹⁰⁴ D'HAENENS (L.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.250, 251.

¹⁰⁵ D'HAENENS (L.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.231, 232.

¹⁰⁶ D'HAENENS (L.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.235, 236.

3.3. Oorzaken voor de discrepanties binnen de berichtgeving

Oorzaken voor de tekortkomingen in de berichtgeving omtrent etnische minderheden kunnen vooral teruggevonden worden in een aantal structurele factoren. Vooreerst hebben de aanwezige vooroordelen bij journalisten een belangrijke invloed op de berichten die zij verspreiden. De berichtgeving wordt hierdoor onvermijdelijk negatief gekleurd. Dit wordt uiteengezet in de theorie omtrent 'opinion leaders' die inhoudt dat wanneer eigen vooroordelen overeenkomen met negatieve uitspraken in de samenleving, de journalist minder geneigd is een tweede mening te vragen die de eerste zou kunnen tegenspreken. Een andere reden heeft te maken met de nieuwswaarde van een gebeurtenis. Om een bericht een grotere meerwaarde te geven, besteden de media extra aandacht aan de verschillen tussen allochtonen en autochtonen. Nieuwswaarde hangt eveneens samen met het sociale gewicht dat een gebeurtenis meekrijgt en dus met de mate waarin de mediagebruiker meent dat het bericht hem of haar aanbelangt. Om de nieuwswaarde te doen stijgen, wordt het afwijkend gedrag van etnische minderheden vaak gepresenteerd alsof het de gehele autochtone gemeenschap aanbelangt. Daarnaast wordt ook geregeld het gebrek aan specifieke scholing van de journalisten aangehaald als verklarende factor voor een aantal tekortkomingen. Journalisten zijn vaak niet vertrouwd met de allochtone cultuur waarover ze berichten. Hierdoor weten journalisten vaak de juiste deskundige bronnen niet te vinden en kunnen zij bijgevolg geen kritische houding aannemen ten opzichte van de verkregen informatie.¹⁰⁷

Charles Undergleider, professor aan de Universiteit van Brits Colombia, is van mening dat de media drie mechanismen hanteren in hun nieuwsselectie en – productie, die in grote mate verantwoordelijk zijn voor de ondervertegenwoordiging en de negatieve representatie van allochtonen.¹⁰⁸ Het eerste mechanisme heeft, volgens Undergleider, betrekking op de bronnen die journalisten raadplegen bij het vergaren van informatie. Aan de basis van deze selectie ligt de enorme tijdsdruk waarmee journalisten dagelijks kampen om het nieuws tijdig klaar te krijgen. Hierdoor is er vaak geen tijd voor de toepassing van verschillende onderzoekstechnieken en vallen journalisten vaak terug op overheden en officiële instanties als voornaamste bron van informatie. Het bijkomende voordeel hiervan voor de nieuwsredactie is dat deze bron vaak door de toehoorder als zeer betrouwbaar wordt beschouwd omwille van de positie die de spreker bekleedt. Toch is de informatie niet altijd volledig waardoor er vergissingen of onjuistheden plaatsgrijpen. Hetzelfde geldt op economisch vlak waarbij voornamelijk prominenten uit de bedrijfswereld als woordvoerder optreden. Undergleider wijst er echter op dat zowel de politieke als de economische wereld bekend staan als werelden waarin etnische minderheden sterk ondervertegenwoordigd zijn. Hierdoor besteden deze ook in mindere mate aandacht aan zaken die minderheden aanbelangen en hebben zij voornamelijk oog voor een mainstream visie.¹⁰⁹

---

¹⁰⁷ SHADID (W.A.) Media en minderheden : De rol van de media bij het ontstaan en bestrijden van vooroordelen over etnische minderheden. *Toegepaste Taalwetenschap (TTW): Thema's en trends in de sociolinguïstiek*, 1995 vol 2, p. 97-98.

¹⁰⁸ UNDERGLEIDER (C.). *Media, minorities and misconceptions: The portrayal by and representation of minorities in the Canadian news media*. www.media-awareness.ca/english/resources/articles/diversity/misconceptions.cfm, 1991, p.1.

¹⁰⁹ UNDERGLEIDER (C.). *Op.Cit.* p.2, 3.

Een tweede mechanisme heeft betrekking op de selectie door redacties van wat nieuws is en wat niet. Voor deze beslissing doen redacties vaak beroep op informatie die men via elektronische media en nieuwsagentschappen bekomt. Nieuws afkomstig van andere media wordt bijgevolg door de redacties gereproduceerd en verder verspreid, een fenomeen dat door Undergleider aangeduid wordt met de term 'copy cat journalism'. Om er overigens voor te zorgen dat men nooit in de situatie terecht komt dat een concurrerende zender over een belangrijke gebeurtenis bericht en de eigen redactie niet, houdt men steeds contact met mensen die men als belangrijke informatiebron beschouwd, door de auteur "pack journalism" genaamd.¹¹⁰

Een derde mechanisme heeft te maken met de structuur van nieuwsberichten. Deze berichten worden vaak in een narratieve vorm aan het publiek overgebracht waardoor dit makkelijker te verteren en te begrijpen valt. Deze verhalende structuur beeldt mensen of organisaties af als helden, slachtoffers, criminelen,... Undergleider meent dat door gebruik te maken van deze verhalende structuur er een schijnbare coherentie gecreëerd wordt tussen gebeurtenissen die in tijd en ruimte volledig los staan van elkaar. Eenzijdige interpretaties die frequent herhaald worden, worden zonder meer geaccepteerd als volledige waarheden door mensen die niet in contact komen met alternatieve interpretaties.¹¹¹ Brants voegt hieraan toe dat het gebruik van narratieve structuren bij de berichtgeving leidt tot de opdeling van mensen in de "goeden" en de "slechten". Dit biedt de mogelijkheid complexe ontwikkelingen en gebeurtenissen terug te brengen tot vrij simpele en tastbare beelden.¹¹² Daarnaast merkt dezelfde auteur op dat de berichtgeving over bedreigende gebeurtenissen, gekenmerkt wordt door het gebruik van dreiging bevestigende en versterkende metaforen. Uit onderzoek blijkt dat wanneer een etnische groepering onderwerp uitmaakt van nieuws vaak teruggesproken wordt naar deze journalistieke stijlfiguren. Zo wordt er bijvoorbeeld gesproken over "stromen" of "golven" van immigranten die het land "overspoelen".¹¹³ Naast de beeldende beschrijvingen die deze metaforen leveren, zorgen zij ook voor een referentiepunt dat gezamenlijk gedeeld wordt en waarbij informatie, normen, waarden en angsten gecategoriseerd worden. Bovendien beïnvloedt het de waargenomen ernst van het probleem en bepaalt het eveneens in welke mate er over het probleem gesproken en geschreven wordt.¹¹⁴

Tamborini, Mastro et al. zijn dan weer van mening dat redenen voor het gebruik van stereotypen en repetitieve beelden door de media, bij het publiek gezocht moeten worden. Zij beschouwen stereotypen als narratieve conventies die op de grootst mogelijke steun kunnen rekenen van het publiek en zo, bij gebruik, eventueel slechts een beperkte groep mensen voor de borst stoten. Wanneer de media bovendien hun verhaallijnen baseren op deze stereotypen zullen deze gemakkelijker begrepen en geaccepteerd kunnen worden door de mediagebruiker. De karakterisering van etnische groeperingen zullen eveneens als geloofwaardig en aanvaardbaar waargenomen worden doordat ze in overeenstemming zijn met de conventionele verwachtingen die bij de mediaconsument reeds aanwezig zijn.¹¹⁵

---

¹¹⁰ UNDERGLEIDER (C.). *Op.Cit.* p.2.

¹¹¹ UNDERGLEIDER (C.) *Op.Cit.* p.3, 4.

¹¹² BRANTS (K.). Beeldvorming en burgerschap: Media, migranten en de multiculturele samenleving. In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol 26(3), 1998,p.225.

¹¹³ BRANTS (K.). *Op.Cit.* p.227.

¹¹⁴ BRANTS (K.). *Op.Cit.* p.228.

¹¹⁵ TAMBORINI (R.), MASTRO (D.E.), CHORY-ASSAD (R.M.) en HUANG (R.H.). *Op.Cit.* p.610.

Deze tekortkomingen worden op verschillende manieren tot uiting gebracht. Ten eerste zouden de media een generaliserend en een statisch cultuurbegrip hanteren. Zo wordt er al te gemakkelijk gerefereerd naar de islamitische cultuur wanneer het gedrag van individuele leden van Marokkaanse of Turkse groepen ter sprake komt. Door minderhedenkwesies steeds te culturaliseren en door problemen met islamitische migrantengroepen te verklaren vanuit de moslimcultuur, creëert men een stereotiep beeld. Religie zal dan vaak verantwoordelijk gesteld worden voor gedragingen die enigszins afwijken van gangbare gedragingen in de westerse wereld. Andere sociaal-economische en culturele factoren die eveneens aan de basis kunnen liggen voor afwijkende gedragingen worden onvermeld gelaten of nauwelijks ter sprake gebracht. De ervaringen die mensen in het dagdagelijkse leven ondergaan, gaan na verloop van tijd deel uitmaken van de individuele cultuur van deze mensen. Hierdoor zullen allochtonen in bepaalde situaties, na verloop van tijd, normen en waarden van autochtone groepen, incorporeren en eigen maken. Zo kunnen mensen van Turkse origine meer culturele aspecten gemeenschappelijk hebben met autochtone Belgen en beter met hen kunnen communiceren dan met andere Turken waardoor in wezen niet gesproken kan worden over 'de' Turk als vertegenwoordiger van de Turkse gemeenschap.

Vervolgens zouden de media bijdragen tot het ontstaan van vooroordelen via de inhoud en de opmaak van de berichtgeving rond allochtonen. Dit gebeurt doordat journalisten de etnische afkomst van de hoofdpersonen vermelden. Onderzoek heeft aangetoond dat dergelijke rapporteringswijze een stigmatisering van de groep waartoe de hoofdpersoon behoort in de hand werkt. De media zouden etnische minderheden voornamelijk als probleemgroepen presenteren en hen vaker associëren met criminaliteit, drugsverslaving en misbruik van sociale voorzieningen. Doordat de media voor informatie hieromtrent over het algemeen beroep doen op officiële bronnen, leggen zij al te vaak een weinig kritische houding aan de dag. Vaak worden deze voorvallen vergeleken met het gedrag van autochtonen.

Een andere tekortkoming van de media heeft betrekking op de plaats die etnische minderheden in de berichtgeving toegewezen krijgen. Zelden wordt er naar de mening van allochtonen gevraagd wanneer het gaat om dagdagelijkse problemen zoals criminaliteit of vervuiling. Op die manier verliest men uit het oog dat ook allochtonen hieronder kunnen lijden.¹¹⁶ Wanneer de allochtone gemeenschap toch aan het woord gelaten wordt, gaat het hier vaak over de gewone mens in de straat die vaak geen gefundeerde mening kan geven. Men gaat er van uit dat deze personen zonder meer op de hoogte zijn van het desbetreffende onderwerp en dat hij daarbij over de nodige adequate kennis beschikt. De mening van deze persoon wordt vervolgens als representatief beschouwd voor de hele allochtone gemeenschap terwijl dit vaak niet het geval is. Allochtone deskundigen komen dan weer enkel aan bod wanneer het gaat om de eigen cultuur maar nooit of zelden wanneer het om maatschappelijke problemen die de gehele multiculturele samenleving aanbelangen.¹¹⁷

---

¹¹⁶ SHADID (W.A.). *Op.Cit.*, 1995, p.96-97.

¹¹⁷ HINDMAN (D.B.), LITTLEFIELD (R.), PRESTON (A.) en NEUMANN (D.). Structural pluralism, ethnic pluralism and communicaty newspapers. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, vol 76(2), 1999, p.253-254.

3.4. Van stereotiepe naar pluriforme beeldvorming

De media zouden de stereotiepe beeldvorming kunnen tegengaan door middel van een pluriforme beeldvorming. Dit zou betekenen dat dezelfde media er eerst en vooral achtergestelde, gestigmatiseerde of misgerepresenteerde subgroepen, die zich maatschappelijk in onbevooroordeelde posities bevinden, moeten identificeren. Vervolgens moeten zij ook de negatieve stereotypen en de achterliggende dualiteiten identificeren wat geen eenvoudige zaak is en waarvoor training vereist is. Tot slot moeten de media instaan voor de verbetering en het wegwerken van de aanwezige foutieve voorstellingen van allochtonen. Bij het in kaart brengen van de beeldvorming omtrent subgroepen kunnen de media een medewerker of een dienst hiervoor verantwoordelijk stellen. Deze zouden bijzonder efficiënt kunnen zijn wanneer zij zich bezighouden met de opvolging van deze berichten en met het oplossen, verbeteren en het in de toekomst vermijden van probleemsituaties.¹¹⁸

Volgens Carpentier et al. is een eerste noodzakelijke voorwaarde voor een correcte representatie van maatschappelijke subgroepen de zichtbare aanwezigheid van leden uit diverse sociale groepen. Dit zou de cultuuruitwisseling stimuleren en het multicultureel karakter van de samenleving weergeven. Op die manier zouden de media effectief kunnen bijdragen tot de optimalisatie van de maatschappelijke positie van migranten. Toch volstaat de loutere aanwezigheid van migranten op zich niet en moet er ook aandacht zijn voor hun actieve aanwezigheid.¹¹⁹ Het is niet voldoende migranten uitsluitend aan het woord te laten in functie van hun authentieke ervaringen. Het is minstens even belangrijk ze aan het woord te laten als actieve burgers die deelnemen aan het publieke debat en zich maatschappelijk engageren. Deze actieve representatie mag bovendien niet beperkt blijven tot strikt individuele aspecten. Ook wanneer allochtone burgers zich verenigen om hun collectieve belangen te verdedigen, verdient dit de nodige aandacht.¹²⁰

Om journalisten te helpen bij het wegwerken van structurele onevenwichten binnen de allochtone berichtgeving heeft de werkgroep Media en Migranten van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB) een aantal aanbevelingen voor de berichtgeving op touw gezet. De eerste richtlijn houdt in dat de nationaliteit, het geboorteland, de etnische afkomst, de huidskleur, de religie of de cultuur van de vermelde migrant enkel vermeld mag worden als deze informatie relevant is voor de inhoud van het bericht. Op zich is deze informatie neutraal en onschuldig maar wanneer dit in een bepaalde maatschappelijke context wordt geplaatst, worden deze eigenschappen vaak verbonden met waardeoordelen. Wanneer dit alles, bijvoorbeeld, vermeld wordt binnen de misdaadverslaggeving kan dit, soms ongewild, de bestaande vooroordelen bevestigen of versterken. In de praktijk worden deze vermeldingen vaak als blikvanger voor een bericht gebruikt. Wanneer een bericht handelt over een gebeurtenis met religieuze inslag, kan de vermelding van de religie van de betrokken actoren echter wel relevant zijn. Ten tweede moeten journalisten onverantwoorde veralgemeningen vermijden zodat rekening gehouden wordt met verscheidenheid onder de bestaande etnische groeperingen. Indien nodig moeten berichten over allochtonen genuanceerd worden door bijvoorbeeld expliciet te vermelden dat niet alle allochtonen het eens zijn met

¹¹⁸ SHADID (W.A.). *Op.Cit.* 1995, p.99-103.

¹¹⁹ CARPENTIER (N.) et al. *Op.Cit.* p.52.

¹²⁰ CARPENTIER (N.) et al. *Op.Cit.* p.53.

een bepaalde stelling of dat het bericht niet noodzakelijk van toepassing is op alle allochtonen. Daarnaast moeten ook onverantwoorde polarizingen zoveel mogelijk uit de weg gegaan worden. Dit moet gebeuren door niet meer vanuit een wij-zij-perspectief te schrijven en door niet meer steeds te willen wijzen op het onderscheid en de tegenstellingen met de eigen sociale groep. Een derde aanbeveling houdt in dat journalisten het nodeloos problematiseren en dramatiseren achterwege moeten laten in hun berichtgeving over allochtonen. Zo moeten migranten op een positieve manier in de media worden gebracht zonder hen steeds te koppelen aan probleemsituaties. Allochtonen zouden vaker in 'gewone' situaties aan bod moeten komen zodat ze meer als 'gewone' burgers in de samenleving worden aanzien. Verder moeten extreem-rechtse en racistische uitlatingen kritisch ingekaderd worden. Dit houdt in dat journalisten moeten vermelden van wie de betreffende uitspraken afkomstig zijn en in welke context ze dienen geplaatst te worden. Racistische of extreem-rechtse uitlatingen kunnen echter niet volledig uit de berichtgeving geweerd worden omdat dit een vertekend beeld van de werkelijkheid zou opleveren. Maar het kritiekloos citeren van zulke uitspraken kan evenmin.¹²¹

Tal van andere auteurs voegen hieraan toe dat het tewerkstellen van leden uit de verschillende etnische groepen in de samenleving binnen de media eveneens zou bijdragen tot een pluriformere berichtgeving. De weinige onderzoeken die hieromtrent verschenen zijn, leveren een niet al te rooskleurig beeld over de allochtone journalisten op de arbeidsmarkt. In Nederland bijvoorbeeld zouden slechts 1% tot 4% journalisten met een migrantenachtergrond werkzaam zijn. In de Verenigde Staten zou dit 9% bedragen en in Groot-Brittannië slechts 1%.¹²² Dit pleidooi voor een meer kleurrijke of een meer etnische diverse redactie gaat uit van de veronderstelling dat het aannemen van journalisten met verschillende etnische achtergronden overeenkomt met een grotere diversiteit in de verslaggeving. Hoewel onderzoeken naar de invloed van de aanwezigheid van allochtone journalisten laten zien dat er slechts weinig of zelfs geen verschillen te onderkennen vallen in vooropgestelde waarden, normen of rolpercepties tussen allochtonen en autochtone verslaggevers, wordt toch vaak gesuggereerd dat dit van belang is.¹²³

4. Besluit

Uit dit hoofdstuk is gebleken dat de media een belangrijk rol spelen bij de vorming van beelden van etnische minderheden. Enerzijds gebeurt de beeldvorming en de betekenisvorming aan de hand van taal. Vooral in de geschreven pers, waarop het onderzoek uit deze thesis zich focust, is het gebruik van taal door journalisten een belangrijke factor bij de constructie van beelden en indrukken omtrent allochtonen. De gebruikte taal is echter nooit waarde vrij, bevat altijd bepaalde keuzes en heeft bepaalde gevolgen die een andere verwoording van dezelfde gebeurtenissen niet met zich zouden meebrengen. De media spelen dan ook een belangrijke rol bij de definiëring van etnische groeperingen en dragen zo bij tot het creëren, bevestigen of ontcrachten van een bepaalde gangbare ideologie die in de samenleving aanwezig is

---

¹²¹ WERKGROEP MEDIA EN MIGRANTEN VAN DE ALGEMENE VERENIGING VAN BEROEPSJOURNALISTEN IN BELGIE. Aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen, Brussel, 1994, In: BRISON (F.). *Juridische aspecten van de massacommunicatie: Bronnenmateriaal*, VUBPress, 2001.

¹²² DEUZE (M.). *Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland*, Amsterdam, VNJ-Bureau Media en Migranten, <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 2002, p.4.

¹²³ DEUZE (M.). *Op.Cit.* p.5.

omtrent deze bevolkingsgroepen. Maar niet alleen de taal zorgt voor de constructie van betekenissen, ook minder zichtbare factoren in de media spelen een rol. Kranten brengen naast geschreven teksten ook fotografisch materiaal waarin eveneens bepaalde boodschappen vervat kunnen zitten. Ook zijn het voornamelijk kranten die gebruik maken van de zogenaamde frames. De layout, het gebruik van kaders, kleuren, titels, ondertitels, lettertypes, het bijeen plaatsen van artikels zodat een connectie wordt gesuggereerd,... zorgen ervoor dat de beelden en de boodschappen in de media gemanipuleerd worden waardoor de interpretatie van deze boodschappen door het publiek in zekere zin gestuurd worden. De interpretatie door het mediapubliek is echter ook niet louter een vertaling van de boodschap maar eerder een verwerking ervan. Bijgevolg zijn niet alleen het gebruik van taal, de beeldvorming en de representatie constructies maar eveneens de interpretatie van de nieuwsberichten door het mediapubliek.

Uit een aantal recente onderzoeken blijkt dat de constructie van betekenissen in de media met betrekking tot allochtonen niet altijd als probleemloos beschouwd kan worden. Zo blijken allochtonen voornamelijk voorgesteld te worden als zorgwekkende probleemgroepen die een bedreiging vormen voor de autochtone samenleving. Ze krijgen een negatieve connotatie mee, komen voornamelijk in conflictsituaties aan bod en worden afgebeeld als criminelen. De media verschaffen overigens zelden achtergrondinformatie bij de maatschappelijke situatie van allochtonen of brengen zelden informatie dat de allochtone gemeenschap interesseert. De oorzaken hiervan zouden vooral gezocht moeten worden in de werking van de media. Het éézijdige gebruik van bronnen, het uitvergrooten van verschillen om de nieuwswaarde te vergroten, de veralgemening van gebeurtenissen naar een gehele bevolkingsgroep,... maken dat deze onevenwichtige berichtgeving tot stand komt. De resultaten die de besproken recente onderzoeken opleverden, zouden er dus op wijzen dat de media bijdragen tot het behoud van stereotypen en vooroordelen ten overstaan van allochtonen in de samenleving. Het lijkt daarom interessant in het volgende hoofdstuk in te gaan op de begrippen stereotypering en vooroordelen.

III. STEREOTYPEN EN VOOROORDELEN TEN OPZICHTE VAN ETNISCHE MINDERHEDEN

1. Inleiding

Het beeld dat we hebben over allochtonen in onze samenleving is zeer nauw verbonden met de manier waarop de culturele identiteit van deze groep voorgesteld wordt in de media.¹²⁴ Allochtonen zijn echter vaak, terecht of onterecht, ontevreden over de manier waarop ze in de media worden voorgesteld. Het probleem situeren zij vaak in de éézijdige berichtgeving over en de stereotyperende beeldvorming van etnische minderheden. Uit voorgaande hoofdstuk bleek dat verscheidene recente studies deze stelling ondersteunen. De aanwezigheid van etnische bevolkingsgroepen worden vooral in termen van de problemen die *zij* veroorzaken voor *ons*, weergegeven. Vooraleer echter na te gaan in welke mate en op welke manier de Antwerpse media bijdragen tot deze stereotypering van etnische minderheden, is het vooreerst aangewezen duidelijk te maken wat er bedoeld wordt met stereotypen en wat het stereotyperingsproces inhoudt.¹²⁵

Dit hoofdstuk vangt aan met een korte bespreking van verscheidene begrippen die met stereotypering samenhangen. Het gaat hierbij om termen als discriminatie, racisme, ethnocentrisme, vooroordelen, xenofobie, etnische minderheden,... die, ondanks het feit dat ze vaak dor elkaar gebruikt worden, niet dezelfde betekenis of toedracht hebben.¹²⁶ Verder in het hoofdstuk zal de nadruk hoofdzakelijk komen te liggen op vooroordelen en stereotypen, begrippen die door de jaren heen uitvoerig besproken en vanuit verscheidene invalshoeken benaderd werden. Deze verschillende benaderingen zullen kort toegelicht worden en tegenover elkaar geplaatst worden. Dit overzicht heeft echter slechts tot doel klaarheid te bieden in zeer complexe begrippen als stereotypen en stereotypering en pretendeert absoluut niet een summier en exhaustief overzicht te bieden van de bestaande theorieën hieromtrent. Verder in dit hoofdstuk komt de nadruk meer te liggen op het bestaan van stereotypen in de media. Zo wordt de vraag gesteld naar de manier waarop de stereotypering van allochtonen tot uiting komt in de media? Waarom worden stereotypen met betrekking tot allochtonen gehanteerd? Welk maatschappelijk doel hebben ze en welke zijn de redenen om ze te hanteren? Op welke manier werken deze stereotypen vervolgens in op de mediagebruikers en hoe beïnvloeden zij de perceptie van de nieuwsberichten door deze mediagebruikers? Welke maatschappelijke gevolgen brengt het gebruik van vooroordelen en stereotypen in de media teweeg? Dit zijn een aantal vragen die in dit derde hoofdstuk centraal komen te staan.

---

¹²⁴ VERMEULEN (H.). *Etnische groepen en grenzen: Surinamers, Chinezen en Turken*, Het Wereldvenster, Weesp, 194, p.25.

¹²⁵ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). *Op.Cit.* p.56.

¹²⁶ AUGOUSTINOS (M.) en REYNOLDS (K.J.). *Understanding prejudice, racism, and social conflict*, Sage Publications, Londen, 2001, p.2.

2. De begrippen op een rijtje

In de literatuur doet de trend zich voor van termen als vooroordelen, racisme, discriminatie en stereotypen door elkaar te gebruiken alsof ze inwisselbaar zijn. De verschillende termen liggen in elkaars verlengde en ondersteunen elkaar op verscheidene manieren maar toch bestaat er een onderscheid tussen deze begrippen, wat vaak genegeerd wordt. Het is hier dan ook de bedoeling deze begrippen te definiëren zodat de onderlinge verschillen aangeduid worden.¹²⁷

2.1. Betekenis van een etnische minderheid?

In de sociologische betekenis valt het onderscheid tussen een meerderheid en een minderheid niet noodzakelijk samen met numerieke verhoudingen. Een sociale groep is een minderheidsgroep in relatie tot een referentiegroep wanneer de contacten tussen beide gekenmerkt worden door de dominantie van de referentiegroep of door groepscompetitie waarbij de referentiegroep als winnaar naar voren komt. De intergroeprelaties berusten enerzijds op objectieve gegevens als status, middelen en macht maar anderzijds ook op subjectieve percepties van andere groepen en sociale constructies in de vorm van wederzijdse beeldvorming tussen groepen. Door het dynamische karakter van intergroeprelaties die de uiteindelijke groepsverhoudingen bepalen, liggen de grenzen tussen meerderheid en minderheid niet vast. Het bepalen van de grenzen gebeurt voornamelijk op basis van negotiatie. Een samenspel van persoonlijke voorkeuren, de sociale context en de mate waarop men zich fixeert op identiteiten, bepaalt hoe een mens zich onderbrengt bij een bepaalde groepering.¹²⁸

Vermits de officiële meerderheid (de zogenaamde autochtone groep) niet noodzakelijk samenvalt met een numerieke meerderheid, kan deze groep eveneens geminoriseerd worden. Hierbij gaat het dan eerder om de socio-psychologische opdeling van groepen wat gepaard gaat met collectieve gevoelens van eigenheid, rechten of belangen als sociale of culturele groep. Men moet echter afstappen van de terugbrenging van het onderscheid tussen beide groepen tot de problematiek van uitsluiting en discriminatie bij minderheden en de problemen omtrent vooroordelen en racisme bij de meerderheidsgroep. De minderheid-meerderheidsrelatie is veel complexer dan dat. Ook bij de dominante groep kan er immers sprake zijn van uitsluiting, discriminatie en machtsongelijkheden.¹²⁹

Het is echter niet eenvoudig om een duidelijke definitie te geven van een minderheid. Volgens Applegate hangt dit af van de manier waarop de hanteerder van het begrip, dit invult. Deze auteur omschrijft het aan de hand van een aantal kenmerken. Het zijn de sociale groepen die niet in staat worden gesteld om van dezelfde privileges te genieten als de dominante meerderheidsgroep en bijgevolg ook niet dezelfde kansen toegewezen krijgen en niet over dezelfde graad van macht beschikken.¹³⁰

---

¹²⁷ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Stereotypes and social cognition*, Sage Publications, Londen, 1994, p.11.

¹²⁸ JACOBS (D.), ABTS (K.), PHALET (K.A) en SWYNGEDOUW (M.). *Verklaringen voor etnocentrisme. De rol van sociaal kapital, sociaal-economische onzekerheid, sociale integratie en gevoelens van discriminatie. Een verkenning*. 2001, p.8.

¹²⁹ JACOBS (D.), ABTS (K.), PHALET (K.A) en SWYNGEDOUW (M.). *Op.Cit.* 2001, p.9.

¹³⁰ APPLGATE(E.). *Print and broadcast journalism: A critical examination*. Westport, Connecticut, 1996, p.207.

2.2. Betekenis van racisme?

Een veelheid aan termen met verscheidene nuanceverschillen worden in de wetenschappelijke literatuur gehanteerd om het racismefenomeen aan te duiden. Zo wordt er gesproken over minimaal, alledaags, collectief, institutioneel, ideologisch en cultureel racisme.¹³¹ In de huidige betekenis van de term 'racisme' kunnen twee basiscomponenten onderscheiden worden die in elke definiëring van het begrip naar voren komen, met name 'vijandigheid' en 'ras'. Door de jaren heen onderging het begrip een aantal accentverschuivingen. Aanvankelijk lag de nadruk op de vijandige relaties tussen groepen van verschillende rassen. Tegenwoordig is de vijandigheid nog steeds aanwezig in definities maar heeft het rasaspect een andere connotatie meegekregen.¹³² Vroege betekenissen waren gebaseerd op strikt fysieke grenzen tussen verscheidene groepen, wat niet langer volledig houdbaar bleek te zijn. Tegenwoordig omvat racisme niet enkel de relatie tussen rassen onderling maar ook de relatie tussen andere groepen van mensen zoals vrouwen en mannen, volwassenen en jongeren,... Deze groepen van mensen worden niet expliciet gedekt door de term 'ras', maar hierbij is wel vaak sprake van een fysiek onderscheidend kenmerk. Bovendien worden deze groepen gezien als minderheidsgroepen die vanuit sociologisch oogpunt een inferieure positie bekleden.¹³³

Jones (1972) omschrijft racisme als het geloof in de superioriteit van het ene ras ten opzichte van het andere ras en als het geheel van gedragingen en handelingen die de superieure en inferieure positie van rassen bestendigen en versterken. Het verschil tussen racisme en vooroordelen ligt dan in de uitgestrektheid van het begrip. Waar vooroordelen gezien worden als individuele overtuigingen, is er bij racisme sprake van een groter sociaal en maatschappelijk draagvlak waardoor racisme eerder gezien wordt als een maatschappelijke indicatie. Racisme is volgens Jones een uitgebreide constructie dat individuele overtuigingen en handelingen koppelt aan breder geldende sociale en institutionele normen en praktijken.¹³⁴

Etnocentrisme en racisme liggen dan weer in elkaars verlengde met het etnocentrisme als meest extreme vorm. Davis definieert etnocentrisme als de oordelen over een groep die het onderscheid met de eigen groep verduidelijken en die de inferieure positie van die andere groep tot uiting brengen. Etnocentrisme houdt dus niet enkel het aanduiden van de verschillen in.¹³⁵ Aanvullend hierop omschrijft W. Sumner het begrip als de situatie waarin de eigen groep op alle vlakken centraal geplaatst wordt ten opzichte van andere groepen. Hoe groter de gelijkenissen en overeenkomsten, hoe positiever het beeld van de andere groep. Een uiterst belangrijk element dat deze auteur aanhaalde is de universaliteit van de term. Volgens deze auteur doet het fenomeen van etnocentrisme zich binnen elke groep en binnen elke cultuur voor.¹³⁶

---

¹³¹ SHADID (W.A.) *Op.Cit.*, 1995, p.3.

¹³² GUILLAUMIN (C.) *L'idéologie raciste, genèse et langage actuel*, Mouton, Paris-La Haye, 1972, p.72-73.

¹³³ GUILLAUMIN (C.).*Op.Cit.* p.69-70.

¹³⁴ JONES (J.M.). *Prejudice and racism*, Reading MA : Addison Wesley, p.5.

¹³⁵ DAVIS (F.). *Intergroup prejudice: Minority-dominant relations*, Arlinton, 1978, p.49.

¹³⁶ COENDERS (M.). *Nationalistic attitudes and ethnic exclusionism in a comparative perspective: an empirical study of attitudes toward the country and ethnic immigrants in 22 countries*, Katholieke Universiteit, Nijmegen, 2001, p.12. SUMNER W. 1959, p.13!

Xenofobie is dan weer de extreme vorm van etnocentrisme en betekent letterlijk “vreemdelingenhaat”. De term houdt een sterkere negatieve houding in en een grotere afkeer ten opzichte van allochtonen dan bij etnocentrisme het geval is. Anderzijds is xenofobie minder beladen dan de term ‘racisme’. Vaak wordt laatstgenoemde term beschouwd als de meest extreme vorm van etnocentrisme.¹³⁷

De oorzaken voor het onderscheid waarop racisme gebaseerd is, is echter niet altijd even duidelijk en er bestaat ook geen consensus over. Er doen zich verschillende benaderingen voor die deze oorzaken trachten te verklaren. Een eerste verklaring stelt dat racisme uitsluitend gebaseerd is op biologisch-raciale verschillen. De uiterlijke kenmerken en de afkomst van personen moeten een hiërarchische indeling van groepen rechtvaardigen. Het gaat dus om socio-psychologische en antropologische verklaringen van racisme.¹³⁸ Anderen stellen dan weer dat culturele of etnische verschillen de basis vormen voor racisme. De sociaal-economische ongelijkheid tussen de meerderheid en de minderheid in de samenleving wordt dan gezien als het resultaat van racisme. Ieder die bestaande regels en structuren verantwoordelijk voor deze ongelijkheid goedkeurt, wordt beschouwd als racistisch omdat hij het voortbestaan van deze situatie legitimeert. Tussen deze twee extreme benaderingen in bestaan echter ook andere standpunten. Zo stelt niet iedereen dat het hoger waarderen van de eigen cultuur een racistische opvatting is. Aanhangers van deze visie stellen dat racisme samenhangt met het idee dat culturen niet veranderen, dat sommige culturen onvereenigbaar zijn en dat men een cultuur omwille van biologische redenen niet kan loslaten.¹³⁹ Anderen zien het culturele racisme dan weer als het gevolg van niet-culturele factoren zoals politiek-economische omstandigheden. Racisme is dan een uiting van verzet tegen de economische consequenties door de aanwezigheid van etnische minderheden. Deze minderheids-groepen worden bijgevolg gezien als concurrenten voor de eigen situatie.¹⁴⁰

2.3. Betekenis van rasvooroordelen en discriminatie?

Macrae situeert de term ‘discriminatie’ binnen intergroep relaties waar het een zeer negatieve connotatie meedraagt. Het begrip omvat meer dan enkel het onderscheid tussen sociale objecten of personen. Het duidt op de bewuste ongepaste negatieve handelingen en houdingen van individuen ten opzichte van anderen en dit omwille van het lidmaatschap tot een andere groep dan deze waartoe men zelf behoort. Discriminerend gedrag is vaak gebaseerd op bestaande vooroordelen.¹⁴¹

In zijn klassieke werk ‘The nature of prejudice’ (1954) heeft Allport het verschijnsel voor het eerst diepgaand geanalyseerd. Hij omschreef vooroordelen als overdreven overtuigingen die geassocieerd worden met een categorie van mensen waarbij hun functie erin bestaat onze gedragingen, in relatie tot deze categorie, te rechtvaardigen.¹⁴² Zijn definitie geeft uiting aan twee basisgedachten. Vooreerst is

---

¹³⁷ DEKKER (P.) en VAN PRAAG (C.S.). *Opvattingen over allochtonen in landen van de Europese Gemeenschap*. SCP, Document 1990/8, p.10.

¹³⁸ SCHELFHOUT (E.) en VERSTRAETEN (H.). *Op.Cit.* p.202.

¹³⁹ SHADID (W.A.). *Op.Cit.* p.3-4.

¹⁴⁰ SCHELFHOUT (E.) en VERSTRAETEN (H.). *Op.Cit.* p.202, 203.

¹⁴¹ MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Stereotypes and stereotyping*, The Guilford Press, New York, 1996, p.279.

¹⁴² ALLPORT (G.W.). *The nature of prejudice*, Addison-Wesley Publishing Company, Garden City, 1958, p.55.

er sprake van een zeer negatieve houding en een sterke vijandigheid ten opzichte van een persoon uit een andere groep en dit omwille van het feit dat hij tot die groep behoort en daarom verondersteld wordt een aantal bezwarende kwaliteiten te bevatten. Een persoon wordt, met andere woorden, teruggebracht tot een groep zonder rekening te houden met individuele verschillen. Ten tweede is de basis voor de verwerping van andere groepen volgens deze auteur categoriaal.¹⁴³

Meer recente definiëringen van het begrip blijven deze negatieve visie behouden. Zo omschrijft Hagendoorn vooroordelen als *'niet op feiten gebaseerde uitspraken of meningen over eigenschappen van groepen waardoor deze in een ongunstig daglicht gesteld worden'*. Vooroordelen worden in deze definitie gekoppeld aan foute of onvolledige informatie.¹⁴⁴ Hierop aansluitend stellen Leyens, Yzerbyt en Shadron dat er sprake is van een onderscheid tussen stereotypen en vooroordelen doordat eerstgenoemde zowel een positieve als een negatieve betekenis kan hebben terwijl vooroordelen uitsluitend negatief zijn. Vooroordelen omvatten volgens hen uitsluitend denigrerende oordelen over anderen en zijn gebaseerd op persoonlijke overtuigingen. Stereotypen daarentegen treden spontaan op en worden zo goed als automatisch gehanteerd. Simpson voegt hieraan toe dat vooroordelen zich onderscheiden van stereotypen doordat ze een affectief element bevatten en stereotypen niet. Hierdoor gaan vooroordelen vaak gepaard met een gevoel van antipathie en leiden ze tot een morele verwerping van individuen of groepen wat aanleiding kan geven tot discriminerend gedrag. De affectieve component maakt dat vooroordelen slechts zeer beperkt vatbaar zijn voor wijzigingen.¹⁴⁵ Tot slot merkt Shadid op dat vooroordelen contextueel zijn en van betekenis kunnen veranderen naargelang de situatie, de periode en de samenleving waarbinnen ze voorkomen.¹⁴⁶ Toch is er ook een verband tussen beide begrippen doordat vooroordelen de persoonlijke gedachten inhouden die stereotypen bevestigen of ontcrachten. Stereotypen vormen dan weer de cognitieve basis voor raciale vooroordelen.¹⁴⁷

2.4. Betekenis van stereotypen?

“Stereotype” is afkomstig van de Griekse woorden “stereos” en “tupos” en betekent letterlijk: onbuigzaam volgen. De oorspronkelijke betekenis van het woord dateert uit 1798 en stelde het onveranderlijke aspect van de term centraal, wat in de huidige betekenis nog steeds het geval is. De stelling als zou Walter Lippmann de uitdrukking in 1922 bedacht hebben, klopt dus niet. In het begin van de 19^e eeuw krijgen stereotypen stilaan de betekenis die ze vandaag nog steeds hebben.¹⁴⁸ Welke nu de meest volledige omschrijving van het begrip is, is echter niet duidelijk. Er bestaat immers geen allesomvattende definiëring van wat de termen stereotypen en stereotypering inhouden. In 1982 stelde Miller in zijn werk *In the eye of the beholder: Contemporary issues in stereotyping* dat er bijna evenveel verschillende definiëringen en benaderingen bestaan die betrekking hebben op stereotypen dan dat er theoretici zijn die hieromtrent onderzoek voerden.¹⁴⁹

¹⁴³ VAN DIJK (T.A.). *Prejudice in discourse. An analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1984, p.14-15.

¹⁴⁴ HAGENDOORN (L.). *Cultuurconflicten en vooroordeel*, Alphen, Samson, 1986, p.72.

¹⁴⁵ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Op.Cit.* p.11, 13.

¹⁴⁶ SHADID (W.A.). *Op.Cit.* p.5-6.

¹⁴⁷ MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Op.Cit.*, p.292.

¹⁴⁸ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Op.Cit.* p.9.

¹⁴⁹ MILLER (A.G.). *In the eye of the beholder: Contemporary issues in stereotyping*. New York, Praeger.

Volgens Perry Hinton, professor psychologie aan de universiteit van Luton, moet een definitie, betrekking hebbende op stereotypen, drie belangrijke componenten bevatten. Eerst en vooral moet het duidelijk zijn dat bepaalde kenmerken van bepaalde groepen in de samenleving de basis vormen voor het onderscheid dat gemaakt. Deze kenmerken kunnen verwijzen naar de nationaliteit, de etniciteit, het geloof, het geslacht, de tewerkstelling, de leeftijd,... van de leden van een groep. Al wat een betekenis heeft voor mensen en wat door hen geduid kan worden, kan als basis aangehaald worden voor een onderscheid. Ten tweede moet de definitie kenbaar maken dat verschillende kenmerken (vaak persoonlijkheidskenmerken of fysieke eigenschappen) als een geheel toegekend worden aan een groep. Bij stereotypen worden verschillende kenmerken aan elk lid van een groep toegekend. Tot slot worden mensen met een bepaald kenmerk geïdentificeerd met een bepaalde groep waarvan zij eveneens de stereotype kenmerken toegekend krijgen.¹⁵⁰

Een zeer algemene definitie zou dus de volgende kunnen zijn: gedeelde overtuigingen binnen een groep omtrent kenmerken die aan een persoon of een groep van mensen toegeschreven worden en die meestal handelen over persoonlijkheidskenmerken en gedragskenmerken.¹⁵¹ Hoewel er een zekere consensus bestaat omtrent deze definitie, moet opgemerkt worden dat deze slechts een beperkt deel van het stereotyperingsproces omvat.

Definities van stereotypen hebben vaak af te rekenen met heel wat verwarring doordat ze verschillende elementen en kenmerken met elkaar combineren. Een eerste definiëring dat binnen de wetenschappelijk wereld op heel wat aanhang kon rekenen, stelt dat stereotypen een normatieve basis hebben. Triandis (1994) omschrijft stereotypen als vergelijkende oordelen die mensen als dwangmatig ervaren. Volgens hem weerspiegelen stereotypen de overtuigingen en de aanwezige normen en waarden binnen een sociale groep. Dit systeem van overtuigingen is gebaseerd op een consensus tussen de leden van eenzelfde groep.¹⁵² Stangor en Schaller menen dat stereotypen het geheel zijn van onderscheidende factoren ten overstaan van andere groepen. Het gaat hierbij om voorspellingen die de ene groep doet ten opzichte van de andere en die als basis dienen voor het onderscheid. Stereotypen werden ook gedefinieerd als overdreven veralgemeningen.¹⁵³ Brigham bijvoorbeeld beschouwt etnische stereotypen als een veralgemening van een karaktertrek of een eigenschap dat aan een persoon toegeschreven wordt en dat door een buitenstaander als onrechtmatig waargenomen wordt.¹⁵⁴ In andere gevallen (bv. Macrae) worden ze gezien als individuele beelden over de sociale wereld die de complexiteit van de sociale omgeving helpen te begrijpen. Tot slot zijn er Ashmore en Delboca die etnische stereotypen als een geheel van overtuigingen over persoonlijke attributies in verband met leden van een bepaalde sociale categorie.¹⁵⁵

---

¹⁵⁰ HINTON (P.R.). *Stereotypes, cognition and culture*, Psychology Press of the Taylor and Francis Group, Londen, 2000, p.6-8.

¹⁵¹ BROUWER (M.) *Stereotypes als folklore*. Univeristeit van Amsterdam, Amsterdam, 1968, p.69.

¹⁵² TRIANDIS (H.C.). *Culture and social behavior*. McGraw-Hill, New York, 1994, p.138.

¹⁵³ STANGOR (C.) en SCHALLER (M.). Stereotypes as individual and collective representations. In: MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Stereotypes and stereotyping*, New York, The Guilford Press, p.10.

¹⁵⁴ BRIGHAM (J.C.). Ethnic stereotypes. *Psychological Bulletin*, Vol 76, p.31.

¹⁵⁵ ASHMORE (R.D.) en DEL BOCA (F.K.). Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping. In: HAMILTON (D.L.). *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior*. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 191, p.13.

3. Stereotypen en wetenschappen

3.1. Sociaal psychologische en communicatiewetenschappelijke visie omtrent stereotypen.

In de jaren '50 werden stereotypen voornamelijk gekoppeld aan de sociale psychologie, dat zich in deze periode ontwikkelde. Hierdoor werden de eerste onderzoeken eveneens vanuit een psychologische visie benaderd waarbij de aandacht vooral uitging naar de individuele mentale mechanismen en waarbij de sociale dimensie van houdingen omtrent etnische groeperingen grotendeels genegeerd werden. Vooral de cognitieve processen die aan de basis liggen van stereotypen en vooroordelen werden onderzocht.¹⁵⁶ Binnen de sociale psychologie worden stereotypen algemeen gedefinieerd als schema's van categorieën van mensen ofwel cognitieve structuren die georganiseerde kennis over categorieën van mensen representeren.¹⁵⁷

Maar ook binnen de communicatiewetenschappen is er interesse voor stereotypen en het stereotyperingsproces. Toch wordt het verschijnsel binnen beide disciplines op uiteenlopende manieren omschreven. Vermits mediastudies zich veel later toelegden op het gebruik van stereotypen, zijn deze vaak grotendeels gebaseerd op de psychologische literatuur om inzicht te krijgen in het begrip en het daarmee gepaard gaande proces. Mediastudies gaan echter voornamelijk uit van de klassieke visies waarin stereotypen gezien worden als simplistisch, star en onjuist.¹⁵⁸ Stereotypen worden als basis gezien voor de schadelijke misrepresentatie van de identiteit van mensen en voor de structurele uitstoting van sociale groepen. Ze zijn ontoereikend doordat ze de wijze waarop sociale groepen gekenmerkt worden negatief beïnvloeden en bijgevolg geen plaats laten voor subjectiviteit binnen een groep. Ten tweede zetten stereotypen mensen aan om op een discriminerende manier anderen te beoordelen. Deze stereotypen bieden de basis voor een vijandige en negatieve houding ten overstaan van deze groepen en rechtvaardigen bovendien agressief gedrag. In één woord worden stereotypen binnen de mediastudies omschreven als 'slecht'. Deze klassieke visie houdt echter een aantal problemen in. Stereotypen worden gezien als een indicatie voor het verschaffen van verkeerde informatie of een inaccurate representatie. Met andere woorden zou het probleem dus makkelijk verholpen kunnen worden door mensen voldoende te informeren over andere sociale groepen. Volgens Pickering is dit echter 'wishful thinking'.¹⁵⁹

3.2. Wetenschappelijke benaderingen van stereotypen en vooroordelen

Stroebe en Insko menen dat theoretische opvattingen omtrent stereotypen steeds gebaseerd zijn op twee dimensies. De eerste dimensie bepaalt of de auteur zijn focus legt op de aanwezigheid of op de afwezigheid van een conflict tussen groepen. De tweede dimensie draait om de visie of stereotypen als individueel of socio-structureel bepaald worden. In dit onderdeel wordt verder ingegaan op het

---

¹⁵⁶ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Op.Cit.* p.33.

¹⁵⁷ MEERTENS (R.W.) en VON GRUMBKOW (J.). *Sociale psychologie*. Wolters-Noordhoff, Groningen, 1988, p.92, 93."

¹⁵⁸ PICKERING (M.). The politics and psychology of stereotyping. In: *Media, Culture and Society*, Sage Publications, Londen, Vol.17, 1995, p.691

¹⁵⁹ PICKERING (M.). *Op.Cit.* p. 692.

laatstgenoemde onderscheid. Doorheen de jaren heeft zich hierbij een opmerkelijke evolutie voorgedaan waarbij in meer recente studies de aandacht van het bevooroordeelde individu verschuift naar de bevooroordeelde samenleving.¹⁶⁰

De individuele benaderingen zoeken de oorzaken voor rasvooroordelen bij het individu zelf. Het menselijk gedrag wordt verklaard vanuit individuele psychische processen zoals motivatie, behoeften, driften, persoonlijkheid en perceptie.¹⁶¹ Volgens Gilman, professor aan de universiteit in Illinois, kunnen we zonder vooroordelen en stereotypen niet functioneren. Deze zorgen immers voor het behoud van een psychisch- en een persoonlijkheidsevenwicht bij individuen. Ze laten immers toe gevoelens van angst en onzekerheid onder controle te houden.¹⁶² Macrae stelt dat individuele benaderingen vertrekken van het idee dat individuen zich een bepaald beeld vormen van de eigen omgeving en andere groeperingen wat hun houding ten opzichte van deze groepen beïnvloedt. De aandacht gaat niet zozeer uit naar het ontstaan en de sociale invloed van stereotypen, waarvan het belang overigens niet ontkend wordt, maar wel naar de betekenissen die ze op individueel vlak meekrijgen. De verkregen informatie over sociale groepen wordt bijgevolg individueel geïnterpreteerd, geëncodeerd in het geheugen en individueel gehanteerd.¹⁶³

De sociaal-structurele benadering werd vooral door Tajfel gestimuleerd maar ook andere auteurs als Stangor en Schaller verdedigen hetzelfde standpunt waarbij men meent dat vooroordelen op het sociale niveau tot stand komen. Zij gaan ervan uit dat stereotypen op sociaal vlak gedeeld worden en sociale gevolgen hebben voor zowel de gebruikers als de onderworpenen van stereotypen. Deze stelling impliceert dat stereotypen steeds gevormd worden vanuit een consensus die binnen een sociale groep bereikt wordt over de toe te kennen eigenschappen waarvan men meent van toepassing te zijn op andere groepen. Zolang deze consensus niet tot stand komt binnen een bepaalde sociale groep, kan er geen sprake zijn van stereotypering en is er eveneens geen normatieve basis aanwezig waarop oordelen en percepties van “anderen” onder een zekere vorm van sociale controle kunnen gebeuren.¹⁶⁴

3.3. *Individuele benaderingen*

3.3.1. Cognitieve benaderingen

Eén van de eerste cognitieve onderzoeken naar stereotypen werd gevoerd door de Amerikaanse journalist Walter Lippmann in zijn werk ‘Public Opinion’. Vaak wordt hij door andere auteurs (Jahoda 1964, Baschwitz 1951, Sodhi en Berghius 1953) beschouwd als de bedenker van dit verschijnsel maar niets is minder waar.¹⁶⁵ Lippmann is wel verantwoordelijk voor de introductie van de term in de sociale psychologie en voor de popularisering van cognitieve studies. Het belang van zijn werk binnen mediastudies en communicatiewetenschappen wordt door James Carey in 1989 verwoord als ‘the founding book of American media studies’.¹⁶⁶

---

¹⁶⁰ VAN DIJK (T.A.). *Prejudice in Discourse*. John Benjamins Publishing Company, 1984, p.13-14.

¹⁶¹ MADON. *Ethnic and national stereotypes: The Princeton Trilogy revisited and revised*.

www.psychology.iastate.edu/faculty/madon/katz.braly.Replication.pdf, p.996-1010.

¹⁶² GILMAN (S.). 1985, p.16-18.

¹⁶³ MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Op.Cit.*, p.371.

¹⁶⁴ TAJFEL (H.). Human groups and social categories. In: *Studies in social psychology*. P.51.

¹⁶⁵ LIPPMANN (W.). *Public opinion*, The Free Press Paperback, New York, 1965, p.59.

¹⁶⁶ PICKERING (M.). *Op.Cit.* p.692.

Lippmann definieert stereotypen als “pictures in our head” omtrent sociale groepen.¹⁶⁷ Hij is van mening dat we nooit direct een gebeurtenis uit de realiteit waarnemen omdat dit te complex is en daardoor niet onmiddellijk vatbaar is. Bijgevolg baseren we ons uitsluitend op de beelden die in ons hoofd aanwezig zijn met betrekking tot deze gebeurtenis maar die verschillen van de werkelijkheid. De beelden in ons hoofd zijn immers subjectieve representaties en interpretaties van deze werkelijkheid. Stereotypen zijn bijgevolg bevooroordeeld en ongepast vermits ze enkel gebruikt worden om de belangen te behartigen van degene die ze hanteert en een obstakel vormen voor het rationele denken. Bovendien werken stereotypen sociale veranderingen tegen.¹⁶⁸ Tegelijkertijd beschouwt Lippmann ze als een noodzakelijkheid voor de verwerking van informatie binnen een multiculturele samenleving. Het is een manier van ordenen waarnaar men onvermijdelijk teruggrijpt. De eigen cultuur speelt overigens een belangrijk rol in de constructie van stereotypen, volgens deze auteur. Mensen nemen stellingen over die de eigen cultuur reeds ter beschikking stelt omtrent andere culturen en passen deze toe op mensen waarvan men meent dat deze tot een bepaalde cultuur behoren.¹⁶⁹

Daarnaast worden stereotypen eveneens beïnvloed door de eigen percepties en de eigen verworven kennis omtrent anderen.¹⁷⁰ Zaken die we niet weten over de ander vullen we aan aan de hand van de stereotypen in ons hoofd.¹⁷¹ Lippmann wijst er eveneens op dat stereotypen niet flexibel zijn en niet zomaar kunnen veranderen wat de negatieve connotatie ervan verklaart. Met betrekking tot de rol van de media stelt hij deze verantwoordelijk voor de lichtgelovige manier waarop mensen omgaan met stereotypen. De media houden immers geen rekening met de sociale en historische processen die aan stereotypen vooraf gaan maar beperken zich tot het registreren van stereotypen in eenders welk nieuwsitem. Op die manier worden bestaande stereotypen gerecycleerd of worden nieuwe stereotypen geïntroduceerd. Lippmann is van mening dat wanneer de media zich zouden baseren op wetenschappelijke waarheden en zich niet zouden vergrijpen aan stereotypen, zij hun publiek wel op een correcte manier zouden kunnen informeren. Tal van auteurs hebben zich hiertegen verzet.¹⁷² De bevindingen van Lippmann spelen echter nog steeds een belangrijke rol in de actuele visie van sociale stereotypen en werd de laatste vijftig jaar geregeld als grondslag voor verscheidene onderzoeken gebruikt.

Vanaf de jaren '70 komt er een hernieuwde aandacht voor deze cognitieve benadering. Tal van auteurs (Stangor, Schaller, Hamilton, Sherman, Karlins, Coffman,...) baseren zich op het werk van Lippmann en beschouwen stereotypen eveneens als cognitieve schema's. Er deden zich wel een aantal wijzigingen voor. Zo meent Teun Van Dijk, professor aan de universiteit van Amsterdam, dat een stereotype zowel een cognitief als een sociaal fenomeen is wat impliceert dat niet enkel de individuele gedragingen ten opzichte van sociale groeperingen van belang zijn maar dat er steeds sprake is van een sociaal draagvlak die door de leden van een bepaalde sociale groep via socialisatieprocessen verworven worden.¹⁷³

---

¹⁶⁷ LIPPMANN (W.). *Op.Cit.* p.3-4.

¹⁶⁸ LIPPMANN (W.). *Op.Cit.* p.25.

¹⁶⁹ LIPPMANN (W.). *Op.Cit.* p.96.

¹⁷⁰ LIPPMANN (W.). *Op.Cit.* p.81.

¹⁷¹ LIPPMANN (W.). *Op.Cit.* p.30.

¹⁷² PICKERING (M.). *Op.Cit.* p.693.

¹⁷³ VAN DIJK (T.). *Op.Cit.* 1984, p.19.

Ook Brigham (1971) en Ashmore en Delboca (1981) passen binnen deze cognitieve benadering. De cognitieve benadering beschouwde stereotypen aanvankelijk als een noodzakelijk kwaad terwijl recentere benaderingen stereotypen meer zien als instrumenten die de vorming van beelden omtrent anderen vergemakkelijken. De focus komt dan ook steeds meer te liggen op de cognitieve processen die aan de basis liggen van stereotypen. Onder andere Macrae voerde onderzoek naar de bestaande cognitieve mechanismen en besluit dat een aantal zaken de opslag van informatie over sociale groepen in het geheugen bepalen. Zo wordt er gebruik gemaakt van de categorisering van mensen. (Met een categorie wordt een abstracte kennisstructuur bedoeld dat groepen samenhoudt op basis van een zekere coherentie.) Mensen worden op basis van bepaalde kenmerken gecategoriseerd in verschillende groepen die in relatie tot elkaar bestaan.¹⁷⁴ Hinton vult dit aan met de idee dat mensen eveneens beroep doen op prototypes. Dit hangt nauw samen met die categorisering van mensen. Sommige individuen zijn meer “typisch” binnen een groep dan andere individuen en zij worden dan als voorbeelden aangedragen. Prototypes bevatten dan de informatie die deze individuen zo herkenbaar maken binnen een bepaalde categorie en laten toe andere individuen, die niet zo “typisch” zijn, op basis van deze informatie te categoriseren. Daarnaast zijn er ook nog schema’s die het mogelijk maken om gaten in het geheugen alsnog in te vullen op basis van de eigen verworven kennis.¹⁷⁵

3.3.2. De psychodynamische benadering

In de jaren '40 en '50 stak de psychodynamische benadering de kop op wanneer verschillende sociale psychologen een onderscheid maakten tussen de psychoanalyse en de gedragsleer. Hieruit ontstond de theorie omtrent de autoritaire persoonlijkheid waarbij eveneens het individu centraal staat. De Frankfurter Schule nam hierbij het voortouw. T.W. Adorno was één van de belangrijkste figuren die de studies omtrent stereotypen in deze periode domineerde. Hij deed dit samen met M. Horkheimer, W. Benjamin en H. Marcuse. In 1950 schrijven deze auteurs hun bevindingen neer in het klassieke boek *The Authoritarian Personality*. Hierin omschrijven zij stereotypen als irrationele cognitieve producten van onverbetterlijk onverdraagzame mensen van wie de persoonlijkheidsstructuur gevormd werd binnen een hiërarchisch en uitbuitende sociale structuur. Deze mensen blijven bijgevolg steeds vastklampen aan de ideeën van autoritaire personen en verzetten zich tegen alle standpunten die hiervan afwijken. Naast een groot gevoel van respect voor macht en dominantie en een sterk intergroep conformisme is een grote onverdraagzaamheid ten opzichte van minderheden eveneens opvallend aanwezig. Stereotypen zijn dus het gevolg van innerlijke psychologische conflicten. Etnocentrisme, fascisme en antisemitisme zijn bijgevolg elementen die al dan niet tot de persoonlijkheid van een individu behoren. In een poging de mate van etnocentrisme, fascisme en antisemitisme in de persoonlijkheid van mensen te achterhalen, wordt gebruik gemaakt van verschillende schalen. Mensen die sterk bevooroordeeld zijn, blijken bijvoorbeeld zeer hoog te scoren op de F-(fascisme) schaal.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Op.Cit.*, p.44.

¹⁷⁵ HINTON (P.R.). *Op.Cit.* p.44-47.

¹⁷⁶ ADORNO (T.W.), FRENKEL-BRUNSWIK (E.), LEVINSON (D.). *The authoritarian personality*. Norton, New York, 1969, p.

3.4. Sociaal-structurele benaderingen

3.4.1. De structurele benadering

Herbert Blumer is een belangrijke vertegenwoordiger van de structurele theorieën. Hij meent dat stereotypen nauw samenhangen met de positie van een groep in de samenleving en daarom niet uitsluitend als een psychologisch fenomeen benaderd mogen worden. Hiermee zet hij zich af tegen theoretische benaderingen die de focus enkel leggen op biologische verklaringen zoals voorgaande theorieën omdat deze de achterliggende historische processen ondermijnen. Centraal in zijn "Group Position"-theorie (1958) staat het idee dat raciale stereotypering eerder bepaald wordt door de manier waarop raciale groepen zichzelf zien in relatie tot andere groepen in de samenleving. Hij spreekt hierbij over een "inner citadel" waarmee hij de intieme en private netwerken bedoeld waarbinnen groepen hun interacties onderhouden. De persoonlijke ervaringen die men heeft met de leden van een andere groep krijgen binnen deze theorie een prominente rol toegewezen. Om het stereotyperingsproces te kunnen vatten, meent Blumer dat het noodzakelijk is inzicht te krijgen in het proces waarbij raciale groepen beelden vormen over zichzelf en over anderen. De nadruk in de "Group Position"-theorie komt dus sterk te liggen op de context waarbinnen stereotypering zich voordoet. Blumer beschouwt stereotypen als een defensieve reactie ten aanzien van bedreigingen gericht tegen de sociale positie van de eigen groep. Raciale stereotypen worden bijgevolg binnen een groep gebruikt om de dominante positie en de integriteit van deze groep in de samenleving ten opzichte van andere groepen te rechtvaardigen, te bestendigen en te versterken.¹⁷⁷

3.4.2. De socio-culturele benadering

Socio-culturele benaderingen stellen dat dominante waarden in de samenleving door middel van socialisatieprocessen doorgegeven en in stand gehouden worden en zo aan de basis liggen voor het ontstaan van stereotypen. Socio-culturele benaderingen baseren zich op theorieën omtrent *sociale leerprocessen* en de *sociale interactietheorie*. De socialisatieprocessen waarover reeds gesproken werd, hebben op verscheidene ogenblikken en in verscheidene situaties plaats. Zo spelen het gezin, de school, de media, primaire en secundaire groepen (verenigingen,...) waartoe iemand behoort, een belangrijke rol. Verscheidene studies die zich op hierop baseerden, toonden aan dat stereotypen een onderdeel uitmaken van de samenleving waarin zij voorkomen. Alice H. Eagly is een auteur die verscheidene onderzoeken hiernaar verrichtte. Zij stelde dat stereotypen gevormd worden vanuit de observatie van mensen, waarbij de rol van die mensen binnen een bepaalde groep een cruciale factor is (de sociale rol theorie). Deze rol wordt bepaald door de economie en de sociale structuur van het land waarvan iemand afkomstig is. Een groot aantal mensen weten echter weinig af van andere etnische groeperingen waardoor zij voor informatie een beroep moeten doen op de reeds aangehaalde instanties (gezin,...). Het zijn dus deze maatschappelijke invloeden die bepalen welk beeld mensen zich vormen over de sociale rol en positie van anderen. Eagly is van mening dat vooral de media hierbij cruciaal zijn. In deze studie van Eagly komen een aantal tekortkomingen en zwakheden naar voren die van toepassing zijn op alle onderzoeken binnen de socio-culturele benadering. Zo leveren deze studies geen

---

¹⁷⁷ KUNOVICH (R.M.) en HODSON (R.). Ethnic diversity, segregation and inequality: A structural model of ethnic prejudice in Bosnia and Croatia, *The Sociological Quarterly*, vol.43(2), 2002, p.186-189.

diepgaande inzichten omtrent de mechanismen die het mogelijk stellen om sociaal gedeelde opvattingen om te vormen tot stereotypen. Er wordt met andere woorden geen antwoord gegeven op de vraag: vanaf wanneer kan men spreken van een stereotype? Bovendien bieden socio-culturele studies geen uitsluitsel over de reden waarom stereotypen bestaan en gehanteerd worden. Tot slot heeft de belangrijkste kritiek betrekking op de passieve rol die het mediapubliek toegeschreven krijgt bij de consumptie van mediaboodschappen.¹⁷⁸

Katz en Braly, twee belangrijke auteurs binnen deze benadering, hebben hieromtrent reeds in 1933 belangrijk onderzoek verricht. In hun werk maakten zij gebruik van een paradigma dat onderzoek naar de inhoud van stereotypen mogelijk maakte. Honderd studenten aan de universiteit van Princeton kregen een lijst met descriptieve adjectieven voorgeschoteld die zij aan verschillende ethnische groeperingen toekenden. Uit dit onderzoek bleek dat er een zeer grote consensus bestond omtrent de toekenning van deze kenmerken aan de verschillende groepen wat een indicatie is voor bestaande stereotypen hieromtrent.¹⁷⁹ De auteurs stellen echter dat deze stereotypen het gevolg zijn van een fout in het denken van mensen die aan stereotypering doen. Zolang individuen zich bewust of onbewust aan deze foutieve gedachten blijven vastklampen, zullen stereotypen gehandhaafd blijven. Deze attributiefouten schrijven beide auteurs toe aan luiheid, gemak en een gebrek aan intelligentie van stereotypegebruikers. Onderzoek dat 35 jaar later uitgevoerd werd door, o.a. Karlins, Coffman en Walters (1969), versterkte de visie van Katz en Braly. In deze studie werden gelijkaardige experimenten aangehaald waarbij respondenten zo goed als dezelfde adjectieven toekenden aan dezelfde ethnische groepen. Hiermee werd het bewijs geleverd dat een groot deel van de bestaande stereotypen gedurende een ruime periode steeds consistent blijven. Toch vielen er ook een aantal wijzigingen te merken. Zo werd de negatieve stereotypering omtrent joden en zwarten positiever en dit in tegenstelling tot de stereotypen omtrent Japanners. Dit versterkte de idee dat maatschappelijke gebeurtenissen en maatschappelijke veranderingen aan de basis van deze stereotype wijzigingen kunnen liggen.¹⁸⁰

3.4.3. De sociale conflictbenadering

Binnen de sociale conflictbenadering vertrekt men eveneens vanuit het sociale perspectief als basis voor het ontstaan van stereotypen. Het grote verschil met voorgaande theorieën is dat men hierbij de focus legt op het onderscheid tussen slechte en goede personages, winnaars en verliezers waardoor het onderscheid met de “anderen” uitvergroot wordt. De *realistische conflicttheorie* is de voornaamste binnen deze benadering en werd vooral in het werk van Sherif (1961) duidelijk geïllustreerd. Hij stelt dat etnocentrisme en conflicten tussen verschillende groepen eenvoudig tot stand kunnen komen wanneer deze groepen in een competitieve situatie bij elkaar worden gebracht. Sherif voerde een experiment uit waarbij mensen op kamp vertrokken en er in verschillende groepen verdeeld werden met eigen normen, waarden en doelstellingen. Deze groepen gingen op een competitieve manier met elkaar om wat resulteerde in een zeer vijandige houding van de ene groep ten opzichte van de andere. Uit dit experiment besloot Sherif dat een competitieve sfeer of het nastreven van negatieve doelstellingen ten opzichte van

---

¹⁷⁸ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Op.Cit.* p.40-42.

¹⁷⁹ LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Op.Cit.* p.21.

¹⁸⁰ HINTON (P.R.). *Op.Cit.* p.9-10.

andere groepen noodzakelijke voorwaarden zijn opdat intergroep discriminatie zou kunnen optreden. In navolging van deze theorie kwam de *contacthypothese* onder de aandacht die stelt dat contact tussen mensen van verschillende etnische, religieuze, nationale, linguïstische origine niet voldoende is om conflicten tussen deze verschillende groepen tegen te gaan. Vaak is er zelfs sprake van het tegendeel. Interactie tussen de groepen kan conflicten juist aanwakkeren of versterken.

4. Stereotypen in de media

Om een duidelijker inzicht te krijgen in het gebruik van stereotypen heeft Berg onderzoek verricht naar de maatschappelijke implicaties van stereotypen in de media. Hij stelde vast dat stereotypen in de media op verschillende vlakken hun uitwerking hebben, met name op sociologisch, psychologisch, psycho-analytisch en ideologisch vlak. Vanuit het *sociologisch* perspectief stelt Berg dat beelden en berichten in de media kunnen bijdragen tot de versterking van stereotypen in de samenleving. Hierdoor zouden de media eveneens de gangbare normen aanduiden die de behandeling en de gedragingen ten overstaan van bepaalde sociale groepen legitimeren. Wanneer negatieve stereotypen aangehaald worden en geïnterpreteerd worden als indicators voor de manier waarop men met bepaalde andere groepen moet omgaan kan dit echter problematisch zijn. Mediaboodschappen waarbij het onderscheid tussen groepen benadrukt wordt, kunnen immers machtsrelaties tussen groepen creëren waardoor het evenwicht verstoord raakt.

Vanuit *psychologisch* perspectief zouden de stereotypen in de media individuen de mogelijkheid bieden om negatieve kenmerken van zichzelf te verwerpen en op anderen te projecteren. Dit resulteert dan in de repressie van eigen onaangename eigenschappen en de internalisering van positieve kwaliteiten. Negatieve beelden in de media omtrent raciale groeperingen zorgen ervoor dat de mediagebruikers enerzijds een beeld krijgen over de cultuur van de anderen en anderzijds geconfronteerd met de representatie van de eigen, interne angsten.

Vanuit een *psycho-analytisch* oogpunt leveren stereotypen in de media een beeld over het 'sociale andere'. Dit gebeurt door die ander enerzijds te idealiseren maar ook door deze gelijktijdig te ontkennen. De ander wordt onlosmakelijk verbonden met individuen zodat hiermee een basis gelegd wordt waarop een tegenstrijdige definitie van die ander opgesteld kan worden. Berg stelt dat stereotypen in de media blijven bestaan omdat zij tegemoetkomen aan de behoefte voor eenheid binnen de dominante cultuur.¹⁸¹

Tot slot bekijkt Berg stereotypen in de media vanuit een *ideologische* invalshoek waarbij deze stereotypen beschouwd worden als een negatief tegengewicht van het gangbare waardensysteem. Door andere etnische groeperingen in de media weer te geven als inferieur, oneerlijk, corrupt, immoreel en gevaarlijk wordt de superioriteit, de eerlijkheid, de integriteit en het morele gedrag van de dominante cultuur versterkt. Stereotypen in de media zorgen voor het behoud van een status quo tussen de verschillende groeperingen en de versteviging van de bestaande hegemonie.

---

¹⁸¹ TAMBORINI (R.), MASTRO (D.E.), CHORY-ASSAD (R.M.) en HUANG (R.H.). The color of crime and the court: A content analysis of minority representation on television. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, vol 77(3), 2000, p.610-612.

5. De categorisering van de 'ander'.

De 'ander', de allochtoon, wordt geconstrueerd tegenover 'ons' want het bestaanskenmerk van de 'ander' ligt in het verschil met 'ons'. Het beeld dat een groep heeft over zichzelf wordt als standaard gebruikt voor de vergelijking van de 'ander'. Het proces van categorisering, ordening en normalisering levert kennis over onszelf op en over gebeurtenissen in onze samenleving.¹⁸²

De socioloog Stuart Hall meent dat er een aantal redenen zijn waarom het onderscheid met de anderen van belang is. De eerste reden die Hall aanhaalt is gebaseerd op het linguïstische schema van Saussure omtrent het gebruik van taal in de werking van cultuur. Het houdt in dat het maken van een onderscheid nodig is om betekenissen te kunnen toekennen. Zo weten we wat bedoeld wordt met zwart omdat we het kunnen plaatsen ten opzichte van wit. Omgekeerd is dit evenzeer het geval. Saussure is van mening dat betekenissen steeds relationeel zijn en enkel op die manier kunnen ontstaan. Hall merkt hier echter op dat Saussure een zeer reductionistische manier hanteert om betekenissen toe te kennen. De diversiteit, dat in de wereld aanwezig is, wordt teruggebracht tot 2 extremen wat niet in overeenstemming is met de werkelijkheid en wat een sterke vereenvoudiging met zich meebrengt. Bovendien is er, volgens Hall, binnen de bestaande opposities steeds sprake van een dominante pool waardoor er vaak niet gesproken kan worden van een neutrale opdeling. Een tweede verklaring zoekt Hall eveneens in de linguïstiek. Hij stelt dat we een onderscheid nodig hebben omdat we de "anderen" slechts kunnen begrijpen door middel van een dialoog met hen. Alles wat we zeggen en doen is afhankelijk van interacties die ontstaan met anderen. Betekenis komt vervolgens op een dialogische wijze tot stand door de verschillen die in een gesprek met anderen tot uiting komen. Er moet echter rekening mee gehouden worden dat betekenissen nooit volledig vaststaan maar steeds afhangen van de interpretatie van anderen. De derde mogelijke reden houdt een antropologische verklaring in met als argument dat cultuur afhangt van de manier waarop zaken in een classificatiesysteem ondergebracht worden. Wat vervolgens als "verschillend" ervaren wordt, vormt de basis voor de symbolische orde dat cultuur genaamd wordt.¹⁸³

Ook Shadid haalt een aantal mogelijke verklaringen voor het gebruik van stereotypen. Eerst en vooral meent hij dat mensen geneigd zijn de sociale wereld in te delen in 'wij' en 'zij' omdat dit bijdraagt tot de identificatie van het individu. De mens is een sociaal wezen en heeft behoefte om zijn sociaal territorium af te bakenen waarmee een gevoel van verbondenheid, éénheid en geborgenheid gecreëerd wordt. Het op een negatieve manier afschilderen van de 'zij'-groep zorgt er voorts voor dat de eigen groep in een positiever daglicht gesteld wordt waardoor een positieve sociale identiteit ontstaat, wat door alle sociale groepen nagestreefd wordt. Iedereen wenst immers dat de groep waartoe men behoort gunstiger beoordeeld wordt dan andere groepen. Verder beschouwt Shadid stereotypen en vooroordelen als 'ego-defensieve' attitudes die gebruikt worden om een bepaald onrecht te legitimeren. Het laat mensen toe zichzelf te beschermen tegen onaangename waarheden over zichzelf.¹⁸⁴

---

¹⁸² MALY (I.). Over racisme en beeldvorming in het Israëliësch-Palestijns conflict. 2001, Hoofdstuk 1: Het conflict en de bijhorende beelden, www.flwi.ugent.be/cie/imaly/imaly_3.htm.

¹⁸³ HALL (S.). *Op.Cit.* p.257.

¹⁸⁴ HALL (S.). *Op.Cit.* p.258.

Stereotypen hebben voornamelijk ego-defensieve functies die in werking treden wanneer men zich als individu bedreigd voelt door de aanwezigheid van anderen en daardoor de zelfwaardering (self-esteem) onder druk komt te staan. Het ten alle tijden beschermen van het 'ik' gebeurt door elk individu om adequaat te kunnen functioneren in de samenleving. Het wordt echter problematisch wanneer dit afweermechanisme voortdurend nodig is om steeds wederkerende angstverwekkende impulsen af te wenden. De zondebok-theorie (scapegoating-theory) is zulk een vorm van afweermechanisme dat stelt dat stereotypen toegepast worden om de eigen angsten af te weren. Onder deze theorie wordt verstaan dat agressie geconcentreerd wordt op een onschuldig object, persoon of groep zonder dat er op dat ogenblik sprake is van een dreiging of agressief gedrag. De agressie die men zelf toont, is bijgevolg eerder plaatsvervangend. Het individu dat aan 'scapegoating' doet, geeft de ander de schuld van gebeurtenissen waar die ander absoluut niet de oorzaak van is of kan zijn. Vaak ligt de oorzaak zelfs bij het beschuldigende individu. Vaak zijn het minderheidsgroepen of stereotiepe sociale groepen die als inferieur gecategoriseerd worden. Vanderzanden tracht deze theorie enigszins te nuanceren door te stellen dat het afschuiven van agressie op een ander afhankelijk is van verschillende factoren zoals de persoonlijkheid van een individu, de aard van de bestaande frustratie, het eventuele gevaar voor tegen-agressie en de potentiële slachtoffers. Een andere vorm van een afweermechanisme is het verdringen van bepaalde gevoelens waardoor deze als onbestaand gezien worden. Dit doet zich voornamelijk voor wanneer het gaat om vooroordelen of rassendiscriminatie. Mensen ontkennen vaak dat ze racistische gevoelens hebben of nemen vaak ontkennende houdingen aan wanneer het gaat om discriminerend gedrag. Door innerlijke conflicten uit het bewustzijn te weren, tracht men het zoeken van antwoorden en oplossingen voor deze conflicten te ontlopen.

6. Maatschappelijke implicaties van stereotypen

Heel wat empirisch onderzoek heeft aangetoond dat stereotypen gevolgen hebben voor het gedrag en de attitudes van mensen ten overstaan van sociale groepen. Stereotypen beïnvloeden de manier waarop mensen denken, het gevoel dat men heeft ten opzichte van anderen en de manier waarop men op anderen reageert. Eens stereotypen gevestigd zijn, werken ze als cognitieve structuren die het proces bepalen waarbij informatie over anderen gecodeerd, bewaard en opgeroepen wordt.

Ze hebben tot gevolg dat individuele leden van een groep beoordeeld worden in functie van de verwachtingen die men heeft ten overstaan van deze groep. Dit doet zich hoofdzakelijk voor in situaties waarbij zeer weinig bekend is over de betrokken personen en waarbij men dus niet kan terugvallen op de aanwezige kennis. Zo kunnen mensen van vreemde origine als minder bekwaam beschouwd worden voor een bepaalde job hoewel deze veronderstelling nergens op gesteund is. Stereotypen kunnen vervolgens ook dienen als vergelijkingsstandaarden door contrasten tussen groepen en mensen te creëren die vergelijkingen tussen deze mensen mogelijk maken. Dit doet zich voornamelijk voor wanneer er een discrepantie bestaat tussen het geobserveerde gedrag van een individu en het veronderstelde gedrag van de sociale groep waartoe deze persoon behoort. Dit komt echter in veel beperktere mate voor dan de voorgaande manier van informatieverwerking. Mensen hebben immers niet de neiging te erkennen dat er een zekere discrepantie bestaat en dus dat er wat zou kunnen schelen met het beeld dat men van deze persoon verwachtte. Men gaat

eerder op zoek gaan naar informatie dat de eigen verwachtingen bevestigen. Stereotypen kunnen ook de betekenis of de constructie van informatie over een lid van een sociale groep beïnvloeden. Zo kan hetzelfde gedrag dat uitgevoerd wordt door een autochtoon en een allochtoon toch op een verschillende manier gepercipieerd worden. Het gedrag van de ene persoon kan volledig getolereerd worden terwijl hetzelfde gedrag door de ander toch afgewezen kan worden. Stereotypen beïnvloeden daarenboven niet alleen de manier waarop het gedrag van anderen waargenomen wordt maar eveneens de manier waarop informatie en de beelden over anderen uit het geheugen opgeroepen wordt. Stereotyperende informatie is immers makkelijker te onthouden en bijgevolg ook makkelijker opvraagbaar en herinnerbaar. Dit is zeker het geval wanneer het gaat om gedrag dat volledig consistent is met de informatie of het beeld dat men reeds heeft over een sociale groep. Wanneer de bijkomende informatie inconsistent is met de reeds aanwezige informatie, zal deze informatie minder gemakkelijk onthouden worden omdat het niet overeenkomt met de verwachtingen. Tot slot stelt Heatherton dat stereotypen ook een zekere invloed hebben op discriminerend gedrag. Verscheidene empirische studies hebben echter aangetoond dat de relatie tussen beide fenomenen complex, indirect en subtiel is.¹⁸⁵

Stereotypen en stigmatiserende beelden hebben niet alleen gevolgen voor de personen die ermee in contact komen maar eveneens voor de mensen die er het slachtoffer van zijn of die het onderwerp uitmaken van de vooroordelen. Algemeen wordt aangenomen dat stigmatisering, stereotypering en discriminatie, dat hier vaak uit voortvloeit, leiden tot een negatief zelfbeeld of de vorming van een negatieve identiteit. Men gaat er hierbij van uit dat negatieve stereotypen die door de media verspreid worden en door een dominante groep in de samenleving opgepikt worden, tot zelfdevaluatie leiden. Onderzoek uitgevoerd door Hans Vermeulen in verband met stereotyperende beelden in Nederland met betrekking tot Surinamers, Chinezen en Turken spreekt deze visie echter tegen. Volgens deze auteur houdt een dergelijke opvatting te weinig rekening met het onderscheid dat men maakt tussen het beeld dat een individu heeft van zichzelf als persoon (zelfbeeld) en het beeld dat hij of zij heeft van de groep waartoe men behoort (wij-beeld). Bovendien gaat men er te sterk vanuit dat leden van een minderheidsgroep zich steeds oriënteren op de dominante cultuur. Toch blijken stereotypen wel een gevoel van bedreiging van de groep te veroorzaken waarbij in die zin wel gesproken kan worden van het ontstaan van bedreigde identiteiten. Een ander gevolg van het gebruik van stereotypen en stigmatiserende opvattingen, is de reactie die het uitlokt bij minderheidsgroeperingen. Enerzijds gaan allochtonen zich oriënteren op de samenleving waarbinnen zij zich bevinden, richten zij zich op de individuele mobiliteit en distantieën zij zich van de eigen gemeenschap of een deel daarvan. Zo kan het gebeuren dat sommige leden van een culturele groep de negatieve opvattingen over deze groep gaan delen. Eigen negatieve ervaringen worden vervolgens sterk genuanceerd en gerelativeerd. Een tweede patroon van reactie houdt in dat men zich nog meer op de eigen groep gaat richten als gevolg van directe buitensluiting of om negatieve ervaringen te vermijden.¹⁸⁶

---

¹⁸⁵ HEATHERTON (T.F.), KLECK (R.E.) en HEBL (M.R.). *The social psychology of stigma*. Guilford, New York, 2000, p.96-99.

¹⁸⁶ VERMEULEN (H.) *Op.Cit.* p.196-198, 202.

7. Besluit

Een stereotype is geen allesomvattend begrip zoals het vaak gebruikt wordt. Het staat los van begrippen als racisme en discriminatie maar kan er in zekere zin wel mee geassocieerd worden. Vanuit verschillende benaderingen is er heel wat interesse voor dit complexe fenomeen en ook in de communicatiewetenschappen is de aandacht hiervoor de laatste jaren sterk toegenomen. Er bestaat echter geen consensus over het ontstaan van stereotypen en de precieze draagkracht hiervan. Wanneer echter gesproken wordt over de stereotypering van allochtone groeperingen in de samenleving wordt de media vaak met een beschuldigende vinger aangewezen. Stereotypen in de media hebben hun uitwerking op verschillende vlakken (sociologisch, ideologisch, psychologisch en psychoanalytisch) en daardoor is men er vaak niet bewust van dat men aan stereotypering doet of als mediagebruiker met een stereotype geconfronteerd wordt.

Hoewel stereotypen in de loop der jaren een eerder negatieve connotatie hebben meegekregen, wordt de aanwezigheid en het bestaan ervan door vele wetenschappers gezien als een noodzakelijkheid. Stereotypen zorgen er immers voor dat kennis en inzicht verschaft worden omtrent de eigen cultuur en dat de banden tussen de leden van eenzelfde cultuur versterkt worden. Hierdoor kan de eigen sociale identiteit ook positiever voorgesteld worden. Stereotypen dragen bovendien bij tot de betekenisvorming van zichzelf en van gestereotypeerde zaken. Ze worden bovendien niet alleen als noodzakelijk beschouwd maar eveneens als een normaal gevolg van het menselijke gedrag. Mensen zijn immers steeds bezig met zichzelf te beschermen tegen de buitenwereld en tegen datgene dat als vreemd beschouwd wordt. Deze ego-defensieve ingesteldheid hoeft echter ook niet a priori negatief of problematisch te zijn. Stereotypen die gehanteerd worden om het contact met de anderen te vergemakkelijken, worden bijvoorbeeld niet als negatief waargenomen.

Het kan echter niet ontkend worden dat negatieve stereotypen in de media (zoals deze zich meestal voordoen met betrekking tot de berichtgeving omtrent allochtonen) negatieve maatschappelijke gevolgen met zich zullen meebrengen. Enerzijds hebben deze gevolgen een uitwerking op de mensen die in contact komen met de stereotypen. Hun gedrag en opvattingen omtrent de gestereotypeerden, in dit geval de allochtonen, zal hierdoor sterk beïnvloed worden. Wanneer het gaat om negatieve stereotypen, zal deze beïnvloeding ook eerder een negatieve uitwerking hebben. Deze mensen zullen eerder terughoudend staan tegenover de verschillende etnische bevolkingsgroepen in de samenleving die in de media negatief weergegeven worden. Anderzijds hebben stereotypen ook ingrijpende gevolgen voor de mensen die het onderwerp uitmaken van stereotypering. Zo kunnen stereotypen bijvoorbeeld leiden tot een negatief zelfbeeld. Verder hebben stereotypen ook gevolgen voor de vorming van een etnische identiteit in de samenleving.

IV. ALLOCHTONEN IN DE BELGISCHE EN ANTWERPSE SAMENLEVING

1. Inleiding

Dit hoofdstuk richt zich meer specifiek tot de aanwezigheid van allochtonen in de huidige Belgische samenleving. Met het oog op het gevoerde onderzoek wordt verduidelijkt hoe allochtonen in onze samenleving gedefinieerd worden. Om de situatie van allochtonen en etnische groeperingen in de Belgische samenleving te verduidelijken en er een breder beeld van te kunnen verschaffen, worden de migratiestromen die zich in België in de loop der jaren hebben voorgedaan, toegelicht. Vervolgens wordt de houding van Belgen en Antwerpenaren (vermits het gevoerde onderzoek hier specifiek betrekking op heeft) ten overstaan van allochtonen in kaart gebracht en dit met de bedoeling de plaats van allochtonen in de samenleving en de bestaande relatie tussen autochtonen en allochtonen te achterhalen. Tot slot bevat dit hoofdstuk ook een deel over de bevolkingssamenstelling in Antwerpen. Dit is immers belangrijk om de eerder vermelde houding van Antwerpenaren ten overstaan van allochtonen min of meer te situeren en de verhoudingen van allochtonen en Antwerpenaren te verduidelijken.

2. Allochtonen in België en Antwerpen

2.1. De migrant

In het dagdagelijkse leven worden termen als 'vreemdeling' en 'immigrant' als synoniemen van elkaar gebruikt. De vraag is echter of mensen die als vreemdeling aangeduid worden, omdat ze er 'vreemd' of anders uitzien, eveneens immigranten zijn. Bovendien is het niet duidelijk welke de criteria zijn die mensen hanteren om anderen als migrant te bestempelen. Volgens Van Dale betekent immigreren 'zich in een ander land komen vestigen'. Dit vestigen kan echter op twee manieren geïnterpreteerd worden. In de volksmond betekent dit 'ergens gaan wonen' maar de juridisch interpretatie houdt in dat men de toelating heeft om in België te blijven na een regelmatig en ononderbroken verblijf van vijf jaar. Binnen deze groep migranten moet eveneens een onderscheid gemaakt worden tussen de tweede en de derde generatie. Deze termen geven aan hoe lang deze mensen reeds in België verblijven. Ook in de wetenschappelijke literatuur doet er zich een veelheid aan termen voor. Zo wordt er gesproken over interne, regionale en internationale migranten, over herbevolking, industriële explosie, commerciële uitwisseling,... Vaak wordt ook gewezen op het onderscheid met de eigen bevolking. De Belg wordt dan tegenover de buitenlander geplaatst of de nieuwe Belg wanneer het gaat om het verkrijgen van bepaalde rechten als nationaliteitsverwerving. Er wordt vaak ook gesproken over het onderscheid tussen allochtonen en autochtonen waarmee een verwijzing wordt gemaakt naar het land van herkomst. Stuk voor stuk gaat het hierbij om zeer geladen termen. De onduidelijkheid over wat de term 'migrant' inhoudt blijkt eveneens uit een vergelijkende studie naar de migraties in de Europese landen. Hieruit blijkt dat elk land zijn eigen methode heeft om het aantal aanwezige migranten op zijn grondgebied te tellen. Sommige landen houden rekening met het geboorteland, andere landen tellen het aantal afgeleverde werkvergunningen. Vergelijkingen tussen landen omtrent migratiestromen geven dus absoluut geen nauwkeurig beeld weer.

Vermits deze thesis handelt over migranten in de media is het absoluut noodzakelijk te omschrijven waarover men het precies heeft. Men zou zich hierbij kunnen beperken tot de nationaliteit vermits dit een objectief gegeven is waarmee migranten meestal in de juridische teksten op nationaal niveau aangeduid worden. Het probleem dat zich hier echter stelt, is dat het criterium 'nationaliteit' niet volstaat om een persoon als migrant te bestempelen. Een vreemdeling is immers niet altijd een migrant en zeker niet altijd een immigrant die zich ergens voorgoed gevestigd heeft. Anderzijds kan ook gesteld worden dat een burger die de nationaliteit van een bepaald land verworven heeft vaak nog als een migrant beschouwd wordt in dat land. Wettelijk gezien heeft deze persoon dan wel hetzelfde statuut als autochtonen, maar op maatschappelijk vlak blijft hij vaak 'een migrant' en krijgt hij af te rekenen met discriminatie. Migranten kunnen ook in functie van hun economische rol (als arbeidskracht of als werknemer) aangeduid worden. Dit gebeurt voornamelijk in internationale overeenkomsten en verdragen. Vanuit dit standpunt is de situatie van de migrant nauw verbonden met zijn sociale positie in de maatschappij.¹⁸⁷

In deze thesis wordt voor de definiëring van migranten beroep gedaan op de omschrijving die Ilse Devroe en Frieda Saeys in hun studie hanteerden. Allochtonen worden daarin omschreven als '*mensen van niet-EU origine die voor een min of meer lange periode in de België verblijven of de bedoeling hebben dat te doen, uitgezonderd bezoekers of reizigers*'.¹⁸⁸

3.2. Migratiestromen in België

België kent een relatief korte maar erg intensieve koloniale geschiedenis. In tegenstelling tot menig andere landen is hiervan echter in het straatbeeld nog maar weinig te merken. In Nederland bijvoorbeeld vormen de Surinamers en de Antillianen/Arubanen numeriek nog steeds de grootste groep niet-westerse allochtonen. In België is de situatie enigszins anders. Tijdens en na de koloniale periode werd het de inwoners van Kongo, Rwanda en Burundi immers zo goed als onmogelijk gemaakt zich in België te komen vestigen. De voorheen Belgische zwarte onderdanen werd het Belgisch staatsburgerschap overigens simpelweg ontzegd. Aan de hand van een juridisch verankerd raciaal onderscheid tussen de Belgische staatsburgers enerzijds en de Belgische onderdanen anderzijds, konden zwarten zo geen deel gaan uitmaken van de Belgische natie.¹⁸⁹ Tot 1920 zijn de vreemdelingen die in België verbleven bijna allemaal afkomstig uit de buurlanden. De immigraties die zich voor dit jaartal voordeden waren overigens uitsluitend spontane immigraties. Pas nadien worden er ware wervingscampagnes georganiseerd. Opvallend voor de periode na 1920 is dat de migratiestromen afhankelijk blijken te zijn van de heersende conjunctuur en van de spanningsgraad op de arbeidsmarkt. Martens heeft dit fenomeen onderzocht en kwam tot de vaststelling dat in periodes van hoge werkloosheid de voorkeur gegeven wordt aan Belgische arbeiders terwijl wanneer het economische voor de wind gaat er beroep gedaan wordt op de aanwerving van buitenlandse arbeidskrachten.

---

¹⁸⁷ NAYE (A.) en NYS (M.). *De migraties naar West-Europa : Migratie- en integratiebeleid in België*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1992, p.4-6.

¹⁸⁸ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers, In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol.30(2), 2002, p.58.

¹⁸⁹ JACOBS (D.). Waarom polemisering ? Het parlementaire debat over lokaal kiesrecht. *Tijdschrift voor Sociologie*, 2000 vol.21(4) p.376.

In België kunnen er vier belangrijke immigratieperiodes onderscheiden worden. De eerste periode die sterk verschilt van eerdere periodes is deze tussen beide Wereldoorlogen. De immigratie vanuit de buurlanden was kleiner dan de jaren voordien maar toch nog steeds aanzienlijk groot. Een nieuwe ontwikkeling was echter dat er voortaan ook inwijkingen waren vanuit Italië en dit vooral tussen 1922 en 1926. Vanaf 1925 komen daar eveneens de Oostbloklanden bij met name Polen, Tsjecho-Slowakije en Joegoslavië. Als voortvloeisel van de immigratie die vooral op Frankrijk gericht was, kwamen tal van Noord-Afrikanen, Marokkanen, zich eveneens in België vestigen. De Spaanse Burgeroorlog van 1936-1939 waarbij Francisco Franco de republikeinen versloeg en er in Spanje een dictatuur aanbrak veroorzaakte het Republikeinse ballingschap. Een groot aantal Spanjaarden vestigden zich in onze streken.¹⁹⁰

Vlak na de Tweede Wereldoorlog ontstond in België een grote nood aan steenkool vermits dit in deze periode de belangrijkste energiebron vormde. Het probleem was echter dat de Belgische regering slechts weinig Belgen bereid vond zich in de mijnen te vertoeven. Daarom werd gezocht naar een oplossing voor het tekort aan mijnwerkers en werd dit gevonden in de aanwerving van buitenlandse gastarbeiders. Vermits de grenzen met de Oostbloklanden in deze periode gesloten werden, kon België hier zijn toevlucht niet in vinden. Belangstelling kwam er echter zeer snel vanuit Italië. Voor de Belgische mijnbezitters had deze werkwijze als voordeel dat ze de lonen van hun mankrachten bijzonder laag konden houden en dat ze de arbeidsvoorwaarden niet moesten aanpassen. Voor Italië was het dan weer een uitzonderlijke kans om de eigen arbeidsmarkt te kunnen verlichten. Op een conferentie die plaatsvond in juni 1946 werd reeds een akkoord gesloten tussen beide landen. Italiaanse arbeiders werden hierop door hun regering aan België verkocht.¹⁹¹ De integratie van deze bevolkingsgroep verliep zonder al te veel problemen, wellicht omdat hun cultuur niet zo fundamenteel verschilde met de Belgische. Hierdoor bleef het aantal Italianen de eerste maanden aanzienlijk stijgen. Het merendeel, zo'n 76%, werd in Wallonië tewerkgesteld.¹⁹² Tot 1958 vormden de Italianen dan ook de grootste migrantengroep dat in België aanwezig was. Na de ramp met de mijnen in Marcinelle (1956) besloot de Italiaanse regering echter om immigraties naar de Belgische mijnstreken tegen te houden. In de tweede helft van de jaren '50 werd er bijgevolg een grote verscheidenheid aan landen aangesproken. Vooral de Spanjaarden en de Grieken kwamen in grote getallen naar ons landje om in de Waalse mijnen te werken. In 1958 kreeg deze immigratie voor het eerst een wettelijke omkadering met het eerste bilateraal akkoord dat tussen België en Spanje afgesloten werd. In 1961 telde België reeds 17.787 Spanjaarden die zich voornamelijk in Brussel en Luik vestigden.¹⁹³

In de jaren 1962 tot 1966 was er sprake van de 'golden sixties'. België kende een hoogconjunctuur waarbij de arbeidsmarkt heel gespannen was. Onze buurlanden kregen echter met hetzelfde fenomeen te maken. Hierdoor was er in al deze landen een zeer grote vraag naar buitenlandse arbeidskrachten. België werd verplicht haar rekruteringsgebied opnieuw uit te breiden. Zij deed hiervoor beroep op landen als

---

¹⁹⁰ MORELLI (A.). *Geschiedenis van het eigen volk: De vreemdeling in België van de prehistorie tot nu*, Kritak, Leuven, 1993, p. 118-119.

¹⁹¹ MORELLI (A.). *Op.Cit.* p.122, 199.

¹⁹² KOEKEBAKKER (O.). *Immigrant in Europa*, Utrecht, Nederlands Centrum Buitenlanders, 1990, p.32-33.

¹⁹³ MORELLI (A.). *Op.Cit.* p.262-277.

Spanje, Griekenland en Marokko. Deze immigraties werden door middel van bilaterale verdragen geregeld. Deze voorzagen in de toekenning van bepaalde rechten inzake arbeids- en verblijfsvergunningen en sociale zekerheid. In Noordafrikaanse steden werden publiciteitscampagnes op touw gezet en werden wervingsbrochures verspreid. Deze wervingsmiddelen bleken voornamelijk Marokkanen aan te spreken die dan ook in grote getallen naar België afzakten.¹⁹⁴ Turkije had op dat ogenblik af te rekenen met werkloosheid als één van de grootste problemen van haar economie. Vooral de kleine landbouwer had zwaar te leiden onder deze crisis. Vanaf de jaren zestig werd, als gevolg van deze situatie, een emigratiepolitiek gevoerd. Dit vormde voor de Turkse regering de enige uitweg voor de hoge werkloosheidscijfers. Samen met de Turken, de Spanjaarden en de Grieken waren zij het sterkst vertegenwoordigd in België. Het aantal Italianen was ondertussen sterk teuggedrongen.¹⁹⁵

De periode 1967-1982 kent een daling van het aantal Spanjaarden, Turken en Italianen terwijl het aantal Marokkaanse immigranten stagneerde. Het aandeel van de buurlanden steeg wel samen met het aantal immigranten uit Groot-Brittannië, Noord-Amerika, Azië en Zaïre. Deze ontwikkeling deed zich voor door het einde van het Franco-regime. Ook het internationale aanzien van de stad Brussel en de ontwikkelingen in de derde wereld hadden hun invloed.¹⁹⁶ Vanaf de jaren '70 opteert België echter voor een migratiestop. Ze stapt af van de illusie dat buitenlandse krachten in de nabije toekomst vrijwillig terugkeren naar het land van herkomst. Bovendien ging het de Belgische economie ook niet meer voor de wind.¹⁹⁷

3.3. *Houding van de Belgen en de Antwerpenaars tegenover migranten*

Uit een grootschalig onderzoek naar de houding van verschillende landen ten opzichte van "vreemdelingen" (uitgevoerd op vraag van de Europese Commissie in 1998), blijkt dat België het meest racistische Europese land is. Eén op twee Belgen noemt zichzelf racistisch, één op vijf Belgen zelfs zeer racistisch. Met een percentage van 22% heel racistische inwoners is België de koploper in Europa, gevolgd door Frankrijk (16%) en Oostenrijk (14%). Wanneer gevraagd werd of men zich in eigen land bedreigd voelt door de aanwezigheid van migranten, antwoordde meer dan vijftig procent van de Belgen positief op deze vraag. 40% meent dat er te veel leden van minderheidsgroeperingen in hun land aanwezig zijn en ruim 36% meent dat mensen die behoren tot minderheidsgroepen delen van hun cultuur en religie die in strijd zijn met de geldende wetten en regelgeving in deze samenleving moeten opgeven opdat ze aanvaard zouden kunnen worden binnen deze samenleving. Toch komen in dit rapport ook resultaten naar voren die in schril contrast staan met deze blijken van racisme en intolerantie. 86% Van de geïnterviewden zegt zich te verzetten tegen discriminatie op basis van ras, religie, huidskleur, cultuur,... Meer dan 80% vindt dat de wettelijke bescherming tegen discriminatie één van de meest voorname rechten is waarop een mens moet kunnen rekenen. 75% Van de ondervraagden is tevreden met de opkomst en de ontwikkeling van een multiculturele samenleving. 70% merkte op dat immigranten dezelfde sociale rechten moeten

---

¹⁹⁴ MORELLI (A.). *Op.Cit.* p.297-316.

¹⁹⁵ MORELLI (A.). *Op.Cit.* p.317-333.

¹⁹⁶ MORELLI (A.). *Op.Cit.* p.119-120.

¹⁹⁷ DESLE (E.), LESTLAEGHE (R.) en WITTE (E.). *Denken over migranten in Europa*, Brussel, VUBPress, 1993, p.15-16.

krijgen dan autochtonen. 40% van de respondenten meent dat hun land voordeel haalt uit de aanwezigheid van immigranten uit niet-Europese landen. Daarentegen beweert 48% beter af te zijn zonder.

Socioloog, Mark Elchardus, heeft onderzoek gevoerd naar racisme in België en de verklaringsgronden die terug te vinden zijn voor racistische uitlatingen en ingesteldheden in de samenleving. Hij verklaart de toenemende intolerantie ten overstaan van migranten als een reactie op politiek gesjoemel, een afstraffing voor de zichtbare politieke stunteligheid, het ontbreken van een houvast bij de kiezers, een gevoel van onveiligheid, het feit Vlamingen altijd al een 'schuw en éézelvig volkje' is geweest, een reactie tegen de uitholling van de democratie, het gevolg van de hoge werkloosheid, het gevolg van het huisvestingsprobleem, politieke onverschilligheid bij de burgers, het tekortschieten van het onderwijs en de fout van de media. Uit het onderzoek van de Europese Commissie komt eveneens naar voren dat meer dan de helft van de respondenten die zichzelf in meer of mindere mate als racistisch beschouwen, verklaren ontevreden te zijn met de gevoerde politiek in hun land. Daarnaast zouden vooral gevoelens van ontevredenheid met de huidige levensomstandigheden, onzekerheid en angst om werk te verliezen belangrijke voedingsbodems blijken te zijn in België. Verder blijkt uit de onderzoeksresultaten dat het vooral de vijfenvijftig plussers, vroege schoolverlaters en tegenstanders van een Europees lidmaatschap zijn die eerder geneigd zijn hun racistische gevoelens te uiten.¹⁹⁸

3.4. De Antwerpse bevolking

Door de aanwezigheid van de haven is Antwerpen al eeuwenlang een stad waar verschillende culturen elkaar ontmoeten. Wat echter wel enigszins veranderd is, is de aanwezigheid van allochtonen afkomstig uit de hele wereld. Tegenwoordig wonen er in Antwerpen mensen uit meer dan 150 verschillende landen. Maar liefst één op de acht Antwerpenaars beschikt over een vreemde nationaliteit. Zo telt de stad Antwerpen ongeveer 453.588 mensen waarvan 401.852 Antwerpenaars Belg zijn en 51.736 of zo'n 11,4% een andere nationaliteit hebben. Maar ook onder die 401.852 Belgen zijn er mensen van allochtone afkomst. Ongeveer 30.000 mensen, die bij hun geboorte een andere nationaliteit bezaten, zijn ondertussen Belg geworden en hebben zich in Antwerpen gevestigd. Het zijn de zogenaamde nieuwe Belgen. Door de soepelere wetgeving die zich in de snel-Belgwet vertaalt, is het aantal nieuwe Belgen de laatste jaren aanzienlijk gestegen. Gedurende de eerste drie maanden van 2003 waren er 940 gevallen waarbij men de nationaliteit wijzigde naar de Belgische nationaliteit. Ruim 4 op 10 vreemdelingen die gedurende deze maanden Belg werden in Antwerpen, hadden oorspronkelijk de Marokkaanse nationaliteit. Dit verklaart eveneens de sterke daling van het aantal niet-Belgen met de Marokkaanse nationaliteit.

Onder de 401.852 Belgen in Antwerpen worden eveneens nog de migranten van de derde generatie meegerekend. Dit zijn de kinderen waarvan de grootouders afkomstig zijn uit een vreemd land maar die zelf in België geboren zijn en daardoor wel de Belgische nationaliteit verworven hebben. Hun allochtone herkomst is bijgevolg statistisch onzichtbaar. Door het stijgend aantal nieuwe Belgen is het aantal

---

¹⁹⁸ SCHELFHOUT (E.). *Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag.*

vreemdelingen in de stad Antwerpen sinds 1995 niet meer gestegen. De grootste groep van de niet-Belgische Antwerpenaars is afkomstig uit niet-EU-landen. Het gaat hierbij om zo'n 7,4%. De koplopers zijn de Marokkanen (35,9%), Turken (12,5%) en mensen met een VN-statuuut of erkende vluchtelingen (4,3%). Deze laatste groep van mensen zijn voornamelijk afkomstig uit Polen, Indië, Amerika, Israël, China en Congo. Uit deze statistieken blijkt dat de Marokkanen en Turken samen goed zijn voor zo'n 30% van de niet-Belgische bevolking en zo'n 50% van de niet-EU'ers. Vreemdelingen uit EU-landen zijn voornamelijk afkomstig uit Nederland (13,2%), het Verenigd Koninkrijk (4,0%), Frankrijk (4,0%) en Spanje (3,7%).

De hoogste concentraties van niet-Belgen doet zich vooral voor binnen de ring van Antwerpen. Dat is vooral in het district Antwerpen (30%) en het district Borgerhout (37%). Alle andere districten scoren onder het stedelijk gemiddelde van 21%. In Berchem, Deurne en Hoboken is zo'n 15% van de bevolking vreemdeling. Het Kiel en de Luchtbal scoren eerder hoog. In het geval van vreemdelingen van buiten de Europese Unie scoren ook een aantal buurten in Hoboken en Deurne-noord hoog. Marokkanen zijn oververtegenwoordigd in Oud-Borgerhout terwijl Nederlanders zich eerder in de binnenstad en op het Zuid vestigen en de Turken op het Zuid, het Kiel en in Antwerpen-Noord. Met betrekking tot de asielzoekers stonden op 1 mei 2003 10.792 asielzoekers ingeschreven in het Antwerpse wachtregister. Dit is ruim 2.000 asielzoekers minder dan een jaar geleden. Dit komt doordat er aanzienlijk minder maandelijkse inschrijvingen zijn.¹⁹⁹

Het onderzoek dat deze thesis bevat gaat specifiek in op de situatie in Antwerpen die overigens steeds als uitzonderlijk en apart beschouwd wordt. De inwoners van Antwerpen klagen immers meer dan elders over de migrantenproblematiek. De grote ontevredenheid hieromtrent komt eveneens tot uiting in de verkiezingsuitslagen van 13 juni 2004. In de stad Antwerpen haalt het Vlaams Blok ruim 34,9% van de stemmen en is daarmee de grootste partij. Deze partij boekt hiermee, in vergelijking met de verkiezingen van 18 mei 2003, een winst van 4,4%. In de provincie Antwerpen doet een gelijkaardige situatie zich voor waarbij dezelfde partij in 2004 met 30,1% van de stemmen de grootste is. In 2003 bedroeg dit percentage nog 24,1%. Op amper een jaar tijd heeft het Vlaams Blok opnieuw sterk aan stemmen gewonnen waardoor deze partij opnieuw als grote overwinnaar uit de verkiezingen kwam. Uit afgelopen verkiezingen is zelfs gebleken dat de Antwerpse situatie lang niet meer uniek is in België, wat een verontrustende vaststelling is.

3. Besluit

De migratiestromen die in België in de 19^e eeuw op gang kwamen, deden zich voor op vraag van de Belgische regering en waren noodzakelijk voor de ondersteuning van de Belgische economie. Uit een enquête uitgevoerd door de Europese Commissie blijkt echter dat het tolerante imago dat België tegenwoordig vaak overeind tracht te houden toch enigszins genuanceerd moet worden. België komt hierbij immers naar voren als het meest racistische land waarvan één op vijf inwoners zichzelf als racistisch bestempeld. Deze cijfers zijn eerder onrustwekkend. De stad Antwerpen heeft tegenwoordig te maken met een zeer grote verscheidenheid aan culturen die er trachten samen te leven. De situatie in

---

¹⁹⁹ Dienst Bevolking Stad Antwerpen, maart 2003.

Antwerpen kan echter eerder als zeer onrustwekkend beschouwd worden. Deze stad wordt immers gekenmerkt door een vrij grote intolerantie ten overstaan van allochtonen en door een grote voorsprong van extreemrechts. Vermits er een verband zou bestaan tussen de opvattingen over allochtonen in de samenleving en de berichtgeving omtrent allochtonen in de media, is de Antwerpse situatie bijzonder interessant om te onderzoeken. Of de problematieke verhoudingen tussen de autochtonen en de allochtonen in Antwerpen toegeschreven kunnen worden aan de manier waarop de Antwerpse media berichten over allochtonen in België en Antwerpen zal niet uit het gevoerde onderzoek geconcludeerd kunnen worden. Wel zal het onderzoek inzicht bieden in de manier waarop de media berichten over allochtonen en over de manier waarop allochtonen in de Antwerpse media in beeld worden gebracht, zonder dit weliswaar te correleren aan de huidige Antwerpse situatie.

Empirie

V. STUDIE NAAR DE BERICHTGEVING OMTRENT ALLOCHTONEN IN DE ANTWERPSE PERS

1. Inleiding

Allochtonen zijn vaak niet tevreden over de manier waarop ze door de media afgebeeld worden. De media zouden hen stereotyperen, hen associëren met criminaliteit en geweld en hen stevast op een negatieve manier afbeelden. Bovendien zouden allochtonen enkel media-aandacht krijgen omwille van slecht nieuws en zelden aan het woord gelaten worden wanneer het mediaonderwerp niets te maken heeft met hun allochtoon-zijn. Om de ware toedracht van deze uitspraken te achterhalen en om na te kunnen gaan of allochtonen nu werkelijk reden tot klagen hebben over de mediaberichtgeving is het noodzakelijk de berichtgeving te onderwerpen aan een grondig onderzoek. In dit tweede gedeelte van de thesis is het dan ook de bedoeling aan de hand van een kwalitatieve en een kwantitatieve inhoudsanalyse na te gaan wat en hoe er in de geschreven pers gerapporteerd wordt over etnische minderheidsgroepen en welke informatie er vanuit de media specifiek tot deze groepen gericht wordt. Uit voorgaande hoofdstukken is reeds gebleken dat de Antwerpse situatie bijzonder opmerkelijk is op het vlak van het multiculturele samenleven. Daarom leek het interessant de berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse regionale geschreven pers nader te bekijken.

In wat volgt wordt vooreerst het gevoerde onderzoek uiteengezet. Hierbij wordt eerst en vooral een toelichting gegeven van de onderzochte Antwerpse periodieken om een beeld te kunnen verschaffen van het bereik en de relevantie van deze media. Vervolgens wordt het eigenlijke onderzoeksmateriaal, de gebruikte artikels, toegelicht zodat duidelijk wordt welke artikels voor het onderzoek geselecteerd werden. En tot slot wordt de gebruikte onderzoeksmethode (een kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyse) omschreven en uitgelegd. De eigenlijke resultaten worden vervolgens aan de hand van verschillende topics uiteengezet. Deze topics zijn ondermeer het aantal artikels per periodiek, de omvang van de artikels, de mediabehandeling,... Per topic wordt eerst en vooral een beeld geschetst van de resultaten in de Antwerpse regionale media in het algemeen. Op die manier willen we een beeld schetsen van de algemene trend die uit de artikels naar voren komen. Vervolgens wordt dit topic voor elke Antwerpse periodiek afzonderlijk nader bekeken zodat na afloop eveneens een beeld kan geschetst worden van de manier waarop allochtonen aan bod komen in de verschillende Antwerpse periodieken. In een tweede onderdeel wordt vervolgens dieper ingegaan op de mediabehandeling van allochtonen in verschillende soorten artikels. Hierbij werd gekeken naar de opinieartikels geschreven door leden van de redactie, naar de lezersbrieven en naar de redactionele berichten in deze Antwerpse periodieken. Alle tabellen en cijfers waarover sprake is bij de bespreking van de resultaten, werden opgenomen in de bijlagen.

Tot slot worden al deze bevindingen in een algemeen besluit weergegeven waarin getracht wordt de mediabehandeling van allochtonen in elke periodiek afzonderlijk toe te lichten. Het geheel wordt vervolgens afgesloten met een besluit waarin de empirische resultaten teruggekoppeld worden aan het theoretische gedeelte van deze thesis.

2. Periodieken als onderzoeksmateriaal

Hoewel kranten de laatste decennia terrein hebben verloren aan de televisie kan gesteld worden dat zij nog steeds een voorname bron van informatie vormen. Bepaalde onderwerpen lenen zich overigens beter voor de geschreven pers dan voor de audiovisuele media. Bovendien blijken kranten voor een aantal onderwerpen zelfs de meest voorname bron van informatie te zijn; met name voor politiek nieuws, cultuur, financieel nieuws, kunst en onderwijs. Kranten kunnen zich op verschillende manieren van elkaar onderscheiden. Dit kan gebeuren op basis van de verschijningsfrequentie. Sommige bladen verschijnen vijf of zes keer per week, dit zijn de zogenaamde dagbladen. Kranten die twee tot vier keer in de week verschijnen worden nieuwsbladen genoemd en een krant die slechts één maal per week verschijnt is een weekblad. Deze kranten onderscheiden zich dan weer van de huis-aan-huis bladen omdat de abonnees betalend zijn. Voor dit onderzoek werd beroep gedaan op kranten met onderling verschillende verschijningsfrequenties zodat alle vormen van kranten in het onderzoek vertegenwoordigd zijn. Tevens zijn er huis-aan-huis bladen opgenomen omdat deze bladen voor alle Antwerpenaars gratis ter beschikking wordt gesteld. Een ander onderscheid kan gemaakt worden op het vlak van het verspreidingsgebied. Hierbij wordt dan een opdeling gemaakt naar nationale, regionale en lokale bladen. Vermits het onderzoek van deze thesis betrekking heeft op de berichtgeving in de Antwerpse media komen voornamelijk regionale bladen aan bod.

Voor dit onderzoek werd gedurende een periode van twee weken in de maand augustus 2003 en een periode van twee weken in de maand januari 2004 werden alle berichten die direct, indirect, impliciet of slechts terloops naar etnische minderheden of personen refereren, opgenomen in het onderzoek. De kranten waaruit deze berichten geselecteerd werden, zijn de volgende: De Gazet van Antwerpen, De Nieuwe Gazet, De[n] Antwerpenaar, Zone 03 en De Antwerpse Streekkrant. Deze media werden verder aangevuld met de Metro en de Nieuwsbrief van de stad Antwerpen. Op die manier wordt het mogelijk na te gaan of er een onderscheid bestaat tussen de informatie afkomstig van officiële instanties, informatie uit de privé-sector en informatie die gratis te verkrijgen is via huis-aan-huis bladen. In wat volgt, wordt een korte toelichting gegeven bij de gekozen media.

De Gazet van Antwerpen is een krant dat al meer dan honderd jaar (sinds 3 november 1891) in Antwerpen verschijnt en dat uitgegeven wordt door de Regionale Uitgevers Groep (RUG). Van bij het begin profileerde de krant zich als een volkskrant met drie basiswaarden: Vlaams, sociaal en katholiek. Sommigen noemen de krant conservatief, anderen gaan zelfs nog een stap verder en zijn van mening dat de Gazet van Antwerpen een rechtse krant is. Tot deze laatste groep kan De Haes (1982) gerekend worden die een analyse doorvoerde van de berichtgeving en de lezersbrieven van de krant om vervolgens de resultaten weer te geven in het boek 'Een rechtse krant van de Linkeroever'. De Gazet van Antwerpen noemt zichzelf, terecht, een regionaal dagblad met nationale verspreiding. Hoewel de krant met een oplage van meer dan 140.000 exemplaren over heel België verspreid en gelezen wordt, blijkt de grootste groep lezers (meer dan 80%) echter wel afkomstig te zijn uit Antwerpen.²⁰⁰ De berichtgeving in De Gazet van Antwerpen wordt weergegeven aan

---

²⁰⁰ DE BENS (E.). *De pers in België: Het verhaal van de Belgische dagbladpers*. Lannoo, Tielt, 1997, p.317

de hand van een aantal rubrieken. Vooreerst is er de voorpagina gevolgd door de rubriek “algemeen”. Binnen deze rubriek komt er zowel politiek nieuws als fait divers als maatschappelijk nieuws dat betrekking heeft of van belang is voor heel Antwerpen. In deze rubriek worden zowel binnenlandse berichten als buitenlandse berichten opgenomen en geregeld wordt er ook een pagina gewijd aan lezersbrieven en reacties vanwege de lezers over berichten die in eerdere edities verschenen. Vervolgens zijn er de familieberichten waarin overlijdensberichten opgenomen worden. Deze algemene katern van de krant wordt soms ook aangevuld met een specifieke ‘economie’-rubriek, de rubrieken ‘buitenland’, ‘reportage’ (over een bepaald persoon, een monument en dergelijke meer), ‘lijf en leven’ (over gezondheidszaken), ‘vrijetijd’, of ‘geld en beleggen’ maar dit is zeker niet voor elke editie het geval. Het nieuws zit meestal geconcentreerd binnen de rubriek ‘algemeen’. Dit houdt dan ook in dat mensen die enkel geïnteresseerd zijn in een bepaald soort nieuws toch de hele rubriek ‘algemeen’ moeten doorlopen. De structuur van de krant is daardoor niet zo overzichtelijk en minder gebruiksvriendelijk. Daarnaast heeft de krant ook nog een regionaal gedeelte. Voor dit onderzoek werd gekozen om de Metropooleditions van de krant te onderzoeken omdat deze betrekking hebben op het centrum van Antwerpen, een gebied waar zich volgens de statistieken van de stad Antwerpen gemiddeld meer allochtonen bevinden. Binnen de periode van 4 weken (2 weken in augustus 2003 en 2 weken in januari 2004) werden ook edities van Mechelen-Lier bestudeerd omdat deze edities eveneens een gedeelte bevatten die betrekking hebben op het Metropool van de stad. Op die manier beperkt het onderzoek zich niet tot de regionale berichtgeving in het centrum van Antwerpen maar wordt ook de berichtgeving in gebieden waar dit gemiddelde lager ligt eveneens betrokken. De structuur dat in het regionaal gedeelte gehanteerd wordt, is eveneens niet vaststaand en verschilt bijgevolg vaak van dag tot dag. De regionale katern vangt aan met de voorpagina gevolgd door “De Antwerpenaar” waarin berichten die specifiek betrekking hebben op de regio weergegeven worden. Daarnaast kan dit gedeelte ook de rubriek ‘uit in Antwerpen’ bevatten over de evenementen en activiteiten die zich in Antwerpen afspelen, of de rubriek ‘achtergrond’ waarin een achtergrond verhaal van een persoon of gebeurtenis verteld wordt. De rubrieken worden ook aangepast aan de actualiteit. Zo is er in de zomer bijvoorbeeld de rubriek ‘hittegolf’ waarin (bijna) dagelijks vermeld wordt hoe de mensen omgaan met de hitte, welke gevolgen dit heeft,...

De Metro is een nationaal dagblad dat gratis te verkrijgen is in tal van metro- en treinstations en integraal op het internet verschijnt. Het dagblad wordt uitgegeven door Mass Transit Media n.v.. Dagelijks verschijnen er zo’n 230.000 exemplaren die, volgens de CIM-cijfers van 2002, door 349.600 mensen gelezen worden. De krant wordt eveneens uitgegeven in het Frans en het Engels zonder dat deze versies vertalingen zijn van elkaar.²⁰¹ Hoewel het hierbij dus niet echt gaat om een Antwerpse regionale krant werd dit dagblad toch bij het onderzoek betrokken omdat het ook in Antwerpen door zo’n 13.000 mensen gelezen wordt. Dit is goed voor een dekking van 2,3% van de Antwerpse bevolking.²⁰² *Metro* verschijnt tijdens de zomermaanden juli en augustus als *Metro Summertime*. Dit is geen dagblad maar een vrijetijds magazine speciaal ontworpen voor de vakantie. Deze edities bevatten informatie over evenementen die zich in de zomermaanden voltrekken maar geven

²⁰¹ METRO: www.freemetro.be, 2004

²⁰² CENTRUM VOOR INFORMATIE OVER DE MEDIA: Brand Media Monitor – CIM 2002, www.zonemagazines.be/salesmap

geen actualiteitsberichten weer. Vermits het hierbij niet gaat om de traditionele nieuwsberichten werden deze edities niet betrokken bij het onderzoek. Het dagblad wordt doorgaans opgedeeld in een aantal regelmatig weerkerende rubrieken die de berichten overzichtelijk weergeven. De krant vangt aan met een politieke rubriek waar binnenlandse politieke berichten teruggevonden kunnen worden. Dit wordt gevolgd door een algemene rubriek 'general' waarin het overige binnenlandse nieuws (uitgezonderd economische berichten) wordt ondergebracht. Vervolgens is er de 'world'-rubriek waaronder buitenlandse berichten weergegeven worden en de 'business'-rubriek waaronder buitenlandse en binnenlandse berichten staan. De 'media'-rubriek bevat weetjes uit de mediawereld en de 'topics'-rubriek geeft interessante berichten en weetjes uit de hele wereld. 'Time out' brengt een reportage over een persoon of een gebeurtenis en geregeld wordt de berichtgeving aangevuld met de rubriek 'NMBS-reisinfo' waarin berichten die betrekking hebben op de NMBS zelf weergegeven wordt.

De Streekkrant is een gratis huis-aan-huis dagblad dat door uitgeverij Roularta Media Group wekelijks in 48 edities verspreid wordt over heel Vlaanderen. Het kent in totaal een oplage van bijna 3.000.000 exemplaren. In Antwerpen verschijnen er een zestal verschillende edities. Voor dit onderzoek werd gekozen voor de Metropool-editie die betrekking heeft op het centrum van de stad. De Streekkrant bestaat uit wekelijks terugkerende vaste rubrieken met commerciële informatie en daarnaast lokale redactionele informatie. De redactionele berichten staan weergegeven onder de rubriek 'nieuws uit onze streek' wat ongeveer een vijftal pagina van de krant in beslag neemt. Naast actuele berichten omvat deze rubriek ook informatie met betrekking tot mode, tuin, wonen, onderwijs, vakantie,... De streekgebonden berichtgeving wordt aangevuld met praktische informatie als medische wachtdiensten, evenementenkalenders, filmagenda,... Op die manier is De Streekkrant complementair aan de berichtgeving van dag- en weekbladen. Belangrijke sectoren als bouwen, wonen en de lokale immobiliënmarkt worden streek per streek weergegeven. Alle rubrieken worden overzichtelijk geordend zodat De Streekkrant een gemakkelijk hanteerbaar medium is voor de lezer.²⁰³ Volgens een onderzoek uitgevoerd door Brand Media Monitor en het CIM in 2002 bereikt De Streekkrant het grootste publiek onder de regionale Antwerpse media. Maar liefst 55% van de Antwerpenaars maakt trouw gebruik van het huis-aan-huis dagblad.²⁰⁴

De Nieuwe Gazet ontstond in 1897 als blad van de Antwerpse liberalen. In die periode kenmerkte het dagblad zich door een agressieve en antiklerikale stijl. Vanaf 1963 belandden alle aandelen van De Nieuwe Gazet in handen van Het Laatste Nieuws, de Brusselse tegenhanger, en wordt het uitgegeven door De Persgroep. In Antwerpen wordt het dagblad dagelijks gelezen door zo'n 56.000 mensen waarmee 10,1% van de Antwerpse bevolking gedekt wordt.²⁰⁵ De Nieuwe Gazet vangt aan met een algemene katern waarin binnenlands, buitenlands, politiek, economische,... nieuws terug te vinden is. Dit gedeelte wordt gevolgd door de katern 'het Antwerpse nieuws' waarin specifiek Antwerps nieuws te lezen staat.

---

²⁰³ ROULARTA. www.roularta.be, 2004

²⁰⁴ ZONE MAGAZINES. www.zonemagazines.be/salesmap, 2004

²⁰⁵ DE BENS (E.). *Op.Cit.* p.336-337.

Zone 03 is een gratis stadsmagazine dat elke week op woensdag verschijnt en dat zich richt naar iedereen die in de stad Antwerpen woont, werkt of winkelt. Het is een uitgave van Aurex, een onderneming van De Persgroep NV. *Zone 03* wordt verdeeld via dispensers op verscheidene ontmoetingspunten als shoppingcentra, winkelgalerijen, postkantoren, bioscoopcomplexen, horeca, bakkers, krantenwinkels, ziekenhuizen, benzinstations, bibliotheken, musea, theaters, hogescholen, universiteiten,... Het magazine heeft een oplage van 85.000 exemplaren waarmee een totaal van 245.000 mensen bereikt wordt. Dat betekent dat elk exemplaar minstens door twee lezers gelezen wordt. Volgens de cijfers vrijgegeven door het marketingbureau TNS-Media, kent stadsmagazine *Zone 03* ongeveer 159.000 trouwe lezers, goed voor een dekking van 28,6% van de 556.000 inwoners (12+) in Antwerpen. *Zone 03* staat daarmee op de derde plaats (achter *De Antwerpse Streekkrant* en *ATV*) van media met de meest regelmatige gebruikers. Onder haar leespubliek zijn de vrouwen met 62,9% het best vertegenwoordigd zijn. Het grootste deel van de lezers, zo'n 60%, behoort tot een hogere sociale klasse en 1 op 3 lezers is hoger opgeleid.²⁰⁶ Het magazine brengt toegankelijke reportages over wat leeft in de stad en maakt hierbij gebruik van een overzichtelijke structuur om de artikels weer te geven. De gehanteerde structuur is in grote mate opgebouwd aan de hand van wekelijks weerkerende rubrieken zodat het informatieblad handig hanteerbaar is voor de gebruiker die gericht op zoek kan gaan naar informatie. Zo is er elke week 'het interview van de week', 'affiche' waarin festivals, films, concerten en andere evenementen toegelicht worden, 'stadsnieuws' met gebeurtenissen uit de streek, 'made in Antwerp' met een voorstelling van een talentvol persoon uit de streek, 'shopping' over de nieuwste trends, 'food' met voedingstips en 'resto' over de restaurants uit de streek. Verder beschikt het magazine ook over een uitgebreide en heldere agenda die ervoor zorgt dat de gebruiker steeds op de hoogte is van wat er in de eigen streek te doen is en aan welke activiteiten of evenementen men kan deelnemen.

De[n] Antwerpenaar is het informatieblad van de stad Antwerpen en beoogt hét communicatiekanaal tussen de stad en de bevolking te zijn. In 2002 werd het blad onderworpen aan een nieuw concept. Sindsdien krijgt elke *Antwerpenaar* dit blad tweewekelijks toegestuurd in plaats van maandelijks, zoals dat voordien het geval was. Door de frequentie van verschijning te vergroten wil het stadsbestuur meer aanwezig zijn en dichter bij de Antwerpse burger staan. Het nieuwe concept besteedt meer aandacht aan de lezer en de wijk waarin hij woont. Rubrieken als 'De schat van Antwerpen', 'Lezerspost' en 'De Vereniging' richten zich integraal tot de Antwerpse burger en tot het Antwerpse verenigingsleven waaraan deze burger kan deelnemen. De rubriek 'Wijkoverleg in de kijker' licht telkens een andere wijk toe en dit in het verlengde van de uitbouw van het stedelijke wijkoverleg dat de stad Antwerpen beoogt. Het portie districtsggebonden nieuws is eveneens sterk uitgebreid. 't Pagadderke is een regionale katern binnen *De[n] Antwerpenaar* met berichten die betrekking hebben op een bepaalde streek in Antwerpen. Voor het onderzoek werd gekozen voor de edities die betrekking hebben op het centrum van Antwerpen.²⁰⁷

Tot slot worden ook de berichten die de Nieuwsbrief van de stad Antwerpen bevatten, nader bekeken. De nieuwsbrief van de stad is een informatiemedium waarvoor iedereen zich kan registreren op de website Antwerpen.be. Geregistreerde

²⁰⁶ ZONE MAGAZINES. www.zonemagazines.be/salesmap, 2004

²⁰⁷ DE STAD ANTWERPEN. www.antwerpen.be, 2004

mensen ontvangen wekelijks een nieuwsbrief afkomstig van de stad Antwerpen in hun mailbox. Deze nieuwsbrief heeft als voornaamste doelstelling de geregistreerde lezers op de hoogte te houden van nieuwe regelgeving en wijzigingen in bestaande maatregelen. De focus ligt in dit medium dus zeer sterk op de stad Antwerpen van wie dit informatiemedium uitgaat. De brief is opgesteld aan de hand van punten. Vooreerst wordt een korte inhoudstafel weergegeven waarin alle titels staan van de berichten die in de brief opgenomen werden. Deze berichten zijn stevast zeer kort en maken vaak een verwijzing naar de website van de stad Antwerpen. Tegenwoordig hebben zich reeds meer dan 25.000 mensen ingeschreven voor deze nieuwsbrief.

3. Selectie van de artikels

Het gaat in dit onderzoek om de analyse van nieuwsberichten waartoe naast de berichten over de actualiteit van de afgelopen dag of week eveneens achtergrondartikels, redactionele artikels en opinieartikels gerekend worden. Artikels die onder de sportrubrieken vallen werden echter grotendeels buiten beschouwing gelaten omdat daarin slechts incidentieel sprake is van personen uit minderheidsgroeperingen. In één enkel geval (Aruna die als eerste Afrikaan de Gouden Schoen wint) werden de artikels wel opgenomen in het onderzoek omdat ze niet louter over sportprestaties handelen maar de prestaties overstijgen en informatie bevatten over een bevolkingsgroep. Het selecteren van artikels die betrekking hebben op migranten of etnische minderheidsgroeperingen blijkt echter niet zo eenvoudig en ondubbelzinnig te kunnen verlopen. Wanneer bepaalde groepen of personen expliciet of direct vermeld worden, bestaat er geen enkel probleem. De moeilijkheden en dubbelzinnigheden doen zich echter voor wanneer er impliciet of indirect verwezen wordt naar deze mensen. Het gaat dus in de regel om mensen die omwille van etnische of culturele eigenschappen in een maatschappelijk achtergestelde positie verkeren. Het gaat hierbij met andere woorden dus niet om Fransen, Duitsers of Amerikanen die in ons land verblijven. Een passende omschrijving van het onderzoeksobject werd reeds eerder in deze thesis weergegeven en is gebaseerd op de omschrijving die door Ilse Devroe en Frieda Saeys gehanteerd werd in hun studie. Allochtonen worden gezien als mensen van niet-EU origine die voor een min of meer lange periode in België verblijven of de bedoeling hebben dat te doen, uitgezonderd bezoekers of reizigers.²⁰⁸

De artikels werden op basis van 3 criteria geselecteerd. Vooreerst is er het criterium in verband met de actoren. Hierbij wordt nagegaan welke actoren aangehaald worden in het artikel. Wanneer hierbij vermelding wordt gemaakt van woorden als migrant, asielzoeker, vluchteling, illegaal, etnische minderheden, vreemdelingen,... worden deze artikels opgenomen in het onderzoek. Een tweede criterium heeft betrekking op de thema's die in de artikels aan de orde zijn. Indien de aangehaalde thema's verband houden met bovengenoemde actoren zullen deze artikels eveneens betrokken worden bij het onderzoek. Zulke thema's kunnen racisme, anti-racisme, integratie, stemrecht, verdraagzaamheid, cultuur, xenofobie, (in)tolerantie tegenover etniciteit of religie, zijn. Een derde criterium heeft betrekking op de vermelding van nationaliteit, geboorteland, religie, etniciteit, cultuur, huidskleur,... Ook artikels waarin

---

²⁰⁸ DEVROE (I.) en SAEYS (F.). Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers, In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol.30(2), 2002, p.58.

geen expliciete vermelding wordt gemaakt naar bovenstaande termen maar waarin wel de naam van de actor vermeld wordt (bijvoorbeeld Mohammed) en waaruit opgemaakt kan worden dat deze persoon tot één van de bovengenoemde actoren behoort, worden eveneens opgenomen in het onderzoek.

4. Kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethode

Een inhoudsanalytische onderzoeksmethode kan gebruikt worden om de inhoud van een boodschap te beschrijven, om de berichtgeving in verschillende media (televisie, kranten, informatiebladen...) met elkaar te vergelijken, om trends en veranderingen binnen de berichtgeving van een medium te achterhalen en om internationale verschillen in berichtgeving na te gaan.²⁰⁹ In dit onderzoek willen we nagaan wat er over etnische minderheden wordt geschreven, op welke manier ze aan bod komen en op welke manier er over hen geschreven wordt in de bovengenoemde media. Vermits nieuwsberichten het onderzoeksobject uitmaken, is de meest aangewezen onderzoeksmethode hiervoor een inhoudsanalyse waarbij de betekenis in de tekst gezocht wordt. Nieuwsberichten zijn teksten opgemaakt met behulp van een betekenisstelsel, met name taal. Dit brengt met zich mee dat er in dit onderzoek vooreerst aandacht moet zijn voor de tekstuele waarde en het specifieke taalgebruik dat de journalist hanteert bij het opstellen van deze teksten waaruit de betekenis gedistilleerd wordt.²¹⁰ Berelson, een pionier binnen inhoudsanalytische studies, merkt hierbij op dat een inhoudsanalyse niet als doel heeft de inhoud van het onderzoeksmateriaal te reconstrueren. Vermits de onderzochte inhoud vanuit een bepaald perspectief benaderd wordt, is dit immers niet mogelijk. Een inhoudsanalyse richt zich volgens deze auteur eerder naar de inhoudskenmerken die een tekst meedraagt. Berelson omschrijft deze onderzoeksmethode als een onderzoekstechniek voor de objectieve, systematische en kwantitatieve beschrijving van de inhoud van communicatie. Met dit laatste bedoelde hij het geheel van betekenissen die door middel van symbolen (verbale, tekstuele, manuele, muzikale,... weergegeven worden.²¹¹ Dat het bij een inhoudsanalyse om een objectieve beschrijving gaat, dient volgens tal van andere auteurs genuanceerd te worden. Het gebruik van deze methode is immers nooit volledig vrij van waarden.²¹²

Inhoudsanalytisch onderzoek bevat een kwantitatieve en een kwalitatieve component die afhankelijk is van de onderzoeksvraag die men wil beantwoorden. Lange tijd waren onderzoekers ervan overtuigd dat beide methodes niet met elkaar te verzoenen waren. De kwalitatieve methode werd verweten te subjectief te zijn terwijl de kwantitatieve methode frequentie gelijkstelde aan significantie. Toch biedt de combinatie van beide methodes een aantal belangrijke voordelen op voor het onderzoek. Ze vullen elkaar immers heel goed aan. Bij de kwantitatieve analyse worden vooraf bepaalde categorieën gebruikt om nieuwsberichten op een statistische manier te vertalen. Deze methode is een enorm gestuurde methode doordat de categorieën reeds voor het onderzoek opgesteld worden. Bijgevolg moet de onderzoeker zich bij aanvang goed bewust zijn van wat hij precies te weten wil komen en welke gegevens hij uit het onderzoeksmateriaal wil halen. Het voordeel

---

²⁰⁹ TAN (A.S.) *Mass Communication theories and research*, Grid Publishing, Ohio, 1981, p.52.

²¹⁰ ROSENGREN (K.E.). *Advances in content analysis*, Beverly Hills, Sage Publications, 1981, p.96.

²¹¹ BERELSON (B.). *Content analysis in communication research*, New York, Free Press, 1952, p.74.

²¹² DEACON (D.), PICKERING (M.), GOLDING (P.) en MURDOCK (G.). *Researching communications: A practical guide to methods in media and cultural analysis*, Oxford University Press Inc., New York, 1999, p.115

van deze methode bestaan in de betrouwbaarheid wanneer bepaalde patronen teruggevonden worden in de mediarepresentatie. Bovendien zorgt het verzamelen van statistische gegevens ervoor dat men minder op zoek zal gaan naar informatie of gegevens die bepaalde vooringenomenheden of te bewijzen hypothesen bevestigen. Dit wil echter niet zeggen dat de eigen opvattingen absoluut geen rol spelen bij kwantitatieve analyses toch is het relatief eenvoudiger om een kritische ingesteldheid aan de dag te leggen met betrekking tot het onderzoeksmateriaal omdat het abstracter voorgesteld wordt. De kwantitatieve methode is echter niet geschikt voor onderzoeksvragen die peilen naar de diepere betekenis van teksten of artikels. De kwalitatieve methode vult de kwantitatieve op dit vlak aan.²¹³

Krippendorff omschrijft de kwalitatieve inhoudsanalyse als een methode om te komen tot betrouwbare en geldige conclusies omtrent de onderzoeksgegevens en de context waarin deze voorkomen. Deze auteur duidt voornamelijk op het interpreterende karakter van de doorgevoerde analyse waarbij de betekenis niet uitsluitend binnen de tekst gezocht wordt maar tevens daarbuiten. De intuïtieve component bij de onderzoeker is daarom van groot belang.²¹⁴ Blommaert en Verschueren merken op dat het achterhalen van 'onzichtbare' fenomenen als denkbeelden en ideologieën die niet expliciet in de tekst vermeld staan, geen eenvoudige zaak is. Een zoektocht naar deze beelden en opvattingen moet volgens deze auteurs gevoerd worden aan de hand van 'linguistic pragmatics'. Dit is een functioneel perspectief op taal dat rekening houdt met de complexiteit van taal in zijn cognitief, sociaal en cultureel gebruik. Het vertrekt van de veronderstelling dat cognitieve beelden en conceptuele gewoonten gereflecteerd worden in het taalgebruik en dat elke taaluiting berust op een geheel van impliciete vooronderstellingen die verbonden zijn met wat expliciet opgenomen wordt in de constructie van betekenis. Woorden en linguïstische structuren zijn steeds verbonden met en verwijzen steeds naar een bredere historische context waarbinnen ze ontstaan. Zij zorgen voor de creatie van een referentiekader waarbinnen interpretatie plaatsgrijpen. De 'consistente' beelden binnen dit referentiekader geven weer wat binnen een bepaalde sociale groep als normaal, onproblematisch en natuurlijk ervaren wordt. Deze beelden hebben een bijzonder strategisch voordeel omdat zij aanvaard worden door de leden van de groep zonder dat hierbij vragen worden gesteld. Datgene dat door een groep als normaal wordt beschouwd, is bovendien een belangrijk gegeven omdat het de ideologie van die groep reflecteert. Barthes stelt bovendien dat het deze 'normaliteit' is dat macht onzichtbaar maakt. De 'linguistic pragmatics' besteden vooreerst het meeste aandacht aan taalconstructies als de woordpatronen en de woordstrategieën die gehanteerd worden. Deze verwijzen naar de grammaticale en lexicale keuze in relatie met het onderwerp en de context van de gebeurtenis en die zorgen voor de constructie van een betekenis. Woorden en structuren zijn immers niet betekenisvol op zichzelf. Daarnaast is er ook aandacht voor constructies die vooronderstellingen inhouden. Het gaat hierbij om de constructies waarbij van uitgegaan wordt dat datgene wat volgt een gekend feit is voor de betrokken partijen. Tot slot is er aandacht voor de globale betekenisconstructie. Hierbij is de manier waarop expliciete en impliciete betekenissen gecombineerd worden in argumentatiepatronen van belang.²¹⁵

---

²¹³ DEACON (D.), PICKERING (M.), GOLDING (P.) en MURDOCK (G.). *Op.Cit.* p.117-120, p.132-134.

²¹⁴ KRIPPENDORFF (K.). *Content analysis: An introduction to its methodology*, Beverly Hills, Sage Publications, 1980, p.161.

²¹⁵ BLOMMAERT (J.) en VERSCHUEREN (J.). *Het migrantendebat: de pragmatiek van het debat*, 1992, p.24.

5. Analyse: Algemeen

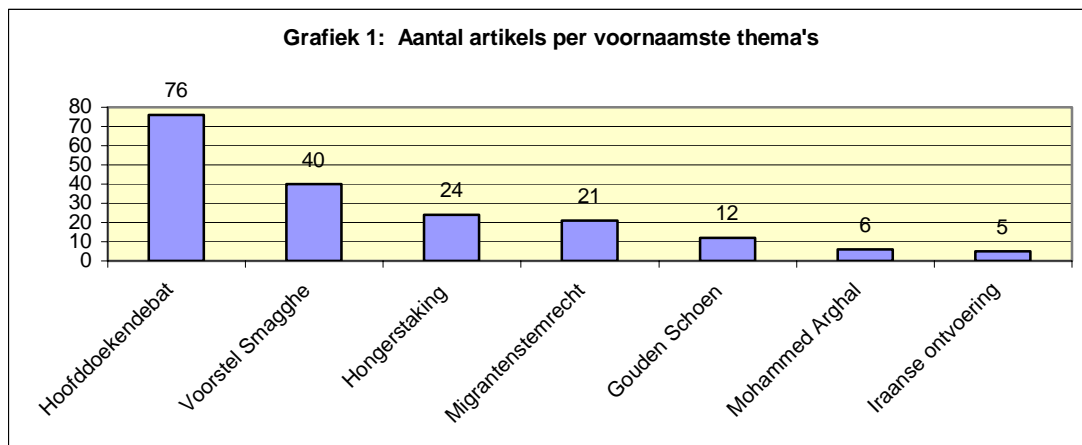
Bij de bespreking van de onderzoeksresultaten is het enerzijds de bedoeling een aantal opmerkingen en cijfers weer te geven die voor de Antwerpse periodieken in het algemeen van toepassing zijn. Op die manier moet een algemeen beeld geschetst worden van de manier waarop allochtonen weergegeven worden in de Antwerpse media. De resultaten zullen hierbij opgedeeld worden volgens een aantal topics (bv. het aantal artikels omtrent allochtonen in de periodieken, omvang van de artikels omtrent allochtonen, actoren die in de desbetreffende artikels aan bod komen,...) Om echter een volledig en correct beeld te kunnen verschaffen van de berichtgeving in de Antwerpse media, wordt per topic eveneens dieper ingegaan op elke publicatie afzonderlijk. Waar nodig zal eveneens rekening gehouden worden met het onderscheid tussen de (nationale) kranten (De Gazet van Antwerpen, De Nieuwe Gazet en Metro) en de (regionale) informatiebladen (De Antwerpse Streekkrant, De[n] Antwerpenaar, Zone 03 en de nieuwsbrief van de stad Antwerpen).

5.1. Voornaamste gebeurtenissen uit de media in de onderzochte periodes

Om van elke krant of informatieblad een duidelijker beeld te kunnen verschaffen van wat en hoe er over etnische minderheden bericht wordt, is het noodzakelijk de context te schetsen van de berichten die bij het onderzoek werden betrokken. Dit geeft immers weer welke gebeurtenissen in de gekozen periodes prominent in de media aanwezig waren en het geeft een beter beeld van de aandacht die de media schenken aan etnische minderheden. Wanneer er zich in een bepaalde periode een belangrijke gebeurtenis heeft voorgedaan dat verband houdt met etnische minderheden zullen de media hierover uitgebreider berichten dan in periodes waarin etnische minderheden niet speciaal aan bod komen. Men mag dus niet zomaar concluderen dat de media constant evenveel aandacht besteden aan deze bevolkingsgroepen. In wat volgt wordt een overzicht gegeven van de thema's die in de onderzochte periodes dominant aanwezig waren in de Antwerpse bladen.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de berichtgeving gedurende de twee weken in augustus gedomineerd wordt door een drietal gebeurtenissen. Vooreerst was er het voorstel van politicus Danny Smaghe om alle allochtone jongeren de toegang te verbieden tot recreatiedomeinen en dit naar aanleiding van incidenten met allochtone jongeren. Hierop kwamen talrijke reacties vanuit de allochtone gemeenschap, de autochtone gemeenschap en vanuit de politieke wereld. Het 2^e thema heeft betrekking op Afghaanse asielzoekers die in de kerk van Elsene een protestactie voerden omdat zij uit het land dreigden gezet te worden. Aanvankelijk liepen de gesprekken met de bevoegde minister Dewael niet zo vlot waarop een bemiddelaar aangesteld werd. Uiteindelijk werden een aantal afspraken gemaakt tussen de regering en de asielzoekers die vervolgens hun actie staakten. Ook op deze actie kwamen talrijke reacties. Een derde gebeurtenis dat in augustus ruime aandacht kreeg, was de uitwijzing van een jonge Marokkaan, Mohammed Arghal, die gedurende ruime periode in Vlaanderen verbleef, de Nederlandse taal perfect sprak en van wie de familie in België woonde en wel geregulariseerd werd. Een groep van sympathisanten organiseerde protestacties om de jongeman alsnog in België te houden maar uiteindelijk besliste de regering zijn regularisatieaanvraag af te keuren.

Ook in de maand januari zijn er een aantal gebeurtenissen die duidelijk hun stempel drukten op de mediaberichtgeving. Vooreerst is er het hoofddoekendebat waarbij Minister Dewael voorstelde om het dragen van opzichtelijke religieuze symbolen te verbieden voor mensen die een openbare ambt vervullen en op scholen. Hier kwam veel reactie op vanuit de autochtone en allochtone gemeenschap, vanuit vrouwenorganisaties en de politieke wereld. Vervolgens is er het debat rond het migrantenstemrecht. Als protest vanuit de politieke wereld op dit debat werd het Actiecomité tegen het Migrantenstemrecht opgericht waarin verscheidene politici toetraden die tot partijen behoren die het politieke voorstel wel ondersteunen. Eveneens in januari is er de ontvoering van twee Iraanse meisjes die door hun vader meegenomen werden naar Iran. De meisjes vluchtten weg van bij hun vader en zochten hulp in de Belgische ambassade in Iran. Minister Michel voerde daarop gesprekken met de Iraanse ambassade om deze kwestie op te lossen. Een ander onderwerp had betrekking op Iraanse asielzoekers die, net zoals de Afghaanse asielzoekers in augustus, een kerk bezetten. Opnieuw kwamen hier talrijke reacties op. Tot slot is er nog Aruna die als eerste Afrikaan de Gouden Schoen wint.

N= 374

Hoewel uit de grafiek blijkt dat bovenvermelde gebeurtenissen de berichtgeving in de Antwerpse media domineerden, geldt deze vaststelling niet voor elke publicatie. Er valt een onderscheid te merken tussen kranten en informatiebladen. In de edities van De Gazet van Antwerpen, De Nieuwe Gazet en Metro zien we dat deze gebeurtenissen sterk vertegenwoordigd zijn. In **De Nieuwe Gazet** heeft ongeveer de helft van de geselecteerde artikels betrekking op de 3 voornaamste thema's. In **De Gazet van Antwerpen** is dit ongeveer één derde. In **Metro** had één derde betrekking op het hoofddoekendebat en één derde op het migrantenstemrecht.

In de Antwerpse informatiebladen is dit enigszins anders. Behalve in **De Streekkrant** waarin één derde van de geselecteerde artikels over het hoofddoekendebat ging, krijgen de aangehaalde gebeurtenissen in de andere bladen minder aandacht. **De[n] Antwerpenaar** publiceert 2 artikels over het voorstel van Smagge op een totaal van 21 artikels. In **Zone 03** wordt geen enkel artikel gewijd aan bovenvermelde gebeurtenissen wat verklaard kan worden doordat deze bladen vooral gericht zijn op het weergeven van regionaal nieuws. Ook in de elektronische **nieuwsbrief** zien we dat deze gebeurtenissen niet ter sprake komen wat verklaard kan worden doordat dit medium voornamelijk berichten weergeeft, afkomstig vanuit het stadsbestuur.

Er is geen enkele gebeurtenis die in elke periodiek ter sprake kwam. Wanneer uitsluitend de informatiebladen in beschouwing worden genomen, merken we dat ook hierbij geen enkel item in elke publicatie aan bod komt. Enkel de 2 items die in de elektronische nieuwsbrief opgenomen werden (het nieuwe subsidiereglement voor allochtone verenigingen en de festiviteiten omtrent het Chinees nieuwjaarsfeest), kwamen eveneens in De[n] Antwerpenaar aan bod. Dat deze beide media dezelfde items vermelden is echter niet zo verwonderlijk vermits beide uitgegeven worden door de stad Antwerpen. In de overige informatiebladen werd naar deze twee items niet verwezen en kwamen ook geen andere gemeenschappelijke items aan bod.

Items die zowel in een krant als in een informatieblad verschenen, doen zich slechts in beperkte mate voor. Het Chinese nieuwjaarsfeest dat, zoals reeds vermeld, in De[n] Antwerpenaar en in de nieuwsbrief aan bod kwam, werd eveneens vermeld in 1 artikel van De Gazet van Antwerpen en in 1 uit De Nieuwe Gazet. De Gazet van Antwerpen brengt voorts 2 artikels over het moslimse offerfeest, een item dat ook in De[n] Antwerpenaar vermeld wordt, en 1 artikel over een Chinese supermarkt dat zich in Antwerpen komt vestigen, net zoals De Streekkrant dit vermeld. De Nieuwe Gazet brengt dan weer een artikel over allochtonen die zelf Nederlandse lessen organiseren, wat ook in De[n] Antwerpenaar aan bod komt. Tot slot vermeldt deze krant dat de stad Antwerpen op zoek is naar Antwerpenaren om een gesprek te voeren met nieuwkomers, wat eveneens in Zone 03 aangehaald wordt. Om een beter zicht te hebben op de manier waarop (een aantal van) deze items in de Antwerpse kranten en informatiebladen behandeld worden, wordt later in deze thesis (6.3. Redactionele artikels: Kwalitatieve analyse van een aantal thema's in de Antwerpse media) de media-aanpak van een aantal van deze items nader besproken.

5.2. Het aantal artikels

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het totaal aantal artikels die op één of andere manier (expliciet en impliciet) betrekking hebben op allochtonen of waarin de behandelde onderwerpen, handelingen of gebeurtenissen met allochtonen of de allochtone gemeenschap verband houden. Het gaat hierbij om alle artikels die in het onderzoek opgenomen werden, dus ook de artikels waarin slechts terloops verwezen wordt naar etnische minderheden en waarin deze allochtonen dus geen hoofdrol spelen. Bovendien werden de artikels uit de beide periodes (augustus en januari) hierbij samengenomen om een globaal beeld te hebben van de aandacht die de kranten besteden aan deze minderheden.

Tabel 1: Totaal aantal artikels per medium		
<i>Kranten/informatiebladen</i>	<i>Aantal artikels</i>	<i>Percentage</i>
De Nieuwe Gazet	169	45,2
De Gazet van Antwerpen	147	39,3
De[n] Antwerpenaar	21	5,6
Metro	14	3,7
Zone 03	14	3,7
De Streekkrant	7	1,9
Nieuwsbrief	2	0,5
Totaal	374	100

Uit deze tabel blijkt dat het aantal artikels in **De Nieuwe Gazet** en **De Gazet van Antwerpen** aanzienlijk groter is dan in de overige onderzochte media. Dit resultaat valt niet verassend te noemen vermits deze kranten een grotere redactionele ruimte hebben dan informatiebladen. Zo zullen kranten die in het algemeen meer artikelen bevatten ook meer ruimte hebben om over etnische minderheden te schrijven. Verder zijn dit twee kranten die nationaal verspreid worden en bijgevolg berichten over nationale gebeurtenissen en niet uitsluitend over regionale gebeurtenissen waar dit bij de informatiebladen wel eerder het geval is. Bovendien werden van deze kranten meer edities opgenomen dan van de andere media omdat deze kranten tijdens beide onderzochte periodes dagelijks verschenen. Het grote aantal artikels voor deze 2 kranten dient dus eerder gerelativeerd te worden.

Metro is eveneens een dagblad maar enkel de edities van januari werden betrokken bij het onderzoek omdat er in de zomermaanden geen edities verschijnen. Dit laat niet weg dat De Gazet van Antwerpen en De Nieuwe Gazet gemiddeld toch zo'n 6 à 7 artikels per dag publiceren omtrent etnische minderheden terwijl de Metro met 14 artikels in 10 edities een gemiddelde haalt van ongeveer anderhalf artikel per dag. Ook **De[n] Antwerpenaar**, het informatieblad van de stad Antwerpen, brengt relatief veel artikels omtrent allochtonen. De 6 edities die bij deze thesis betrokken werden, bevatten samen 21 artikels omtrent allochtonen wat goed is voor een gemiddelde van 3,5 artikels per editie. Dit aantal krijgt overigens meer waarde wanneer men er rekening mee houdt dat dit informatieblad gemiddeld slechts 35 artikels per editie bevat. De overige media besteden aanzienlijk minder aandacht aan etnische minderheden. Vooral de **nieuwsbrief** van de stad Antwerpen behaalt hierbij povere resultaten. In 9 edities, met een gemiddelde van 12 artikels, werden slechts 2 artikels teruggevonden. Ook **De Streekkrant**, dat ongeveer hetzelfde aantal artikels bevat per editie, brengt relatief weinig berichten omtrent allochtonen. Slechts 7 artikels uit 9 edities handelen hierover, een gemiddelde van amper 1 artikel per editie. **Zone 03**, tot slot, publiceert 14 artikels in 9 edities met een gemiddelde van 40 artikels. Artikels omtrent allochtonen komen dus ook in dit informatieblad zeer beperkt aan bod.

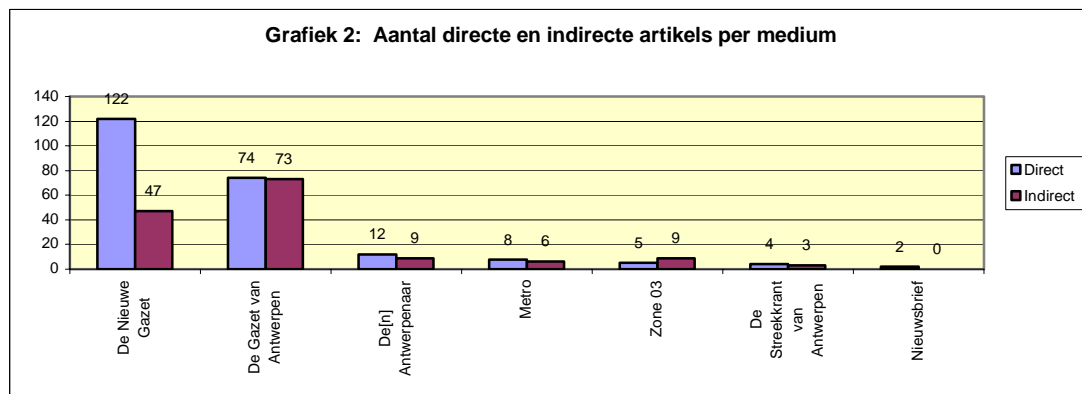
Tabel 2: Aantal artikels per medium in beide periodes		
<i>Medium</i>	<i>11 - 24 augustus '03</i>	<i>12 - 26 januari '04</i>
De Nieuwe Gazet	59	110
De Gazet van Antwerpen	54	93
De Streekkrant van Antwerpen	5	2
De[n] Antwerpenaar	8	13
Zone 03	7	7
Metro	0	14
Nieuwsbrief	0	2

Wanneer een onderscheid wordt gemaakt naar het aantal artikels dat in de gekozen weken in augustus 2003 verschenen en het aantal artikels uit de gekozen weken in januari 2004, valt er een verschil te merken. Met uitzondering van De Streekkrant en Zone 03 brengen alle kranten beduidend meer artikels omtrent allochtonen in januari. De Streekkrant is het enige medium dat in augustus meer artikels publiceert. Zone 03 publiceert in beide periodes precies evenveel artikels. Metro heeft geen augustusedities waardoor voor deze periode één medium minder onderzocht werd.

De nieuwsbrief van de stad wordt in de maand augustus wel verstuurd maar geen enkele editie bevatte een artikel dat betrekking had op allochtonen. Hierdoor brachten beide vermelde media geen resultaten op voor de maand augustus. Dit volstaat echter niet als verklaring voor het grote verschil in aantal artikels tussen beide periodes. Het verschil ligt eerder in de behandelde topics. In de maand januari zijn er een aantal topics die door verscheidene media ruime aandacht kregen, verspreid over verschillende dagen. In augustus doen zulke topics zich veel minder voor. Dit zou kunnen verklaard worden door het feit dat de zomermaanden traditioneel minder nieuwsberichten opleveren. De gebeurtenissen die lange tijd onder de media-aandacht blijven, brengen met zich mee dat het aantal onderwerpen waarover in deze kranten en informatiebladen geschreven worden veel lager ligt dan de cijfers omtrent het aantal artikels doen vermoeden.

5.3. Het onderscheid tussen directe en indirecte artikels omtrent allochtonen

Om een beter beeld te verkrijgen van de aandacht die de verschillende media besteden aan minderhedennieuws, werd er een onderscheid gemaakt tussen de artikels die geheel of voor het grootste gedeelte betrekking hebben op allochtonen en de artikels die slechts terloops vermelding maken van deze bevolkingsgroep en waarin allochtonen dus een deelthema vertolken. Bij de eerste soort artikels werden mediaberichten gerekend zoals protestacties, uitwijzingen, discriminatie van allochtonen, het samenleven met allochtonen, politieke maatregelen die betrekking hebben op de allochtone gemeenschap,... Berichten die indirect handelen over allochtonen zijn voornamelijk berichten waarin allochtonen niet expliciet vermeld worden, artikels waarin bericht wordt over misdaden begaan door of op allochtonen of waarin de vermelding van de afkomst van de actor irrelevant is voor het bericht.

N=374

In het totaal wordt in 147 artikels wel vermelding gemaakt van allochtonen of wordt er indirect naar verwezen zonder dat het onderwerp van het artikel iets te maken heeft met etnische minderheden. Dat is ongeveer 1 op 2,5 artikels wat toch wel bijzonder veel is. Hierdoor moet de aandacht die de media besteden aan allochtonen toch genuanceerd worden vermits strikt genomen eerder weinig berichten rechtstreeks over allochtonen handelen. Op basis van deze gegevens en rekening houdend met het aandeel van de berichten in de diverse bladen, kan reeds voorzichtig gesteld worden dat berichten over minderheden geen al te hoge prioriteit krijgen.

Vooral Zone 03, dat weinig artikels omtrent allochtonen publiceert, telt opmerkelijk veel artikels waarin allochtonen indirect aan bod komen. Slechts 5 artikels op de 14 artikels omtrent allochtonen hebben direct betrekking op deze bevolkingsgroep. Dit wil dus zeggen dat indirecte artikels in dit informatieblad bijna dubbel zo vaak voorkomen dan directe artikels. Bovendien worden onder de 5 directe artikels 2 opinieartikels teruggevonden wat dus inhoudt dat Zone 03, in deze periodes, slechts 3 directe redactionele berichten publiceerde, wat bijzonder weinig is. Ook De Gazet van Antwerpen bevat opmerkelijk veel indirecte artikels omtrent allochtonen, zowat de helft van de geselecteerde artikels. We zagen reeds dat deze krant een groot aantal artikels bevat omtrent deze bevolkingsgroep maar met deze cijfers wordt dit aantal genuanceerd. Bij de overige informatiebladen houden beide soorten artikels elkaar min of meer in evenwicht met meestal een lichte meerderheid voor de directe artikels. Enkel De Nieuwe Gazet publiceert beduidend meer directe artikels.

5.4. Omvang van de artikels

Naast het aantal artikels omtrent allochtonen geeft ook de omvang van deze artikels weer in welke mate zij belangrijk en relevant worden geacht door de periodieken waarin ze verschijnen. Wanneer men de artikelgrootte (uitgedrukt in het aantal regels) nagaat van de onderzochte berichten kan in het algemeen vastgesteld worden dat meer dan de helft (53,5%), 30 regels of minder telt. Het grootste deel van de artikels omtrent allochtonen zijn dus zeer korte artikels waarin bijgevolg zeer weinig ruimte is voor achtergrondinformatie of duiding. In onderstaande tabel wordt een opdeling gemaakt naar de zeer korte artikels en de relatief grote(re) artikels.

Tabel 3: Grootte van de artikels uitgedrukt in regels		
	Kleiner dan 30 regels	Groter dan 50 regels
De Gazet van Antwerpen	47,6%	28,6%
De Nieuwe Gazet	62,7%	20,1%
Metro	64,3%	14,3%
De[n] Antwerpenaar	47,6%	23,8%
De Streekkrant	28,6%	14,3%
Zone 03	7,1%	85,7%
Nieuwsbrief	100%	0%

Vooral De Gazet van Antwerpen blijkt voornamelijk zeer korte artikels weer te geven. Haast de helft van de artikels omtrent allochtonen telt minder dan 30 regels. Opnieuw blijkt deze krant niet zoveel relevantie toe te kennen aan minderhedennieuws als het grote aantal artikels aanvankelijk deed vermoeden. Opvallend hierbij zijn de vele artikels die minder dan 10 regels telt, wat verklaard kan worden doordat allochtonen geregeld vermeld worden in de kortberichten onder de rubriek '100/101' waarin in een aantal regeltjes korte gebeurtenissen weergegeven worden. Ook in De Nieuwe Gazet is het grootste deel van de artikels kleiner dan 30 regels maar in vergelijking met De Gazet van Antwerpen brengt deze krant wel meer artikels die groter zijn dan 10 regels. De berichten in de nieuwsbrief zijn altijd kleiner dan 10 regels. Soms worden de berichten wel aangevuld met een link naar uitgebreidere informatie op de website van de stad Antwerpen (Antwerpen.be). Dit was echter niet het geval voor de

beide artikels omtrent allochtonen. Ook de helft van de artikels uit De[n] Antwerpenaar en Metro tellen minder dan 30 regels.

In dit opzicht doen de overige informatiebladen het beter. Vooral Zone 03 brengt heel wat artikels die vrij groot zijn. Slechts één artikel omtrent allochtonen telt minder dan 30 regels en maar liefst 9 van de 14 artikels zijn groter dan 100 regels. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat allochtone onderwerpen uitgebreid aan bod komen in Zone 03 maar dit dient genuanceerd te worden vermits in deze artikels allochtonen meestal indirect aan bod komen terwijl de directe artikels, aanzienlijk kleiner zijn. Bovendien zijn zowat alle artikels uit Zone 03 meestal zeer groot en geldt deze vaststelling dus niet alleen voor artikels omtrent allochtonen. De grote artikels vallen vooral te verklaren door het feit dat dit blad heel veel interviews (11) weergeeft. Dezelfde reden kan aangehaald worden voor De Streekkrant waarin de artikels over het algemeen ook groot van aard. Deze soort van artikels zijn over het algemeen uitgebreider. In tegenstelling tot Zone 03 merken we op dat de artikels die in De Streekkrant rechtstreeks betrekking hebben op etnische minderheden gemiddeld meer regels omvatten dan de indirecte artikels.

Bij de bespreking van de omvang van de artikels omtrent allochtonen in de Antwerpse periodieken moet opgemerkt worden dat hierbij geen rekening gehouden werd met de illustraties. Ook de aanwezigheid of afwezigheid hiervan geeft echter een beeld van de relevantie weer. Ruim meer dan de helft van de artikels (56,7%) heeft geen illustratie. Algemeen kan gesteld worden dat de artikels omtrent allochtonen in de regionale informatiebladen vaker aangevuld worden met een illustratie dan dat dit het geval is in de nationale kranten. 13 Artikels van de 14 in Zone 03 zijn voorzien van een foto, in De[n] Antwerpenaar zijn dit er 16 van de 21 en in De Streekkrant van Antwerpen is dit zo voor 4 artikels op 7. Bij de nationaal verspreide kranten halen artikels met een illustratie alleen een meerderheid in de Metro met 8 artikels op 14. De Gazet van Antwerpen voorziet 64 artikels van een illustratie en De Nieuwe Gazet 57 artikels of ongeveer 1 op 3 artikels, wat vrij hoog is.

5.5. Positie van de artikels omtrent allochtonen in de periodieken

5.5.1. Plaats van publicatie in de periodieken

De plaats die artikels met betrekking tot etnische minderheden toegewezen krijgen in de kranten geeft eveneens een goed beeld weer van de belangrijkheid en de prominentie die deze artikelen krijgen. Algemeen kan gesteld worden dat minderhedennieuws meestal niet voorkomt op de meest prominente plaatsen in een periodiek, zijnde de voorpagina of centraal op één van de eerste pagina's. Slechts 25 van de 374 artikels haalden wel de voorpagina, wat bijzonder weinig is. De krant die naar verhouding de meeste artikels omtrent allochtonen op de voorpagina publiceert, is De Streekkrant. Ongeveer 1/3 van deze artikels verschenen op de voorpagina. Dat is bijzonder veel maar hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat deze krant slechts 3 redactionele pagina's bevat (waaronder de voorpagina) waarop actualiteitsartikels gepubliceerd worden. De kans dat een artikel op de voorpagina verschijnt, is daardoor veel groter. Deze 2 artikels hadden rechtstreeks betrekking op allochtonen. De artikels in het regionale gedeelte daarentegen hadden niet specifiek iets te maken met etnische minderheden. Hiermee zou gesteld kunnen worden dat De Streekkrant deze artikels een grote relevantie toekent.

Tabel 4: Aantal artikels i.v.m. allochtonen op de voorpagina van de periodiek	
De Gazet van Antwerpen	13
De Nieuwe Gazet	7
De Streekkrant	2
Metro	3
Zone 03	0
De[n] Antwerpenaar	0

Opvallend is dat De Gazet van Antwerpen meer artikels omtrent allochtonen op de voorpagina brengt dan de andere media. Deze krant brengt bijna dubbel zoveel voorpagina-artikels omtrent allochtonen dan bijvoorbeeld De Nieuwe Gazet, dat veel meer minderhedenartikels in het algemeen telde. Wanneer de directe en indirecte artikels binnen de rubrieken opgedeeld worden, merken we echter dat artikels die direct betrekking hebben op allochtonen in De Nieuwe Gazet vaker de voorpagina halen (6/7) dan dat dit het geval is in De Gazet van Antwerpen (5/13). Op de voorpagina van De Nieuwe Gazet verschijnen vaker artikels als 'Stijgend aantal vreemdelingen in Vlaanderen' of 'Haal (moslim)meisjes van school' waarin allochtonen centraal staan terwijl in De Gazet van Antwerpen vaker artikels als 'Doder verdwijnt spoorloos' of 'VLD dreigt met uitsluiting van De Schepper' waarin slechts indirect verwezen wordt naar deze bevolkingsgroep, op de voorpagina verschijnen. Hieruit zou men kunnen concluderen dat De Nieuwe Gazet meer belang hecht aan nieuws dat direct betrekking heeft op de allochtone gemeenschap, terwijl De Gazet van Antwerpen indirecte artikels een grotere waarde toekent.

In Zone03 en De[n] Antwerpenaar verschijnt er in de geselecteerde periode geen enkel artikel op de voorpagina. De voorpagina's van deze bladen bevatten echter meestal maar één artikel waardoor de kans op publicatie van een minderhedenartikel kleiner is. Wel werd in Zone 03 van twee artikels ('Chef Fatima Marzouki brengt eerste kookboek uit' en 'Wereldkeuken op Candela festival'), waarin allochtonen aan bod komen, een korte weergave van de inhoud gegeven op pagina 2 van dit blad. Op deze pagina worden de voornaamste artikels uit de editie kort toegelicht, waarmee eveneens een beeld gegeven van de prominentie van deze artikels.

Algemeen kan gesteld worden dat veel artikels omtrent allochtonen achterin de periodiek verschijnen. Hier bestaan, zoals steeds, grote verschillen tussen de verschillende periodieken. In De Gazet van Antwerpen verschijnt de regionale katern helemaal achterin de krant. Bijgevolg bevinden de regionale artikels zich op één van de laatste pagina's die de krant telt. De lezersrubriek 'De Frut' verschijnt eveneens redelijk ver vanachter in deze krant. Dit heeft natuurlijk te maken met de samenstelling van de krant maar wanneer nagegaan wordt waar de artikels binnen een rubriek verschijnen merken we op dat artikels omtrent allochtonen meestal niet op de eerste pagina's van de rubriek 'Algemeen' verschijnen. Meestal komen zij op pagina 4, 5 of 7 aan bod. Artikels die toch op pagina 2 of 3 van deze krant verschijnen, handelen meestal over de drie voornaamste items uit de onderzochte periodes (hoofddoekendebat, het voorstel van Smagghe en de Afghaanse vluchtelingen). Binnen de regionale katern daarentegen halen deze artikels meestal wel de voorpagina. Deze katern is meestal ook niet zo omvangrijk (3 tot 4 pagina).

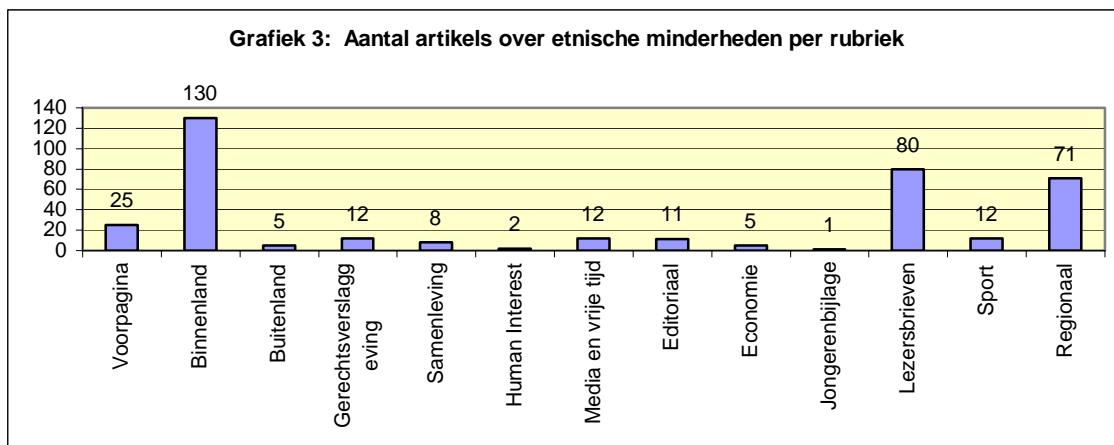
In de Metro verschijnen artikels omtrent allochtonen voornamelijk op pagina 2 of 3 van de krant. Hierbij zien we eveneens dat deze artikels bijna altijd handelen over twee items namelijk het migrantenstemrecht en het hoofddoekendebat. In De Nieuwe Gazet zien we een gelijkaardige samenstelling van de krant. De regionale katern verschijnt eveneens achterin waardoor een groot deel van de artikels omtrent allochtonen achterin verschijnen. De rubriek 'Dialogo' (lezersbrieven) bevindt zich echter iets meer voorin in de krant waardoor men de indruk krijgt dat artikels omtrent allochtonen vaker voorin verschijnen terwijl dit afhankelijk is van de samenstelling van de krant. Toch zien we een verschil met De Gazet van Antwerpen in verband met de plaats van deze artikels binnen de rubrieken. Artikels in De Nieuwe Gazet verschijnen vaker op pagina 2, 3 of 4 en krijgen daarmee dus meer aandacht krijgen.

Artikels omtrent allochtonen in De[n] Antwerpenaar worden zelden op de eerste pagina's gepubliceerd. Dit blad bevat gemiddeld ongeveer 20 pagina's waarbij de meeste artikels omtrent allochtonen op pagina 8, 10, 12 of nog meer achterin, verschijnen. In De Streekkrant zien we dat de artikels omtrent allochtonen steeds op de eerste drie pagina verschijnen wat niet verwonderlijk is vermits deze pagina's alle redactionele artikels bevatten. In de Nieuwsbrief van de stad verscheen 1 artikel als eerste van de editie. Dit artikel handelde over een maatregel genomen door de stad waarbij een aantal allochtone verenigingen kans maken om officieel erkend te worden en zo in aanmerking komen voor subsidies. Dat dit bericht bovenaan in de nieuwsbrief verschijnt, zou verklaard kunnen worden doordat de inhoud ervan de stad Antwerpen in een gunstig daglicht stelt. Het tweede artikel heeft betrekking op het Chinese nieuwjaarsfeest dat georganiseerd werd door Chinese verenigingen en werd onderaan, als achtste artikel gepubliceerd en dus niet gezien als een prioriteit. Enerzijds is het belang van dit bericht ook kleiner dan het belang van het eerste bericht, anderzijds zou ook gesteld kunnen worden dat het tweede bericht minder de nadruk op de stad legt en daarom onderaan geplaatst werd. Om dit te staven dient de berichtgeving hierin echter gedurende een langere periode onderzocht te worden.

5.5.2. Rubrieken waarin artikels omtrent allochtonen verschijnen

De meeste artikels omtrent etnische minderheden verschijnen dus op een binnenpagina van de kranten. Wanneer deze artikels opgedeeld worden volgens de rubriek waarin ze verschijnen, valt het op dat er over het algemeen drie grote rubrieken zijn die de meeste artikels bevatten. Het gaat om het binnenlandse nieuws, de lezersrubriek en het regionale nieuws. Uiteraard bestaan hierbij grote verschillen tussen de periodieken vermits elke periodiek eigen rubrieken heeft.

Bij het catalogiseren van de artikels volgens de rubriek waarin ze verschijnen, werd er beroep gedaan op de rubrieken die de periodieken zelf hanteerden en waarin de artikels ondergebracht werden. Alvorens dieper in te gaan op de verspreiding van de artikels in de periodieken wordt, waar nodig, een korte toelichting gegeven bij de opgenomen rubrieken. Zo omvat de binnenlandse rubriek artikels die betrekking hebben op binnenlandse gebeurtenissen die ofwel door de periodieken zelf onder deze rubriek geplaatst werden, ofwel door de aard van de gebeurtenissen hieronder terecht kwamen. Artikels omtrent het hoofddoekendebat waren hier vaak een voorbeeld van. Onder de buitenlandse rubriek werden alle artikels gerekend over gebeurtenissen die zich in het buitenland afspeelden maar toch betrekking hadden op allochtonen in België (bv. 'Franse politie arresteert ontvoerders Mechelaar').

N= 374

De rubriek 'gerechtsverslaggeving' omvat de artikels waarin gerapporteerd wordt over een gerechtelijk proces waarbij allochtonen betrokken waren. De 'samenlevingsrubriek' slaat op artikels die door de periodieken zo gecatalogiseerd werden. Vaak gaat het hierbij om achtergrondartikelen. Onder Human interest werden de artikels geplaatst die door de kranten en informatiebladen op deze manier benoemd werden. 'Media en vrije tijd' omvat bijvoorbeeld artikels over restaurants uitgeroepen door allochtonen, toneelstukken die betrekking hebben op allochtonen, allochtonen die actief zijn in de media,... De overige rubrieken (editoriaal, economie, jongerenbijlage, lezersbrieven, sport en regionaal nieuws) spreken voor zich.

Bij de **Gazet van Antwerpen** zien we dat de 3 bovenvermelde rubrieken eveneens het sterkst vertegenwoordigd zijn. Onder het binnenlandse nieuws werden 42 artikels teruggevonden, onder het regionale nieuws (Metropool of Mechelen-Lier) werden 39 artikels teruggevonden en onder de lezersbrieven (De Frut) 20 artikels. Bij de opdeling van de artikels in rubrieken werd bij deze krant niet altijd rekening gehouden met de rubriek van de krant vermits rubriek 'Algemeen' de grootste redactionele ruimte van deze krant omvat. Daarom werd in hier meer rekening gehouden met de aard en het onderwerp van de artikels. Lezersbrieven blijken in de meeste gevallen (19/20) direct betrekking te hebben op allochtonen terwijl dit in de regionale rubriek minder het geval is (27/39). De 7 artikels uit de rubriek 'achtergrond' hebben wel direct betrekking op allochtonen. Hierbij gaat het meestal om achtergrondartikels waarbij in minder mate indirect verwezen wordt naar allochtonen. De rubriek 'binnenland' kent een licht overwicht aan indirecte artikels (23/42).

In **De Nieuwe Gazet** valt er een vergelijkbare situatie te bemerken. Dezelfde drie rubrieken zijn ook hier het best vertegenwoordigd met 66 artikels in de binnenlandse, 24 artikels in de regionale en 56 artikels in de lezersrubriek. Opmerkelijk hierbij is het zeer grote aantal lezersbrieven die in deze krant teruggevonden werden. 56 Van de 80 lezersbrieven werden in De Nieuwe Gazet gepubliceerd. Het aandeel van 25% uit De Gazet van Antwerpen ligt dus beduidend lager maar samen dekken ze wel 95% van alle lezersbrieven. Het aantal regionale artikels omtrent allochtonen ligt beduidend lager in De Nieuwe Gazet dan in voorgaande krant. De Nieuwe Gazet bevat buiten een algemene rubriek en een regionale rubriek geen andere rubrieken waardoor voor de opdeling van de artikels beroep werd gedaan op de aard van de informatie. De binnenlandse rubriek van De Nieuwe Gazet bevat meer directe artikels (43) dan indirecte artikels (23). Ook dit was niet zo in De Gazet van Antwerpen.

Wanneer de artikels omtrent allochtonen in **Zone 03** onderverdeeld worden volgens de rubriek waarin ze verschijnen, is het opmerkelijk dat het merendeel van deze artikels (8/14) onder de rubriek 'media en vrije tijd' gepubliceerd werden. Vooral de artikels waarvan allochtonen niet het hoofdthema uitmaken en waarin dus onrechtstreeks verwezen wordt naar deze bevolkingsgroep, komen in deze rubriek terecht (6/8). De rubriek 'media en vrije tijd' zoals ze door ons genoemd werd omvat voornamelijk de rubrieken 'resto', 'podium' en 'affiche'. De artikels die rechtstreeks betrekking hebben op allochtonen kennen een betere spreiding over de verschillende rubrieken met artikels onder de rubriek 'sport', 'binnenland' en 'economie'. Alle artikels uit **De Streekkrant van Antwerpen** kunnen onder de drie rubrieken, voorpagina, lezersbrieven en regionaal nieuws, ondergebracht worden. Deze periodiek omvat immers enkel deze rubrieken.

Binnen **De[n] Antwerpenaar** telt de binnenlandse rubriek opnieuw het meeste artikels met een totaal van 11 op 21. De regionale katern, 't Pagadderke, telt 4 artikels en de rubriek 'economie' telt 3 artikels. Voor de opdeling van de artikels in rubrieken werd slechts in beperkte mate rekening gehouden met de rubrieken die De[n] Antwerpenaar zelf hanteert vermits deze rubrieken sterk afhankelijk zijn van de gebeurtenissen die gepubliceerd worden. Onder een algemene rubriek als de rubriek 'economie', dat niet specifiek opgenomen is in dit periodiek, werd bijvoorbeeld een artikel als 'Loon naar werken' ondergebracht. De directe en indirecte artikels houden elkaar in de verschillende rubrieken in evenwicht. De artikels omtrent allochtonen worden ook in de **Metro** voornamelijk in de binnenlandse rubriek teruggevonden. Deze rubriek omvat in deze periodiek eveneens de grootste ruimte. De directe en indirecte artikels omtrent allochtonen houden elkaar hierbij opnieuw in evenwicht. Tot slot is er de nieuwsbrief waarin geen rubrieken opgenomen worden. Vermits de beide artikels regionaal nieuws omvatten werden ze onder de regionale rubriek geplaatst.

5.6. Actoren in artikels omtrent allochtonen

5.6.1. Hoofd- en nevenactoren

Artikels die betrekking hebben op etnische minderheden gaan lang niet altijd over deze minderheden alleen. Voor elk artikel werd nagegaan wie de voornaamste actoren zijn die erin naar voren kwamen. Bij het benoemen van deze actoren werd rekening gehouden met de rol die ze in het artikel vervulden of de reden waarom zij in het artikel aan bod kwamen, en dus niet zozeer met de benamingen waarmee ze door de periodiek aangeduid werden. Zo kunnen, bijvoorbeeld, de Afghaanse vluchtelingen die een hongerstaking hielden om een verblijfsvergunning te verkrijgen in een periodiek aangeduid worden met de term 'allochtonen' maar in dit onderzoek als actor opgenomen worden onder 'asielzoekers'. Er werd overigens een onderscheid gemaakt tussen de hoofdactoren (dit zijn de actoren waar een groot deel of het volledige artikel over gaat) en de nevenactoren uit de artikels. Alle cijfers waarover in dit onderdeel sprake is, werden opgenomen in de bijlage. Bij de interpretatie van onderstaande tabel moet er rekening gehouden worden met het feit dat verschillende autochtone groepen binnen eenzelfde artikel als hoofdactor maar ook als nevenactor kunnen voorkomen en dat de vermelde aantallen in de tabel dus niet overeenkomen met het aantal artikels waarin van deze groepen sprake is. Onder 'algemeen' werden alle actoren ondergebracht die niet tot één van de overige groepen gerekend konden worden.

	<i>Hoofdactor</i>	<i>Nevenactor</i>	<i>Totaal</i>
Autochtone individuen	149	36	185
Autochtone groepen	190	78	268
Totaal autochtonen	339	114	453
Allochtone individuen	115	20	135
Allochtone groepen	213	55	268
Totaal allochtonen	328	75	403
Algemeen	5	2	7

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er in het algemeen meer autochtonen aan bod komen in artikels omtrent allochtonen dan dat er allochtonen aan bod komen. Het zijn echter wel de allochtone groepen die het best vertegenwoordigd zijn. Binnen deze categorie komen moslims (61), allochtonen of de allochtone gemeenschap in het algemeen (34) en asielzoekers (34) voornamelijk voor als hoofdactor. Bij de nevenactoren zijn het vooral allochtone jongeren (16) en opnieuw de allochtone gemeenschap (13) die het vaakst voorkomen. Hiermee wordt reeds duidelijk dat allochtonen vaak in het algemeen ter sprake komen. Verder geeft bovenstaande tabel ook aan autochtone groepen even vaak als actor voorkomen dan allochtone groepen. Binnen de autochtone groepen zijn het voornamelijk politie en rijkswacht (45), overheid (44) en politieke partijen (30) die vaak aan bod komen in de rol van hoofdactor. Ook bij de nevenactoren is dit het geval. Uit deze tabel blijkt overigens dat over het algemeen meer aandacht besteed wordt aan groepen dan aan individuele personen. Wanneer nagegaan wordt welke individuen aan bod komen, valt er wel een verschil te merken. Autochtone individuen komen vaker aan bod dan allochtone individuen. Onder de autochtonen zijn het dan voornamelijk politici die als hoofdactor (89) en als nevenactor (15) optreden. Bij de allochtonen individuen zijn het daders van criminele feiten (46) en atleten (13) die het vaakst als hoofdactor aan bod komen. Als nevenactoren komen ze zelden ter sprake.

	<i>Aantal autochtonen</i>	<i>Aantal allochtonen</i>
De Gazet van Antwerpen	135	131
De Nieuwe Gazet	156	150
Metro	19	12
De[n] Antwerpenaar	15	19
Zone 03	10	6
De Streekkrant	3	8
Nieuwsbrief	1	2

Uiteraard komen, bij de analyse van de hoofd- en nevenactoren in artikels omtrent allochtonen, grote verschillen naar voren tussen de verschillende Antwerpse periodieken. Een informatieblad dat de algemene trend in grote lijnen volgt is **Zone 03**. Hierin worden vaker autochtonen als hoofdactor aangehaald dan allochtonen. Vooral autochtone individuen komen heel vaak aan bod. Binnen de autochtone hoofdactoren komen autochtone groepen (2) aanzienlijk minder aan bod. In het geval van de allochtone hoofdactoren is dit aantal even groot als het aantal allochtone

individuen. Bekende Vlamingen en artiesten (6) vormen de grootste groep onder de autochtone hoofdactoren, onder de allochtone hoofdactoren zijn dit allochtonen in het algemeen en jongeren. Allochtone groepen komen vaker als nevenactor (3) aan bod in de artikels omtrent allochtonen dan autochtone groepen (1). Dat autochtonen vaker als hoofdactor optreden en allochtonen vaker als nevenactor ligt bovendien volledig in de verwachtingen vermits reeds bleek dat Zone 03 vooral artikels publiceert waarin indirect verwezen wordt naar allochtonen.

Ook in **Metro** komen autochtonen eveneens vaker als hoofdactor aan bod dan allochtonen. Vooral de autochtone groepen (12) en de allochtone groepen (11) zijn goed vertegenwoordigd. Dit houdt in dat het verschil voornamelijk ligt in de verschijningsfrequentie van de individuele actoren. Allochtone individuen (1) komen in de onderzochte periodes immers zelden als hoofdactor aan bod. Onder de autochtone groepen zien we de overheid in het algemeen (4) en het comité tegen het migrantenstemrecht (4) het vaakst verschijnen, onder de autochtone individuen zijn het politici (7) die de koplopers zijn. Onder de andere categorieën vallen er geen actoren specifiek op. Onder de nevenactoren zien we opnieuw een duidelijk overwicht voor autochtone groepen (10) tegenover allochtone groepen (2) en autochtone individuen (1). Allochtone individuen treden helemaal niet op als nevenactoren. Onder deze nevenactoren merken we dat opnieuw politieke partijen/politici (8) het vaakst vermeld worden. In dit dagblad zien we dus dat er veel aandacht besteed wordt aan politici en politieke partijen.

In **De Gazet van Antwerpen** komen autochtonen en allochtonen zowat gelijkmatig als hoofdactoren aan bod in artikels omtrent allochtonen. Autochtone groepen (88) komen hierbij wel beduidend vaker voor dan de andere categorieën. Allochtone individuen (65) en allochtone groepen (66) treden haast even vaak als hoofdactor op. Wanneer specifieker gekeken wordt naar welke groepen en individuen in deze artikels centraal staan merken we dat onder de autochtone groepen voornamelijk politie en rijkswacht (32) aan bod komen, de overheid (16) en politieke partijen (13). Onder de autochtone individuen zien we vooral politici als grote uitschieters. Uit deze cijfers blijkt dat deze krant in artikels omtrent allochtonen bijzonder veel aandacht besteedt aan de politieke wereld. Onder de allochtone individuen treden daders van criminele feiten (33) het vaakst op als hoofdactor en is daarmee de absolute uitschieter. Dit kan reeds als indicatie gelden voor een zeer negatieve weergave van allochtonen, waarop verder in deze thesis dieper ingegaan wordt. Onder de allochtone groepen komen voornamelijk moslims (20) aan bod, wat te verklaren valt door het hoofddoekendebat waarin deze bevolkingsgroep steevast ter sprake komt. Onder de nevenactoren zien we wel een licht overwicht voor de autochtone groepen (30) en autochtone individuen (20) tegenover 26 allochtone groepen en 10 allochtone individuen. Onder de nevenactoren vallen er geen echte uitschieters te bespeuren.

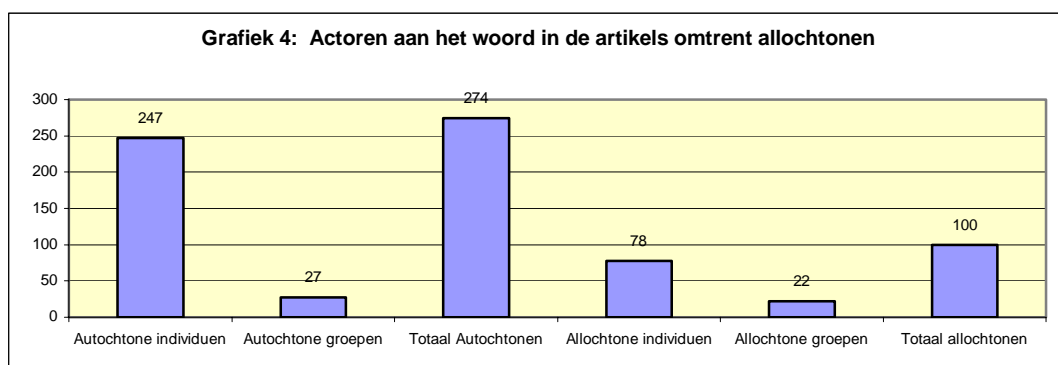
De resultaten van **De Nieuwe Gazet** zijn volledig vergelijkbaar met de resultaten van De Gazet van Antwerpen. Ook in deze krant komen allochtonen en autochtonen ongeveer gelijkmatig als hoofdactoren aan bod in artikels omtrent allochtonen. Opnieuw zien we dat de allochtone groepen het best vertegenwoordigd zijn (109). Allochtone individuen (41) treden veel beperktere mate op als hoofdactor. Autochtone groepen (75) en autochtone individuen (81) houden elkaar min of meer in evenwicht. Onder de allochtone groepen verschijnen moslims (35) en asielzoekers (23) het vaakst als hoofdactor, wat eveneens verklaard kan worden door de ruime

media-aandacht omtrent het hoofddoekendebat en de Afghaanse hongerstaking. Onder de allochtone individuen treden, net zoals in De Gazet van Antwerpen, daders van criminele feiten (13) het vaakste op als hoofdfactor in een artikel. Hierbij moet er wel rekening mee gehouden worden dat De Nieuwe Gazet meer artikels omtrent allochtonen publiceerde dan De Gazet van Antwerpen en dat dit aantal toch beduidend lager ligt dan het aantal (33) in De Gazet van Antwerpen. Onder de autochtone groepen komen de overheid en de politieke partijen het vaakst als hoofdfactor aan bod. Ook in deze krant ziet men dus een grote focus op de politieke wereld. In vergelijking met De Gazet van Antwerpen komen politie en rijkswacht (12) echter wel minder aan bod. Onder de autochtone individuen zien we eveneens opnieuw een uitgesproken meerderheid voor politici (58). Als nevenactoren komen autochtonen (45) vaker aan bod dan allochtonen (29). Vooral de autochtone groepen (33) zijn goed vertegenwoordigd met de regering (10) en Antwerpenaren/Belgen in het algemeen (9) als koplopers. Bij de overige categorieën zijn er geen uitschieters.

In de artikels uit **De Streekkrant** treden allochtonen het vaakst op als hoofdfactor en komen autochtonen in mindere mate aan bod. In overeenstemming met de algemene conclusie blijkt dat allochtone groepen (5) ook in dit blad het best vertegenwoordigd zijn. Onder deze groepen zijn het moslims (2) en de allochtone gemeenschap in het algemeen (3) die het vaakst opduiken. Onder de autochtonen zijn er geen uitschieters. Naast allochtone groepen blijken allochtone individuen (3) ook geregeld centraal te staan in deze artikels. Autochtonen treden echter vaker op als nevenactor (2) in vergelijking met de allochtonen (1). Als nevenactoren zijn het bovendien autochtone individuen die aan bod komen en allochtone groepen.

De[n] Antwerpenaar en De Streekkrant lijken op het vlak van de actoren dicht in elkaars buurt te liggen. In De[n] Antwerpenaar treden allochtonen eveneens vaker op als hoofdfactor dan autochtonen. Het verschil tussen beide groepen is echter minder uitgesproken dan in De Streekkrant. Allochtone groepen blijken opnieuw het best vertegenwoordigd te zijn (17) waaronder allochtone groepen, allochtonen/de allochtone gemeenschap (6) en allochtone verenigingen (5) het vaakst voorkomen. Opvallend in dit blad is dat allochtone individuen in mindere mate centraal staan (2). Onder de autochtone groepen zijn het voornamelijk Antwerpenaren in het algemeen (4) en de stad Antwerpen (4) die het vaakst voorkomen. Niet verwonderlijk vermits dit informatieblad uitgegeven wordt door de stad Antwerpen. Onder de nevenactoren komen autochtone groepen (4) en allochtone groepen (4) even vaak aan bod met opnieuw allochtonen/de allochtone gemeenschap (4) en Antwerpenaren (3) op kop.

5.6.2. Actoren aan het woord

Het belang van een actor in een artikel komt enerzijds tot uiting door de aanwezigheid van deze actor maar anderzijds ook door het al dan niet rechtstreeks aan het woord laten van deze actor. Dit geeft immers eveneens een beeld van de aandacht die de periodiek schenkt aan de betrokken actor. Wanneer nagegaan wordt welke actoren nu aan het woord gelaten worden in de artikels omtrent allochtonen is het opvallend dat vooral autochtonen (274) het woord krijgen. Wanneer dit vergeleken wordt met het aantal keren dat allochtonen (100) aan het woord gelaten worden, is dit verschil (174) bijzonder groot. Het verschil tussen beide situeert zich voornamelijk bij de individuele actoren die in de artikels aan het woord komen. Het aantal autochtone individuen (247) ligt hierbij aanzienlijk hoger dan het aantal allochtone individuen (78).

	Aantal autochtonen	Aantal allochtonen
De Gazet van Antwerpen	104	38
De Nieuwe Gazet	127	36
Metro	15	5
De[n] Antwerpenaar	10	12
De Streekkrant	5	6
Zone 03	11	3

Opnieuw zien we dat deze globale conclusies niet op elke periodiek van toepassing zijn. In **De[n] Antwerpenaar** komen allochtonen en autochtonen min of meer gelijkmatig aan het woord. Toch zien we een opmerkelijk verschil tussen allochtone en autochtone individuen. Allochtone individuen (12) komen immers meer aan het woord dan autochtone individuen (9). Vooral allochtonen in het algemeen (5) en allochtone uitbaters of voorzitters van verenigingen en organisaties (4) zijn hierbij het best vertegenwoordigd. Allochtonen worden ook geregeld aan het woord gelaten in verband met onderwerpen waarbij hun mening in andere media vaak niet gevraagd wordt. Zo wordt in verband met de zwembadrellen in recreatiedomeinen ook de mening gevraagd van een Marokkaanse jongeman in dit blad. Er treedt ook zelden een autochtoon op als woordvoerder van de allochtone gemeenschap. Allochtonen krijgen vaak zelf de kans hun standpunten uit de doeken te doen. Toch dient hierbij opgemerkt te worden dat allochtone individuen voornamelijk aan het woord gelaten worden (10) omwille van hun allochtoon-zijn en in mindere mate in verband met zaken die niet rechtstreeks te maken hebben met hun afkomst. Zo krijgen allochtonen bijvoorbeeld het woord in artikels omtrent Turkse migranten in Antwerpen (editie van 15 juni 2003), omtrent het belang van allochtone verenigingen in Antwerpen (editie van 1 februari 2004) of omtrent Nederlandse lessen die een Marokkaanse vereniging organiseert (editie van 15 februari 2004). Slechts 2 maal komen allochtonen aan het woord in verband met een onderwerp dat niets te maken heeft met hun afkomst. Dit was het geval in een artikel over jobstudenten waarin een allochtoonse vertelt over haar ervaringen (editie van 15 juni 2003), en in een artikel over fietslessen die de stad Antwerpen organiseerde en waarin een allochtone deelneemster het project evalueert (editie van 15 februari 2004).

Uit de analyse van de actoren die in artikels omtrent allochtonen aan het woord komen, blijkt dat allochtonen en autochtonen ook in **De Streekkrant van Antwerpen**

zowat evenveel aan het woord gelaten worden, met een licht overwicht voor allochtone individuen (6) in vergelijking met autochtone individuen (4). Bij deze cijfers dient er rekening gehouden te worden met het feit dat onder deze 4 autochtone individuen 3 autochtone lezers gerekend werden die onder de lezersrubriek het woord kregen. Met andere woorden, worden autochtone individuen slechts in zeer beperkte mate aan het woord gelaten in redactionele artikels omtrent allochtonen en blijkt dus dat dit informatieblad allochtonen bijzonder veel aan het woord laat. In elk geselecteerd redactioneel artikel komt tenminste één persoon van allochtone afkomst aan het woord. Net zoals in De[n] Antwerpenaar zien we dat allochtonen aan het woord komen in verband met items waarbij deze mensen in andere media in mindere mate gehoord worden. Doordat allochtonen zo vaak aan het woord komen, merken we op dat in de artikels omtrent allochtonen het perspectief van de allochtone gemeenschap of van allochtone individuen vaak centraal staat. Zo wordt in de Streekkrant (editie van 22 t.e.m. 28 januari 2004; 'Debat is er voor de schijn') bijvoorbeeld uitsluitend de mening van een allochtone politicus gegeven omtrent het hoofddoekendebat. In dit artikel wordt ook gepleit voor het behoud van de hoofddoek en voor meer subsidies aan moskeeverenigingen. In een artikel omtrent een inburgeringscursus (14 t.e.m. 20 augustus 2003; 'Waarom moeten ouderen naar een 'home'?) geven Afrikaanse vrouwen hun visie op de integratie in de samenleving waarbij zij het verwerven van een job en het leren van de taal als voornaamste voorwaarden beschouwen. We zien in dit informatieblad ook vaker dat de mening van allochtonen gevraagd wordt omtrent zaken die niets te maken hebben met hun afkomst, namelijk in alle 3 indirecte artikels die de krant in deze periodes telde. Zo verscheen er bijvoorbeeld een artikel (editie van 14 t.e.m. 20 augustus; 'Antwerpen smeekt om taxichauffeurs') over het tekort aan taxichauffeurs in Antwerpen. Ook een allochtone taxichauffeur werd hierin naar zijn mening gevraagd. Tot slot kan nog vastgesteld worden dat allochtone groepen helemaal niet aan het woord gelaten worden en dat slechts 1 autochtone groep wel aan het woord komt.

Mensen van allochtone afkomst worden in **Zone 03** slechts in zeer geringe mate aan het woord gelaten. In de onderzochte periodes krijgen 11 autochtone individuen het woord tegenover 3 allochtone individuen. Een bijzonder groot verschil dus. Onder de autochtone individuen zijn het voornamelijk bekende Vlamingen en artiesten (6) die het vaakst het woord krijgen, onder de allochtone individuen zijn dit uitbaters of voorzitters van verenigingen (2). Van de 5 artikels die direct over etnische minderheden gaan, zijn er 3 artikels waarin enkel autochtone individuen aan het woord gelaten worden. Zo wordt bijvoorbeeld in een artikel over moeilijkheden die allochtonen ondervinden in het onderwijssysteem (editie van 20 t.e.m. 26 augustus 2003), een autochtone begeleidster aan het woord gelaten. Hoewel dit thema de allochtone gemeenschap aanbelangt en leden van deze gemeenschap misschien beter geplaatst zijn om hun visie hierop te geven, is het toch de mening van een autochtoon die gevraagd wordt. Onder deze directe artikels bevinden zich overigens eveneens 2 opinieartikels die geschreven werden door autochtone journalisten.

De Gazet van Antwerpen laat autochtonen ruimschoots aan het woord komen in artikels omtrent allochtonen. Allochtonen daarentegen komen slechts 38 keer aan het woord. Vooral de autochtone individuen (91) komen opmerkelijk vaker aan het woord dan allochtone individuen (28). Onder de autochtone individuen zijn het voornamelijk politici (36) die het woord voeren waaruit opnieuw de ruime aandacht blijkt voor de politieke wereld. Daarnaast komen 19 autochtone lezers aan het woord

(wat verklaard wordt door de vele lezersbrieven) en 10 autochtone buurtbewoners. Tussen de autochtone groepen (13) en de allochtone groepen (10) is het verschil in De Gazet van Antwerpen niet zo groot. Onder deze groeperingen zien we eveneens geen koplopers. Uit de kwalitatieve analyse van de artikels kan overigens geconcludeerd worden dat standpunten en meningen van allochtonen vaak verwoord worden door (autochtone) buurtbewoners, advocaten, actievoerders,...

Zo wordt in het artikel 'Federale ombudsman start gesprekken met Afghanen' (editie van 11 augustus 2003) over de Afghaanse hongerstaking in de kerk van Elsene, de standpunten van de Afghanen weergegeven door hun advocaat, door buurtbewoners en door een fractieleidster van de CD&V. De asielzoekers waar het om draait komen niet aan het woord. In het artikel 'Altijd dezelfde gasten' (zelfde editie) omtrent het voorstel van Danny Smaghe, vertelt een redder uit het recreatiedomein over de beweegredenen van allochtone jongeren om geweld te plegen. De betreffende allochtone jongeren of vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschap worden niet aan het woord gelaten. In het artikel 'Koen en Teun, zwart en blank' over een gezin waarin een Algerijns kind geadopteerd werd, (editie van 13 januari 2004) worden enkel de ouders aan het woord gelaten. Het kind waar het artikel om draait, niet. Het zijn dus vaak autochtonen die als woordvoerder optreden van allochtone groepen of individuen. Allochtone individuen worden even vaak aan het woord gelaten worden in directe artikels (15) als in indirecte artikels (15). Dit houdt in dat allochtonen niet uitsluitend het woord krijgen omwille van hun allochtoon-zijn. Vaak krijgen ze in de indirecte artikels omtrent allochtonen wel het woord in verband met criminele feiten. Voorgaande vaststelling dient bovendien genuanceerd te worden vermits autochtone individuen opmerkelijk vaker aan het woord gelaten worden in artikels die direct betrekking hebben op allochtonen dan allochtonen zelf.

De Nieuwe Gazet is op dit vlak volledig vergelijkbaar met De Gazet van Antwerpen. We zien ook hier een zeer grote meerderheid aan autochtone actoren (127) die aan het woord komen. In vergelijking met het aantal allochtone actoren die het woord krijgen (36) is dit verschil bijzonder groot. Het aantal allochtone groepen en het aantal autochtone groepen is even groot (7) waardoor het grote verschil gezocht moet worden binnen de individuele actoren. Autochtone individuen blijken 120 keer het woord te krijgen terwijl allochtone individuen slechts 29 keer het woord krijgen. De grootste groep autochtone individuen zijn lezers (53) wat opnieuw verklaard kan worden door de talrijke lezersbrieven. Ook zien we een meerderheid aan politici (32) die het woord krijgen. Onder de allochtone individuen zijn er geen uitschieters. Zowel autochtonen als allochtonen worden in directe artikels bijzonder veel aan het woord gelaten. In artikels waarin slechts verwezen wordt naar allochtonen (indirect) komen autochtonen (28) aanzienlijk vaker aan bod dan allochtonen (7).

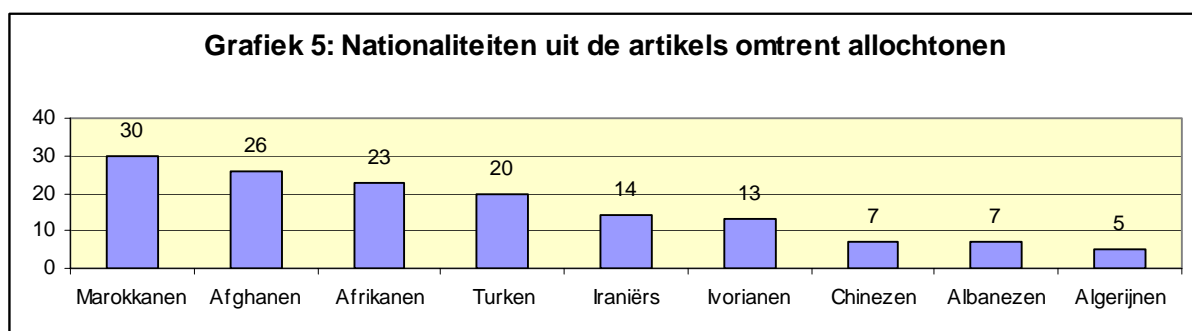
We merken ook in deze krant op dat autochtonen vaak als woordvoerder optreden voor de allochtone gemeenschap. Zo zien we dat in de artikels omtrent de Afghaanse vluchtelingen vaak autochtone buurtbewoners hun standpunten verdedigen. Een ander voorbeeld is een artikel over een maatregel om racisme aan discotheken aan te pakken door allochtonen de mogelijkheid te bieden een klacht in te dienen wanneer hen de toegang tot een discotheek onterecht geweigerd wordt (editie van 21 augustus 2003). In dit artikel worden krijgen zowat alle partijen de kans om hun standpunten weer te geven (de stad, werknemers van discotheken, politie,...), maar er worden geen allochtonen aan het woord gelaten.

Ook in **Metro** zien we een ruime meerderheid van autochtonen aan het woord in artikels omtrent allochtonen. Allochtonen komen slechts in 5 gevallen aan het woord. Onder de autochtonen krijgen 12 individuen het woord en 3 groepen. Onder de allochtonen komen enkel groepen (5) aan het woord. Opnieuw zien we dat ook in deze krant heel wat politici (12) aan het woord komen. Onder de andere actoren zijn er geen koplopers. Opmerkelijk is wel dat allochtone groepen enkel aan het woord komen wanneer het artikel direct betrekking heeft op allochtonen terwijl autochtone individuen hierin in mindere mate aan bod komen (4). In indirecte artikels komen autochtone individuen vaker aan het woord (8). Toch zien we dat deze krant vaak rekening houdt met het standpunt van de allochtone gemeenschap. In artikels omtrent het hoofddoekendebat zien we dat het standpunt van de moslimgemeenschap verwoord wordt door minderhedenorganisaties als het Minderhedenforum of door politici die tegenstanders zijn van het voorstel. Ook in artikels over de protestactie van Iraanse vluchtelingen komt de visie van deze mensen aan bod. Metro besteedt dus wel aandacht aan meningen van allochtonen.

5.6.3. Gegevens die vermeld worden van allochtone actoren uit de artikels

In dit onderdeel willen we nagaan welke informatie de Antwerpse periodieken verschaffen van allochtone actoren. Hiervoor zal nagegaan worden van welke allochtone groeperingen er sprake is, welke benamingen zij meekrijgen van de journalisten en welke gegevens er van de allochtonen meegedeeld worden.

Algemeen kan men stellen dat er 4 nationaliteiten zijn die het vaakst terugkeren in artikels omtrent allochtonen. Dit zijn Marokkanen (30), Afghanen (26), Afrikanen (23) en Turken (20). Dat mensen met een Afghaanse nationaliteit zo vaak opduiken kan verklaard worden door de media-aandacht omtrent de kwestie rond de hongerstaking van de Afghaanse vluchtelingen. Afghanen (30), Marokkanen (17) en Iraniërs (13) komen dan ook het meeste voor bij politieke onderwerpen. De onderwerpen waarmee de andere nationaliteiten geassocieerd werden, kenden echter een grotere diversiteit. Bij de misdaadverslaggeving zien we dat Irakezen (10), Turken (7), Afrikanen (7), Albanezen (6) en Iraniërs (5) het vaakst voorkomen. In artikels met betrekking tot het samenleven met allochtonen komen Turken en Marokkanen het vaakst voor. In de weinige artikels over onderwijs zijn het Marokkanen die het meest aangehaald worden (3). Opvallend is dat Marokkanen vaker op een positieve (14) of neutrale manier afgebeeld worden (5) dan op een negatieve manier (11) terwijl Turken dan weer vaker negatief aan bod komen (12) dan dat ze positief aan bod komen (2). Van allochtonen wordt overigens heel vaak de nationaliteit vermeld (146).

Wanneer dit niet vermeld wordt, wordt er vaak direct verwezen naar de allochtone afkomst van mensen (157). Allochtonen worden eveneens vaak aangeduid met de volledige naam (64). Wanneer dit niet het geval is wordt deze persoon vaker aangeduid met de voornaam (14) dan met de achternaam (5). Opvallend is dat wanneer periodieken het in hun artikels over allochtonen hebben zij vaak allesomvattende termen gebruiken als 'allochtonen' (56), 'allochtone jongeren' (35), 'migranten' (35), 'moslimmeisjes/vrouwen' (29). Er wordt dus vaak gesproken over de allochtone gemeenschap waardoor veralgemeningen snel tot stand komen.

In **De Streekkrant** is er relatief veel sprake van Marokkanen. In 3 van de 7 artikels omtrent allochtonen komt deze bevolkingsgroep aan bod. Dit dient echter genuanceerd te worden vermits de 3 artikels lezersbrieven zijn. We zien eveneens dat de Marokkaanse gemeenschap hierbij zeer negatief afgebeeld wordt. In de redactionele berichten wordt echter zelden verwezen naar de afkomst van mensen wanneer dit niet relevant voor het artikel. Zo wordt bijvoorbeeld in een artikel over een tekort aan taxichauffeurs een allochtone taxichauffeur aan het woord gelaten. Deze krant vermeldt echter niet van waar deze persoon afkomstig is (dit werd afgeleid uit de naam van deze persoon). Hetzelfde geldt voor een artikel waarin een allochtone politicus haar mening geeft op het hoofddoekenverbod. Wanneer de afkomst van een persoon relevant is voor het artikel wordt dit wel vermeld. Zo is er een artikel omtrent een inburgeringscursus voor allochtonen waarbij een aantal culturele verschillen tussen Afrikaanse gewoonten en westerse gewoonten aangehaald worden. De verwijzing is hierbij wel relevant vermits het belangrijk is te weten welke gewoonten toegewezen worden aan welke cultuur. In de titels boven de artikels wordt zelden verwezen naar de afkomst van mensen. In de gekozen periode werd er in geen enkele titel een verwijzing gemaakt naar afkomst. Ook verwijzingen naar de huidskleur van mensen gebeurt in De Streekkrant zelden of nooit.

Opvallend in **Zone 03** is dat uit de analyse van de nationaliteiten van de allochtone actoren blijkt dat het vooral de gebruikelijke Marokkaanse (5) en Turkse (3) gemeenschappen zijn die het vaakst ter sprake komen. De Marokkaanse gemeenschap blijkt iets vaker op een negatieve manier aan bod te komen (3) dan dat zij op een positieve (2) manier aan bod. Van de Turkse gemeenschap blijken uitsluitend negatieve artikels aan bod te komen. In dit informatieblad zien we dat er vaak gesproken wordt over de allochtone gemeenschap in algemene termen. Marokkanen (4), allochtone jongeren (4) en Turken (3) zijn de meest voorkomende termen. Hieruit blijkt eveneens dat Zone 03 vaak verwijzingen maakt naar de nationaliteit van mensen. In 8 artikels op 14 is dit het geval. Geregeld is deze vermelding irrelevant voor het artikel. Zo wordt in een artikel over een kunstproject waarbij kansarme jongeren afgebeeld worden een overzicht gegeven van de afkomst van de jongeren die afgebeeld staan op de foto's van dit project. Deze vermelding was echter niet noodzakelijk voor het artikel. In elk artikel wordt ofwel de nationaliteit van personen vermeld ofwel wordt er expliciet verwezen naar de allochtone afkomst van personen. Er wordt nooit over allochtonen gesproken zonder deze bevolkingsgroep expliciet te benoemen. Geregeld wordt in dit blad rekening gehouden met het onderscheid tussen allochtonen en autochtonen zonder dat het onderscheid hierbij verduidelijkt wordt. Zo wordt in een artikel over vernieuwingen binnen het Vlaams middelbaar onderwijssysteem vermeld dat zowel autochtone als allochtone buurtbewoners merken dat er nood is aan degelijk onderwijs. Waarom dit onderscheid aangehaald wordt is echter niet duidelijk.

Ook in **De[n] Antwerpenaar** zien we dat mensen met de Turkse (3) of Marokkaanse (2) nationaliteit het vaakst aan bod komen. Deze mensen komen echter steevast op een neutrale of positieve manier aan bod. Opvallend in dit blad is dat uitsluitend verwezen wordt naar de nationaliteit van mensen wanneer dit relevant is voor het artikel. In de overige gevallen wordt dit niet vermeld. Zo wordt in een artikel over vakantiejobs een allochtoons meisje aan het woord gelaten. Enkel haar naam en foto doen vermoeden dat zij van allochtone afkomst is. Hetzelfde geldt voor een artikel over het Europark waarbij een (allochtone) begeleider aan het woord gelaten wordt. Van deze persoon wordt niet expliciet vermeld dat hij van allochtone afkomst is. Ook wanneer de afkomst van een persoon afgeleid kan worden uit de context wordt dit niet onnodig benadrukt. Zo publiceert De[n] Antwerpenaar een artikel over een Marokkaanse vereniging die voorziet in Nederlandse lessen. De woordvoerder is vermoedelijk van Marokkaanse afkomst maar dit wordt niet expliciet vermeld. Opvallend in dit blad is eveneens dat mensen van allochtone afkomst steevast aangesproken worden met hun voor- en achternaam. Er wordt ook zelden overbodige informatie gegeven van deze mensen. We zien echter ook in dit informatieblad dat geregeld naar de allochtone gemeenschap verwezen wordt met algemene termen zoals de term 'allochtonen' (9).

In **Metro** komen Marokkanen en Turken zelden ter sprake. We merken op dat deze krant zelden verwijst naar de afkomst van mensen. Dit gebeurde slechts 3 keer (2 maal in een artikel over de protestactie van Iraanse vluchtelingen en 1 maal omtrent de Gouden Schoen van de Afrikaanse voetballer Aruna). De vermelding was hierbij relevant voor het artikel. Wel wordt in deze krant vaak verwezen naar het allochtoon-zijn van mensen. Hierbij worden algemene termen gebruikt als 'migranten' (5), 'moslimmeisjes/moslimvrouwen' (3) en moslims (3). Ook in de titels van de artikels wordt meestal reeds duidelijk gemaakt dat allochtonen ter sprake komen. 'Comité tegen stemrecht migranten breidt uit', 'Te voet naar Brussel voor asiel', 'Goud voor zwarte parel', 'Iraniërs bezetten kerk',... zijn hier enkele voorbeelden van.

In **De Gazet van Antwerpen** zijn de meest voorkomende nationaliteiten de Marokkaanse (11), de Afghaanse (9), de Turkse (8), de Afrikaanse (8) en de Iraanse nationaliteit (6). Opvallend is dat de Afghaanse (6), de Turkse (5) en de Albanese (5) gemeenschap het vaakst in een negatief daglicht worden gesteld. Marokkanen daarentegen worden vaker positief (7) of neutraal (2) voorgesteld dan dat ze op een negatieve manier aan bod komen (2). Hetzelfde geldt voor Afrikanen die in 4 gevallen positief aan bod kwamen, in 3 gevallen neutraal en slechts in 1 geval negatief. Van allochtone individuen wordt meestal enkel de voornaam vermeld (19) soms enkel de achternaam (10) maar zelden beide.

We merken op dat de afkomst van mensen in deze krant vaak vermeld wordt, ook wanneer dit irrelevant is voor het artikel. Dit gebeurt heel vaak wanneer een persoon geassocieerd wordt met criminaliteit of geweld. Wanneer een artikel geschreven wordt over illegale arbeiders of illegale vluchtelingen die betrappt worden, geeft deze krant steevast een overzicht van de nationaliteiten van deze mensen. Bij moorden, diefstallen of overvallen wordt eveneens heel vaak verwezen naar de nationaliteit. Ook wanneer men hier absoluut niet zeker van is. Zo worden er 3 artikels gepubliceerd over een Antilliaanse man die zijn vrouw vermoord zou hebben. In deze artikels wordt steeds gesproken over 'de Antilliaan'. Enkel op het einde van het laatste artikel wordt vermeld dat men niet zeker is van de nationaliteit van deze

persoon, vermits men vermoedt dat deze man ook een Nederlander zou kunnen zijn. De afkomst van deze man is overigens volledig irrelevant voor het artikel. Een ander voorbeeld heeft betrekking op een reeks overvallen op Antwerpse winkels. Eén getuige vermoedt, op basis van de stem van de overvaller die zij toevallig via telefoon hoorde, dat de overvaller van allochtone afkomst is. De *Gazet van Antwerpen* verwijst in elk artikel over een gelijkaardige overval naar de vermoedelijk allochtone daders. Dat het hierbij om een vermoeden gaat wordt overigens niet altijd vermeld. In artikels die niets te maken hebben met criminaliteit wordt de allochtone afkomst minder vermeld. Zo is er een artikel over de 100.000ste koper van een B-dagtrip naar de zoo van Antwerpen dat door een (vermoedelijk) Afrikaans gezin gekocht werd (naam en foto doen dit vermoeden). De afkomst van deze mensen wordt niet vermeld en is overigens ook niet relevant voor het artikel.

In *De Gazet van Antwerpen* wordt geregeld ook indirect verwezen naar de nationaliteit van mensen. Zo wordt van toenmalig staatssecretaris Anissa Tamsamani niet expliciet vermeld dat zij van allochtone afkomst is. In een artikel over de hoge temperaturen waarin de dokwerkers moeten werken wordt echter via een opmerking van een dokwerker vermeld dat Tamsamani van Marokkaanse afkomst is. In het artikel 'Hardhandig politie-optreden leidt tot klacht' (editie van 13 augustus 2003) klaagt een Marokkaanse jongen de politie aan omwille van agressie. Er wordt in dit artikel niet expliciet vermeld dat deze man van Marokkaanse afkomst is maar er wordt wel vermeld dat hij enkele weken voordoen zijn thuisland Marokko bezocht.

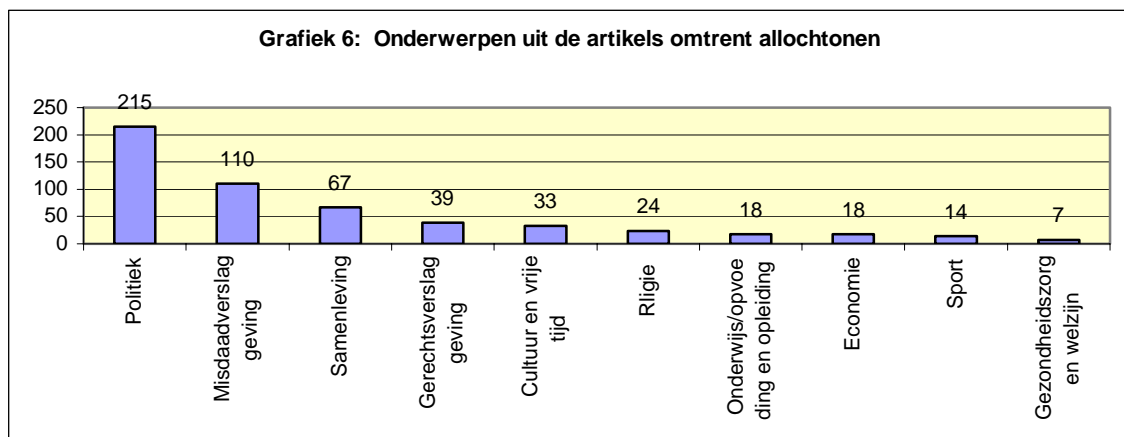
In **De Nieuwe Gazet** komen Afghanen (17), Afrikanen (13), Marokkanen (9) en Ivorianen (8) het meest frequent voor. Vooral Afghanen krijgen vaak een negatieve teneur (11). Ook Marokkanen komen meestal negatief aan bod. Net zoals in alle andere periodieken komen Ivorianen het vaakst positief aan bod wat vooral toegeschreven kan worden aan de Ivoriaan Aruna Dindane die de Gouden Schoen won. *De Nieuwe Gazet* maakt zeer weinig verwijzingen naar de huidskleur (1) van mensen en vermeldt ook vaker de volledige naam van allochtonen (33). We zien echter dat verwijzingen naar de nationaliteit van mensen in *De Nieuwe Gazet* minder voorkomt wanneer dit niet relevant is. Zo wordt de afkomst van staatssecretaris Tamsamani in een artikel over de dokwerkers in deze krant niet vermeldt. Ook van een allochtone man (de naam doet vermoeden dat deze persoon van allochtone afkomst is) die als getuige van een auto-ongeluk in een artikel optreedt, wordt de afkomst niet vermeld. In een artikel over illegalen of illegale werknemers wordt niet steevast de nationaliteit van deze mensen vermeld. Hiermee wordt echter niet beweerd dat de afkomst van allochtonen nooit irrelevant vermeld wordt. Hier kunnen immers tegenvoorbeelden van aangehaald worden. Dit gebeurt ook in deze krant het vaakst in verband met criminele onderwerpen. Toch gebeurt dit minder frequent.

5.7. De mediabehandeling van allochtonen in de periodieken

In dit gedeelte willen we meer specifiek nagaan op welke manier allochtonen afgebeeld worden in de Antwerpse periodieken. We zullen het hierbij hebben over de teneur van artikels omtrent allochtonen, over de teneur van allochtonen uit deze artikels, over de rol die allochtonen toegewezen krijgen en over de onderwerpen waarmee zij geassocieerd worden. Verder zal ook aandacht uitgaan naar de behandeling van deze onderwerpen in de periodieken. Maar vooreerst wordt in dit deel, waar nodig, dieper ingegaan op de verschillende onderwerpen.

Politiek omvat al de artikels waarin allochtonen in contact komen met de overheid of waarin de overheid (voorstellen tot) maatregelen treft die (een deel van) de allochtone gemeenschap aanbelangt. De meeste artikels die hieronder vallen hebben betrekking op de voornaamste items die reeds (zie 5.1.) besproken werden. Onder misdaadverslaggeving werden alle artikels geplaatst waarin allochtonen in verband werden gebracht met criminele feiten (diefstal, moord, zwendel, oplichting, mensenhandel,...). Het onderwerp 'samenleving' beslaat de artikels die specifiek handelen over het samenleven met allochtonen. Gerechtsverslaggeving omvat dan weer de artikels waarin specifiek gesproken wordt over een proces waarbij allochtonen betrokken zijn. Cultuur en vrije tijd omvatten artikels omtrent culturele gebeurtenissen die allochtonen aanbelangen of vrijetijdsbestedingen waarmee allochtonen geassocieerd worden. Onder religie vallen artikels die specifiek handelen over de religie van allochtonen. De meeste artikels hieromtrent hadden te maken met het hoofddoekendebat maar dan niet zozeer met het politieke voorstel. Onder onderwijs/opvoeding/opleiding vallen artikels die betrekking hebben op allochtonen in het onderwijs en op opleidingen die in de periodieken aangeboden worden aan allochtonen. Economie omvat alle artikels waarin allochtonen geassocieerd worden met economische gebeurtenissen. De overige onderwerpen spreken voor zich.

Bij onderstaande grafiek dient rekening gehouden te worden met het feit dat eenzelfde artikel zowel een hoofd- als een nevenonderwerp kan hebben, wat echter niet voor elk artikel het geval is. In deze tabel werd dit samengevoegd om een globaal beeld te kunnen verschaffen van alle onderwerpen waarmee allochtonen geassocieerd worden. Algemeen kan gesteld worden dat politiek en misdaad de 2 koplopers zijn onder de onderwerpen zijn in de Antwerpse pers. Onder de politieke noemer komen meestal politieke debatten of discussies (74) aan bod (vb. het hoofddoekendebat), protestacties en demonstraties (52) (vb. Afghaanse hongerstaking) en politieke maatregelen of voorstellen (41). Onder de misdaadverslaggeving werden allochtonen het vaakst geassocieerd met geweldpleging (37), (poging tot) moord (14) en diefstal (12). Als hoofdonderwerp zien we vooral politieke thema's opduiken (168), als nevenonderwerp komt vooral misdaadverslaggeving aan bod in de artikels omtrent allochtonen.

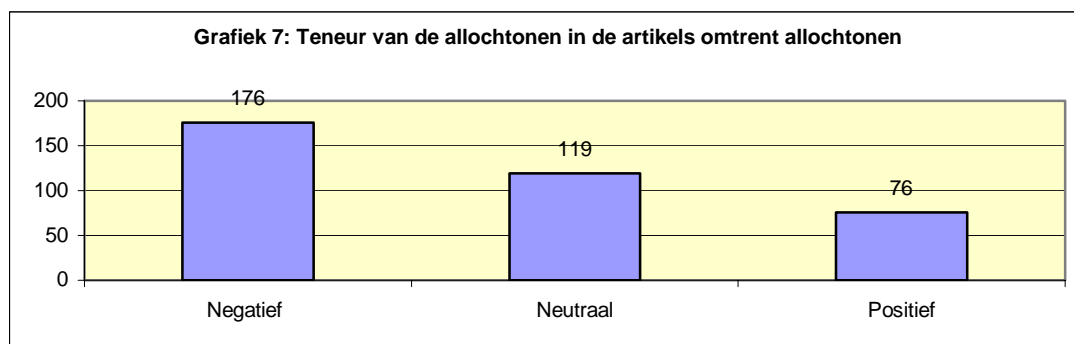

N=545

Bij deze grafiek dient rekening gehouden te worden met het feit dat eenzelfde artikel zowel een hoofdonderwerp als een nevenonderwerp kan bevatten. Dit is echter niet

voor elk artikel het geval. In deze tabel werden de hoofd- en nevenonderwerpen samengevoegd om een globaal beeld te verschaffen van alle onderwerpen waarmee allochtonen geassocieerd worden. Algemeen kan gesteld worden dat politiek en misdaad de 2 onderwerpen zijn waarmee allochtonen het vaakst opduiken in de Antwerpse geschreven pers. Onder de politieke noemer komen meestal politieke debatten of discussies (74) aan bod (vb. het hoofddoekendebat), protestacties en demonstraties (52) (vb. Afghaanse hongerstaking) en politieke maatregelen of voorstellen (41). Onder de misdaadverslaggeving werden allochtonen het vaakst geassocieerd met geweld (37), (poging tot) moord (14) en diefstal (12). Als hoofdonderwerp zien we vooral politieke thema's opduiken (168), als nevenonderwerp komt vooral misdaadverslaggeving aan bod in de artikels omtrent allochtonen.

Wanneer nu gekeken wordt naar de teneur van de artikels omtrent allochtonen zien we dat deze artikels meestal een neutrale ondertoon hebben (172). Daarnaast zien we dat een zeer groot deel negatief (159) gestemd is en dat er in de onderzochte periode slechts 43 artikels omtrent allochtonen zijn die eerder een positieve teneur meekregen. Hiermee wordt reeds duidelijk dat allochtonen vaak geassocieerd worden met negatieve gebeurtenissen. Wanneer de artikels binnen elk onderwerp opgedeeld worden volgens de teneur die ze aannemen, valt het op dat enkel onder 'sport' een meerderheid aan positief gestemde artikels terug te vinden is. Artikels met betrekking tot misdaadverslaggeving, religieuze aangelegenheden (voornamelijk het hoofddoekendebat) en het samenleven met allochtonen kennen het vaakst een negatieve teneur. De overige onderwerpen zijn het vaakst neutraal gestemd. Het grote aantal negatief gestemde artikels blijkt eveneens uit de analyse van de interacties die in de artikels aan bod komen. In maar liefst 137 gevallen blijkt dat de interactie erin bestaat een pessimistische visie weer te geven op de situatie die in het artikel aangekaart wordt, terwijl een optimistische visie slechts in 38 gevallen voor komt. In 78 gevallen wordt er kritiek uitgeoefend of wordt ongenoegen geuit over een bepaalde situatie. Dus ook in deze artikels is de teneur eerder pessimistisch.

N=371 (Missing = 3)

Wanneer nu specifiek gekeken wordt naar de teneur die de allochtonen uit de artikels meekrijgen, zien we een opmerkelijk groot verschil tussen de artikels waarin allochtonen positief aan bod komen en de artikels waarin deze bevolkingsgroep negatief aan bod komt. Wanneer allochtonen dus in de Antwerpse pers verschijnen, worden zij meestal negatief afgebeeld. Vooral binnen de misdaadverslaggeving (82) en de gerechtsverslaggeving (35) blijken allochtonen heel vaak negatief voorgesteld te worden maar ook in verband met onderwerpen als cultuur en vrije tijd, religieuze aangelegenheden, gezondheidszorg en welzijn en samenleving. Met andere

woorden kan dus gesteld worden dat allochtonen in een grote meerderheid van de artikels een negatieve teneur kennen. Geheel in de lijn van de verwachtingen, merken we vervolgens dat allochtonen heel vaak een daderrol (85) vervullen in deze artikels en minder als slachtoffer (17) afgebeeld worden. Ze komen eveneens geregeld aan bod als aanklagers van mistoestanden (37) (waarbij ze eveneens vaak een negatieve teneur meekrijgen) en in mindere mate als objectieve waarnemer (7). Vooral binnen de misdaadverslaggeving (73), gerechtsverslaggeving (35) en politieke verslaggeving (24) merken we dat allochtonen het vaakst voorkomen in de rol van dader. Onder de politieke onderwerpen komen allochtonen het vaakst voor als aanklagers (48).

Tabel 8: Meest voorkomende onderwerpen in De Gazet van Antwerpen		
	<i>Hoofdonderwerp</i>	<i>Nevenonderwerp</i>
Politiek	53	18
Misdaadverslaggeving	31	32
Gerechtsverslaggeving	21	9
Samenleving	16	8

Meer specifiek zien we dat **De Gazet van Antwerpen** allochtonen vooral in verband brengt met politieke onderwerpen (71) en misdadige feiten (63). In vergelijking met de globale trend zien we dat deze krant veel meer aandacht besteedt aan misdaadverslaggeving. Maar liefst 65% van alle artikels omtrent criminele feiten waarbij allochtonen betrokken zijn, werd in De Gazet van Antwerpen gepubliceerd. Dit is bijzonder veel. Eveneens opvallend is dat criminele feiten ongeveer even vaak als hoofdonderwerp (31) van een artikel aangehaald wordt dan als nevenonderwerp (32). Politieke thema's daarentegen komen vaker voor als hoofdonderwerp (53) dan als nevenonderwerp (18). Onder deze politieke thema's zijn het voornamelijk de verschillende, reeds opgesomde, gebeurtenissen die aangehaald worden. (De mediabehandeling hiervan zal later in deze thesis besproken worden: Zie 6.3.) Onderwerpen als gezondheidszorg en welzijn (1), onderwijs en opleiding (4) en economie (8) komen in De Gazet van Antwerpen slechts in zeer geringe mate aan bod. Allochtonen worden daarentegen eveneens heel vaak (30) geassocieerd met gerechtsverslaggeving. Dit is bijzonder veel gezien het feit dat het totale aantal artikels omtrent gerechtsverslaggeving 39 bedraagt.

Artikels waarin allochtonen geassocieerd worden met criminaliteit komen niet alleen vaak aan bod in De Gazet van Antwerpen maar de mediabehandeling van deze thema's zorgen ervoor dat er vaak veel aandacht uitgaat naar deze artikels. Zo verschijnen deze artikels vaak op de voorpagina van de krant, waarbij ze geregeld voorzien worden van een foto die de aandacht van de lezer weet te trekken en van een opzichtige titel die onmiddellijk in het oog springt. Verder merken we op dat deze krant vaak artikels brengt waarin in het algemeen gesproken wordt over criminele feiten in Vlaanderen of in Antwerpen en waarbij specifiek verwezen wordt naar de allochtone gemeenschap. Zo wordt een artikel gepubliceerd (editie van 13 januari 2004) over de stijgende gauwdieverij in het Zuidstation. Als voorbeeld wordt een diefstal aangehaald door een persoon die 'Munhir' heet. Deze naam doet vermoeden dat deze man van allochtone afkomst is. Dit voorbeeld is echter helemaal niet relevant voor het artikel. Door deze persoon van vermoedelijk allochtone afkomst te

associëren met criminaliteit wekt men de indruk dat de toename van gauwdieverij vooral toegeschreven kan worden aan allochtonen. Een dag later publiceert deze krant het artikel 'Agenten vatten twintig gauwdieven in stations' waarin expliciet vermeld wordt dat de daders voornamelijk Algerijnen, Tunesiërs, ex-Joegoslaven en zigeuners zijn. Een artikel over het proces van een bende mensensmokkelaars wordt aangevuld met het artikel 'Smokkel nog lang niet uitgeroeid' (editie van 13 augustus 2003). Hierin wordt benadrukt dat in Antwerpen, op slechts 1 maand tijd, een groot aantal illegale vluchtelingen door de politie onderschept werd. Mensensmokkel wordt vooral voorgesteld als een probleem voor de autochtone bevolking. In het artikel wordt bovendien een voorbeeld aangehaald van een agressieve illegaal waarmee opnieuw een probleem voor de samenleving geïmpliceerd wordt.

In De Gazet van Antwerpen worden allochtonen soms ook onterecht gecriminaliseerd. Zo verschijnt, naar aanleiding van een incident in Nederland waarbij een allochtone student op school een leraar doodschoot, twee artikels over wapenbezit op scholen in België (editie van 15 januari 2004). Beide artikels worden naast elkaar geplaatst zodat een vergelijking gemakkelijk wordt. Het eerste artikel peilt naar het wapenbezit van jongeren in een Brusselse school. Boven het artikel wordt een foto weergegeven van drie allochtone jongeren en de titel 'Ons gevecht van vandaag is afgelast.' In dit artikel maken deze jongeren duidelijk dat zij op de hoogte zijn van wapenbezit in de school. Zelf beweren ze vooral met de vuisten te vechten en begrip te kunnen opbrengen voor de moord op de leraar door een Turkse jongen in Nederland. Deze drie allochtone jongeren worden voorgesteld als agressief en gewelddadig en het lijkt alsof wapenbezit en geweld op scholen voor hen een normale zaak is. Het tweede artikel geeft een foto weer van een aantal (autochtone) jongeren. De titel die boven het artikel geplaatst wordt is veel minder bedreigend, namelijk 'Jongens hebben soms een vlindermes bij'. Waarmee geïmpliceerd wordt dat dit slechts enkele uitzonderingen zijn en dat de messen vooral gebruikt worden om op te scheppen en niet zozeer om er gewelddadige feiten mee te plegen. In dit artikel gaat het dus om zakmessen en niet zozeer om pistolen zoals in het voorgaande artikel. Deze studenten worden ook als minder gewelddadig voorgesteld. Een ander voorbeeld van artikels waarin allochtonen onterecht gecriminaliseerd worden zijn artikels over een golf van inbraken in Antwerpse winkels. Deze artikels verschenen in de week van 12 januari 2004. Hierin wordt gesuggereerd dat deze inbraken het werk is van allochtone jongeren. Hier lijken helemaal geen aanwijzingen voor te zijn maar toch wordt dit in elk artikel aangehaald. Waarom de verschillende overvallen met elkaar in verband worden gebracht is echter niet duidelijk.

Wanneer allochtonen het slachtoffer zijn van criminele feiten wordt het voorval of de slachtofferrol van de allochtonen heel vaak geminimaliseerd. In het artikel 'Hardhandig politieoptreden leidt tot klacht' (editie 13 augustus 2003) waarin vermeld wordt dat een Marokkaanse jongen een klacht indiende tegen de politie omdat hij mishandeld werd, worden de standpunten van deze jongeman subtiel genuanceerd en ontkracht. Het artikel eindigt immers met de standpunten van de agenten die benadrukken dat deze man bijzonder agressief was en een hardhandig optreden uitlokte. In een ander artikel over een ontvoerde allochtone man laat de journalist uitschijnen dat deze man niet zo onschuldig is als hij zelf beweerde. Er wordt vermeld dat deze man plots vrijgelaten werd, zonder reden, dat hij geen schrammetje heeft, dat de familie zich geen vragen stelde,... Hoewel er nergens aanwijzingen voor zijn insinueert deze journalist toch dat het om een 'ontvoering binnen het milieu' zou

gaan. In een ander artikel waarin een allochtoon eveneens ontvoerd werd, (editie van 20 augustus 2003) wordt benadrukt dat het gaat om een drugsverslaafde Marokkaan en lijkt het alsof de ontvoering een gevolg is van criminele feiten die de ontvoerde man zelf pleegde. Een laatste voorbeeld heeft betrekking op een voorval waarbij een truckchauffeur een illegale reiziger in elkaar sloeg. De titel boven het artikel 'Een aframmeling dat begrijp ik wel' geeft het standpunt van de daders weer. In het artikel wordt benadrukt dat illegale vluchtelingen vaak schade toebrengen aan de truck, dat zij vaak diefstal plegen en dat zij grote risico's betekenen voor de chauffeurs die meestal niet op de hoogte zijn van hun aanwezigheid in de truck. In het artikel lijken de verwondingen, toegebracht aan een vluchteling door een chauffeur gerechtvaardigd te worden. Dit artikel staat overigens vol van negatieve uitlatingen over illegalen zoals de aanspreking van deze mensen met de term 'kachelpijpen'.

Uit deze bespreking is reeds duidelijk geworden dat allochtonen in De Gazet van Antwerpen negatief afgebeeld worden. Andere cijfers bevestigen dit eveneens. Een meerderheid van de artikels omtrent allochtonen is negatief gestemd (68), een groot deel van deze artikels is dan weer neutraal gestemd (66) en slechts 13 artikels waren eerder positief. De negatieve afbeelding van allochtonen in deze krant komt nog meer tot uiting wanneer de teneur van de allochtonen uit de artikels nagegaan wordt. Hieruit blijkt dat een meerderheid onder hen negatief voorgesteld wordt (82). Slechts in 36 artikels komen zij eerder neutraal aan bod en slechts in 24 artikels positief. Negatieve beelden omtrent allochtonen zien we voornamelijk bij politieke onderwerpen, misdaadverslaggeving, onderwerpen met betrekking tot het samenleven met allochtonen en bij gerechtsverslaggeving. Onder cultuur en vrije tijd, economie en sport worden allochtonen vaker positief afgebeeld. De negatieve afbeelding blijkt tot slot ook uit de rol die allochtonen toegekend krijgen in deze artikels. Opnieuw zien we zij het vaakst een daderrol vervullen. Als aanklager, slachtoffer of objectieve waarnemer komen zij in veel mindere mate voor.

	<i>Hoofdonderwerp</i>	<i>Nevenonderwerp</i>
Politiek	96	22
Misdaadverslaggeving	21	24
Samenleving	15	14
Gerechtsverslaggeving	9	0

In **De Nieuwe Gazet** vinden we grotendeels dezelfde trend terug als bij De Gazet van Antwerpen. Opnieuw verschijnen allochtonen het vaakst in verband met politieke onderwerpen (118) en misdaadverslaggeving (45). Een opmerkelijk verschil met voorgaande krant is dat De Nieuwe Gazet veel minder artikels publiceerde waarin allochtonen geassocieerd worden met criminele feiten, namelijk 45 artikels. Bovendien worden allochtonen veel minder geassocieerd met gerechtsverslaggeving (9) dan in de vorige krant. Hierbij dient gelet te worden op het feit dat deze krant meer artikels omtrent allochtonen publiceerde en op het feit dat criminaliteit vooral in de lezersbrieven ter sprake komt. Hoewel allochtonen in deze krant vaak aan bod komen in de rol van dader (29) is dit aantal toch opmerkelijk minder dan het aantal in De Gazet van Antwerpen (56). Onder de artikels omtrent criminaliteit en geweld komen allochtonen in deze krant vaker aan bod als slachtoffer (11). Allochtonen

worden daardoor minder éézijdig afgebeeld. Wanneer zij als slachtoffer optreden, tracht deze krant dit ook niet te minimaliseren. Verder worden allochtonen ook aangehaald als aanklager (14) maar zelden als objectieve waarnemer.

De Nieuwe Gazet brengt ook meer artikels omtrent het samenleven met allochtonen (29). Het gaat hierbij zowel om artikels waarbij een negatief beeld weergegeven wordt van allochtonen in de samenleving (bv. een artikel over het stijgend aantal vreemdelingen in Vlaanderen, of over het stijgend aantal asielzoekers in Antwerpen, of over het stijgend aantal Marokkaanse meisjes in het escortcircuit,...) als om artikels met een positief of neutraal beeld (Antwerpenaren gezocht voor gesprekken met nieuwkomers, allochtone holebi's tijdens holebifestival in Antwerpen, of België in middenmoot qua asielaanvragen,...). Opvallend is dat deze krant minder stereotyperende of veralgemeende voorstellingen weergeeft van de allochtone gemeenschap. Af en toe komt dit wel voor zoals in een artikel over een maatregel om discriminatie in discotheken tegen te gaan. Hierin vermeld een discotheekuitbater dat hij vreest dat amokmakers de portiers zullen komen uittesten. In de titel werd het woord 'amokmakers' vervangen door 'allochtonen' waarmee het lijkt alsof allochtonen en amokmakers synoniemen zijn. In het artikel "Lastige leerlingen' worden preventiewerkers" (editie van 15 januari 2004) wordt een 'lastige leerling' aan het woord gelaten. Deze persoon is echter van allochtone afkomst waardoor men de indruk wekt dat lastige leerlingen vooral de allochtone gemeenschap toebehoren.

Ook in deze krant zien we dat artikels omtrent allochtonen meestal een negatieve teneur aannemen (81). Slechts in 19 gevallen is de teneur eerder positief. De teneur van de allochtonen zelf is ook meestal negatief (75). Een grote groep artikels is eerder neutraal gestemd (58) en een kleinere groep (35) is positief gestemd. Gezondheidszorg en welzijn (3), economie (5), cultuur en vrije tijd (6), onderwijs en opleiding (6) en sport (8) zijn de onderwerpen die in deze krant het minste geassocieerd worden met allochtonen. Dit zijn overigens de thema's waarbij allochtonen vaker positief aan bod komen. Bovendien zijn dit niet de traditionele thema's waarmee allochtonen geassocieerd worden waardoor deze onderwerpen ook eens een ander licht zouden kunnen werpen op de allochtone gemeenschap. Tot slot dient nog ingegaan te worden op de plaatsing van deze artikels ten opzichte van elkaar. De Nieuwe Gazet plaatst artikels omtrent allochtonen vaak in elkaars buurt wat soms een nadelige invloed heeft op de beeldvorming van allochtonen. In de editie van 12 augustus 2003 bijvoorbeeld, publiceert deze krant op pagina 2 zo goed als uitsluitend artikels omtrent allochtonen. Hierin komt echter steevast een negatief beeld omtrent allochtonen naar voren waardoor een negatieve beeldvorming alleen maar versterkt wordt. Ook in verband met de gerechtsverslaggeving zien we vaak dat artikels omtrent allochtonen in elkaars buurt verschijnen.

Tabel 10: Teneur van de allochtonen uit de artikels (opgedeeld volgens onderwerp) in Metro			
<i>Onderwerp</i>	<i>Teneur van de allochtoon</i>		
	Positief	Neutraal	Negatief
Politiek	1	11	8
Samenleving	1	1	0
Sport	1	0	0

De onderwerpen waarmee allochtonen in het dagblad **Metro** aan bod komen, zijn niet uitgebreid. 20 Artikels hebben betrekking op politieke onderwerpen, 2 artikels op het samenleven met allochtonen en 1 artikel over sport. Onder de politieke onderwerpen zijn het vooral politieke debatten of discussies (10) omtrent allochtone thema's (bv. hoofddoekendebate of debat rond het migrantenstemrecht) en politieke protestacties of demonstraties (7) (vb. Afghaanse hongerstaking). Uit de analyse van de onderwerpen in Metro blijkt dus dat allochtonen vooral aan bod komen in verband met nationale, politieke onderwerpen. Opmerkelijk is wel dat allochtonen in Metro zelden geassocieerd worden met criminaliteit of geweld. In de onderzochte periode is er geen enkel artikel dat allochtonen hiermee associeert. Wanneer allochtonen aan bod komen is dit zelden in de rol van dader, eerder als aanklager (5). De teneur van artikels omtrent allochtonen is eveneens zelden negatief. In 12 gevallen was de teneur neutraal en in 2 gevallen positief. Het beeld van allochtonen uit deze artikels is wel vaker negatief. In 7 gevallen is dit beeld neutraal, in 5 gevallen negatief en in 2 gevallen positief. Opvallend is dat Metro zelden stereotyperende of veralgemeende uitspraken publiceert over de allochtone gemeenschap. Doordat de artikels steevast zeer kort zijn, beperkt deze krant zich dikwijls tot de kern van de zaak.

Tabel 11: Teneur van allochtonen uit de directe en indirecte artikels in Zone 03			
	<i>Teneur van de allochtonen</i>		
	Positief	Neutraal	Negatief
Direct	3	1	1
Indirect	3	0	6
Totaal	6	1	7

Artikels omtrent allochtonen hebben in het informatieblad **Zone 03** het vaakst 'cultuur en vrije tijd' als hoofdonderwerp. Maar liefst 8 van de 14 artikels vallen hieronder. Binnen deze categorie zijn er 6 artikels die betrekking hebben op vrijetijdsbesteding en 2 artikels omtrent cultuur. Het gaat meestal over theatervoorstellingen, boekvoorstellingen, kunstprojecten,... Ook artikels die betrekking hebben op onderwijs/opleiding zijn goed vertegenwoordigd met 3 artikels op een totaal van 14. De overige artikels zijn verspreid over de thema's politieke maatregelen (1), samenleving (1) en sport (1). De artikels omtrent allochtonen zijn het vaakst neutraal gestemd (8). 3 Artikels zijn positief gestemd en 3 negatief. Allochtonen worden in zone 03 dus niet vaak geassocieerd met negatieve gebeurtenissen. Dit bleek reeds uit de analyse van de onderwerpen die betrekking hebben op deze artikels. Allochtonen worden hierbij immers zelden in verband gebracht met criminaliteit. Bovendien blijkt dat allochtonen in deze artikels nooit de rol van dader vervullen.

De teneur die de allochtonen in de artikels uit Zone 03 meekrijgen is echter niet altijd even positief. In de meeste gevallen is het zelfs negatief (7). In 6 artikels wordt een eerder positief beeld opgehangen van allochtonen en in 1 artikel wordt een neutrale visie op allochtonen gegeven. Opvallend is dat artikels waarin anderen verwijzen naar deze bevolkingsgroep, een negatiever beeld weergeven van allochtonen. In deze artikels worden bovendien vaak veralgemeende en stereotiepe opmerkingen weergegeven ten overstaan van de allochtone gemeenschap. Zo wordt in het artikel 'Urbanus en Willy Linthout vierden 20 jaar strippen' (editie van 20 t.e.m. 26 augustus 2003) het volgende gesteld: "*Je mag met alles lachen behalve met moslims, anders*

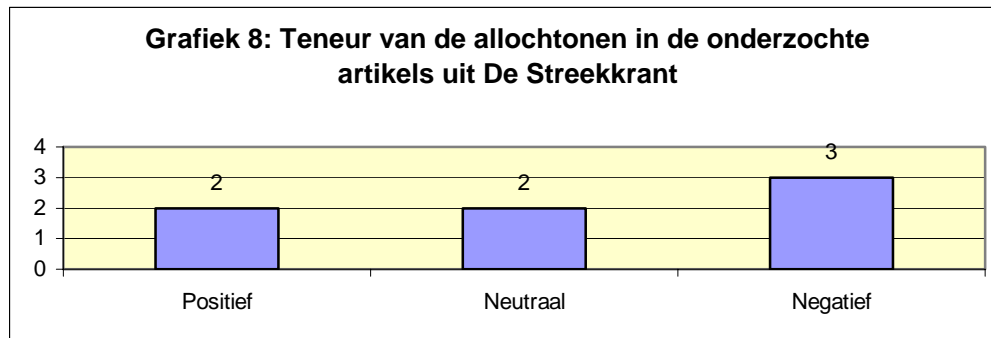
leggen die een bom onder je auto. Die mensen zijn dringend toe aan relativering.” Met deze uitspraak wordt de extremistische ingesteldheid van moslims benadrukt en veralgemeend. Verder in dit artikel wordt verteld over een tekening die de geïnterviewden maakten en waarop een Marokkaanse familie te zien is met een wagen vol kinderen en tapijten op het dak. Hierover vermelden de geïnterviewden *“we tonen dan eens iets realistisch en dan is het weer niet goed.”* Deze uitspraak draagt bij tot het stereotiepe beeld van grote Marokkaanse gezinnen en versterkt de stelling dat allochtonen steeds klagen over de manier waarop ze afgebeeld worden. In twee andere artikels ‘Jong en oud op gevoelige plaat’ en ‘Kids geportretteerd’ (editie van 17 december t.e.m. 6 januari 2004) die elk betrekking hebben op kunstprojecten rond foto’s met kinderen worden allochtone jongeren geassocieerd met kansarmoede. Een ander artikel waarin allochtonen negatief en stereotiep voorgesteld worden is het artikel ‘Gedichtendag en de nachten met Ramsey Nasr’. Hierin stelt de geïnterviewde dat *“jongeren, allochtonen, iedereen eigenlijk, overspoeld moet worden met cultuur”*. Met deze stelling wordt geïmpliceerd dat voornamelijk allochtonen een gebrek hebben aan cultuur. Verder in het artikel stelt deze auteur de tweede generatie Marokkanen voor als anti-joods en anti-Israëli.

Stereotiepe uitspraken komen eveneens voor in artikels waarin allochtonen wel positief aan bod komen. Zo wordt in een artikel over een Marokkaanse restaurantuitbaatster vermeld dat zij uit een traditioneel Marokkaans gezin komt van 10 kinderen. Hiermee wordt het stereotype beeld van grote Marokkaanse gezinnen bevestigd. Verder vermeldt deze persoon eveneens dat zij niet fanatiek islamitisch is want, *‘ik ben een vrije en zelfstandige vrouw’*, waarmee geïmpliceerd wordt dat islamitische vrouwen dit niet zijn. En eveneens in dit artikel wordt vermeld dat Marokkaanse meisjes niet gestimuleerd worden om te studeren. In het artikel ‘Soms ben ik ook gewoon Aagje’ (editie van 14 t.e.m. 20 januari 2004) waarin actrice Aagje Dom vertelt over personages die ze vertolkte met verschillende nationaliteiten (Grieks, Italiaans, Turks). Hierin hangt zij een zeer stereotiep beeld op van deze mensen. In het artikel ‘Gids door een lerende stad’ (editie van 20 t.e.m. 26 augustus 2003) worden allochtonen en kansarme jongeren in één adem genoemd waardoor deze beide bevolkingsgroepen onterecht met elkaar geassocieerd worden.

Tot slot kan nog iets vermeld worden over de plaatsing van deze artikels in zone 03. In eenzelfde editie verschijnen 3 minderhedenartikels omtrent onderwijs waarin allochtone jongeren steeds voorgesteld worden als een problematische groep die hulpbehoevend is. Door deze artikels bij elkaar te plaatsen wordt dit beeld alleen maar versterkt en steeds opnieuw bevestigd. Hetzelfde geldt voor de 2 artikels omtrent kunstprojecten met allochtone en kansarme kinderen. Door beide artikels samen te plaatsen wordt het stereotiepe hierin versterkt.

De onderwerpen waarmee etnische minderheden in **De Streekkrant** aan bod komen, zijn zeer uiteenlopend en niet stereotiep: politiek (1), cultuur en vrije tijd (1), economie (2) religieuze aangelegenheden of debatten (1), gezondheidszorg en welzijn (1) en samenleving (2). Meestal hebben artikels omtrent allochtonen betrekking op regionale gebeurtenissen (vb. Chinese supermarkt die opent of een inburgeringscursus in Antwerpen). Slechts in 1 artikel werd een nationaal thema aangehaald, namelijk het hoofddoekendebat. Opvallend in De Streekkrant is dat allochtonen eveneens aan bod komen wanneer het onderwerp niets te maken heeft met hun allochtoon-zijn. Ook rond maatschappelijke gebeurtenissen en problemen,

zoals het artikel omtrent een tekort aan taxichauffeurs in Antwerpen, komen zij aan bod. Op die manier wordt duidelijk gemaakt dat deze mensen eveneens deel uitmaken van de samenleving en dat ook hun visie belangrijk is. Allochtonen worden in De Streekkrant overigens zelden of nooit geassocieerd met criminaliteit of geweld. Dit blijkt eveneens uit de analyse van de rol die allochtonen toegekend krijgen. In de onderzochte periode kregen zij nooit de rol van dader toegekend.

N= 7

De teneur van deze artikels is over het algemeen wel negatief (5). Slechts in 1 artikel is de teneur eerder positief en in 1 artikel neutraal. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat onder de 5 negatief gestemde artikels, 3 lezersbrieven gerekend werden. Hetzelfde geldt omtrent de teneur die allochtonen meekrijgen in deze artikels. In 3 gevallen is deze teneur negatief, in 2 gevallen positief en in 2 gevallen neutraal. De 3 negatieve artikels zijn terug te vinden onder de lezersrubriek. Dit houdt dus in dat allochtonen in artikels, opgesteld door leden van de redactie van De Streekkrant, meestal een positief beeld weergeeft van allochtonen. In de redactionele berichten van De Streekkrant worden ook zelden vooroordelen omtrent allochtonen bevestigd. In het artikel omtrent de taxichauffeurs wordt vermeld dat tegenwoordig niemand nog bereid is taxichauffeur te worden omwille van de grote nadelen van de job (geweld, slechte uren, slecht betaald,...). Enkel oudere werknemers en allochtonen zouden hier wel nog voor te vinden zijn. Allochtonen worden dus voorgesteld als mensen die wél bereid zijn te werken, ook al brengt de job heel wat nadelen mee. In een ander artikel over een inburgeringscursus vermelden een aantal Afrikaanse vrouwen dat Afrikanen wel bereid zijn te integreren in de samenleving. De stelling dat allochtonen niet willen integreren, wordt hiermee eveneens ontkracht.

Ook in **De[n] Antwerpenaar** zien we dat de onderwerpen waarmee allochtonen aan bod komen zeer uiteenlopend zijn. Ze hebben betrekking op het samenleven met allochtonen (7), onderwijs/opleiding (5), cultuur en vrije tijd (4), economie (3), politiek (3), gezondheidszorg en welzijn (2), misdaadverslaggeving (2). Opnieuw zien we dat allochtonen zelden geassocieerd worden met criminaliteit of geweld. De 2 artikels omtrent 'misdadverslaggeving' hebben alle twee betrekking op de zwembadrellen in recreatiedomeinen. De allochtonen waarover sprake is, komen echter niet als dader aan bod maar vertolken de visie van de allochtone gemeenschap op dit gebeuren. Allochtonen komen in De[n] Antwerpenaar vaker aan bod als objectieve waarnemers (4) wat inhoudt dat zij geregeld aan bod komen wanneer het onderwerp niets te maken heeft met hun afkomst zoals in een artikel over vakantiejobs, over reisdocumenten, over Antwerpse ziekenhuizen of over een fietscursus. Het merendeel heeft echter wel direct betrekking op hun allochtoon-zijn.

Tabel 12: Teneur van de allochtonen uit de artikels met de meest voorkomende onderwerpen in De[n] Antwerpenaar			
	<i>Teneur van de allochtonen</i>		
	Positief	Neutraal	Negatief
Teneur artikel	4	15	2
Teneur allochtoon uit het artikel	4	13	4

De teneur van de artikels waarin allochtonen aan bod komen in De[n] Antwerpenaar is over het algemeen neutraal (15). 4 Artikels hadden een positieve teneur en slechts 2 artikels een negatieve teneur. Ook de teneur van allochtonen uit de artikels is het vaakst neutraal (13), in 4 gevallen is dit eerder positief en in 4 gevallen negatief. Vooral de artikels waarin allochtonen rechtstreeks aan het woord gelaten worden, geven een positief beeld van de allochtone gemeenschap. Zo wordt in het artikel 'Wij wonen hier, wij zijn Belgen' over de Turkse gemeenschap in Antwerpen, vermeld dat deze mensen integratie bijzonder belangrijk vinden, net zoals contact met de autochtone bevolking. In het artikel over de fietscursus in de stad, vermeld een allochtone vrouw dat zij deze cursus volgt om gemakkelijker werk te vinden,...

In de indirecte artikels worden echter geregeld stereotypen en veralgemeningen aangehaald omtrent allochtonen. Zo worden, in een artikel over de hervormingen van Antwerpse ziekenhuizen, asielzoekers en illegalen aangeduid als 'sociaal zwakkeren' of 'de kwetsbare groepen in de samenleving'. In een artikel over de winkelstraten in Antwerpen-Noord zegt een buurtbewoonster het volgende: "*Winkelen doen we in de supermarkt in de Offerandestraat, daar komen minder allochtonen. Pas op, we hebben niets tegen die mensen maar ze nijpen in alle vruchten, waardoor ze rotten.*" In een artikel over het boek 'Van mensen en steden' geschreven door Jacques Claes verdedigt hij de stelling dat Antwerpenaren geen racisten zijn. Hij stelt het volgende "*De stad wordt overspoeld door migranten. De toevloed aan migranten is te groot, te snel, te veel en op een te kleine ruimte. (...) Toch is de Antwerpenaar geen racist.*" Met deze stelling wordt een metaforisch beeld opgehangen van een stad die overspoeld wordt door migranten. Het lijkt bovendien alsof de auteur van mening is dat Antwerpenaren tal van redenen hebben om racist te zijn en dit *toch* niet zijn. In hetzelfde artikel worden allochtonen in Antwerpen eveneens als oorzaak gezien voor het maatschappelijk probleem van huisjesmelkerij.

5.8. Artikels specifiek gericht naar allochtonen

Uit onderstaande tabel blijkt reeds dat in de Antwerpse periodieken bijzonder weinig artikels opgenomen worden die specifiek gericht zijn naar allochtonen. In totaal verschenen er in de onderzochte periodes 6 specifiek gerichte artikels. Dat is nog geen gemiddelde van 1 artikel per Antwerps medium. Wanneer echter gekeken wordt naar het aantal van deze artikels per medium zien we zelfs dat het merendeel van de Antwerpse periodieken geen enkel artikel publiceert dat bedoeld was voor de allochtone gemeenschap. Algemeen kan gesteld worden dat de Antwerpse informatiebladen meer artikels voor allochtonen publiceren dan de dagbladen. Toch moet dit verschil sterk genuanceerd worden vermits enkel De[n] Antwerpenaar naar verhouding relatief veel artikels publiceert die specifiek gericht zijn naar allochtonen.

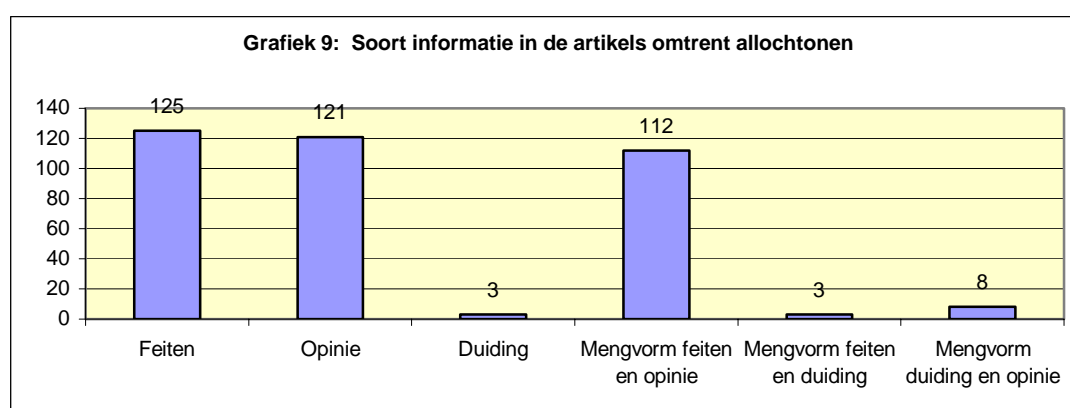
Tabel 13: Artikels die specifiek gericht zijn naar allochtonen, per medium	
De[n] Antwerpenaar	5
Zone 03	1
De Nieuwe Gazet	0
De Streekkrant	0
Metro	0
De Gazet van Antwerpen	0
Nieuwsbrief	0
<i>Totaal</i>	6

De[n] Antwerpenaar publiceert dus het meeste aantal artikels die specifiek gericht zijn naar allochtonen. Onder deze artikels zijn er twee groepen. De artikels waarin specifieke informatie gegeven wordt voor allochtonen en de artikels die volledig gericht zijn naar de allochtone gemeenschap. In het artikel 'Reispas: paspoort naar de zon' (editie van 15 juni 2003) wordt informatie gegeven over documenten die nodig zijn wanneer men een reis onderneemt. Voor allochtonen wordt praktische informatie gegeven zoals het feit dat men op een pasfoto afgebeeld mag staan met een hoofddekkel wanneer dit om godsdienstige redenen gedragen wordt. Het gehele artikel is dus niet gericht naar allochtonen maar wel bepaalde informatie. Het artikel over de grote leerweek (editie van 1 september 2003) is net zoals voorgaande artikel niet uitsluitend gericht naar de allochtone gemeenschap. Er wordt in het artikel wel specifiek vermeld dat de leerweek zich richt naar autochtonen én allochtonen. Een ander artikel gericht naar allochtonen is het artikel 'Offerfeest' (editie van 1 februari 2004). Opnieuw is dit artikel niet uitsluitend gericht naar allochtonen maar bevat het specifieke informatie. Hierin worden immers praktische informatie en contactgegevens vermeld van het feest en de slachtingen in Antwerpen. Artikels die wel volledig gericht zijn naar allochtonen, zijn meestal zoekertjes. In een zoekertje van de Koning Boudewijnstichting (editie van 1 februari 2004) wordt specifiek gezocht naar allochtonen tussen 18 en 35 jaar om '*bruggen te slaan tussen groepen met verschillende etnische en culturele achtergronden*'. Dit artikel is dus wel volledig gericht naar de allochtone gemeenschap net zoals het zoekertje 'Gezocht: opleiding bodemstaalnemer' (editie van 15 februari 2004) waarin expliciet vermeld wordt specifiek op zoek te zijn naar allochtone kandidaten.

Bovenstaande tabel gaf reeds aan dat ook **Zone 03** een artikel publiceerde gericht naar de allochtone gemeenschap. Het artikel 'Gids door een lerende stad: waar kan je terecht? Een baken voor alle lerenden' (editie van 20 t.e.m. 26 augustus 2003) geeft een overzicht van de ondersteunende instellingen die in Antwerpen op het vlak van onderwijs aanwezig zijn en waar studenten terecht kunnen. Ook voor allochtone jongeren afzonderlijk worden een aantal van deze instellingen opgesomd waar zij terecht kunnen. Dit artikel is dus eveneens niet volledig gewijd aan de allochtone gemeenschap maar bevat wel specifieke informatie voor deze bevolkingsgroep.

5.9. Achtergrondartikels omtrent allochtonen in de periodieken

Voor elk artikel dat in dit onderzoek opgenomen werd, werd nagegaan welke soort van informatie er verschaft werd. 6 Verschillende soorten werden onderscheiden; feiten, opinies, achtergrondinformatie/duiding, een mengvorm tussen feiten en opinies, een mengvorm tussen feiten en achtergrondinformatie/duiding, een mengvorm tussen achtergrondinformatie/duiding en opinie. Uit onderstaande grafiek blijkt dat artikels omtrent allochtonen meestal feiten en/of meningen weergeven. Opvallend hierbij is vooral het geringe aantal artikels waarin duiding en achtergrondinformatie aan bod komen.

N = 372 (Missing = 2)

Met achtergrondartikels worden artikels bedoeld waarin niet zozeer aandacht wordt besteed aan de actualiteit maar stilgestaan wordt bij een bepaald (historisch, religieus, maatschappelijk,...) gebeuren. De informatie in deze artikels heeft als doel meer inzicht te verwerven in een bepaalde situatie of gebeuren. Deze artikels zijn interessant omdat ze meer informatie geven over allochtonen en de allochtone gemeenschap en omdat ze ook een indicatie vormen voor de aandacht en de relevantie die periodieken bieden aan allochtonen. Op basis van bovenstaande tabel kan algemeen gesteld worden dat achtergrondinformatie over de allochtone gemeenschap geen prioriteit is in de Antwerpse pers. Slechts 14 artikels werden beschouwd als achtergrondartikels, wat bijzonder weinig is.

Tabel 14: Aantal achtergrondartikels per periodiek	
De Gazet van Antwerpen	7
De Nieuwe Gazet	4
De[n] Antwerpenaar	3
De Streekkrant	0
Zone 03	0
Metro	0
Nieuwsbrief	0

In **De[n] Antwerpenaar** verschenen 3 achtergrondartikels omtrent allochtonen wat naar verhouding veel is. De informatie uit deze artikels had bovendien steeds direct betrekking op deze gemeenschap. Een eerste artikel ging over de Turkse

gemeenschap in Antwerpen (editie van 15 juni 2003) waarin Turkse migranten vertellen over hun reden van verblijf in België, hun indrukken van de samenleving, hun houding tegenover de Antwerpse gemeenschap en het samenleven met Antwerpenaren. Verder wordt hun visie op integratie kenbaar gemaakt en wordt vermeld hoe zij staan tegenover hun nationaliteit. Dit artikel is bijzonder interessant omdat het de visie weergeeft van de Turkse gemeenschap in Antwerpen en een uitstekende gelegenheid biedt om autochtone lezers in contact te brengen met deze bevolkingsgroep. Op die manier zou de integratie en het contact tussen beide gemeenschappen in Antwerpen bevorderd kunnen worden. Een tweede artikel over de Turkse gemeenschap in Antwerpen, dat in dezelfde editie gepubliceerd werd, omvat meer statistische gegevens over de Turkse gemeenschap. Hierin wordt een historisch overzicht gegeven van de migratie in Antwerpen. Ook deze informatie is bijzonder interessant en relevant in een samenleving waar verschillende culturen met elkaar samenleven. Een derde achtergrondartikel in De[n] Antwerpenaar heeft betrekking op het jaarlijkse offerfeest van de moslimgemeenschap. In dit artikel wordt informatie gegeven over de islamitische betekenis van dit feest en over het ritueel op zich waardoor niet-moslims in contact met moslimgewoonten en de betekenis hiervan en er meer begrip voor kunnen opbrengen.

In **De Gazet van Antwerpen** verschenen er 7 achtergrondartikels omtrent de allochtone gemeenschap. Deze artikels hebben vaak niet rechtstreeks betrekking op de allochtone gemeenschap maar halen deze gemeenschap op de één of andere manier aan. Zo worden er 2 artikels gepubliceerd over de geschiedenis van en het huidige leven in Antwerpen-Noord. Dit artikel gaat niet zozeer over de allochtone gemeenschap op zich maar eerder over een bepaalde wijk in Antwerpen. Allochtonen komen hierin terloops ter sprake en worden hierin heel vaak geassocieerd met prostitutie en overlast. 2 Andere artikels hebben betrekking op bekende buitenlandse voetballers die in België actief zijn en die hiervoor hun vaderland verlieten. In een reportage over het gebied, de levensomstandigheden en de familie waarin de voetballers opgroeiden wordt op zoek gegaan naar hun roots. Hiermee wordt wel een beeld verschaft van de situatie waarin deze mensen opgroeiden maar vermits de focus sterk ligt op de atleet wordt er weinig informatie gegeven over de algemene leefomstandigheden in het land waarover sprake is. Men komt in deze reportages dus weinig te weten over de andere cultuur. De vele foto's uit deze reportages, geven de levenssituatie van deze mensen wel goed weer. 1 Achtergrondartikel had dan weer betrekking op een gezin waarin een kind van Algerijnse afkomst geadopteerd werd. Hierin wordt heel wat informatie gegeven over de moeilijkheden die een zwart kind in een blank gezin ondervindt. Deze moeilijkheden worden doorgetrokken naar de allochtone gemeenschap in een autochtone samenleving. Hierin worden een aantal veralgemeningen gemaakt. Zo wordt vermeld dat deze jongen, vroeger dan zijn (autochtone) broer, in zijn puberteit kwam wat toegeschreven wordt aan zijn afkomst.

De 4 achtergrondartikels die in **De Nieuwe Gazet** verschenen tijdens de onderzochte periodes hadden alle 4 betrekking op de overwinning van de Gouden Schoen door Aruna. Ter gelegenheid hiervan werd op zoek gegaan naar de roots van deze atleet en werden verschillende vrienden en familieleden naar hun reactie gevraagd. Deze mensen vertellen over het leven en de leefomstandigheden van Aruna en zijn familie in Ivoorkust. Opnieuw ligt de focus hierbij zeer sterk op het leven van deze atleet en komt men dus wel iets te weten over de leefomstandigheden in Ivoorkust.

6. Analyse: Per soort artikel

Vermits in een periodiek verschillende soorten artikels voorkomen, wordt in dit laatste gedeelte dieper ingegaan op de mediabehandeling van allochtonen in deze soorten artikels. Het gaat hierbij om opinieartikels geschreven door een lid van de redactie, om de lezersbrieven afkomstig van buiten de redactie en om redactionele berichten. De Bedoeling is om meer specifiek na te gaan welk beeld er door de verschillende periodieken in de verschillende soorten artikels opgehangen wordt van de allochtone gemeenschap.

6.1. *Opinieartikels*

Met opinieartikels worden de artikels bedoeld die door de redacteur of door een journalist geschreven werd en waarin de mening van de periodiek over allochtonen of allochtone onderwerpen weergegeven wordt. Meestal komen deze artikels overeen met het editoriaal dat over het algemeen op pagina 2 verschijnt en dat geschreven wordt door de hoofdredacteur. Bij deze analyse hebben we ons hiertoe niet beperkt maar werden eveneens opinieartikels van journalisten meegerekend. De analyse van deze berichten houdt in dat er aan de hand van een kwantitatieve en een kwalitatieve methode nagegaan wordt welke mening de periodiek erop nahoudt omtrent allochtonen en op welke manier deze mensen hierin afgebeeld worden. Vermits in deze artikels de mening van de periodiek naar voren komt, zijn deze artikels belangrijk om te onderwerpen aan een grondige analyse zodat nagegaan kan worden of deze mening ook in de redactionele berichten doorgetrokken wordt.

De Gazet van Antwerpen	5
De Nieuwe Gazet	4
Zone 03	2
De Streekkrant van Antwerpen	0
Metro	0
De[n] Antwerpenaar	0
Nieuwsbrief	0

De behandelde onderwerpen in De Gazet van Antwerpen en De Nieuwe Gazet komen in grote mate overeen, met name het voorstel van Smagghe, het hoofdzoekendebat, het migrantenstemrecht, de hongerstaking van Afghaanse vluchtelingen,... In Zone 03 komen andere thema's aan bod. Vermits Zone 03 een regionaal informatieblad is, zijn de onderwerpen in de opinieartikels dan ook voornamelijk van toepassing op Antwerpen en op gebeurtenissen in Antwerpen.

De Gazet van Antwerpen en De Nieuwe Gazet halen dan wel grotendeels dezelfde onderwerpen aan in hun opinieartikels, toch zal blijken dat beide kranten deze onderwerpen op een verschillende manier benaderen. Om de vergelijking te vergemakkelijken wordt, waar mogelijk, de mediabehandeling per onderwerp besproken. In de editie van 13 augustus 2003 publiceert **De Gazet van Antwerpen** een opinieartikel omtrent het *voorstel van Danny Smagghe* om allochtone jongeren de toegang te weigeren tot recreatiedomeinen. Hierin wordt door hoofdredacteur

Paul Geudens gewezen op herhaaldelijke problemen met jongeren van vreemde afkomst. Volgens deze journalist bestaat er geen enkel excuus om het gedrag van deze jongeren goed te praten, *'ook niet de invloed van de kansarme milieus waarin deze jongeren opgegroeid zijn'*. Met deze uitspraak vertrekt de redacteur van een veronderstelling die nergens uit afgeleid kan worden. Bovendien stelt hij de omgeving van de jongeren verantwoordelijk voor hun gedrag. Over mogelijke problemen met autochtone jongeren wordt niets vermeld. Verder wordt in het artikel wel kritiek geleverd op het voorstel van Smagghe dat vergeleken wordt met het apartheidsregime in Zuid-Afrika. Ook op de autochtone bevolking wordt kritiek geleverd. De redacteur is van mening dat dit voorstel op veel meer kritiek zou hebben gestuit moest het afkomstig geweest zijn van een lid van het Vlaams Blok. Maar omdat Smagghe deel uitmaakt van de VLD worden zulke uitspraken wel getolereerd. Er wordt eveneens kritiek geleverd op politici die in de komkommerperiode de drang voelen om ongewone en ophefmakende voorstellen te doen. In dit artikel wordt dus wel kritiek geleverd op het voorstel maar worden geen duidelijke argumenten aangehaald die tegen het voorstel ingaan.

De Nieuwe Gazet neemt in haar editoriaal omtrent dit item grotendeels dezelfde houding aan. De titel boven het artikel, *'Blauwe apartheid'* wijst reeds op het ongenoegen van de krant tegenover het *'platpopulistische'* voorstel van VLD'er Smagghe. De krant duidt er eveneens op dat het voorstel indruist tegen de liberale vrijheidsgedachte en dus tegen de ideologie van de liberale partij. Ook in deze krant wordt de mening gedeeld dat er wel degelijk problemen zijn met allochtone jongeren en dat deze jongeren dan ook gestraft moeten worden, ongeacht de leeftijd, maar dat men niet kan overgaan tot een toegangsverbod voor de gehele allochtone gemeenschap. In tegenstelling tot De Gazet van Antwerpen voegt deze krant er nog aan toe dat deze allochtone jongeren veelal de Belgische nationaliteit bezitten en dat ook autochtone jongeren geregeld voor problemen zorgen in recreatiedomeinen. Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat het voorstel niet alle amokmakers zal treffen. Deze krant vermeldt dat een verbod van allochtone jongeren bijgevolg uitsluitend gebaseerd zou zijn op de afkomst van mensen wat geheel in strijd is met de Belgische grondwet. Hiermee haalt deze krant wel duidelijke argumenten aan waarom dit voorstel niet toegepast kan worden.

Ook het *hoofddoekendebat* wordt aangekaart in een editoriaal van beide kranten. Uit het opinieartikel van **De Gazet van Antwerpen** (12 januari 2004) blijkt duidelijk dat de krant een voorstander is van een verbod op hoofddoeken in scholen én bij de uitoefening van een openbare functie. Geudens staat dan ook zeer positief tegenover Dewael *'die er wél een mening over durft uit te spreken'*. De redacteur heeft het vaak over *'het textiel'*, *'een stukje textiel'* of *'het lapje stof'* waarmee hij duidelijk wil maken dat de hoofddoek niets te maken heeft met geloof en slechts een kledingstuk is gelijk elk ander. Dit komt echter minder respectvol over. De negatieve visie van de redacteur op de hoofddoek blijkt duidelijk wanneer hij zegt Dewael te *begrijpen* wanneer deze stelt dat een hoofddoek beschouwd kan worden als een symbool voor de onderdrukking en als beperking van de vrijheden van de islamitische vrouw. Bovendien vindt hij het verontrustend dat de hoofddoek in het westen steeds vaker opduikt. Hij ziet de hoofddoek als *'een lapje stof dat, niemand kan het ontkennen, steeds meer in het straatbeeld verschijnt. Niet alleen in de Arabische wereld maar ook hiér.'* Men krijgt de indruk dat de auteur wil meedelen dat er steeds meer moslims naar België komen en dat deze evolutie in de hand gehouden moet worden.

Bovendien meent Geudens dat men steeds toleranter en verdraagzamer is wanneer het gaat om de islam dan wanneer het om het christendom gaat. *'Als de paus conservatieve standpunten inneemt, wordt hij verketterd. Maar als het om de islam gaat, is de progressieve wereld een stuk toleranter.'* Tot slot is Geudens ervan overtuigd dat de hoofddoek de integratie van vreemdelingen in de weg staat.

De *Gazet van Antwerpen* (editie van 16 januari 2004) publiceerde een tweede opinieartikel hieromtrent, geschreven door journalist Van Houtte. Hierin wordt eerder een negatieve visie op de islam benadrukt. Deze godsdienst wordt volgens de journalist ook in het westen gekenmerkt door strengheid, starheid en extremisme met als voornaamste oorzaak het uithuwelijken van moslims en het systeem van gezinshereniging waardoor deze strenge godsdienst steeds opnieuw in haar zuiverste vorm geïmporteerd wordt. Dit debat zou, volgens Van Houtte, overigens nooit plaatsgevonden hebben indien moslims zich aan het westen zouden aangepast hebben en zich een meer gematigde islam ontwikkeld zou hebben. Toch is men in het artikel de mening toegedaan dat hoofddoeken in scholen niet verboden mogen worden omdat het dragen van de hoofddoek niet enkel gebeurt uit religieuze overtuiging maar eveneens als uiting van een bepaalde identiteit, een teken van zedelijkheid of afkerigheid tegenover het westen. Bovendien zou deze maatregel alleen maar leiden tot de opkomst van moslimscholen. De journalist benadrukt dat een verbod absoluut niet in strijd is met de godsdienstvrijheid vermits de godsdienst nog steeds vrij beoefend kan worden zonder de hoofddoek.

In dit artikel wordt de autochtone bevolking voorgesteld als zeer tolerant. *'De autochtone bevolking ziet religie als de cultuur van het onbelemmerd genieten.'* En als onderschrift bij een foto waarop vijf vrouwen afgebeeld staan met een hoofddoek valt te lezen: *'Turkse meisjes met hoofddoek. Misschien gaat dat zelfs makkelijker in Vlaanderen dan in Turkije'*. Hiermee wordt niet alleen de grote tolerantie van de autochtonen benadrukt maar wordt eveneens verduidelijkt dat het dragen van een hoofddoek zelfs in moslimlanden niet vanzelfsprekend is. Tot slot worden vooral de moslimjongens zeer negatief voorgesteld. Zij worden stereotiep geassocieerd met criminaliteit en *afstotend machogedrag* terwijl moslimmeisjes beschouwd worden als goede studenten die plichtsbewust leven en die zich weten te gedragen in de maatschappij. Een bijkomende reden voor de journalist waarom de hoofddoek in scholen niet afgeschaft mag worden. Radicalisme en fundamentalisme doet zich volgens de journalist immers alleen voor bij islamitische jongens. Het beeld dat hier opgehangen wordt van de moslims draagt dus bij tot de bestaande vooroordelen.

Ook in **De Nieuwe Gazet** werd in een opinieartikel aandacht besteed aan dit item. Hoofdredacteur, Luc Van der Kelen, houdt er echter een andere mening op na. Enkel de stelling dat de maatregel van de VLD als compensatie geldt voor het migrantenstemrecht delen Geudens en Van der Kelen met elkaar. Van der Kelen meent echter dat Dewael met dit voorstel voornamelijk de islamsymbolen wil viseren vermits een hoofddoek een religieuze betekenis heeft. Hij wijst er bovendien op dat er absoluut geen probleem bestaat in de samenleving en dat het debat door de Belgische politiek kunstmatig overgenomen werd vanuit andere landen. Hiermee wordt kritiek geleverd op de liberale partij dat zich, volgens de redacteur, negatief opstelt ten overstaan van de moslimgemeenschap. Bij de uitoefening van een publieke functie wordt het verbod wel als aannemelijk gezien, op scholen en in het geval het dragen van een hoofddoek vrijwillig gebeurt, is dit niet het geval.

Van der Kelen wijst er immers op dat een groot deel van de moslimvrouwen een hoofddoek dragen uit vrije wil. In De Gazet van Antwerpen leek het alsof Geudens geen rekening hield met deze mogelijkheid en moslimvrouwen per definitie gedwongen worden een hoofddoek te dragen. Van der Kelen ziet het algeheel verbod op hoofddoeken bovendien als een schending van de fundamentele rechten van de mens en een aanval op vrijheid van geloof. De titel 'Geuzensymbool?' boven het artikel wijst tot slot nog op het feit dat de hoofddoek het symbool dreigt te worden van de intolerantie in de samenleving ten opzichte van andere geloofsovertuigingen.

Een derde en laatste item dat eveneens zowel in De Gazet van Antwerpen als in De Nieuwe Gazet aangehaald wordt in een opinieartikel is het *migrantenstemrecht*, en dan voornamelijk de houding van de politieke partijen hieromtrent. Het opinieartikel in **De Gazet van Antwerpen**, opnieuw geschreven door Paul Geudens, verdedigt enerzijds het standpunt van de politici die toetraden tot het Actiecomité tegen het Migrantenstemrecht. Met hun toetreding wordt het cordon sanitaire immers niet doorbroken daar zij geen bestuursakkoorden afsluiten met het Vlaams Blok en ook geen gezamenlijke initiatieven nemen. De redacteur stelt zelfs dat deze politici uitsluitend het standpunt verdedigen van hun partij. Verder wordt voornamelijk kritiek geleverd op de houding van de VLD. De partij stelt het migrantenstemrecht voor als uiterst verwerpelijk maar verzet zich er niet tegen bij de regeringsvorming. Geudens had dit blijkbaar liever anders gezien. Anderzijds meent de redacteur de beslissing van de politieke partijen om politici van actiecomité uit de partij te zetten, te kunnen begrijpen. Dit comité draagt immers opvallend de stempel van het Vlaams Blok. Bovendien moeten parlementsleden hun werk doen in het parlement en niet in actiecomités die er voornamelijk zijn om de burgers hun stem te laten vereffen.

De Gazet van Antwerpen neemt dus geen duidelijk standpunt in omtrent het migrantenstemrecht en verdedigt en bekritiseert de stelling van beide partijen. **De Nieuwe Gazet** daarentegen neemt wél een zeer duidelijk standpunt in en levert kritiek op de traditionele politieke partijen. Volgens Van der Kelen komen debatten rond de hoofddoeken en het migrantenstemrecht enkel en alleen het Vlaams Blok ten goede. De redacteur is van mening dat de traditionele partijen eigenlijk de pre-electorale campagne voeren van het Vlaams Blok. Door hun houding in deze beide debatten zorgen zij er immers voor dat het Vlaams Blok in het middelpunt van de belangstelling komt te staan zonder dat deze partij er zelf iets voor hoeft te doen. Bovendien stelt zij de autochtone bevolking niet voor als bijzonder tolerant maar duidt zij op '*de latente onvrede en angstreflexen bij grote groepen van de bevolking*'. De grote intolerantie onder de autochtone bevolking wordt overigens benadrukt en aangeklaagd met de stelling '*moslims, de nieuwe joden van onze samenleving*'.

Over de hongerstaking van de Afghaanse vluchtelingen in de kerk van Elsene brengt alleen **De Gazet van Antwerpen** een opinieartikel. Hierin blijkt duidelijk dat deze krant alles behalve positief staat tegenover deze actie. Het artikel werd gepubliceerd nadat de hongerstaking afgelopen was en nadat beide partijen tot een overeenkomst kwamen. Volgens Geudens kwam deze overeenkomst er omdat Dewael toegevingen heeft *moeten* doen. Geudens beschouwd de hongerstaking als een vorm van chantage waaraan de politiker nooit had mogen toegeven. De redacteur benadrukt dat deze actie onaanvaardbaar, ondemocratisch en onrespectvol is en dat deze vluchtelingen de democratie, waarvoor ze in eigen land pleiten, alleen maar belachelijk maken. Over de beweegredenen die de Afghaanse hongerstakers

aanzette om deze actie te ondernemen, wordt bijzonder weinig vermeld. De redacteur geeft dus een negatief beeld weer van de Afghaanse vluchtelingen die te veel gedaan hebben gekregen van de regering en die ondemocratische acties ondernemen om hun gelijk te halen. Ook met betrekking tot de Belgische regering is de hoofdredacteur niet bepaald gunstig gestemd. Met deze overeenkomst geeft zij het signaal aan asielzoekers om naar ons land te komen omdat men hier toch bijzonder laks is ten opzichte van vluchtelingen. Geudens benadrukt dat Afghaanse vluchtelingen in andere landen al lang terug naar huis zouden gestuurd zijn. De journalist vermeldt er wel bij dat hij niet wil beweren dat de uitwijzing van deze mensen een betere oplossing zou zijn maar als lezer krijgt men wel deze indruk.

De Nieuwe Gazet (editie van 15 januari 2004) brengt dan weer als enige een opinieartikel over de uitreiking van de Gouden Schoen aan Aruna Dindane, de eerste Afrikaanse winnaar. Dit is een thema waarin een allochtoon op een positieve manier aan bod komt. Journalist Uyttenhove hangt een zeer positief beeld op van de Afrikaanse voetballer. Hij prijst hem om zijn voetbaltalenten maar eveneens om zijn houding waaraan tal van spelers een voorbeeld kunnen nemen. De journalist trekt dit sportthema door tot de politieke wereld vermits tal van politici, die pleiten voor meer verdraagzaamheid en integratie, de eerste Afrikaanse winnaar van de Gouden Schoen als voorbeeld zullen aanhalen. Op die manier beschouwt de krant de overwinning van deze atleet als een gebeuren met een hoge symbolische waarde. Met dit artikel wordt er dus verder gekeken dan louter de sportprestaties alleen.

Naast De Gazet van Antwerpen en De Nieuwe Gazet bevatten, zoals reeds vermeld, ook de edities van **Zone 03** opinieartikels. Deze artikels verschillen echter sterk met de opinieartikels uit de vorige kranten. Er werd reeds aangehaald dat de onderwerpen niet overeenkomen. Wekelijks verschijnt in Zone 03 een column dat geschreven wordt door een journalist en waarin hij/zij vertelt over gebeurtenissen uit de afgelopen week en er een eigen visie op geeft. In deze artikels worden allochtonen voornamelijk indirect aangehaald. Allochtonen en hun aanwezigheid in de stad Antwerpen wordt hierin eerder kritisch benaderd. De column van Johan Petit (editie van 27 augustus tot en met 2 september 2003) met als titel *'Klein Jowanneke: Gene schrik'* heeft betrekking op het leven in de stad Antwerpen en de visie van de (autochtone) bevolking hierop. De journalist vertelt over een avondje uit in de stad. Hij komt in contact met een uitbaatster van een restaurant die hij als vertegenwoordigster van de mening die leeft onder de autochtone Antwerpse bevolking. Deze vrouw doet haar beklag over de stadsbuurt en kaart een aantal problemen aan waarmee de stad te kampen heeft. De vreemdelingenproblematiek komt hierbij eveneens ter sprake. Volgens deze uitbaatster zijn vele Antwerpenaren bang om in Antwerpen op straat te komen en bestaat de vrees voor criminaliteit door allochtonen. *'De vreemdelingen hebben ons buurt afgepakt, de straat is niet meer van ons'* is volgens de uitbaatster de mening van talrijke Antwerpenaren. Allochtonen worden in dit opinieartikel dus grotendeels gezien als oorzaak voor het maatschappelijke probleem van onveiligheid in de stad Antwerpen en worden dus niet echt gunstig voorgesteld in de opinieartikels van dit informatieblad.

De stelling dat vele Antwerpenaren niet positief staan tegenover de allochtone medemens wordt ook in een column van Valérie Eyckmans (editie van 28 januari tot en met 3 februari 2004) benadrukt. Dit artikel gaat in hoofdzaak over het Project Integratie Nieuwkomers Antwerpen dat uitgaat van het stedelijke onthaalbureau en

dat inhoudt dat Antwerpenaren gezocht worden die bereid zijn een goed gesprek te willen voeren met buitenlandse nieuwkomers om zo de integratie te bevorderen. Volgens de journaliste zijn Antwerpenaren geen geschikte kandidaten voor deze opdracht vermits de stad en haar inwoners gekend staan om hun grote Vlaams Blok-aanhang en om het grote aantal tegenstanders van het migrantenstemrecht. Opnieuw wordt dus bevestigd dat Antwerpenaren grotendeels ongunstig staan tegenover allochtonen. Het voorstel van de stad Antwerpen wordt overigens bekritiseerd en voorgesteld als onrealistisch, ondoeltreffend en ondoordacht.

Algemene vergelijking

Uit de analyse van de opinieartikels komen een aantal opmerkelijke vaststellingen naar voren. Zo blijken De Gazet van Antwerpen en Zone 03 er een negatieve visie op na te houden met betrekking tot allochtonen terwijl De Nieuwe Gazet eerder positief staat tegenover deze bevolkingsgroep. Zone 03 benadrukt voornamelijk de negatieve houding van de Antwerpse samenleving en associeert allochtonen met criminaliteit en onveiligheid. Ook De Gazet van Antwerpen lijkt voornamelijk een stereotyperend beeld op te hangen van allochtonen. Zo wordt als verklaring voor het geweld van allochtone jongeren in recreatiecentra interne oorzaken (omgeving) aangehaald, terwijl De Nieuwe Gazet eerder de houding van autochtonen en het warme weer (externe factoren) als oorzaak ziet. Ook met betrekking tot de Afghaanse vluchtelingen wordt een bijzonder negatief beeld opgehangen door De Gazet van Antwerpen dat vaak geen duidelijk standpunt inneemt omtrent allochtone onderwerpen. Om echter te kunnen concluderen dat dit te maken heeft met de allochtone onderwerpen dienen de opinieartikels omtrent andere onderwerpen eveneens geanalyseerd te worden. Verder zien we dat deze krant ook geen duidelijke argumenten weet aan te halen omtrent deze onderwerpen terwijl De Nieuwe Gazet hier wel in slaagt. Het is bovendien opvallend dat De Gazet van Antwerpen positiever staat tegenover de regering en politieke partijen wanneer zij een maatregel nemen tegen allochtonen (zoals in het geval van de hoofddoek) dan wanneer zij een maatregel nemen in het voordeel van allochtonen (zoals in het geval van de hongerstaking van de Afghaanse vluchtelingen). De Nieuwe Gazet daarentegen lijkt meer consistent te zijn in haar opinieartikels. Maatregelen die de allochtone gemeenschap raken, worden onthaald met protest. Deze krant staat dan ook aanzienlijk positiever tegenover de allochtone gemeenschap. Bovendien haalt deze krant ook een onderwerp aan (de Gouden Schoen van Aruna) waarin een allochtoon uitsluitend positief benaderd wordt. De Nieuwe Gazet klaagt ook vaker de intolerante houding van de autochtone samenleving aan, terwijl De Gazet van Antwerpen juist vaak de grote tolerantie tegenover allochtonen benadrukt.

6.2. *Lezersbrieven*

Kranten en informatiebladen bevatten niet alleen artikels die door leden van de redactie geschreven worden maar eveneens lezersbrieven. Hiertoe werden alle berichten gerekend die specifiek door lezers geschreven werden als reactie op een artikel uit de krant of op een gebeurtenis omtrent etnische minderheden. De analyse van de lezersbrieven geeft enerzijds een beeld van de standpunten die onder het lezerspubliek aanwezig zijn omtrent bepaalde gebeurtenissen. Anderzijds zouden deze resultaten ook iets kunnen zeggen over de selectie van de lezersbrieven door de redacties van de periodieken.

De Nieuwe Gazet	56
De Gazet van Antwerpen	20
De Streekkrant van Antwerpen	3
De[n] Antwerpenaar	1
Zone 03	0
Metro	0
De Nieuwsbrief	0
<i>Totaal</i>	80

Maar liefst 73 van de 80 brieven zijn negatief gestemd en in 57 lezersbrieven, ruim de meerderheid, komen allochtonen negatief aan bod. Bijna alle lezersbrieven (71) hebben betrekking op de voornaamste thema's die de berichtgeving domineerden. Voor elke periodiek, waarin lezersbrieven geselecteerd werden voor dit onderzoek, werd nagegaan hoe allochtonen hierin afgebeeld worden en welk beeld van allochtonen naar voren komt. Er werd eveneens nagegaan of de lezersbrieven geschreven werden door autochtone of door allochtone lezers. Hiervoor hebben we ons voornamelijk gebaseerd op de naam van de lezer of op hetgeen de lezer vermeldt in zijn brief (bv. vaak vertelt een allochtone lezer over eigen ervaringen) waardoor de kwalificatie van de lezers voor discussie vatbaar is.

De[n] Antwerpenaar bevat beduidend minder lezersbrieven dan de nationaal verspreide kranten. Zoals reeds aangehaald, is de redactionele ruimte van dit informatieblad veel kleiner. Gemiddeld publiceert dit blad zo'n 2 à 3 brieven per editie. Deze verschijnen op pagina 2 of 3 in een aparte rubriek '*Lezersbrieven*'. Elke lezersbrief wordt voorzien van de nodige commentaar of uitleg vanwege de redactie of een bevoegd persoon. In de onderzochte periode werd slechts 1 lezersbrief (editie van 15 februari 2004) teruggevonden omtrent allochtonen. Het betreft een reactie van een lezer op een artikel over Antwerpse ziekenhuizen (editie van 15 januari 2004). De lezer meent hieruit begrepen te hebben dat '*asielzoekers, illegalen en asocialen gratis verzorgd worden terwijl anderen, die heel hun leven werken en belastingen betalen om het systeem draaiende te houden, hiervoor moeten betalen.*' In deze lezersbrief worden illegalen en asielzoekers bijzonder negatief voorgesteld. Ze worden in één adem genoemd met asocialen en worden beschouwd als profiteurs van het sociale systeem en van de (autochtone) bevolking. Bovendien wordt gesuggereerd dat deze mensen niet werken en geen belastingen betalen. Op deze brief wordt een antwoord gegeven door de woordvoerder van het ZiekenhuisNetwerk Antwerpen. Hierin wordt geen enkele verwijzing gemaakt naar illegalen of asielzoekers maar wordt een onderscheid gemaakt tussen de bezitters van een siskaart en de niet-bezitters. Hiermee slaagt de woordvoerder erin de discussie los te koppelen van de afkomst van mensen. Deze lezersbrief wordt overigens aangevuld met een illustratie waarin eveneens geen verwijzing wordt gemaakt naar allochtonen.

Positief	0
Neutraal	0
Negatief	3

De **Streekkrant van Antwerpen** bevat relatief veel lezersbrieven. Elke editie bevat zo'n 12 artikels waarvan een vierde lezersbrieven zijn. Deze brieven worden gepubliceerd op pagina 3 onder de rubriek '*Mensen aan het woord*', en zijn, in vergelijking met de brieven in andere media, veel groter. Voor deze krant werden in totaal 7 artikels geselecteerd omtrent allochtonen. 3 Hiervan zijn lezersbrieven. De redactionele aandacht die deze krant besteedt aan allochtonen is dus niet bijster groot. De 3 lezersbrieven werden alle 3 geschreven door autochtone lezers, zijn alle 3 zeer negatief gestemd en geven elk een negatief beeld weer van allochtonen. In 2 van de 3 brieven wordt er specifiek kritiek geuit op de Marokkaanse gemeenschap. In een eerste brief (editie van 14 t.e.m. 20 augustus 2003) klaagt een lezer over het feit dat filmregisseur Robbe de Hert veel te vaak verschijnt op ATV (de Antwerpse regionale televisiezender) en VRT omdat hij '*duidelijk getoond heeft dat hij de allochtoonse Marokkaanse gemeenschap in het hart draagt en het Vlaams Blok verfoeit*'. Deze lezer wil echter duidelijk maken dat niet iedereen deze mening deelt.

Een andere lezersbrief (editie van 21 t.e.m. 27 augustus 2003) heeft betrekking op de bouw van een vernieuwd zwembad. Volgens deze lezer zal dit zwembad hinder met zich meebrengen doordat het een multiculturele ontmoetingsplaats zal worden. De lezer vreest dat dit enkel '*de bezitters van een gebedsmatje die dagelijks hun rug zullen plooiën richting Mekka*' ten goede zal komen. Het zal '*een islamitisch centrum worden waarin allochtone vrouwen in alle rust hun lichaam gedeeltelijk kunnen ontbloten*'. Deze brief bevat dus tal van bevooroordeelde en veralgemeende uitspraken ten overstaan van de moslimgemeenschap. De lezer maakt bovendien een verwijzing naar Abou Jahjah waarmee de moslimgemeenschap geradicaliseerd wordt. Ook de positieve discriminatie ten overstaan van de allochtone gemeenschap wordt aangeklaagd. Een laatste brief (editie 29 januari t.e.m. 4 februari 2004), heeft betrekking op het hoofddoekendebat. Volgens de lezer zou een hoofddoekenverbod overal in België moeten gelden en moeten moslims zich maar aanpassen aan onze cultuur zoals wij dat moeten doen wanneer wij islamitische landen bezoeken. Met de stelling '*voor de islamitische vrouwen moet het ook geen pretje zijn*' wordt overigens geïmpliceerd dat zij de hoofddoek niet vrijwillig dragen.

Tabel 18: Teneur van de allochtonen in de lezersbrieven uit De Gazet van Antwerpen	
Positief	2
Neutraal	4
Negatief	14

In **De Gazet van Antwerpen** werden 20 lezersbrieven omtrent allochtonen gepubliceerd. Deze verschijnen achterin de krant onder de rubriek '*De Fruit*' en krijgen elk een titel mee waarmee duidelijk wordt gemaakt waarover de brief gaat. De grootste groep lezersbrieven (8) omtrent minderheden handelen over een politieke discussie of debat en over het samenleven met allochtonen (5). Opvallend is dat 19 van de 20 een negatieve teneur hebben en dat in 14 van de 20 brieven allochtonen op een negatieve manier aan bod komen. Slechts in 2 lezersbrieven worden allochtonen positief belicht. Met andere woorden zijn de lezersbrieven in De Gazet van Antwerpen overwegend negatief. De lezersbrieven zijn overigens in 19 gevallen afkomstig van autochtone lezers en in 1 geval van een allochtone vereniging.

Omtrent de hongerstaking van Afghaanse vluchtelingen worden deze vluchtelingen overwegend voorgesteld als onrespectvol ten opzichte van een Christelijke bidplaats die zij misbruiken voor politieke doeleinden. Eén van de brieven krijgt de titel 'Afghaanse hongerstakers' mee van de krant hoewel in het artikel met geen woord gerept wordt over deze mensen. In deze brief wordt vermeld dat vluchtelingen (en dan voornamelijk Bosniërs en Joegoslaven) niet willen meewerken aan de heropbouw van hun land en aan een eigen toekomst en daarom zo snel mogelijk terug naar hun vaderland gestuurd moeten worden. Blijkbaar vond de redactie van De Gazet van Antwerpen dat deze visie ook van toepassing is op de Afghaanse vluchtelingen. Andere lezersbrieven in deze krant omtrent allochtonen in het algemeen en de aanwezigheid van allochtonen in de samenleving, delen overwegend dezelfde mening. Allochtonen worden steevast beschouwd als profiteurs van *onze* vrijheid en *onze* welstand, als mensen die weigeren te integreren en *onze* wetten en *onze* basiswaarden over te nemen en als mensen die geen enkele bijdrage leveren aan *onze* samenleving. Vaak wordt de mening gedeeld dat integratie en respect afgedwongen moeten worden door de overheid. Racisme in de samenleving wordt dan weer beschouwd als misinterpretaties van culturele verschillen en dus als niet met kwaad opzet bedoelde uitlatingen.

Een artikel waarin een lezer het tracht op te nemen voor de allochtone gemeenschap staat echter bol van de racistische uitlatingen. De auteur klaagt over het feit dat hij 'iemand uit de media' een aantal racistische uitlatingen heeft horen maken in een recreatiedomein. Hij haalt hierbij een aantal voorbeelden waarin verwezen wordt naar Hitler en de gaskampen als oplossing voor het probleem in recreatiedomeinen en ook de verwijzing naar '*makakken*' als aanduiding van de allochtone gemeenschap. Op die manier wordt de positieve houding van de lezer omtrent allochtonen overschaduwed door de racistische uitlatingen die in het artikel alle aandacht trekken.

Het hoofddoekendebat krijgt uiteindelijk het meeste aandacht in de lezersbrieven van De Gazet van Antwerpen. 10 Van de 20 brieven hebben hierop betrekking. Opnieuw zien we hierbij een overwegend negatieve ingesteldheid ten overstaan van allochtonen. Hierin komt voornamelijk een negatief beeld naar voren van moslimmannen die hun vrouwen verplichten een hoofddoek te dragen en die vrouwen zien als hun bezit. Meermaals worden zij voorgesteld als pervers, crimineel en egoïstisch. In sommige gevallen worden moslimmannen zelfs geassocieerd met de amokmakers in de recreatiedomeinen. Ook met betrekking tot de Islam komt een zeer negatieve visie tot uiting. Dit wordt voorgesteld als een godsdienst die volgens Middeleeuwse principes werkt en waarbij agressieve acties getolereerd en aangemoedigd worden. Bijgevolg krijgt men het beeld van een extremistische en fundamentalistische godsdienst waartegen de Belgische overheid zou moeten optreden. In een (beperkt) aantal artikels wordt echter gepleit voor een behoud van de hoofddoek. Moslims worden hierbij vaak voorgesteld als de nieuwe joden. En er wordt ook verwezen naar het feit dat er eigenlijk geen maatschappelijk draagvlak is voor een verbod omdat er ook geen maatschappelijk probleem is.

De Gazet van Antwerpen publiceert dus zeer weinig positieve lezersbrieven omtrent de allochtone gemeenschap. Wanneer deze krant toch een lezersbrief publiceert waarin een eerder positieve houding aangenomen wordt, wordt dit steeds gevolgd of voorafgegaan door één of enkele artikels waarin allochtonen negatief belicht worden. Hiermee wordt de indruk gewekt dat artikels die een positieve visie weergeven een

kleine minderheid van de mensen toekomt. Opvallend is ook dat er in De Gazet van Antwerpen weinig lezersbrieven gepubliceerd worden die geschreven zijn door allochtonen. Slechts 1 brief werd geschreven door een vereniging van moslimvrouwen en is gericht aan minister Dewael. Bij deze vaststellingen kunnen toch wat bedenkingen gemaakt worden bij de selectie van de lezersbrieven door deze krant. Om hier echter een beter beeld van te hebben, is verder onderzoek noodzakelijk.

Positief	14
Neutraal	3
Negatief	39

De Nieuwe Gazet publiceerde de meeste lezersbrieven, ruim meer dan het dubbel van het aantal in De Gazet van Antwerpen. Deze brieven verschijnen in de rubriek 'Dialog' en worden steevast voorzien van een titel. Lezersbrieven die in eenzelfde editie gepubliceerd worden en die handelen over hetzelfde onderwerp, worden in een afzonderlijke kader geplaatst en voorzien van een gemeenschappelijke titel waarin de voornaamste boodschap uit de brieven vervat zit. Ook deze lezersbrieven zijn overwegend negatief gestemd. 5 Brieven werden positief bevonden en 1 brief eerder neutraal. Allochtonen komen echter vaker positief aan bod in de lezersbrieven van deze krant in vergelijking met de andere Antwerpse media. In 14 brieven worden etnische minderheden positief belicht, in 3 brieven neutraal. In de overige brieven, nog ruim de meerderheid (39), worden allochtonen op een negatieve manier weergegeven. In 4 gevallen is de lezersbrief afkomstig van een allochtone lezer. 54 Van de 56 brieven gaan over de 4 voornaamste gebeurtenissen uit de actualiteit.

Een eerste groep lezersbrieven handelen over de hongerstaking van Afghaanse vluchtelingen. De 9 brieven die hieromtrent verschenen, geven elk een negatieve visie weer omtrent deze vluchtelingen. De algemene boodschap hierin en de manier waarop deze mensen afgebeeld worden, komt in grote mate overeen met de manier waarop dit in De Gazet van Antwerpen gebeurde. In de editie van 13 augustus 2003 plaatst De Nieuwe Gazet de titel "Jaar uitstel voor Afghaanse vluchtelingen is geen goede zaak" boven de brieven. Deze titel geeft het standpunt weer dat overwegend tot uiting komt in de lezersbrieven en zet tegelijkertijd dit standpunt ook kracht bij. Deze brieven worden ook aangevuld met een foto van vermagerde vluchtelingen die op de grond neerliggen en een eerder passieve indruk nalaten. In een andere editie (16 en 17 augustus 2003) wordt de volgende titel boven de brieven geplaatst: 'Hongerstaking in kerk van Elsene is voorbij: Afghaanse vluchtelingen mogen in ons land werken'. Met deze titel wordt uitgerekend die maatregel aangehaald die door de meeste lezers bekritiseerd wordt. Bij deze lezersbrieven wordt een foto van deze vluchtelingen getoond waarop zij jubelend afgebeeld staan bij hun buitenkomst uit de kerk nadat een overeenkomst werd bereikt. Een groot verschil met voorgaande foto.

Een tweede thema dat uitgebreid aangehaald wordt in de brieven van deze krant is het voorstel van Smagghe. 15 Brieven hebben hierop betrekking. Opvallend hierbij is dat 6 lezersbrieven of meer dan 1/3 van deze brieven allochtonen op een positieve manier belichten en de positie van etnische minderheden verdedigen. De teneur van

de allochtonen omtrent dit thema is in brieven van deze krant dus niet éézijdig negatief. In de editie van 13 augustus 2003 wordt onder de algemene titel 'VLD'er wil allochtone jongeren toegang tot zwembaden weigeren' 4 lezersbrieven gepubliceerd die een negatieve visie inhouden op allochtonen en 2 brieven waarin deze bevolkingsgroep eerder positief benaderd wordt. In de eerste 4 brieven wordt het voorstel van Smaghe in grote mate verdedigd en zelfs geprezen. In 1 artikel wordt zelfs echter expliciet verwezen naar allochtonen maar wordt er in het algemeen gesproken over geweld in de maatschappij en de normvervaging dat hier, volgens de auteur, aan de basis ligt. De lezersbrief wordt toch onder dezelfde noemer geplaatst als de vorige brieven waarmee door de krant geïmpliceerd wordt dat het in deze brief wel over allochtonen gaat. In de 2 brieven waarin allochtonen positiever aan bod komen, wordt kritiek gegeven op het voorstel en op de achtergestelde positie van de allochtone gemeenschap in de samenleving.

In de editie van 14 en 15 augustus 2003 geven 3 van de 4 lezersbrieven omtrent dit thema een positief beeld van allochtonen. Dit wordt eveneens benadrukt in de titel boven deze brieven: "Voorstel Smaghe zal nog meer agressie uitlokken". In de illustratie die hierbij toegevoegd werd, wordt, door uitsluitend een foto te publiceren van Smaghe, geen rechtstreekse verwijzing gemaakt naar allochtonen. In 2 van de 4 brieven is de auteur allochtoon of van allochtone origine. Deze mensen benadrukken dat zij uit eigen, negatieve, ervaring spreken en vrezen dat de maatregel geweld zal teweegbrengen en de integratie van allochtonen niet zal bevorderen. Het negatieve artikel in deze editie sluit volledig aan bij voorgaande negatieve artikels. De editie van 16 en 17 augustus 2003 worden, onder de titel 'Voorstel Smaghe blijft voor beroering zorgen' lezersbrieven gepubliceerd waarbij het standpunt omtrent allochtonen overwegend negatief is. Onder de 6 lezersbrieven is 1 brief neutraal gestemd en 1 positief. Opnieuw wordt hierin de superioriteit van onze cultuur en levenswijze benadrukt en wordt duidelijk gemaakt dat allochtonen moeten integreren. In 1 artikel wordt wel benadrukt dat niet alle allochtone jongeren de toegang tot recreatiecentra ontzegd kan worden, enkel de ordeverstoorers.

Het onderwerp dat ook in de lezersbrieven van deze krant omtrent allochtonen het meeste aandacht krijgt, is het hoofddoekendebat. Maar liefst 29 brieven worden hieromtrent gepubliceerd. Opnieuw vertolkt een meerderheid (19) hiervan een negatieve visie op de moslimgemeenschap. 8 Brieven zijn eerder positief gestemd en 2 brieven eerder neutraal. De gepubliceerde brieven geven dus ook omtrent dit onderwerp de verschillende standpunten uit de samenleving weer. De titels die boven de lezersbrieven geplaatst worden, duiden er ook steeds op dat er verschillende meningen bestaan en laten de discussie open. Deze titels omvatten steeds een vraagstelling: 'Botst verbod hoofddoek met godsdienstvrijheid?' en 'Hoofddoek of niet? Zo denkt u erover'. De foto's die bij deze brieven geplaatst werden trekken, door hun omvang, vaak de aandacht. Een eerste foto toont een vrouw met hoofddoek in een klas, een tweede foto toont moslimvrouwen met en zonder hoofddoeken. De standpunten die aangehaald worden in de lezersbrieven die eerder negatief gestemd zijn ten opzichte van moslims, komen grotendeels overeen met de standpunten die reeds in andere media naar voor kwamen. Ook hierbij wordt verwezen naar het fundamentalistisch en het extremistisch karakter van de Islam en de hoofddoek. In één brief wordt zelfs gepleit voor een belasting op de hoofddoek.

Met betrekking tot de brieven omtrent het migrantenstemrecht kunnen we kort zijn. Slechts 1 lezersbrief in De Nieuwe Gazet (editie van 23 januari 2004) uit de gekozen periodes heeft hierop betrekking. Het artikel werd geschreven door een autochtone lezer en geeft een negatieve visie op de politieke partijen die het migrantenstemrecht willen goedkeuren. De lezer benadrukt duidelijk dat het vreemdelingenstemrecht er beter niet komt maar geeft hiervoor geen duidelijke redenen.

Algemene vergelijking

Algemeen kan gesteld worden dat de lezersbrieven in de Antwerpse periodieken een overwegend negatieve visie weergeven op allochtonen. De[n] Antwerpenaar publiceert weinig lezersbrieven per editie en dus ook omtrent allochtonen. De enige brief die hieromtrent verscheen in de onderzochte periodes, was bovendien bijzonder kritisch ten opzichte van de allochtone gemeenschap. Het bijhorende commentaar op de brief slaagde er overigens wel in om de focus niet zozeer op de afkomst van mensen leggen. De edities van De Streekkrant van Antwerpen bevatten, op hun beurt, dan weer relatief veel lezersbrieven. De 3 brieven die geselecteerd werden uit deze periode hebben echter alle 3 een negatieve teneur ten opzichte van allochtonen. Deze brieven werden ook alle 3 geschreven door autochtone lezers. In De Gazet van Antwerpen is het grote aantal lezersbrieven waarin een negatieve visie op allochtonen wordt weergegeven, opvallend. Slechts enkele brieven nemen een neutrale of een positievere houding aan ten overstaan van etnische minderheden. Eveneens opvallend in deze krant zijn de zeer weinig lezersbrieven die afkomstig zijn van allochtone lezers. Slechts één brief van een allochtone vereniging, die blijkbaar naar meerdere redacties werd verstuurd, komt in deze krant aan bod. De Nieuwe Gazet daarentegen publiceert het vaakst lezersbrieven waarin allochtonen op een positieve manier aangehaald worden. 1/3 Van de brieven zijn ofwel positief ofwel neutraal. Enkel met betrekking tot de Afghaanse vluchtelingen werden uitsluitend negatieve lezersbrieven weergegeven maar bij de overige onderwerpen werden beide standpunten weergegeven. In de Gazet van Antwerpen en in De Nieuwe Gazet komen overigens opnieuw dezelfde thema's aan bod die bijna uitsluitend overeenkomen met de voornaamste thema's uit de gekozen periodes. In De Streekkrant worden deze onderwerpen en ook meer regionale onderwerpen aangehaald. Het artikel in De[n] Antwerpenaar heeft betrekking op regionaal nieuws. De standpunten die door de lezers omtrent de verschillende thema's aangehaald worden, komen in alle Antwerpse media grotendeels overeen.

6.3. Redactionele artikels: kwalitatieve analyse van een aantal thema's in de Antwerpse media

Om een duidelijker beeld te hebben van hoe allochtonen en allochtone onderwerpen in het redactionele gedeelte van de verschillende Antwerpse periodieken aan bod komen, zal in dit onderdeel van de thesis de mediabehandeling van een aantal concrete thema's nagegaan worden. Door dit voor elke periodiek afzonderlijk te doen, willen we een vergelijking tussen de periodieken vereenvoudigen. Geen enkel onderwerp kwam in alle periodieken aan bod. Daarom werd voor deze bespreking 2 nationale thema's gekozen op basis van hun relevantie en omvang in de media en werden 2 thema's gekozen die eveneens in een aantal regionale informatiebladen aan bod kwamen. De analyse van deze thema's binnen de redactionele nieuwsberichten gebeurde op een kwalitatieve wijze.

6.3.1. De Afghaanse hongerstaking in de kerk van Elsene

Een eerste thema dat besproken zal worden heeft betrekking op de hongerstaking van Afghaanse vluchtelingen in de kerk van Elsene. Dit onderwerp verscheen enkel in De Nieuwe Gazet en De Gazet van Antwerpen en is dus geschikt om de berichtgeving tussen deze beide nationale kranten te vergelijken.

De Gazet van Antwerpen	4
De Nieuwe Gazet	8
Metro	0
Streekkrant van Antwerpen	0
Zone 03	0
De[n] Antwerpenaar	0
Nieuwsbrief	0

Opvallend is dat **De Gazet van Antwerpen** bij dit item sterk de nadruk legt op de welwillendheid van de Belgische autoriteiten ten overstaan van de vluchtelingen. Dit komt reeds tot uiting in de titel van het eerste artikel hieromtrent. Met de kop 'Federale ombudsman Monette start gesprekken met Afghanen' wordt door de krant de indruk gewekt dat de goede wil om deze situatie op te lossen vooral afkomstig is van de Belgische autoriteiten. Er wordt immers geïnsinueerd dat de ombudsman de eerste stap zette om met de Afghaanse asielzoekers te gaan praten terwijl deze kop niets vermeldt over de mislukte gesprekken met een vorige ombudsman. In het artikel wordt overigens vermeld dat de autoriteiten voordien al een aantal bemiddelingspogingen ondernamen. Men krijgt de indruk dat de mislukking hiervan vooral te wijten is aan de houding van de vluchtelingen. Er wordt dus sterk benadrukt dat de politieke wereld er alles aan doet om deze actie tot een goed einde te brengen.

Wanneer een dag later in deze krant vermeld wordt dat Patrick Dewael talrijke mails ontving waarin de autochtone bevolking haar ongenoegen uitte omtrent deze actie, wordt met de kop "Dewael zwicht niet voor mails" geïnsinueerd dat de minister niet van plan is rekening te houden met de ontevredenheid vanuit de (autochtone) samenleving. Hiermee wordt de indruk gewekt dat de politieke wereld vooral de Afghanen gunstig wil stemmen terwijl het lijkt alsof men met de autochtone bevolking haast geen rekening houdt. Op die manier wordt een stelling als 'er wordt al genoeg of zelfs te veel gedaan voor allochtonen' die vaak in de samenleving te horen is, door deze krant alleen maar versterkt.

In de editie van 14 en 15 augustus 2003 wordt door De Gazet van Antwerpen in een heel kort artikel onder de titel "Afghanen stoppen hongerstaking" vermeld dat de actie afgelopen is. De journalist van dit artikel heeft het over 'een hongerstaking om verblijfsvergunningen *af te dwingen*'. 'Afdwingen' heeft echter geen al te positieve connotatie waardoor vooral benadrukt wordt dat de Belgische regering zwaar onder druk werd gezet.

Een dag later bevat de krant een uitgebreider artikel hieromtrent met als kop "Hongerstakers halen hun buit gedeeltelijk binnen". Met deze kop wordt vooral gewezen op de manier waarop deze maatregelen werden bekomen en niet zozeer op de reden van deze actie. De Afghanen worden immers hongerstakers genoemd en niet bijvoorbeeld vluchtelingen of asielzoekers. Deze kop wekt bovendien opnieuw de indruk dat de politieke wereld een aantal toegevingen heeft gedaan om de allochtone vluchtelingen tevreden te stellen en dat het bekomen resultaat vooral gunstig is voor de vluchtelingen. De journalist is immers van mening dat de Afghanen in deze kwestie als overwinnaars naar voren komen. Opvallend is dat de vluchtelingen zelden rechtstreeks aan het woord gelaten worden. In de artikels die verschenen voor de maatregelen op punt stonden, werden deze vluchtelingen nooit rechtstreeks aan het woord gelaten. Hun standpunten werden verwoord door advocaten of buurtbewoners die de actie steunden. Pas in het artikel dat verscheen nadat de maatregelen op punt stonden, werd een Afghaanse actievoerder aan het woord gelaten. Patrick Dewael daarentegen kwam in elk artikel aan het woord.

Ook **De Nieuwe Gazet** laat dit item aan bod komen en besteedde er iets meer media-aandacht aan in vergelijking met De Gazet van Antwerpen. Met de kop "Nieuwe bemiddelaar bij Afghaanse vluchtelingen" in de editie van 11 augustus 2003 wordt in de titel duidelijk gemaakt dat de gesprekken al eventjes bezig zijn en wordt niet zozeer gesuggereerd dat de intentie om deze situatie op te lossen enkel en alleen bij de Belgische regering aanwezig is. In het eigenlijke artikel wordt zelfs vermeld dat het de Afghanen zijn die om een nieuwe bemiddelingspoging vroegen. Deze krant legt dan wel niet zozeer de nadruk op de welwillendheid vanuit de politieke wereld maar brengt in andere artikels de Afghaanse actie en de actievoerders wel in een minder gunstig daglicht.

In een voorpagina-artikel met als kop "Afghaan blootsvoets op straat gezet door personeel" wordt een Afghaanse vluchteling aan het woord gelaten die ontevreden is over het feit dat hij door het ziekenhuispersoneel op straat werd gezet terwijl hij geen schoenen mee had. In hetzelfde artikel wordt een arts aan het woord gelaten die de asielzoekers als profiteurs voorstelt. *'Dagelijks komen hier zes à zeven Afghanen. Er zijn geen ambulances genoeg om hen af en aan te voeren naar de kerk in Elsene en bovendien komen zij hier stiekem eten.'* Hiermee wordt de voorstelling van de Afghaan als slachtoffer geminimaliseerd en wordt de hongerstaking in een heel ander daglicht gesteld. Op een binnenpagina wordt overigens verder uitgebreid ingegaan op deze beschuldigingen maar verdwijnt het incident waarbij de man zonder schoeisel op straat werd gezet, volledig. Het artikel focust zich alleen nog op het feit dat deze hongerstakende Afghanen nu en dan zouden eten. Dit artikel is bovendien zo opgebouwd dat de beschuldigingen ten opzichte van deze vluchtelingen in het begin van het artikel uit de doeken worden gedaan zodat de Afghanen, die overigens niet rechtstreeks aan het woord gelaten worden, in de verdediging worden gedwongen en deze beschuldigingen moeten weerleggen.

De Nieuwe Gazet besteedt wel meer aandacht aan zaken die ook onrechtstreeks verband hielden met dit item zoals de reeds aangehaalde discussie maar ook artikels omtrent autochtone actievoerders die hun steun betuigen aan de hongerstakers. In de editie van 13 augustus en de editie van 14 en 15 augustus 2003 werden artikels gepubliceerd over autochtonen die de actie ondersteunen en die zelf mee hongerstaken om de actie kracht bij te zetten. In deze artikels krijgen verdedigers van

de actievoerders het woord en slechts in beperkte mate vertegenwoordigers uit de politieke wereld. Op die manier krijgen zij de kans om hun standpunten en de standpunten van de Afghaanse asielzoekers op een rijtje te zetten zonder dat ze hierbij in de verdediging gedwongen worden. Bovendien wordt hiermee de wij – zij visie waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de Afghaanse vluchtelingen en de autochtone tegenstanders genuanceerd. Opvallend is dat De Nieuwe Gazet, in tegenstelling tot De Gazet van Antwerpen, niets vermeldt over de protestmails die Dewael ontvangen zou hebben en vooral de nadruk legt op de steun die deze vluchtelingen vanuit de autochtone samenleving ondervinden.

In de artikels die betrekking hebben op de maatregelen die de hongerstaking opleverden, worden opnieuw alle partijen aan het woord gelaten. In een groot artikel met als titel “Het was al dat afzien waard” wordt het standpunt van de hongerstakers verduidelijkt en hun mening van de afloop weergegeven. Het geheel is een emotioneel verhaal waarbij verschillende hongerstakers hun motieven en ervaringen vertellen van de actie. Zo wordt het verhaal verteld van een grootvader die weken afgezien heeft om zijn kleinzoon een beter leven in België te kunnen schenken. In een korter artikel wordt een interview weergegeven met Patrick Dewael waarin hij verduidelijkt dat de regering helemaal geen toegevingen heeft gedaan maar enkel het hoogst noodzakelijke heeft toegestaan. Met de titel “Hongerstaking? Het was eerder ramadan” wordt de actie van de Afghanen opnieuw geminimaliseerd. In een afzonderlijk artikel worden de verschillende maatregelen nog eens op een rijtje gezet worden en wordt eveneens duidelijk gemaakt dat de regering niet zoveel toegevingen heeft gedaan. Boven het artikel staat de titel “Afghanen zijn blij met weinig” waarin deze stelling nog eens benadrukt wordt.

Omtrent dit thema besteedde De Nieuwe Gazet dus iets meer aandacht dan De Gazet van Antwerpen. De Nieuwe Gazet liet de Afghaanse hongerstakers bovendien vaker aan het woord en focuste zich niet zozeer op de welwillendheid van de Belgische regering. Het bracht de actie van de Afghanen en de Afghanen zelf enerzijds wel in een minder gunstig daglicht maar, door deze mensen meer aan het woord te laten en door autochtonen aan het woord te laten die de actie ondersteunden, werd er meer aandacht besteed aan de standpunten van de vluchtelingen. De artikels met betrekking tot dit item verschenen in De Nieuwe Gazet echter wel meestal op een pagina achterin de krant, met name pagina 10, 11 of 14. In De Gazet van Antwerpen daarentegen verschenen de artikels iets meer voorin in de krant, namelijk op pagina 4 en 5. Toch haalde geen enkel artikel in De Gazet van Antwerpen de voorpagina terwijl dit bij De Nieuwe Gazet wel het geval was.

6.3.2. Voorstel tot toegangsverbod van alle allochtone jongeren in recreatiecentra.

Een tweede item dat geregeld opdook in de augustuseditie van de Antwerpse kranten en informatiebladen was het voorstel van VLD-gemeenteraadslid Danny Smagghe om allochtone jongeren uit recreatiecentra te weren en dit naar aanleiding van incidenten met migranten. Opnieuw verschijnt dit onderwerp in de twee nationale kranten De Nieuwe Gazet en De gazet van Antwerpen maar daarnaast wordt dit thema ook in De[n] Antwerpenaar behandeld waardoor opnieuw een vergelijking mogelijk is tussen de mediabehandeling van allochtone onderwerpen in de nationale kranten maar tegelijkertijd kan deze behandeling ook vergeleken worden met de manier waarop een regionaal informatieblad hiermee omgaat.

Tabel 21: Aantal redactionele artikels omtrent het toegangsverbod, per periodiek	
De Gazet van Antwerpen	9
De Nieuwe Gazet	9
De[n] Antwerpenaar	2
Streekkrant van Antwerpen	0
Zone 03	0
Metro	0
Nieuwsbrief	0

De Gazet van Antwerpen brengt in deze kwestie eerst en vooral het verhaal van het slachtoffer. Onder een grote alarmerende titel “Altijd dezelfde gasten” in de editie van 11 augustus 2003 vertelt de redder uit het recreatiedomein over de agressie die zich voordeed. Hierin wordt een zeer negatief en veralgemeend beeld opgehangen van allochtone jongeren. Volgens de redder zijn problemen in recreatiecentra ‘*een logisch gevolg van het feit dat er mensen van overal komen, van alle origines en sociale klassen*’. Hiermee wordt dus gesuggereerd dat wanneer er zich problemen voordoen er steeds allochtonen bij betrokken zijn. De redder haalt zelf ook een aantal redenen aan voor het agressieve gedrag van jongeren, met name verveling, irritatie en reacties uitlokken. Allochtone jongeren hebben, met andere woorden, geen echte reden nodig om geweld te plegen. Deze man is echter niet geschikt om hierover uitspraken te doen. Er wordt een sterke wij-zij visie aangehouden waarbij allochtone reischoppers tegenover autochtone domeingangers geplaatst worden. Dit artikel verscheen op de voorpagina van de regionale katern, nam de helft van een volledige pagina in beslag en werd aangevuld met een zeer grote illustratie waarop politieagenten te zien zijn die tussen de zonnende (autochtone) domeingangers patrouilleren. Hiermee wordt de negatieve visie op allochtone jongeren en de problematische situatie in recreatiecentra nog meer kracht bijgezet en wordt benadrukt dat vooral autochtone domeingangers het slachtoffer zijn van de situatie.

Een dag later wordt op de voorpagina van deze krant 2, weliswaar korte, artikels gepubliceerd omtrent deze kwestie. Het eerste artikel met als titel “Politie blijft in De Molen” laat uitschijnen dat de aanwezigheid van de politie in dit recreatiedomein nog steeds noodzakelijk is en dat, hoewel een (allochtone) dader gearresteerd werd er nog steeds een aanhoudende vrees is voor geweldpleging door allochtone jongeren. Een tweede artikel “VLD’er: ‘Allochtonen weigeren’” geeft de visie weer van Danny Smagghe die voorstelt om alle allochtone jongeren te weren uit de domeinen. Deze maatregel wordt door de journalist voorgesteld als drastisch maar aangewezen. De situatie en de problemen worden in dit artikel opnieuw veralgemeend. Er wordt immers op gewezen dat er reeds verschillende problemen waren in verschillende recreatiedomeinen met verschillende allochtone jongeren. Of er ook problemen zijn geweest met autochtone jongeren wordt niet vermeld. Door in de titel de politiekeer te citeren, distantieert de journalist zich van wat er staat maar ondertussen wordt de boodschap toch maar even overgebracht. Andere partijen worden in het artikel niet naar hun mening gevraagd. Het artikel geeft dus eenzijdig de visie weer van de politicus. Door de voorafgaande artikels waarin allochtonen en hun gedrag zeer negatief afgebeeld worden en waarin de vrees voor verder geweld als reëel beschouwd wordt, wordt deze maatregel als normaal en onvermijdelijk voorgesteld.

Op een pagina 5 van dezelfde krant worden hieromtrent opnieuw 2 artikels gepubliceerd. In het eerste artikel “VLD’er wil allochtone jongeren weigeren tot provinciale domeinen” worden opnieuw een aantal veralgemeningen gemaakt. Zo wordt in dit artikel gesteld dat ‘deze maatregel de enige manier is om *hen* duidelijk te maken dat *vandalen* en *dieven* niet thuishoren in recreatiedomeinen’ waarmee gesuggereerd wordt dat men door alle allochtone jongeren een toegangsverbod op te leggen tegelijkertijd ook alle vandalen en alle dieven zal buitensluiten. Deze criminelen kunnen dus alleen maar teruggevonden worden onder de allochtone jongeren. Dit artikel gaat bovendien meer over de negatieve reacties op het voorstel vanuit de politieke wereld dan over de inhoud van het voorstel zelf (dat in het artikel op de voorpagina reeds uit de doeken werd gedaan). Toch is dit niet duidelijk in de titel waarin opnieuw het standpunt weergegeven wordt van Smagghe en waarin absoluut niet verwezen wordt naar de kritiek op het voorstel. Dit komt overigens pas in het tweede gedeelte van het artikel aan bod.

In het tweede artikel “Allochtonen geweerd uit Halve Maan” dat op dezelfde pagina verscheen, wordt er vermeld dat er nog elke dag problemen zijn met allochtone jongeren en dat een tussenkomst van de politie noodzakelijk was. Als reactie op die tussenkomst “*troepten een 200-tal allochtonen samen*”. Met dit metafoor wordt ingespeeld op het beeld van bendevoering en het idee dat wanneer men één allochtoon raakt, men te maken krijgt met de gehele gemeenschap. In dezelfde editie wordt op de voorpagina van de regionale katern opnieuw bericht over dit item. Met de titel “Politie blijft in De Molen: extra maatregelen houden reischoppers buiten Antwerpse zwembaden” wordt de goede werking van de veiligheidsdiensten onderstreept. Deze titel wekt de indruk dat extra politiemaatregelen nodig waren om het domein te beveiligen en dat de maatregelen ook hun vruchten afwerpen. Bovendien wordt de politie geprezen voor het goede werk dat zij levert. Dank zij hen durven (autochtone) gezinnen met kinderen opnieuw buitenkomen. Verder wordt in het artikel opnieuw het beeld opgehangen van bendevoering onder allochtone jongeren. Er wordt immers vermeld dat de jongeren elkaar tipten over de strengere controles. Dit is echter een veronderstelling die niet gebaseerd is op concrete feiten. In dit artikel wordt overigens alleen een politieagent aan het woord gelaten waardoor de positieve visie op de politie verklaard kan worden maar waardoor anderzijds opnieuw een éézijdig beeld wordt opgehangen van de situatie.

Een laatste artikel dat De Gazet van Antwerpen over deze kwestie brengt, wordt een dag later gepubliceerd. Hierin wordt wel aandacht besteed aan de kritiek vanuit de politieke wereld. Met de titel “De Gucht distantieert zich van Smagghe” is het echter niet onmiddellijk duidelijk dat dit artikel gaat over de maatregel tegen allochtone jongeren in recreatiecentra. Ook de foto bij het artikel laat dit niet vermoeden. Hierop staan uitsluitend agenten met bewakingshonden afgebeeld maar nergens een verwijzing naar de recreatiecentra. Met deze foto wordt het item overigens gecriminaliseerd. In het artikel worden vervolgens een aantal tegenstanders van de maatregel aan het woord gelaten maar eveneens een aantal voorstanders. Onder de wordt voornamelijk de boodschap meegegeven dat er wel problemen zijn met een aantal allochtone jongeren maar dat men dit niet mag veralgemenen. Ook de tegenstanders erkennen dus dat er problemen zijn. Verder wordt ook het Vlaams Blok aan het woord gelaten. Deze partij heeft het over allochtonen als ‘*ongewenste gasten die zich misdragen*’ waarmee geïnserieerd wordt dat allochtone jongeren ongewenst zijn in recreatiedomeinen en zich daarbovenop ook nog eens misdragen.

Een toch wel vrij bedenkelijke uitlating. Tot slot wordt in dit artikel ook Smagghe aan het woord gelaten over zijn uitlatingen waarvan hij erkent dat ze te veralgemenend zijn maar nodig waren om een debat op gang te brengen.

Het is opvallend dat De Gazet van Antwerpen bijzonder weinig kritiek levert op het veralgemenend karakter van het voorstel van Smagghe. In zowat alle artikels wordt het standpunt van Smagghe kritiekloos weergegeven en zelden worden tegenstanders van het voorstel aan het woord gelaten. Wanneer dit toch gebeurt, is dit nooit zonder dat ook het standpunt van Smagghe aan bod komt. Bovendien worden artikels met uitsluitend het standpunt van Smagghe meer vooraan in de krant geplaatst terwijl de andere artikels zich meestal achterin de krant bevonden (op pagina 5, 9 of 11) waarmee aangegeven wordt dat het belang van deze artikels voor de krant veel lager is dan de artikels over het voorstel. In de editie van 12 augustus 2003 worden maar liefst 5 artikels besteed aan dit onderwerp. Hierin wordt nauwelijks het standpunt van de tegenstanders weergegeven. Een andere opvallende vaststelling is de aandacht die De Gazet van Antwerpen besteedt aan de autoriteiten. Enerzijds worden hoofdzakelijk politici in deze kwestie aan het woord gelaten en anderzijds wordt vooral bericht over het politie-optreden in deze kwestie. De krant staat overigens bijzonder gunstig tegenover de werking van de Antwerpse politie. Allochtone jongeren komen dan weer op een zeer negatieve manier aan bod en in beeld. Bovendien wordt vanuit de allochtone gemeenschap niemand aan het woord gelaten en is er geen aandacht voor mogelijke oorzaken van het probleem.

Een andere krant die eveneens bericht over dit item is **De Nieuwe Gazet**. Deze krant doet dit enigszins op een andere manier. In een eerste artikel met als titel "Politie laat rust terugkeren in Antwerpse openluchtbaden" wordt eveneens de werking van de politie in een gunstig daglicht gesteld. In het artikel wordt echter een politieagent aan het woord gelaten die de voorvallen relativeert en die stelt dat deze jongeren helemaal niet de bedoeling hebben om amok te maken maar zich door het warme weer iets stoerder gedragen. Allochtone jongeren worden dus niet voorgesteld als criminelen. Verder wordt eveneens een redder aan het woord gelaten. Deze persoon staat echter een stuk minder positief tegenover de allochtone jongeren en stelt dat de redders geen opmerking durven te maken omdat ze vrezen als racist bestempeld te worden. Verder haalt de journalist ook voorvallen aan met andere allochtone jongeren in andere recreatiedomeinen. Hiermee wordt echter de indruk gewekt dat allochtone jongeren veel gewelddadiger zijn dan autochtone jongeren die schijnbaar geen problemen veroorzaken. In dit artikel worden dus niet uitsluitend negatieve visies gegeven op de gebeurtenissen. Dit artikel wordt aangevuld met dezelfde foto die door De Gazet van Antwerpen gebruikt werd en waarop agenten te zien zijn die tussen het volk patrouilleren. De situatie wordt dus ongunstig in beeld gebracht.

In de editie van 12 augustus 2003 wordt het voorstel van Smagghe op de voorpagina gepubliceerd. In dit artikel worden Smagghe en de bevoegde gedeputeerde aan het woord gelaten. Beide geven een negatieve visie weer op allochtone jongeren. De gedeputeerde zegt het volgende: *'je hebt er twintig die amok maken maar als je wil ingrijpen als redder of beveiligingsdienst staan er meteen vijfhonderd'*. Hiermee worden allochtone jongeren gecriminaliseerd en worden zij geassocieerd met bendevoering. Eveneens wordt hiermee ingespeeld op het idee dat wanneer men één allochtoon raakt men met de gehele gemeenschap te maken krijgt. Bij dit artikel werd een neutrale foto van Smagghe geplaatst. Ook in het artikel op een

binnenpagina van de krant is dit het geval en wordt eveneens uitsluitend het standpunt van Smagghe en de gedeputeerde aangehaald. Het artikel kreeg de titel "Toegang weigeren op basis van kleur" mee. In dit artikel wordt opnieuw een negatief en stereotiep beeld opgehangen van allochtone jongeren. Zo zegt de gedeputeerde het volgende: *'Het gaat altijd om Noord-Afrikaanse jongeren die in groepjes komen. Die nemen alle andere allochtone jongeren op sleeptouw. Allochtonen kennen mekaar allemaal, dat is één grote familie.'* Ook het citaat uit het eerste artikel wordt hierin opnieuw aangehaald. De titel boven dit artikel geeft wel de kern van het voorstel van Smagghe weer maar door niet te verwijzen naar de allochtone afkomst van mensen maar naar de huidskleur zal dit minder als aannemelijk beschouwd worden als bijvoorbeeld de titel "VLD'er wil allochtone jongeren weigeren in recreatiedomeinen". Met deze titel wordt dus niet onvoorwaardelijk steun gegeven aan de politicus. De titel werd bovendien tussen aanhalingstekens geplaatst waardoor de journalist duidelijk maakt dat dit niet zijn visie is.

Een dag later nemen de artikels in De Nieuwe Gazet een heel andere wending aan. Op de voorpagina verschijnt een artikel met als titel "Racist Smagghe direct vervolgen". Dit is echter het eerste artikel waarin in de titel expliciet kritiek wordt geleverd op het voorstel van Smagghe. De Nieuwe Gazet geeft dus niet zomaar kritiekloos het voorstel van Smagghe weer zoals dit in De Gazet van Antwerpen meestal wel het geval was. Ook het artikel op de binnenpagina van deze krant houdt dezelfde teneur aan. Dit wordt eveneens duidelijk in de titel "Alle allochtonen toegang weigeren, is racistisch." In het artikel komen een aantal tegenstanders van het voorstel aan bod en ook de gedeputeerde die voordien als voorstandster van het voorstel optrad, levert hier nu kritiek op. Onder de tegenstanders van het voorstel worden geen allochtonen of rechtstreekse vertegenwoordigers van de allochtone gemeenschap aan het woord gelaten. En hoewel dit artikel voornamelijk de standpunten weergeeft van de tegenstanders, worden hierbij eveneens veralgemeningen en stereotypen aangehaald. Zo meent een (allochtoon) lid van Spirit dat het voorstel van Smagghe racistisch is en dat de problemen met allochtone jongeren opgelost kunnen worden wanneer de ouders van deze jongeren meegaan naar de recreatiedomeinen in plaats van op café te zitten. Bij dit artikel werd opnieuw een neutrale foto van Smagghe bijgevoegd. In dezelfde editie verschijnt op één van de laatste pagina's van de krant (pagina 14) het artikel "Politie blijft toezicht houden in openluchtbad De Molen". In dit artikel wordt vermeld dat de Antwerpse politie vermoedt dat er ook autochtone relschoppers zijn. Hiermee wordt het aandeel van de allochtone jongeren in het hele gebeuren genuanceerd en wordt het geweld in recreatiedomeinen niet meer uitsluitend voorgesteld als een allochtonenzaak.

In tegenstelling tot De Gazet van Antwerpen brengt De Nieuwe Gazet 2 artikels over het feit dat Danny Smagghe uiteindelijk zijn voorstel herziet. In een eerste artikel "Smagghe 'versoepelt' voorstel over het weren van allochtonen" wordt verduidelijkt dat hij van plan is zijn voorstel af te zwakken. De journalist wijst er op dat van een echte versoepeling zeker nog geen sprake is vermits nog niets definitief beslist werd. Deze krant neemt verleent dus niet onvoorwaardelijk haar steun aan deze politicus. Een tweede artikel hieromtrent geeft aan dat Smagghe zijn voorstel ingetrokken heeft en dat hij zijn verontschuldigen heeft aangeboden aan de allochtone gemeenschap. Volgens De Nieuwe Gazet heeft de allochtone gemeenschap een bijdrage geleverd om de problemen te helpen oplossen. Opnieuw is het Smagghe die afgebeeld wordt op de foto.

De Nieuwe Gazet geeft dus in deze kwestie een positiever beeld weer van de allochtone jongeren. De allochtone jongeren worden immers niet als enige daders aangeduid maar ook het aandeel van autochtone jongeren wordt aangehaald. Bovendien wordt de nadruk niet zozeer gelegd op de zinloosheid van het geweld, worden allochtone jongeren niet afgebeeld als criminelen en worden autochtonen niet voorgesteld als de slachtoffers van de situatie. De foto's bij deze artikels geven meestal Smagghe weer en niet zozeer een dreigend beeld van de situatie. De Nieuwe Gazet staat ook veel kritischer tegenover de politieke autoriteiten. Het voorstel van Smagghe wordt niet kritiekloos weergegeven en er is voldoende ruimte voor de standpunten van tegenstanders. Deze krant vraagt ook de allochtone gemeenschap niet rechtstreeks naar hun mening maar schuift het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding naar voren als woordvoerder. De artikels in deze krant verschijnen vaker op de voorpagina en meestal vooraan in de krant.

Tot slot besteedde **De[n] Antwerpenaar** ook aandacht aan dit item en belicht zij dit item vanuit verschillende invalshoeken. In een eerste artikel wordt een Marokkaanse bekende voetballer aan het woord gelaten over de zwembadrellen die opgevoerd wordt als vertegenwoordiger van de allochtone gemeenschap. Hij maakt een vergelijking met de autochtone gemeenschap en stelt dat ook hier amokmakers teruggevonden worden maar, net zoals bij de allochtone gemeenschap, gaat het om een minderheid. Er wordt dus niet gepoogd het gewelddadige gedrag te minimaliseren maar wel te contextualiseren. Als reden voor de problemen in de recreatiedomeinen haalt deze persoon cultuurverschillen aan. Het gedrag van allochtonen wordt door autochtonen vaak verkeerd geïnterpreteerd. Allochtonen zijn ook vaak bevooroordeeld en weigeren mensen op basis van hun huidskleur een eerlijke kans te geven. Bovendien hebben de media het hele gebeuren opgeblazen. Deze persoon meent dus dat de verantwoordelijkheid voor het geweld in recreatiedomeinen dus niet uitsluitend gezocht moet worden binnen de allochtone gemeenschap. Het weergeven van de visie van de allochtone gemeenschap, werd door de andere twee kranten grotendeels achterwege gelaten. Bovendien laat dit informatieblad een allochtoon rechtstreeks aan het woord. Door bovendien een bekende allochtoon aan het woord te laten, zal de aandacht voor het artikel en dus ook voor de visie die erin naar voor komt, vergroot worden. Op de foto bij het artikel worden er geen agenten getoond die met bewakingshonden patrouilleren tussen de mensen, maar wordt de Marokkaanse voetballer afgebeeld.

In een tweede artikel over deze kwestie wordt een politiecommissaris aan het woord gelaten. Het artikel is veel korter dan het vorige artikel en verschijnt onderaan dezelfde pagina. De commissaris zoekt de oorzaken voor de problemen in recreatiedomeinen eveneens niet uitsluitend bij de allochtone jongeren maar wijst er op dat slechts twee van de zestig Antwerpse redders van allochtone afkomst zijn en dat dit aantal zou moeten stijgen om problemen met allochtone jongeren in de toekomst tegen te kunnen gaan of beter te kunnen opvangen. De[n] Antwerpenaar focust zich dus niet zozeer op de feiten die zich hebben afgespeeld in de recreatiedomeinen maar eerder op de concrete oplossingen die problemen in de toekomst kunnen tegengaan en op de visie vanuit de autochtone én allochtone samenleving. In De[n] Antwerpenaar is het ook niet Danny Smagghe die aan het woord gelaten wordt of wordt niet zozeer ingegaan op zijn voorstel maar gaat het veeleer om de visie op de situatie vanuit de allochtone gemeenschap en de autoriteiten.

6.3.3. Het Islamitische offerfeest

Jaarlijks viert de Islamitische gemeenschap het offerfeest waarbij elk moslimgezin een schaap slacht volgens de islamitische ritus. Dit thema werd gekozen omdat dit een thema is dat rechtstreeks betrekking heeft op de allochtone gemeenschap en daarom interessant leek om de mediabehandeling ervan te achterhalen. Wat vooreerst opvalt is de zeer beperkte media-aandacht voor dit thema. Dit thema werd enkel in De Gazet van Antwerpen behandeld en in De[n] Antwerpenaar.

De Gazet van Antwerpen	2
De[n] Antwerpenaar	1
Metro	0
Streekkrant van Antwerpen	0
Zone 03	0
De Nieuwe Gazet	0
Nieuwsbrief	0

De Gazet van Antwerpen zet voornamelijk de goede wil van het Boomse stadsbestuur in de verf. Er wordt benadrukt dat maar weinige andere steden bereid zijn massale slachtingen te organiseren en dat het Boomse stadsbestuur heel wat moeite heeft gedaan om de nodige vergunningen te bekomen en om alles tijdig georganiseerd te krijgen. Met de titel 'Moslims slachten niet thuis' wordt verwezen naar een bestaande wet die slachtingen in eigen huis verbiedt. Als ondertitel staat vervolgens te lezen: 'Boom richt tijdelijke voorziening voor duizend schapen in' waarmee benadrukt wordt dat Boom een legaal alternatief biedt voor de slachtingen. In het artikel wordt slechts heel kort iets vermeld over de schapenhandelaar die de nodige infrastructuur voor de slachtingen levert. De betekenis van het offerfeest komt in dit artikel echter niet tot uiting. Een tweede artikel over de slachtingen geeft opnieuw een positief beeld van de autoriteiten. Er wordt vermeld dat het Mechelse stadsbestuur een serieuze financiële bijdrage leverde en tal van middelen aanwendde om de moslimgemeenschap op de hoogte te stellen van de slachtingen. Opnieuw wordt zeer weinig of zelfs niets vermeld over de betekenis van het feest.

Ook in **De[n] Antwerpenaar** wordt een kort artikel gewijd aan het offerfeest. Hierin wordt vermeld dat er slachthuizen zijn in Antwerpen die de mogelijkheid bieden om rituele slachtingen uit te voeren. Opnieuw komt de nadruk in dit artikel sterk te liggen op de stad die naar extra mogelijkheden heeft gezocht om de slachtcapaciteit te vergroten en die het belangrijk vindt dat alle geloofsgemeenschappen hun grote feesten kunnen vieren. De inbreng van de privé-uitbaters van slachthuizen wordt slechts beperkt aangehaald. De contactgegevens die vermeld staan zijn overigens de gegevens van de dienst integratie van de stad en niet van de uitbaters. De sterke nadruk op de inbreng van de stad is overigens niet verwonderlijk vermits De[n] Antwerpenaar uitgegeven wordt door de stad Antwerpen. Dit artikel bevat echter wel veel meer informatie over de betekenis van dit feest voor de moslimgemeenschap dan dit in andere periodieken het geval is. Zo wordt kort het verhaal geschetst achter het islamitische feest en wordt er dus een andere zijde van het gebeuren belicht.

6.3.4. Allochtonen en onderwijs

Onderwijs is een minder stereotiep thema waarmee allochtonen af en toe in verband worden gebracht. Het is echter interessant na te gaan op welke manier zij hiermee geassocieerd worden. We merken op dat een aantal artikels hier rechtstreeks betrekking op hebben, in andere artikels wordt dit thema indirect aangehaald. Dit is bijvoorbeeld het geval in de artikels omtrent het hoofddoekendebat.

In **De Gazet van Antwerpen** worden allochtonen zelden geassocieerd met onderwijs. Wanneer dit toch het geval is, gaat het meestal om een deelthema en zelden om een hoofdthema. Allochtonen worden hier meestal mee geassocieerd in artikels omtrent het hoofddoekendebat waarin het gaat over het al dan niet verbieden van de hoofddoek in scholen maar zelden over achterliggende zaken zoals de positie van allochtonen in het onderwijs. Wanneer toch een beeld weergegeven wordt van allochtone studenten wordt hier een eerder stereotiep beeld van opgehangen. Allochtone meisjes worden voorgesteld als goede studenten die bereid zijn de nodige inspanningen te leveren om een goed diploma te halen. Zij weten zich fatsoenlijk te gedragen op school en nemen ook thuis de tijd om met school bezig te zijn. Allochtone jongens daarentegen komen in deze artikels naar voren als studenten die naar school gaan om amok te maken en om problemen te veroorzaken. Ze zijn veel minder bereid inspanningen te leveren en hebben op het onderwijsvlak weinig ambities. Het negatieve beeld van allochtone studenten wordt ook weergegeven in artikels waarin directeuren van scholen aan het woord gelaten worden. Dit negatieve beeld geldt overigens vaak als argumentatie voor een hoofddoekenverbod.

Overige artikels omtrent onderwijs geven opnieuw een zeer negatief beeld weer van allochtone (mannelijke) studenten. Het artikel dat naar aanleiding van de aanslag op een Nederlandse schooldirecteur door een Turkse jongen verscheen (werd reeds eerder in de thesis besproken) legt opnieuw de nadruk op de gewelddadigheid van allochtone jongeren die gewapend naar school trekken en opnieuw wordt de indruk gewekt dat allochtone jongeren voornamelijk naar school komen om er amok te maken en veel minder bezig zijn met het behalen van een diploma. Dit artikel werd overigens naast een ander artikel geplaatst waarin een beeld wordt gegeven van de autochtone schoolgemeenschap. Dit beeld is bijzonder contrasterend doordat geweld en wapenbezit bij autochtone jongeren voorgesteld wordt als uitzonderlijk terwijl het bij allochtone jongeren voorgesteld wordt als de algemeen geldende regel.

Andere artikels over allochtonen in het onderwijs geven een positief beeld weer van de onderwijzende instellingen en niet zozeer van de allochtone gemeenschap. Zo wordt in een artikel over Nederlandse lessen, georganiseerd door het OCMW, voornamelijk de bereidwilligheid en de grote inspanningen benadrukt die door het OCMW geleverd worden. Er wordt niet vermeld dat er talrijke anderstaligen al lang zitten te wachten op deze lessen en dat er eigenlijk een heel groot tekort is aan deze lessen. In een laatste artikel in *De Gazet van Antwerpen* over het onderwijs wordt het verhaal verteld van een school waarin een Taiwanees meisje school loopt en waarin, ter gelegenheid van het Chinese Nieuwjaarsfeest, talrijke activiteiten op touw gezet werd zodat het kind zich thuis zou voelen en de andere kinderen in contact zouden kunnen komen met de Chinese cultuur. Opnieuw wordt hierbij de grote inspanningen van de schooldirectie benadrukt en wordt aangegeven dat scholen wel degelijk rekening houden met leerlingen van andere culturen.

Ook in **De[n] Antwerpenaar** verschenen er in de onderzochte periodes een aantal artikels waarin allochtonen geassocieerd werden met onderwijs. Het gaat hierbij enerzijds om zoekertjes waarin specifiek op zoek gegaan wordt naar allochtonen die geïnteresseerd zijn in een bepaalde opleiding. Deze artikels bevatten informatie en contactgegevens om als allochtoon te kunnen deelnemen. Een ander artikel, dat uitgaat van de Vlaamse overheid, gaat over de Grote Leerweek die georganiseerd wordt om studenten te informeren over wat men in Vlaanderen allemaal kan gaan studeren. Hoewel dit artikel gericht is naar de gehele studentengemeenschap wordt toch benadrukt dat deze informatie bestemd is voor zowel autochtonen als allochtonen waarmee deze bevolkingsgroep specifiek aangesproken wordt.

De[n] Antwerpenaar publiceert eveneens een artikel over Nederlandse taallessen. Dit artikel geeft echter meer achtergrondinformatie over de noodzaak van deze lessen. Het gaat hierbij om lessen die uitgaan van allochtone verenigingen waardoor men de indruk krijgt dat allochtone verenigingen wel degelijk het belang en de noodzaak zien van deze lessen en zelf bereid zijn te voorzien in zulke lessen. De actor die in dit artikel aan het woord gelaten wordt is van allochtone afkomst en daardoor goed geplaatst om hierover uitspraken te doen vermits hij zelf deel uitmaakt van de allochtone gemeenschap en zelf de taal heeft geleerd. Het artikel bevat ook veel meer achtergrondinformatie over de schoolsituatie bij allochtonen. Zo erkent deze man dat allochtonen heel vaak een leerachterstand hebben doordat hun ouders hen thuis niet voldoende kunnen steunen in hun studies. Deze mensen maken immers deel uit van een andere generatie en beheersen de Nederlandse taal vaak niet. De leerachterstand wordt dus niet zozeer toegeschreven aan een gebrek aan motivatie of bereidwilligheid om te integreren. In dit artikel worden dus een aantal stereotype beelden van de hand gedaan. Allochtonen willen wel integreren en de taal leren maar de gelegenheid is er niet altijd. Dit artikel, waarin de nadruk wordt gelegd op taallessen bij allochtone ouders, wordt aangevuld met een ander artikel waarin taallessen voor allochtone jongeren vermeld worden.

Ook in **Zone 03** verschijnen er artikels die direct en indirect betrekking hebben op allochtonen in het onderwijs. In een eerste artikel, dat handelt over de vernieuwingen binnen het middelbaar onderwijs, wordt benadrukt dat zowel autochtonen als allochtonen naar hun mening werd gevraagd maar dat hier geen verschil gevonden werd. Men ging er dus van uit dat beide gemeenschappen wel degelijk een verschillende mening zouden hebben en men vond het relevant om te vermelden dat dit niet zo was. Hiermee wordt echter gewezen op een bestaand onderscheid tussen beide gemeenschappen. Een ander artikel gaat over een gebrek aan allochtone rolmodellen in het onderwijs. Dit is een artikel waarin een autochtoon persoon haar visie geeft op allochtone studenten. Het beeld van de allochtone studenten is dan ook beduidend negatiever. Opnieuw wordt het stereotiepe beeld aangehaald van allochtone meisjes die beter presteren dan allochtone jongens en die bereid zijn meer inspanningen te leveren. Dit artikel haalt voornamelijk de moeilijkheden aan waarmee allochtonen te kampen hebben in scholen. Hierdoor wordt deze bevolkingsgroep voorgesteld als een problematische groep die speciale aandacht nodig heeft. In het artikel wordt echter niet uitsluitend de allochtone gemeenschap en de situatie thuis aangehaald als oorzaak maar tevens worden autochtone verenigingen als het CLB-centrum gedeeltelijk verantwoordelijk gesteld.

In een derde en laatste artikel omtrent onderwijs uit Zone 03 wordt een opsomming gegeven van de ondersteunende verenigingen waar studenten terecht kunnen in Antwerpen. Voor allochtonen en kansarme jongeren worden afzonderlijke verenigingen aangehaald. Allochtonen worden dus gezien als kansarm waardoor de allochtone jongerengemeenschap opnieuw voorgesteld wordt als hulpbehoevend en problematisch. Doordat deze 3 artikels overigens vlak na elkaar geplaatst werden, wordt het beeld van een problematische gemeenschap die hulp nodig heeft en die duidelijk onderscheiden kan worden van de autochtone gemeenschap, versterkt.

Tot slot brengt ook **De Nieuwe Gazet** hieromtrent een aantal artikels. Net zoals in De Gazet van Antwerpen gebeurt dit meestal in verband met het hoofddoekendebat en gaat het voornamelijk om de vraag of hoofddoeken op scholen al dan niet verboden moeten worden en niet zozeer over de situatie van allochtonen op scholen. Enkele artikels die hier wel dieper op ingaan, zijn de artikels waarin de moslimgemeenschap een oproep doet om moslimmeisjes van de scholen te halen en zelf thuisonderricht te geven. Hierin wordt benadrukt dat het voornamelijk de moslimmannen zijn die hun dochters van scholen willen halen. De journalist lijkt kritiek te hebben op dit voorstel. Als onderschrift bij een foto waarop een vrouw met hoofddoek afgebeeld staat, staat *'Kijken moslimmeisjes in ons land aan tegen thuisonderwijs? Als het van sommige mannelijke geloofsgenoten afhangt wel.'* Hij stelt bovendien dat moslimmeisjes voortaan zullen moeten kiezen tussen een opleiding en sociaal contact. Men houdt er dus voornamelijk een negatieve visie op na met betrekking tot de thuissituatie van moslimmeisjes en niet zozeer met betrekking tot de studenten zelf.

In een ander artikel over lastige leerlingen die preventiewerkers worden en die het contact tussen leraren en leerlingen moeten bevorderen wordt een preventiewerker van Algerijnse afkomst aan het woord gelaten die ooit tot de groep van lastige leerlingen behoorde. Hiermee wordt enerzijds het stereotype van allochtone studenten als lastige studenten die naar school gaan om amok te maken en niet zozeer om bij te leren, versterkt. Anderzijds wordt toch ook een positief beeld opgehangen van deze persoon vermits hij nu wel bereid is om zich in te zetten voor probleemstudenten. Een positief beeld van de allochtone gemeenschap op het vlak van onderwijs komt eveneens naar voren in een artikel waarin vermeld wordt dat allochtonen zelf voorzien in taallessen. Hierin wordt benadrukt dat de vraag naar taallessen bijzonder groot is en dat heel wat allochtonen dus bereid zijn om Nederlandse lessen te volgen. De vraag is veel groter dan het aanbod. Dit is echter een zeer kort artikel waarin weinig uitgebreide informatie wordt gegeven. Wel wordt vermeld dat de Stad Antwerpen een groot deel financiert.

Een laatste artikel omtrent allochtonen in het onderwijs heeft eveneens betrekking op het taalprobleem. Dit wordt met de titel *'2 van 279 kinderen spreken Nederlands'* reeds verduidelijkt. In het artikel wordt benadrukt dat allochtone ouders de raad van de school niet volgen om hun kinderen thuis Nederlands te doen spreken. Ze worden voorgesteld als onbereidwillig om hun kinderen Nederlands te leren en om te integreren in de Nederlandse samenleving. Het contrast tussen beide wordt extra benadrukt met de foto waarop het enige Nederlandstalige kindje afgebeeld staat dat die dag op school was. Op de achtergrond staan allemaal allochtone kinderen met elkaar te spelen. In dit artikel worden allochtonen dus niet zo positief voorgesteld. Opnieuw wordt met een beschuldigende vinger in de richting van de ouders gewezen en niet zozeer naar de allochtone leerlingen.

7. Conclusies

7.1. *Besluit: Een antwoord op de probleemstelling*

In dit besluit is het de bedoeling een antwoord te formuleren op de probleemstelling en de onderzoeksvragen die in de inleiding van deze thesis reeds uiteengezet werden. De probleemstelling luidde als volgt: In welke mate komen allochtonen aan bod in de Antwerpse media, hoe gebeurt de beeldvorming en de representatie van etnische minderheden en kan de berichtgeving in Antwerpen als stereotiep beschouwd worden? Hierbij zal dus getracht worden een algemeen beeld weer te geven van de berichtgeving in de Antwerpse geschreven pers.

Algemeen kan gesteld worden dat allochtonen slechts in beperkte mate aan bod komen in de Antwerpse regionale pers. Dit kan afgeleid worden uit verschillende zaken. Zo publiceren de meeste periodieken slechts een beperkt aantal artikels die betrekking hebben op de allochtone gemeenschap. Deze artikels blijken bovendien heel vaak indirect betrekking te hebben op deze bevolkingsgroep waardoor de aanwezigheid van allochtonen in de Antwerpse media vaak niet zichtbaar is en waardoor vaak geen uitgebreide informatie of achtergrondinformatie wordt verschaft omtrent deze mensen. In de nationale media merken we dat het aantal artikels per editie aanzienlijk hoger ligt dan in de regionale informatiebladen. Maar, zoals reeds vermeld, dient hierbij rekening gehouden te worden met de grotere redactionele ruimte van deze media. Bovendien merken we dat de grote mate waarin allochtonen aan bod komen ook in deze kranten sterk genuanceerd moet worden. Enerzijds worden ook hier een groot aantal indirecte artikels gepubliceerd en anderzijds verschijnen heel wat artikels omtrent allochtonen hierin onder de lezersrubriek.

De beperkte aandacht voor allochtonen in de Antwerpse periodieken blijkt eveneens uit de zeer beperkte omvang van deze artikels. Artikels omtrent allochtonen zijn heel vaak zeer klein waardoor ze meestal weinig achtergrondinformatie of contextinformatie bevatten, wat noodzakelijk is om een correct beeld te hebben van een gebeurtenis. Achtergrondartikels omtrent allochtonen worden overigens zelden teruggevonden in de Antwerpse pers. Bovendien verschijnen artikels omtrent allochtonen zelden op de voorpagina. Vooral bij de regionale informatiebladen is dit opmerkelijk. Deze bladen brengen meestal wel maar slechts 1 bericht op hun voorpagina maar zelden of nooit heeft dit bericht te maken met allochtonen. Bij de Antwerpse kranten zien we eveneens een beperkte belangstelling voor allochtonen op de voorpagina. Enkel De Gazet van Antwerpen brengt naar verhouding iets meer artikels op de eerste pagina maar deze artikels geven dan weer stevast een negatief beeld weer van de allochtone gemeenschap en hebben heel vaak slechts indirect betrekking op deze gemeenschap. Wanneer allochtonen toch de voorpagina halen is dit dus heel zelden omwille van het feit dat het artikel rechtstreeks iets te maken heeft met allochtonen. De aandacht die allochtonen krijgen op de voorpagina van deze periodieken dient daarom nog meer genuanceerd te worden. Bovendien verschijnen artikels omtrent allochtonen meestal achterin de periodieken of als laatste artikels binnen de verschillende rubrieken. Dit wijst er eveneens op dat deze artikels minder belang meekrijgen van de Antwerpse periodieken.

De beperkte aandacht die allochtonen krijgen in de Antwerpse regionale pers blijkt eveneens uit de analyse van de actoren die in artikels omtrent allochtonen

aangehaald worden. Hieruit blijkt immers dat allochtone actoren in veel beperktere mate voorkomen dan autochtone actoren. Onder de hoofdactoren uit de artikels is de kloof tussen het aantal autochtone actoren en het aantal allochtone actoren bijzonder groot in het voordeel van de autochtone actoren. Onder de nevenactoren uit deze artikels is deze kloof minder groot maar nog steeds vaak in het voordeel van de autochtonen. Wanneer gekeken wordt naar het onderscheid tussen de regionale informatiebladen en de nationale kranten zien we dat autochtonen voornamelijk vaker als hoofdactor optreden in de nationale kranten terwijl allochtonen in de informatiebladen vaker als hoofdactor voorkomen. Met betrekking tot de nevenactoren komen we tot dezelfde vaststelling. Allochtone nevenactoren komen vaker voor in de informatiebladen dan autochtone nevenactoren terwijl dit bij de kranten omgekeerd is. Er kan dus gesteld worden dat de Antwerpse kranten allochtone actoren slechts in beperkte mate aan bod laten komen. Een groot deel van de artikels omtrent allochtonen gaan dus eerder om autochtone instanties en maatregelen of beslissingen die zij nemen omtrent etnische groeperingen in ons land dan over de etnische groeperingen zelf. Met betrekking tot de actoren die in de Antwerpse periodieken aan het woord gelaten worden, blijkt opnieuw dat de nationale kranten het op dit vlak slechter doen dan de informatiebladen. Allochtonen krijgen hierin immers zeer zelden het woord. In de informatiebladen merken we dat er op dit vlak meer inspanningen geleverd worden en dat allochtonen vaker naar hun mening gevraagd wordt. Dit geldt eveneens wanneer het onderwerp niets te maken heeft met de afkomst van deze mensen.

Er kan dus gesteld worden dat allochtonen in beperkte mate aan bod komen in de Antwerpse regionale pers en dat de berichtgeving omtrent allochtonen vaak geen prioriteit vormt voor deze media.

Wanneer nu gekeken wordt naar hoe de beeldvorming omtrent allochtonen gebeurt in de Antwerpse pers, blijkt ook dit op een aantal vlakken tekort te komen. Zo worden we in de onderzochte periodieken zelden geconfronteerd met standpunten en visies afkomstig vanuit de allochtone gemeenschap. Allochtonen krijgen immers zelden rechtstreeks het woord. Autochtonen daarentegen krijgen, zowel in de nationale bladen als in de regionale informatiebladen, heel vaak het woord in verband met onderwerpen die rechtstreeks betrekking hebben op de allochtone gemeenschap en waarbij allochtonen vaak beter geplaatst zijn om uitspraken te doen. Op die manier worden autochtonen echter naar voren geschoven als woordvoerders van de allochtone gemeenschap en worden allochtonen voorgesteld als onmondig en passief. Dit brengt eveneens met zich mee dat men als lezer in mindere mate geconfronteerd met visies van mensen met een andere culturele achtergrond. Dit is echter niet bevorderlijk voor het dichter bij elkaar brengen van de autochtone gemeenschap en de allochtone gemeenschap en zorgt ervoor dat er een kloof blijft bestaan tussen beide. Ook doordat er zeer weinig achtergrondartikels gepubliceerd worden, krijgen de lezers van de Antwerpse periodieken weinig achtergrondinformatie over de allochtone gemeenschap. Deze artikels zouden echter wel een bijdrage kunnen leveren tot de integratie van allochtonen in de samenleving en tot het vergroten van kennis met betrekking tot deze gemeenschap.

Uit de analyse van de onderwerpen waarmee allochtonen geassocieerd worden, blijkt dat deze mensen voornamelijk ter sprake komen wanneer ze in aanraking komen met de overheid of het gerecht. Bij de politieke berichtgeving worden

allochtonen heel vaak voorgesteld als hulpbehoevend en passief. De overheid neemt beslissingen die het leven van de allochtone gemeenschap moet vergemakkelijken. Heel vaak wordt hierbij de bereidwilligheid tot hulpverlening van de autoriteiten benadrukt en niet zozeer het recht op hulpverlening. Als de maatregel gericht is tegen de allochtone gemeenschap, worden minderheden plots wel als actieve partners voorgesteld die hun ongenoegen uiten door middel van protestacties en demonstraties tegen de overheid. De allochtone gemeenschap wordt dus heel vaak weergegeven als ontevreden groepen die zich geregeld tegen de politieke autoriteiten afzetten en die dus onrust veroorzaken in de samenleving. Dit brengt echter een negatieve beeldvorming met zich mee van deze bevolkingsgroep. Andere thema's waarmee allochtonen vaak geassocieerd worden, zijn criminele feiten en gerechtshandelingen. Binnen deze berichtgeving vervullen deze mensen heel vaak de rol van dader en zelden van slachtoffer. Wanneer zij toch het slachtoffer zijn van criminele feiten wordt dit vaak geminimaliseerd door het aanhalen van mogelijke verklaringen die bij de allochtoon zelf gezocht worden. Ook dit draagt dus bij tot een negatieve representatie van allochtonen.

Verder blijkt uit de teneur van de onderzochte artikels eveneens dat de beeldvorming omtrent allochtonen eerder negatief is. Allochtonen komen immers voornamelijk aan bod in de Antwerpse periodieken wanneer het nieuws eerder negatief is. Ook al is de allochtone gemeenschap niet de oorzaak van het negatieve nieuws, door deze mensen ermee te associëren krijgt men reeds een negatiever beeld. Bovendien is de teneur die de allochtonen uit de artikels meekrijgen, eveneens heel vaak negatief wat dus eveneens bijdraagt tot een negatieve weergave van deze bevolkingsgroep. Verder blijkt ook de plaatsing van deze artikels in de periodieken soms bij te dragen tot een negatieve beeldvorming. Zo worden artikels die over eenzelfde onderwerp handelen of eenzelfde allochtone gemeenschap ter sprake brengen heel vaak samen geplaatst. Deze artikels hoeven daarom niet negatief gestemd te zijn maar door ze samen te zetten wordt het beeld dat in de artikels naar voren komt, versterkt.

Tot slot dient nog opgemerkt te worden dat allochtonen ook steeds afgebeeld worden als allochtonen. In de meeste artikels wordt er rechtstreeks of onrechtstreeks verwezen naar de nationaliteit van de allochtone actor. Hiermee wordt echter heel vaak de nadruk gelegd op de afkomst van deze mensen terwijl dit vaak absoluut niets te maken heeft met de kern van het artikel. Op die manier wordt echter wel onrechtstreeks geïnsinueerd dat de afkomst van deze mensen relevant is voor het gebeuren.

Er kan dus gesteld worden dat de beeldvorming rond allochtonen niet optimaal is. Vooral in de nationale kranten blijkt de beeldvorming en de representatie van allochtonen vaak problematisch te zijn. In de regionale bladen merken we dat er vaker getracht wordt een meer evenwichtig en veelzijdig beeld weer te geven van de allochtone gemeenschap. Maar toch slaagt men hier ook in deze media niet altijd in. Uit voorgaande kan eveneens afgeleid worden dat de berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse onderzochte periodieken vrij stereotiep is. Allochtonen worden immers heel vaak in verband gebracht met criminele feiten, negatief nieuws of in conflictsituaties. Ze komen hierbij bovendien meestal voor als daders van bepaalde negatieve feiten en in mindere mate als slachtoffer. Deze gebeurtenissen worden overigens kritiekloos en niet voorzien van de nodige commentaar of contextinformatie weergegeven. Er is met andere woorden zelden aandacht voor de

achterliggende problemen die aan de basis liggen van het gebrachte negatieve nieuws. Wanneer allochtonen toch in verband worden gebracht met andere, minder stereotiepe, thema's wordt deze bevolkingsgroep toch steevast voorgesteld als problematisch. Zo worden een aantal artikels weergegeven waarin het samenleven met allochtonen het hoofdthema uitmaakt. Hierin wordt meestal verwezen naar het onderscheid met de autochtone gemeenschap en de moeilijkheden dat het samenleven met deze bevolkingsgroep met zich meebrengt. Zo geven artikels over asielzoekers altijd een beeld van overlast en worden allochtonen in het onderwijs steeds geassocieerd met taalproblemen en een gebrek aan motivatie.

Allochtonen komen ook zelden rechtstreeks aan het woord waardoor ze eerder voorgesteld worden als een passieve gemeenschap. Wanneer zij aan bod komen, gebeurt dit heel vaak in groepsverband zonder aandacht te hebben voor individuele verschillen. Hierdoor komen veralgemeningen snel tot stand. Bovendien staat in de artikels heel vaak het onderscheid centraal tussen de autochtone gemeenschap en de allochtone gemeenschap. Hierdoor wordt er echter steeds gewezen op het onderscheid tussen beide. Verder worden in de artikels uit de Antwerpse periodieken geregeld stereotypen weergegeven: allochtonen zijn criminelen, ze zijn steeds ontevreden, ze weigeren zich te integreren, ze brengen onrust mee, ze verzetten zich tegen autoriteiten,... Dit zijn een aantal stereotiepe beelden die in de Antwerpse media meermaals naar voren worden gebracht. Hierdoor blijven deze stereotypen echter bestendig in de samenleving en worden ze nog meer kracht bijgezet. Doordat allochtonen zelden rechtstreeks het woord krijgen en zelden een actieve rol toegekend krijgen, worden deze stereotypen dus zelden ontkracht.

7.2. Besluit: Belangrijkste conclusies per periodiek

Het voorgaande besluit voorzagt in een algemeen beeld van de berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse periodieken. Vermits uit het onderzoek gebleken is dat er grote onderlinge verschillen bestaan tussen de periodieken, is het in dit besluit de bedoeling de voornaamste conclusies per periodiek op een rijtje te zetten.

Hoewel de berichtgeving in **De Streekkrant van Antwerpen** het meest positief naar voren komt uit dit onderzoek dient opgemerkt te worden dat deze krant allochtonen slechts in beperkte mate ter sprake brengt waardoor de resultaten van deze periodiek gebaseerd zijn op een beperkt aantal artikels. De artikels die wel gepubliceerd worden, zijn echter vrij groot, geven vaak een illustratie weer en verschijnen geregeld op de voorpagina. Hiermee wordt reeds aangegeven dat De Streekkrant ze wel als relevant beschouwd. Bovendien zijn het voornamelijk de artikels die rechtstreeks betrekking hebben op de allochtone gemeenschap die de grootste omvang kennen en die het vaakst op de voorpagina verschijnen en dus een grote relevantie meekrijgen. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat dit medium vooral belang hecht aan directe artikels omtrent allochtonen vermits.

Verder is het ook opvallend dat allochtone actoren heel vaak centraal staan in de artikels omtrent allochtonen. Hierbij zien we dat zowel allochtone groepen als allochtone individuen het vaakst als hoofdfactor optreden en dat autochtonen eerder als nevenactoren aan bod komen. Bovendien worden de allochtone actoren ook bijzonder veel rechtstreeks aan het woord gelaten. Het is vooral opmerkelijk dat De Streekkrant in deze artikels heel vaak het standpunt van allochtone individuen of

groepen weergeeft. We zien bovendien dat allochtonen niet alleen aan het woord gelaten worden omwille van hun allochtoon-zijn maar ook in verband met onderwerpen die hier niets mee te maken hebben. De thema's waarmee allochtonen in De Streekkrant aan bod komen zijn overigens zeer uiteenlopend en alles behalve stereotiep. Met de typische thema's zoals criminaliteit of geweld worden allochtonen zelden geassocieerd. In deze periodiek wordt bovendien enkel naar de afkomst van mensen verwezen wanneer dit relevant is voor het artikel, wanneer dit niet relevant is wordt dit niet vermeld. De nadruk ligt ook niet zozeer op de gebruikelijke allochtonen (Marokkanen en Turken). Deze komen eerder ter sprake in de lezerbrieven die overigens een zeer negatieve visie weergeven op allochtonen. In de onderzochte periode verscheen geen enkele lezersbrief waarin een positief beeld geschetst werd van deze bevolkingsgroep. Of dit toegeschreven kan worden aan de selectie door de redactie van De Streekkrant is in dit onderzoek niet duidelijk. Allochtonen worden echter in de redactionele berichten steevast neutraal of positief weergegeven. Er worden bovendien ook zelden bestaande vooroordelen bevestigd of bestendigd. Integendeel, vaak worden stereotypen juist ontkracht door allochtonen te associëren met 'ongebruikelijke' onderwerpen en door allochtonen rechtstreeks naar hun mening te vragen.

De Streekkrant slaagt er dus in een genuanceerd, niet-stereotiep en positief beeld weer te geven van etnische minderheden. Bovendien behandelt dit medium allochtonen op een gelijkwaardige manier als autochtonen en wordt ook hun mening gevraagd over alledaagse onderwerpen. Een minder punt in De Streekkrant is het beperkte aantal artikels die specifiek gericht zijn naar de allochtone gemeenschap en de zeer beperkte achtergrondartikels. Ook het beperkte aantal artikels omtrent allochtonen is een minder punt van dit medium.

De[n] Antwerpenaar besteedt wel voldoende aandacht aan allochtonen. Deze periodiek publiceert tal van artikels die direct of indirect betrekking hadden op de allochtone gemeenschap, met een licht overwicht aan directe artikels. Artikels omtrent allochtonen verschijnen echter zelden op de voorpagina van dit blad, zijn vaak zeer kort en verschijnen zelden vooraan. Deze vaststellingen wijzen erop dat de relevantie van deze artikels voor De[n] Antwerpenaar niet zo groot is. In de artikels omtrent allochtonen zien we echter wel een grote aandacht voor allochtonen. Zij treden immers vaker op als hoofdactor in vergelijking met autochtone actoren. Opvallend is wel dat de nadruk vooral komt te liggen op allochtone groepen en minder op allochtone individuen. Hierdoor benadert men allochtonen echter steeds in groepsverband en draagt men dus eerder bij tot het beeld van dé allochtonen. Ook komt de nadruk in deze artikels sterk te liggen op de stad Antwerpen maar vermits dit blad uitgegeven wordt door de stad is deze vaststelling niet verwonderlijk.

In de onderzochte artikels komen autochtone actoren en allochtone actoren even vaak aan het woord. We zien dus dat autochtonen vaak hun standpunten weergeven omtrent allochtonen en allochtone onderwerpen. Toch treden autochtonen zelden op als woordvoerder van de allochtone gemeenschap en krijgen allochtonen meestal zelf de kans om hun standpunten toe te lichten. Bijgevolg geven de artikels omtrent allochtonen, waarin allochtonen aan het woord gelaten worden, vaak het perspectief weer van allochtonen. Hierbij dient echter opgemerkt te worden dat allochtonen voornamelijk aan het woord gelaten worden omwille van hun allochtoon-zijn en slechts in zeer beperkte mate wanneer het onderwerp niets te maken heeft met hun

afkomst. Hierdoor worden allochtonen zowaar ook steeds behandeld als allochtonen en blijft er een zeker onderscheid bestaan tussen allochtonen en autochtonen.

Artikels omtrent allochtonen hebben meestal een neutrale of een positieve teneur, zelden een negatieve teneur. De allochtone actoren uit deze artikels worden meestal op een neutrale manier weergegeven. Vooral de artikels waarin allochtonen aan het woord gelaten worden, geven een positief beeld van deze gemeenschap. Artikels waarin autochtonen hun visie geven zijn meestal negatief gestemd. Marokkanen en Turken zijn de nationaliteiten die het vaakst aan bod komen in De[n] Antwerpenaar. Zij worden echter steeds op een positieve manier afgebeeld. Deze periodiek tracht dus een positief beeld weer te geven van de 'gebruikelijke' allochtonen waardoor dit zou kunnen bijdragen tot de integratie van deze bevolkingsgroepen. Ook de achtergrondartikels die deze periodiek publiceert over de allochtone gemeenschap zou hier een bijdrage toe kunnen leveren.

De afkomst van mensen wordt alleen expliciet vermeld wanneer dit relevant is voor het artikel. Er wordt bovendien zelden overbodige informatie gegeven van deze actoren. De onderwerpen waarmee allochtonen geassocieerd worden zijn zeer uiteenlopend. Deze mensen worden ook zelden geassocieerd met criminaliteit of geweld en wanneer zij hier toch mee in verband worden gebracht, treden zij zelden op als dader maar eerder als objectieve waarnemer. Opvallend is dat De[n] Antwerpenaar zelden stereotiepe beelden weergeeft van de allochtone gemeenschap. Ook in de artikels waarin allochtonen op een iets negatievere manier weergegeven worden, komen stereotypen en vooroordelen zelden aan bod. Stereotypen komen enkel in lezersbrieven aan bod maar de reactie dat hierop geformuleerd wordt, weet deze stereotypen te ontkrachten. De[n] Antwerpenaar publiceert eveneens opmerkelijk veel artikels die specifiek gericht zijn naar de allochtone gemeenschap. Op die manier wordt duidelijk dat deze periodiek ook rekening houdt met dit deel van haar lezerspubliek en dat zij tracht bij te dragen tot de integratie van deze bevolkingsgroepen.

Het informatieblad **Zone 03** kent artikels omtrent allochtonen zeer weinig relevantie toe. Zo publiceert deze periodiek zeer weinig artikels die betrekking hebben op deze bevolkingsgroep en is het aantal en de omvang van de indirecte artikels veel groter dan dat van de directe artikels. Bovendien halen artikels omtrent allochtonen zelden de voorpagina en worden enkel indirecte artikels af en toe opgenomen in de inhoudstafel waarin de interessantste en voornaamste artikels uit een editie weergegeven staan. Ook de analyse van de actoren uit deze artikels wijst erop dat de aandacht voor allochtonen beperkt is. Autochtone actoren komen immers vaker aan bod als hoofdactor dan allochtone actoren die op hun beurt dan weer vaker als nevenactor optreden. Wat opvallend is in Zone 03 is de beperkte mate waarin allochtonen aan het woord gelaten worden. Zelfs in verband met onderwerpen die rechtstreeks betrekking hebben op allochtonen worden autochtonen vaak aan bod gelaten als woordvoerder van de allochtone gemeenschap en zijn het vaak autochtonen die hun visie geven op een situatie of gebeuren. Allochtonen worden in Zone 03 dus slechts zelden rechtstreeks aan het woord gelaten.

In de artikels uit Zone 03 wordt vaak verwezen naar de nationaliteit van mensen. Dit gebeurt zelfs wanneer dit niet echt relevant is voor het artikel. De nationaliteiten die het meest frequent voorkomen zijn de 'gebruikelijke' nationaliteiten, Marokkanen en

Turken. Deze mensen worden overigens geassocieerd met negatieve onderwerpen en worden heel vaak op een negatieve manier voorgesteld. Hoewel de teneur van de artikels omtrent allochtonen zelden negatief is, is de teneur van de allochtonen uit deze artikels dit meestal wel. Toch worden allochtonen ook in dit medium zelden geassocieerd met criminaliteit of geweld. Voornamelijk de artikels waarin indirect verwezen wordt naar allochtonen geven een negatieve visie weer op de allochtone gemeenschap. Hierin worden vaak veralgemeende en stereotiepe opmerkingen aangehaald. Een negatieve visie op allochtonen komt eveneens tot uiting in de opinieartikels van dit informatieblad. Hierin worden eveneens bestaande vooroordelen bestendigd. Opvallend in dit blad is eveneens dat artikels waarin allochtonen positief benaderd worden ook geregeld stereotiepen bevatten. Wat eveneens opmerkelijk is in de berichtgeving van Zone 03, is de vaststelling dat vaak verwezen wordt naar een onderscheid tussen allochtonen en autochtonen zonder dat het onderscheid verduidelijkt wordt. Hiermee worden allochtonen en autochtonen echter steeds voorgesteld als twee afzonderlijke groepen die er een eigen mening op nahouden, wat de integratie van de allochtone gemeenschap niet bevordert.

De thema's waarmee allochtonen geassocieerd worden in Zone 03, zijn niet uitgebreid. De meeste artikels hebben betrekking op media en vrije tijd, onderwerpen die niet stereotiep zijn maar ook weinig informatie bevatten van deze bevolkingsgroep. De plaatsing van de artikels ten opzichte van elkaar is vaak problematisch in Zone 03. Verschillende artikels die over hetzelfde onderwerp handelen en waarin eenzelfde beeld opgehangen wordt van allochtonen worden samen geplaatst op dezelfde bladzijde. Hierdoor wordt echter dit, vaak negatieve beeld omtrent allochtonen herhaald en versterkt.

Slechts één artikel in Zone 03 bevatte informatie die rechtstreeks gericht was naar de allochtone gemeenschap. Toch was niet heel het artikel voor deze bevolkingsgroep bestemd maar werd in dit artikel de informatie opnieuw opgedeeld naar autochtonen en allochtonen. Het informatieblad bevatte geen achtergrondartikels.

Het dagblad **Metro** besteedt dan weer in beperkte mate aandacht aan allochtonen. Slechts een beperkt aantal artikels werd hieromtrent gepubliceerd in de onderzochte periodes. Allochtonen halen bovendien zelden de voorpagina waardoor de beperkte relevantie van deze artikels benadrukt wordt. Deze artikels verschijnen wel meestal voorin in deze krant en dit omdat alle binnenlandse berichten voorin verschijnen. Dit wijst dus niet op een grotere relevantie. De beperkte aandacht voor de allochtone gemeenschap blijkt bovendien ook uit de analyse van de actoren. Autochtonen komen hierbij immers vaker voor als hoofdactor dan allochtonen. Wanneer allochtonen aan bod komen gaat het meestal om allochtone groepen en niet om individuen. Hiermee wordt dus bijgedragen tot het beeld van dé allochtonen. Deze actoren komen bovendien zelden aan bod als nevenactor. Ook de actoren die in de Metro aan het woord gelaten worden in artikels omtrent allochtonen zijn meestal autochtonen. Enkel wanneer de artikels direct betrekking hebben op allochtonen komen allochtonen aan het woord. Autochtonen komen hierin minder aan het woord maar toch nog wel geregeld. Het zijn vooral organisaties en verenigingen die als woordvoerders optreden van de allochtone gemeenschap, zelden zijn het individuen die het woord krijgen. Toch dient opgemerkt te worden dat Metro wel rekening houdt met de standpunten en de opvattingen van de allochtone gemeenschap en hier ook omtrent de verschillende politieke debatten naar vraagt.

De thema's waarmee allochtonen geassocieerd worden, zijn zeker niet uitgebreid en vrijwel beperkt tot de grote nationale (politieke) thema's. Zelden worden allochtonen in verband gebracht met traditionele thema's als criminele feiten of geweld. Allochtonen komen dan ook zelden voor als daders en vaker als aanklagers. Verder is het opvallend dat Metro zelden de afkomst of nationaliteit van mensen vermeldt. Dit gebeurt uitsluitend wanneer dit relevant is voor het artikel. Turken en Marokkanen komen bovendien zelden aan bod in de Metro. Toch is het opmerkelijk dat dit dagblad wel vaak verwijst naar het allochtoon-zijn van mensen. Ook in de titels die boven de artikels geplaatst worden, wordt deze verwijzing vaak gemaakt. De teneur van de artikels omtrent allochtonen is zelden negatief. Meestal is de teneur eerder neutraal en in mindere mate positief. Het beeld dat van allochtonen opgehangen wordt in deze artikels is echter wel vaker negatief. Vermits de artikels in Metro steevast zeer korte artikels zijn, beperkt deze krant zich veelal tot het weergeven van feiten. Stereotyperende uitspraken of opmerkingen komen in deze krant bijgevolg zelden aan bod. In de Metro worden overigens zelden achtergrondartikels gepubliceerd en zelden artikels die specifiek gericht zijn naar allochtonen. Hiermee wordt opnieuw duidelijk dat allochtonen niet echt centraal staan in de berichtgeving in Metro.

De berichtgeving omtrent allochtonen in **De Gazet van Antwerpen** komt het meest ongunstig uit dit onderzoek. De Gazet van Antwerpen publiceert dan wel relatief veel artikels omtrent allochtonen toch dient de aandacht die deze krant besteedt aan de allochtone gemeenschap sterk genuanceerd te worden. Allochtonen komen hierbij immers heel vaak indirect aan bod, deze artikels zijn meestal zeer korte artikels en verschijnen meestal achterin in de krant. Artikels omtrent allochtonen halen in deze krant wel relatief vaak de voorpagina. Dit zijn echter zelden artikels die direct betrekking hebben op allochtonen en de inhoud heeft meestal betrekking op criminele feiten. Ook de overige artikels op de binnenpagina's van de krant hebben heel vaak betrekking op misdadaverslaggeving of gerechtsverslaggeving waarbij allochtonen over het algemeen aan bod komen in een daderrol. Artikels die betrekking hebben op deze onderwerpen worden bovendien door de krant vaak in extra de verf gezet. Deze krant associeert allochtonen dus heel vaak met criminaliteit en geweld wat een negatieve invloed heeft op de perceptie van allochtonen.

De beperkte aandacht voor deze bevolkingsgroep blijkt eveneens uit het feit dat autochtonen bijzonder veel voorkomen als hoofactor en als nevenactor in de artikels omtrent allochtonen. Autochtonen worden bovendien heel veel aan het woord gelaten in deze artikels terwijl allochtonen in veel mindere mate het woord krijgen. Autochtonen treden bijgevolg heel vaak op als woordvoerder van de allochtone gemeenschap waardoor de allochtone gemeenschap vaak niet zelf de kans krijgt om voor zichzelf te spreken. In artikels die direct betrekking hebben op allochtonen komen autochtonen vaker aan het woord dan allochtonen. Allochtonen worden dan weer niet alleen aan het woord gelaten omwille van hun allochtoon-zijn maar eveneens in indirecte artikels. Deze artikels gaan echter in de meeste gevallen over criminaliteit waardoor deze bevolkingsgroep opnieuw gecriminaliseerd wordt. Allochtonen worden dus zelden aan het woord gelaten in verband met alledaagse maatschappelijke onderwerpen.

De sterke criminalisering van allochtonen is zeer opmerkelijk in deze krant. Allochtonen komen niet alleen meestal negatief aan bod in deze krant maar er worden ook vaak veralgemeningen gemaakt naar de allochtone gemeenschap omtrent criminele feiten of er worden allochtonen onterecht gecriminaliseerd of er wordt verwezen naar de afkomst van mensen terwijl dit volledig irrelevant is voor het artikel. Verder wordt eveneens vaak op een indirecte manier verwezen naar de afkomst van mensen of wordt er verwezen naar de nationaliteit van mensen ook al is men hier niet zeker van. Wanneer allochtonen het slachtoffer zijn van criminele feiten wordt dit heel vaak geminimaliseerd. Politie en rijkswacht zijn overigens de actoren waarmee allochtonen in de artikels uit De Gazet van Antwerpen het vaakst in aanraking komen. In artikels omtrent allochtonen worden bovendien vaak stereotyperende, bevooroordeelde en zelfs racistische uitlatingen of opmerkingen weergegeven. Het stereotyperende beeld dat deze krant weergeeft blijkt eveneens uit de vaststelling dat voornamelijk de Marokkaanse en de Turkse gemeenschap ter sprake komen. Dit gebeurt overigens heel vaak op een negatieve manier.

De zeer negatieve visie op allochtonen in deze krant blijkt eveneens uit de opinieartikels die hierin gepubliceerd worden. Hierin wordt eveneens een stereotyperend beeld opgehangen van deze gemeenschap, wordt voornamelijk de verdraagzaamheid van de autochtone gemeenschap benadrukt en is men vooral gunstig gestemd ten opzichte van de politieke autoriteiten wanneer zij een maatregel nemen tegen allochtonen. Ook in de gepubliceerde lezersbrieven wordt deze trend doorgetrokken. Deze brieven geven stevast een zeer negatieve visie weer op allochtonen en zelden komen brieven van allochtone lezers in deze krant aan bod. Hierdoor kunnen toch wel wat vragen gesteld worden bij de selectie van deze brieven door de redactie van deze krant. We zien dus dat deze krant er een negatieve visie op nahoudt met betrekking tot allochtonen en dat zij deze visie doortrekt in haar redactionele berichtgeving.

Verder publiceert deze krant zelden of nooit artikels met informatie die specifiek gericht is naar de allochtone gemeenschap en komen achtergrondartikels slechts in zeer beperkte mate aan bod. Achtergrondartikels hebben meestal indirect betrekking op de allochtone gemeenschap en bevatten dus uiteindelijk weinig achtergrondinformatie over deze bevolkingsgroep. Uit de voorgaande bespreking kan dus gesteld worden dat de berichtgeving omtrent allochtonen in De Gazet van Antwerpen niet bevorderlijk is voor de integratie van allochtonen in de samenleving. Allochtonen worden in deze krant immers sterk gestereotypeerd en op een éézijdig negatieve manier benaderd.

De Nieuwe Gazet publiceert eveneens relatief veel artikels omtrent allochtonen. Deze krant besteedt hierbij echter meer aandacht aan artikels die direct betrekking hebben op de allochtone gemeenschap dan indirecte artikels. Het aantal directe artikels is dan ook veel groter dan het aantal indirecte artikels. Hoewel heel wat artikels omtrent allochtonen klein zijn in deze krant, is het opmerkelijk dat vooral de directe artikels omtrent allochtonen groter zijn. Het zijn ook deze artikels die voornamelijk op de voorpagina van deze krant verschijnen. Het aantal artikels omtrent allochtonen op de voorpagina is echter bijzonder beperkt. De plaatsing van deze artikels in De Nieuwe Gazet geeft eveneens aan dat deze krant belang hecht aan artikels omtrent allochtonen. Deze artikels verschijnen immers vaker voorin in deze periodiek.

Allochtonen en autochtonen komen in de artikels omtrent allochtonen even vaak aan bod als hoofdactor. Dit houdt dus in dat autochtonen eveneens bijzonder veel aandacht krijgen in deze artikels. Ook onder de nevenactoren is dit de grootste groep die voorkomt. Bovendien merken we op dat autochtone actoren ook vaker aan het woord komen dan allochtone actoren. In artikels die direct betrekking hebben op allochtonen zijn het echter allochtonen die het vaakst aan het woord komen. Toch zien we dat ook in deze krant autochtonen geregeld optreden als woordvoerders van de allochtone gemeenschap en dat deze mensen dus vaak op een onrechtstreekse manier verwoord worden.

Ook in De Nieuwe Gazet krijgen allochtonen vaak een negatieve teneur mee in de artikels omtrent allochtonen en worden ze vaak in verband gebracht met criminaliteit en geweld. Toch gebeurt dit minder frequent dan dit het geval was in De Gazet van Antwerpen. Hoewel allochtonen in artikels omtrent criminaliteit heel vaak aan bod komen als daders van deze feiten, is het opvallend dat allochtone actoren in deze krant eveneens vaker aan bod komen als slachtoffer van deze feiten zonder dat hun slachtofferrol hierbij geminimaliseerd wordt. Op die manier worden allochtonen echter op een minder éézijdige manier afgebeeld. Bovendien komen allochtonen in deze krant ook minder in contact met politie of rijkswacht. Artikels omtrent allochtonen handelen in deze krant ook vaker over het samenleven met allochtonen. Deze krant maakt bovendien ook minder irrelevante vermeldingen van de afkomst van mensen. Toch gebeurt dit wel nog geregeld in deze krant en als dit gebeurt is dit hoofdzakelijk met betrekking tot criminaliteit en geweld.

De opinieartikels omtrent allochtonen geven in deze krant een positiever beeld weer van allochtonen. Deze positievere visie komt tot uiting in de minder éézijdige berichtgeving over de allochtone gemeenschap maar eveneens uit de vaststelling dat deze krant minder stereotyperende, bevooroordeelde of racistische uitlatingen publiceert in haar redactionele berichten. Bovendien laat deze krant over het algemeen verschillende standpunten aan bod. Dit blijkt bovendien ook uit de talrijke lezersbrieven die gepubliceerd worden. Ook hierbij worden zowel artikels die een positief beeld weergeven van allochtonen als artikels waarin een negatief beeld weergegeven wordt, gepubliceerd. Bovendien zien we dat hierbij vaker lezersbrieven verschijnen die geschreven werden door allochtone lezers. Uit de opinieartikels van deze krant blijkt dan weer dat De Nieuwe Gazet er vooral een positieve visie op nahoudt met betrekking tot allochtonen. De autochtone onverdraagzaamheid wordt hierin meermaals aangekaart.

Toch valt geregeld ook op dat de plaatsing van artikels soms eerder problematisch is. Door verschillende artikels omtrent allochtonen, waarin een eerder negatief beeld voorgesteld wordt van de allochtone gemeenschap, samen te plaatsen, wordt dit eerder negatieve beeld versterkt. Deze krant publiceert bovendien ook zelden of nooit artikels die specifiek gericht zijn naar de allochtone gemeenschap en ook achtergrondartikels komen zelden aan bod. Bovendien hebben deze artikels meestal indirect betrekking op de allochtone gemeenschap en bevatten ze dus weinig informatie over deze gemeenschap. De berichtgeving omtrent allochtonen is in De Nieuwe Gazet dus vrij stereotiep maar toch wordt er getracht een genuanceerder en evenwichtiger beeld op te hangen van de allochtone gemeenschap. Deze krant laat ook stereotyperende en bevooroordeelde uitlatingen minder aan bod komen wat een positieve invloed heeft op de perceptie van allochtonen.

Tot slot is er nog de **Nieuwsbrief** van de stad Antwerpen. Hierin verschenen heel weinig artikels die betrekking hadden op de allochtone gemeenschap waardoor het niet mogelijk is uitgebreide resultaten te bekomen die een duidelijk beeld geven van de berichtgeving in deze periodiek. De berichten in de Nieuwsbrief zijn overigens steevast zeer klein en bevatten dus weinig informatie. Wat opvallend is, is dat er bij de berichten omtrent allochtonen geen verwijzing stond naar uitgebreidere informatie die teruggevonden kan worden op de website van de stad. Dit geeft aan dat berichten omtrent allochtonen toch niet zo'n grote relevantie meekrijgen in dit medium. Wel verscheen één artikel hieromtrent als eerste artikel van de editie wat dan weer wel kan wijzen op een grote relevantie maar opnieuw bevatte dit bericht geen link. Bovendien gaf dit artikel voornamelijk een positief beeld van de stad Antwerpen en zou dit de reden kunnen zijn waarom dit bericht bovenaan verscheen. Maar om dit te kunnen bevestigen is er dus onderzoek nodig op langere termijn.

7.3. Besluit: Terugkoppeling van empirie aan theorie

Dit laatste besluit heeft als doel de empirische resultaten, die uit het inhoudsanalytisch onderzoek naar voren kwamen, te koppelen aan de informatie die in het theoretische gedeelte van deze thesis opgenomen werd. Op die manier worden beide delen aan elkaar getoetst en kunnen zij elkaar aanvullen.

In het theoretische gedeelte kwam duidelijk naar voren dat de samenleving en de media onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en dat beide elkaar beïnvloeden. Dit komt zeer duidelijk tot uiting in de berichtgeving omtrent allochtonen. We zien bijvoorbeeld dat de Antwerpse pers slechts in zeer beperkte mate aandacht besteedt aan deze bevolkingsgroep. Dit kwam tot uiting in het beperkte aantal artikels, het beperkte aantal voorpagina-artikels, de beperkte mate waarin allochtonen rechtstreeks aan bod komen in minderhedennieuws, de beperkte mate waarin zij aan het woord gelaten worden,... Volgens de agendasetting-theorie bepaalt de graad van belangstelling die vanuit de media aan een onderwerp toegekend wordt, in dit geval aan etnische minderheden, echter in hoge mate het belang dat de samenleving hecht aan dit onderwerp. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de aandacht voor allochtonen in de samenleving eerder beperkt is. Dit komt tot uiting in het feit dat heel weinig mensen rechtstreeks contact hebben met allochtonen en het feit dat velen nauwelijks iets weten over deze bevolkingsgroep.. Dit kan dus voor een belangrijk deel toegeschreven worden aan de mediaberichtgeving.

We zien bovendien dat de standpunten die in de mediaberichtgeving tot uiting worden gebracht omtrent allochtonen heel vaak, bijna letterlijk, in de lezersbrieven (afkomstig uit de samenleving) overgenomen worden. Dit wijst erop dat deze standpunten, en dus de artikels, een invloed hebben op de percepties van het lezerspubliek omtrent etnische minderheden. Zo zien we bijvoorbeeld dat de berichtgeving omtrent etnische minderheden in De Gazet van Antwerpen meestal éézijdig negatief is. Ook in de lezersbrieven van deze krant zien we dezelfde negatieve standpunten opduiken. Omgekeerd zien we ook dat stereotypen die in de samenleving aanwezig zijn en de perceptie van allochtonen domineren (vb. associatie van allochtonen met criminaliteit en bendevoering, behandeling als een problematische en achtergestelde groep, allochtonen als een bevolkingsgroep die steeds ontevreden is en passief is,...) geregeld in de media ter sprake komen. We merken dus dat de samenleving en de media elkaar wederzijds beïnvloeden in hun visies over de allochtone gemeenschap.

De resultaten die uit dit onderzoek naar voren kwamen, komen sterk overeen met de onderzoeksresultaten van de media uit andere landen. De berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse pers kan dus vergeleken worden met de berichtgeving hieromtrent in de media uit Nederland, Denemarken, Engeland, de Verenigde Staten,... Ook in deze landen worden allochtonen vooral in conflictsituaties weergegeven, worden zij geassocieerd met negatief nieuws, krijgen zij vaak een daderrol toegekend, komen zij vaak aan bod in groepsverband, is er weinig aandacht voor achterliggende problemen en de achtergestelde situatie van deze gemeenschap,... De berichtgeving omtrent allochtonen in de Antwerpse media kan dus niet beschouwd worden als uniek.

Net zoals in de vermelde landen valt er ook in Antwerpen een onderscheid te merken tussen de regionale en de nationale media waarbij de regionale pers (en dan voornamelijk De[n] Antwerpenaar, Zone 03 en De Streekkrant) grotere inspanningen levert om een meer evenwichtige berichtgeving tot stand te brengen. Zo worden er meer artikels gepubliceerd waarin allochtonen geassocieerd worden met meer alledaagse onderwerpen waardoor zij beschouwd worden als een deel van de samenleving. Ook zien we meer artikels die rechtstreeks betrekking hebben op de allochtone gemeenschap, wordt deze gemeenschap veel minder geassocieerd met criminaliteit, worden er meer achtergrondartikels gepubliceerd omtrent deze mensen en komen zij niet alleen aan bod omwille van hun allochtoon-zijn. Toch merken we ook dat, ondanks deze inspanningen, de berichtgeving omtrent en de beeldvorming van allochtonen vaak nog stereotiep en dus problematisch is in de regionale pers en dat deze inspanningen dus wel een stap in de goede richting zijn maar zeker nog niet volstaan. We zien in Antwerpen eveneens dat conservatieve bladen (De Gazet van Antwerpen) een negatiever en éénzijdiger beeld verschaffen van allochtonen dan liberale bladen (De Nieuwe Gazet). Ook dit is in overeenstemming met de onderzoeksresultaten van de media uit andere landen.

Dat de media niet altijd een wereld van feiten weergeven maar eerder de feiten uit de wereld van de journalist en dat nieuwsvorming geen objectieve bezigheid inhoudt maar eerder een constructieve activiteit is, blijkt eveneens duidelijk uit de berichtgeving omtrent allochtonen. Hierbij komt immers de rol van de media als gatekeepers heel goed tot uiting. Door bijvoorbeeld allochtonen zelden aan het woord te laten, door autochtonen als woordvoerders van de allochtone gemeenschap weer te geven, door steeds te benadrukken dat daders van criminele feiten van allochtone afkomst zijn, door allochtonen stevast als probleemgroepen voor te stellen,... worden etnische minderheden geproblematiseerd in de Antwerpse media. Deze voorstelling van etnische minderheden komt dus niet alleen voort uit de negatieve gebeurtenissen maar eveneens uit de mediabehandeling van deze bevolkingsgroep en de manier waarop mediaberichten opgesteld en gepubliceerd worden. Zo merken we bijvoorbeeld dat in de verschillende periodieken geregeld aan framing wordt gedaan waarbij een aantal artikels op een zodanige manier ten opzichte van elkaar worden geplaatst zodat er een connectie en een gemeenschappelijke boodschap gesuggereerd worden of waarin een bepaalde boodschap steeds weer bevestigd wordt. Verder wordt er eveneens een achterliggende of impliciete betekenis meegegeven aan deze artikels door middel van een opvallende en alarmerende titel die de aandacht van de lezer moet trekken of worden de artikels omtrent allochtonen benadrukt door ze een gekleurde achtergrond mee te geven of door ze in aparte kaders te plaatsen. Ook de layout van de artikels, de inhoud van tussentittels of onderschriften bij foto's, de manier waarop informatie weergegeven wordt, de manier waarop een artikels opgebouwd wordt, de manier waarop actoren aan het woord gelaten worden, de manier waarop men allochtonen in beeld brengt,... hebben een invloed op de mediaweergave en de beeldvorming van allochtonen en bijgevolg ook op de perceptie van deze bevolkingsgroep bij het mediapubliek.

Ook het taalgebruik in de artikels omtrent allochtonen bevat vaak een achterliggende betekenis. We zien, zoals in het theoretische gedeelte reeds aangehaald werd, dat ook de Antwerpse media geregeld gebruik maken van metaforisch taalgebruik waardoor bepaalde feiten uitvergroot worden of overdreven worden. Dit gebeurt

voornamelijk met betrekking tot de berichtgeving in verband met criminaliteit en migratie. Hierdoor krijgen deze onderwerpen vaak nog een negatievere betekenis mee. Bovendien verschijnen er geregeld stereotypen in de Antwerpse pers, die heel vaak op een kritiekloze manier weergegeven worden. Dit zorgt ervoor dat de bestaande stereotypen in de samenleving bevestigd en bestendigd worden. We merken bovendien op dat deze stereotypen geregeld in de media aangehaald worden om in een artikel te wijzen op het onderscheid tussen de allochtone en de autochtone gemeenschap. Op die manier wordt vaak getracht een positiever beeld weer te geven van de eigen gemeenschap door de andere negatiever voor te stellen, wat in het theoretisch gedeelte ego-defensieve stereotypen genoemd werden. Zoals eveneens beschreven in de theorie, heeft dit negatieve implicaties voor de maatschappelijke perceptie van allochtonen.

We merken eveneens dat de meningen die de journalisten en de redacteurs van de periodieken erop nahouden met betrekking tot allochtonen en allochtone onderwerpen en die tot uiting worden gebracht in de opinieartikels van de periodieken, eveneens doorgetrokken worden in de redactionele artikels. De periodieken waarvan uit hun opinieartikels blijkt dat zij een eerder negatieve houding aannemen ten overstaan van allochtonen, geven in hun berichtgeving vaak ook een negatiever beeld weer van de allochtone gemeenschap dan de periodieken die in hun opinieartikels een positiever beeld weergeven. Dit wijst er eveneens op dat het opstellen van nieuwsberichten geen objectieve gebeurtenis is maar steeds beïnvloedt wordt door de persoonlijke opvattingen van journalisten en de normen en waarden van de media-organisatie. Deze opvattingen, normen en waarden blijken eveneens een belangrijke rol te spelen in de selectie van de lezersbrieven die in de verschillende periodieken gepubliceerd worden. Zoals reeds vermeld, publiceren periodieken met een negatievere visie op allochtonen voornamelijk lezersbrieven waarin deze negatieve houding eveneens tot uiting komt. Dit geeft eveneens aan dat de inbreng van mediaprofessionals een belangrijke invloed heeft op de beeldvorming van allochtonen in de lezersbrieven. Om deze vaststelling kracht bij te zetten, is het echter noodzakelijk onderzoek te voeren naar de selectie van lezersbrieven op de redacties van de Antwerpse periodieken.

Bibliografie

Bibliografie

- ADORNO (T.W.), FRENKEL-BRUNSWIK (E.), LEVINSON (D.). *The authoritarian personality*. Norton, New York, 1969, p.990.
- ALLPORT (G.W.). *The nature of prejudice*, Addison-Wesley Publishing Company, Garden City, 1958, p.496.
- APPLGATE (E.). *Print and broadcast journalism: A critical examination*. Westport, Connecticut, 1996, p.211.
- ASHMORE (R.D.) en DEL BOCA (F.K.). Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping. In: HAMILTON (D.L.). *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior*. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates, 1981, p.366.
- AUGOUSTINOS (M.) en REYNOLDS (K.J.). *Understanding prejudice, racism, and social conflict*, Sage Publications, Londen, 2001, p.362.
- BELL (A.) en GARRETT (P.). *Approaches to media discourse*. Blackwell Publishers, 1998, p. 64-104.
- BERELSON (B.). *Content analysis in communication research*, New York, Free Press, 1952, p.220.
- BILLINGS (A.C.) en EASTMAN (S.T.). Framing identities: gender, ethnic and national parity in network announcing of the 2002 winter olympics. In: *Journal of Communication*, 2003, p.569-585.
- BLOMMAERT (J.) en VERSCHUEREN (J.). *Het Belgische migrantendebat: de pragmatiek van de abnormalisering*. International Pragmatics Association Research Center, Antwerpen, 1992, p.250.
- BRANTS (K.). Beeldvorming en burgerschap: Media, migranten en de multiculturele samenleving. In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol 26(3), 1998, p.220-234.
- BRIGHAM (J.C.). Ethnic stereotypes. *Psychological Bulletin*, Vol 76, 1971, p.15-38.
- BRISON (F.). *Juridische aspecten van de massamedia: Bronnenmateriaal*, VUBPress, 2001.
- BROUWER (M.). *Stereotypes als folklore*. Univeriteit van Amsterdam, Amsterdam, 1968, p.340.
- CARPENTIER (N.) et al. *Tussen woord en daad: Journalistieke praktijken die de betrokkenheid van de burger vergroten*, Koning Boudewijnstichting, Brussel, 2002, p.149.

- CHIBNALL (S.). *Law and order news, An analysis of crimereporting in the British press*, Tavistock Publications, Londen, 1977, p.288.
- COENDERS (M.). *Nationalistic attitudes and ethnic exclusionism in a comparative perspective: an empirical study of attitudes toward the country and ethnic immigrants in 22 countries*. Katholieke Universiteit, Nijmegen, 2001, p.259.
- COLEMAN (R.). Race and ethical reasoning: The importance of race tot journalistic decision-making, In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, Vol.80(2), 2003, p.295-310.
- CROOK (T.). *International radio journalism*, Routledge, Londen, 1998, p.308.
- DAVIS (F.). *Intergroup prejudice: Minority-dominant relations*, Arlinton, 1978.
- DEACON (D.), PICKERING (M.), GOLDING (P.) en MURDOCK (G.). *Researching communications: A practical guide to methods in media and cultural analysis*, Oxford University Press Inc., New York, 1999, p.427.
- DE BENS (E.). *De pers in België : Het verhaal van de Belgische dagbladpers gisteren, vandaag en morgen*. Lannoo, Tielt, 1997, p.480.
- DEKKER (P.) en VAN PRAAG (C.S.). *Opvattingen over allochtonen in landen van de Europese Gemeenschap*. Rijswijk, SCP, Document 1990/8.
- DELGADO (M.J.). *Die Gastarbeiter in der Presse: eine inhaltsanalytische Studie*, Leske Verlag, Opladen, 1972, p.132.
- DESLE (E.), LESTLAEGHE(R.) en WITTE (E.). *Denken over migranten in Europa*, Brussel, VUBPress, 1993, p.230.
- DEVROE (I.) en SAEYS (F.). Allochtonen en aanverwante thema's in de Vlaamse pers, In: *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, vol.30(2), 2002, p.55-77.
- D'HAENENS (L.) en SAEYS (F.). Media en multiculturalisme in Vlaanderen. In: SCHELFHOUT (E.) en VERSTRAETEN (H.). *De rol van de media in de multiculturele samenleving*, VUBPress, Brussel, p.225-257.
- ENTMAN (R.). Modern racism and the images of Blacks in local television news. In: *Critical Studies in Mass Communication*,1990, Vol.7, p.332-345.
- FUJIOKA (Y.). Television portrayal and African-American stereotypes: Examination of television effects when direct contact is lacking. In: *Journal of Mass Communication Quarterly*, Vol.76 (1), 1999, p.52-75.
- GANS (H.J.). *Deciding what's news: a study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek and Time*, New York, 1980, p.393.

- GARNHAM (N.). Contribution to a political economy of mass communication. In: INGLIS (F.) (ed.). *Capitalism and communication: Global culture and the economics of information*, Londen, Sage Publications, 1990, p.216.
- GILMAN (S.L.). *Difference and pathology: stereotypes of sexuality race, and madness*, New York, Brunner-Mazel, 1985, p. 263.
- GUILLAUMIN (C.) *L'idéologie raciste, genèse et langage actuel*, Mouton, Paris-La Haye, 1972, p.247.
- HAGENDOORN (L.). *Cultuurconflicten en vooroordeel*, Alphen, Samson, 1986, p.237.
- HALL (S.). *Culture, media, language: working papers in cultural studies 1972-1979*, Hutchinson, Londen, 1980, p.311.
- HALL (S.). The work of representation. In: HALL (S.). *Representation: cultural representations and signifying practices*, Sage Publications, Londen, 1999, p.14-64.
- HALLORAN (J.D.). Ethnic minorities and television: A study of use, reactions and preferences. In: *Gazette*, Londen, vol 60(4), 1998, p. 305-324.
- HARTMANN (P.) en HUSBAND (C.). *Racism and the mass media: a study of the role of the mass media in the formation of white beliefs and attitudes in Britain*, Davis-Poynter, Londen, 1974, p.279.
- HEATHERTON (T.F.), KLECK (R.E.) en HEBL (M.R.). *The social psychology of stigma*. Guilford, New York, 2000, p.450.
- HINDMAN (D.B.), LITTLEFIELD (R.), PRESTON (A.) en NEUMANN (D.). Structural pluralism, ethnic pluralism and communicaty newspapers. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, vol 76(2), 1999, p.250-263.
- HINTON (P.R.). *Stereotypes, cognition and culture*, Psychology Press of the Taylor and Francis Group, Londen, 2000, p.208.
- HUSSAIN (M.). Islam, media and minorities in Denmark. In: *Current Sociology*, vol. 48(4), 2000, p. 95-116.
- JACOBS (D.), ABTS (K.), PHALET (K.A) en SWYNGEDOUW (M.). *Verklaringen voor ethnocentrisme. De rol van sociaal kapital, sociaal-economische onzekerheid, sociale integratie en gevoelens van discriminatie. Een verkenning*. 2001, p.38.
- JACOBS (D.). Waarom polemisering ? Het parlementaire debat over lokaal kiesrecht voor vreemdelingen in Nederland en België in de jaren zeventig en tachtig. *Tijdschrift voor Sociologie*, 2000 vol.21(4) p.363-383.

- JONES (J.M.). *Prejudice and racism*, Reading MA : Addison Wesley, 1972, p.196.
- KOEKEBAKKER (O.). *Immigrant in Europa*, Utrecht, Nederlands Centrum Buitenlanders, 1990, p.147.
- KRESS (G.) en VAN LEEUWEN (T.). Front pages: (the critical) analysis of newspaper layout. In: FOWLER (R.). *Language in the news: discourse and ideology in thye press*. Routledge, Londen, 1994, p.186-219.
- KRIPPENDORFF (K.). *Content analysis: An introduction to its methodology*, Beverly Hills, Sage Publications, 1980, p.191.
- KUNOVICH (R.M.) en HODSON (R.). Ethnic diversity, segregation and inequality: A structural model of ethnic prejudice in Bosnia and Croatia, *The Sociological Quarterly*, vol.43(2), 2002, p.185-212.
- LEYENS (J-P.), YZERBYT (V.) en SCHADRON (G.). *Stereotypes and social cognition*, Sage Publications, Londen, 1994, p.240.
- LIPPMANN (W.). *Public opinion*, The Free Press Paperback, New York, 1965, p.272.
- LUBBENS (M.), SCHEEPERS (P.) en WESTER (F.). Ethnic minorities in Dutch Newspapers 1992-1995: Patterns of criminalization and problematization. In: *Gazette*, Londen, vol 60(5), 1998, p.415-432.
- LUNDBY (K.), RÖNNING (H.). Media - Culture - Communication: Modernity Interpreted Through Media Culture. In: LUNDBY (K.), RÖNNING (H.) (eds.). *Media and Communication. Readings in Methodology, History and Culture*. Norway, Norwegian University Press, 1991, p.382.
- MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Stereotypes and stereotyping*, The Guilford Press, New York, 1996, p.462.
- MARTINDALE (C.) *The white press and black America*. New York, Greenwood Press, 1986, p.204.
- MCNAIR (B.). *The sociology of journalism*. Arnold, Londen, 1998, p.184.
- MCQUAIL (D.). *Mass communication theory*, Londen, Sage Publications, 1994, p. 416.
- MEERTENS (R.W.) en VON GRUMBKOW (J.). *Sociale psychologie*. Wolters-Noordhoff, Groningen, 1988, p.487.
- MILLER (A.G.). *In the eye of the beholder: Contemporary issues in stereotyping*. New York, Praeger, 1982, p.531.

- MORELLI (A.). *Geschiedenis van het eigen volk: De vreemdeling in België van de prehistorie tot nu*, Kritak, Leuven, 1993, p. 340.
- NAYE (A.) en NYS (M.). *De migraties naar West-Europa : Migratie- en integratiebeleid in België*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1992, p.68.
- PICKERING (M.). The politics and psychology of stereotyping. In: *Media, Culture and Society*, Sage Publications, Londen, Vol.17, 1995, p.691-700.
- PLEIJTER (A.), WILLEMSSEN (E.) en HERMANS (L.). De definitiemacht van journalisten: Een casestudy naar de wijze waarop regionale dagbladjournalisten met informatiebronnen omgaan. In: *Tijdschrift voor de communicatiewetenschap*, Vol 25(4), 1997, p. 281-303.
- ROSENGREN (K.E.). *Advances in content analysis*, Beverly Hills, Sage Publications, 1981, p.283.
- ROSENGREN (K.E.). Mass Media and Social Change: some current approaches. In: KATZ (E.). *Mass Media and Social Change*. London, Sage Publications, 1981, p.271.
- SAID (E.). Het gezag de waarheid te zeggen. In: *Manifestaties van de intellectueel*. Amsterdam/Antwerpen, Atlas, 1993/1995, p.143.
- SCHAKENBOS (E.) en SERVAES (J.). De rol van de media in de beeldvorming over etnische minderheden. In: *Cultuur en migratie*, 1989 (2.)
- SCHELFHOUT (E.). *Een onmiskenbaar zwak punt. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag*. Bedenkingen over racisme in België, één jaar na het commissieverslag. In: SCHELFHOUT, E. en VERSTRAETEN, H. (eds.) (1998), *Media en Maatschappij: De rol van de media in de multiculturele samenleving*. Brussel, VUB-Press, 1998.
- SERVAES en TONNAER. *De nieuwsmarkt: vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*, Wolters-Noordhoff, Groningen, 1992, p.146.
- SHADID (W.A.) Media en minderheden : De rol van de media bij het ontstaan en bestrijden van vooroordelen over etnische minderheden. *Toegepaste Taalwetenschap (TTW): Thema's en trends in de sociolinguïstiek*, 1995 vol 2, p.93-104.
- SIEBERT (F.S), PETERSON (T.) en SCHRAMM (W.). *Four theories of the press: the authoritarian, libertarian, social responsibility and soviet communist concepts*. University of Illinois Press, Urbana, 1974, p.153.
- STANGOR (C.) en SCHALLER (M.). Stereotypes as individual and collective representations. In: MACRAE (C.N.), STANGOR (C.) en HEWSTONE (M.). *Stereotypes and stereotyping*, New York, The Guilford Press, 1996, p.462.

- STERK (G.), TOP (B.) en DOPPERT (M.). *Media en allochtonen. Journalistiek in de multiculturele samenleving*, Sdu Uitgevers, Den Haag, 2000, p.136.
- TAJFEL (H.). Human groups and social categories. In: *Studies in social psychology*.
- TAMBORINI (R.), MASTRO (D.E.), CHORY-ASSAD (R.M.) en HUANG (R.H.). The color of crime and the court: A content analysis of minority representation on television. In: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, vol 77(3), 2000, p.639-653.
- TAN (A.S.) *Mass Communication theories and research*, Grid Publishing, Ohio, 1981, p.311.
- TRIANDIS (H.C.). *Culture and social behavior*. McGraw-Hill, New York, 1994, p.330.
- TUMBER (H.). *News: a reader*. University Press, Oxford, 1999, p.408.
- VAN DEN BERG (H.) en VAN DER VEER (K.). *Ideologie en massamedia*, VU Uitgeverij, Amsterdam, 1986, p.594.
- VAN DIJK (T.). *Minderheden in de media. Een analyse van de berichtgeving over etnische minderheden in de dagbladders*. SUA Amsterdam, Amsterdam, 1983, p.168.
- VAN DIJK (T.A.). *Prejudice in discourse. An analysis of ethnic prejudice in cognition and conversation*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1984, p.172.
- VAN POECKE (L.). Culturele indicatoren: Gerbner, het systeem is de boodschap. In: *Communicatie*, jrg. 9, nr.1, 1979, p.6-13.
- VERGEER (M.). *Een gekleurde blik op de wereld: Een studie naar de relatie tussen blootstelling aan de media en opvattingen over etnische minderheden*, Katholieke Universiteit Leuven, 2000, p.161.
- VERKUYTEN (M.). Etnische identiteit: *Theoretische en empirische benaderingen*, Het Spinhuis, Amsterdam, 1999, p.213.
- VERMEULEN (H.). *Etnische groepen en grenzen: Surinamers, Chinezen en Turken*, Het Wereldvenster, Weesp, 1984, p.247.
- WERKGROEP MEDIA EN MIGRANTEN VAN DE ALGEMENE VERENIGING VAN BEROEPSJOURNALISTEN IN BELGIE. Aanbevelingen voor de berichtgeving over allochtonen, Brussel, 1994. In: BRISON (F.). *Juridische aspecten van de massacommunicatie: Bronnenmateriaal*, VUBPress.

- WESTERSTAHL (J.). Objective news reporting. *Communication research*. p.403-424.
- WILSON (C.C.) en GUTIERREZ (F.). *Race, multiculturalism and the media : From mass to class communication*, Sage Publications, Londen, 1995, p.274.
- WITTE (E.), DETANT (A.) en DISTELMANS (B.). *Media en politiek: Een inleiding tot de literatuur*, VUB Press, Brussel, p.247.
- ZILLMANN (D.), CHEN (L.), KNOBLOCH (S.) en CALLISON (C.). Effects of lead framing on selective exposure to internet news reports, In: *Communication Research*, Vol. 31(1), 2004, p.58-81.

Internet

- CENTRUM VOOR INFORMATIE OVER DE MEDIA (CIM). Brand Media Monitor – 2002. www.zonemagazines.be/salesmap
- DEUZE (M.). *Multiculturaliteit en journalistiek in Nederland*. Amsterdam: VNJ-bureau Media & Migranten. <http://beeldvorming.net/deuze.pdf>, 2002, p.19.
- MADON: *Ethnic and national stereotypes: The Princeton Trilogy revisited and revised*. www.psychology.iastate.edu/faculty/madon/katz.braly.Replication.pdf, p.996-1010.
- MALY (I.). *Over racisme en beeldvorming in het Israëliisch-Palestijns conflict*. 2001, Hoofstuk 1: Het conflict en de bijhorende beelden, www.flwi.ugent.be/cie/imaly/imaly_3.htm.
- METRO (dagblad). www.freemetro.be, 2004
- ROULARTA. www.roularta.be, 2004
- TOP (B.). Van stigma naar veelzijdigheid, www.beeldvorming.net/stigma_veelzijdigheid.pdf, NVJ-bureau Migranten en Media, Amsterdam, 2001, p.5.
- STAD ANTWERPEN. www.antwerpen.be, 2004
- UNDERGLEIDER (C.) Media, minorities and misconceptions: The portrayal by and representation of minorities in the Canadian news media. www.media-awareness.ca/english/resources/articles/diversity/misconceptions.cfm, 1991.
- ZONE MAGAZINES. www.zonemagazines.be/salesmap, 2004

Bijlagen

1. Codeboek
2. Lijst met interacties (A. Salmore en D. Munton)
3. Resultaten: Antwerpse periodieken
4. Resultaten: De Gazet van Antwerpen
5. Resultaten: De Nieuwe Gazet
6. Resultaten: Metro
7. Resultaten: De[n] Antwerpenaar
8. Resultaten: De Streekkrant
9. Resultaten: Zone 03
10. Resultaten: Nieuwsbrief
11. Resultaten: Opiniëartikels
12. Resultaten: Lezersbrieven